

**ROČNÍ SOUHRNNÁ ZPRÁVA O VÝSLEDKÁCH
KONTROLNÍCH AKCÍ STÁTNÍHO ÚŘADU INSPEKCE
PRÁCE ZA ROK 2022**

Státní úřad inspekce práce
Kolářská 451/13, 746 01 Opava
telefon: 950 179 101, fax: 950 179 199
IČ 750 46 962
opava@suip.cz, www.suip.cz
ID DS: **cmwaazf**

Obsah

Úvod	1
Postavení a kontrolní působnost	2
1 Podněty ke kontrole	5
1.1 Podněty ke kontrole v oblasti PPV	6
1.2 Podněty z oblasti zaměstnanosti a poskytování služby péče o dítě v dětské skupině	7
1.3 Podněty v oblasti bezpečnosti práce.....	8
1.4 Kontroly na základě přijatých podnětů.....	9
2 Kontrolní činnost v oblasti zaměstnanosti	11
2.1 Kontroly nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců	12
2.2 Zastřené zprostředkování zaměstnání.....	17
2.3 Poskytování služby péče o dítě v dětské skupině	20
2.4 Kontroly rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání... ..	21
2.5 Kontroly plnění povinného podílu zaměstnáváním OZP	23
3 Kontrolní činnosti v oblasti pracovněprávních vztahů	25
3.1 Agenturní zaměstnávání	26
3.2 Odměňování zaměstnanců, dodržování minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy stanovené podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce	31
3.3 Kontrola v oblasti pracovní doby a doby odpočinku.....	34
3.4 Rovné zacházení, rovné odměňování zaměstnanců a dodržování zákazu diskriminace	38
3.5 Kontroly v oblasti pracovních podmínek při zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí, se zvláštním zaměřením na kontrolu pracovních podmínek držitelů dočasné ochrany z Ukrajiny	41
3.6 Kontroly dodržování pravidel při vysílání pracovníků na základě směrnic 96/71/ES a 2014/67/EU	44
4 Kontrola BOZP a bezpečnosti provozu VTZ	48
4.1 Pracovní úrazovost v roce 2022	49
4.2 Stavebnictví	50
4.3 Prevence BOZP při přípravě a provádění staveb.....	59
4.4 Doprava	63
4.5 Zemědělství a potravinářský průmysl	67
4.6 Lesnictví a dřevozpracující průmysl	76
4.7 Nebezpečné látky	86
4.8 Terciární sféra.....	93
4.9 Zpracovatelský průmysl	109
4.10 Elektrická zařízení	115
4.11 Zdvihací zařízení	119
4.12 Plynová zařízení	125
4.13 Tlaková zařízení	133

4.14	Integrovaná inspekce	136
4.15	Program Bezpečný podnik	140
	Seznam použitých zkratk	146
	Seznam tabulek	148
	Seznam grafů	149

Úvod

Kontrolní činnost Státního úřadu inspekce práce (dále jen „SÚIP“ nebo „Úřad“) byla v roce 2022 realizována na základě Ročního programu kontrolních akcí Státního úřadu inspekce práce na rok 2022, který byl řádně projednaný Radou vlády pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, vyššími odborovými orgány a organizacemi zaměstnavatelů a také schválený Ministerstvem práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“).

SÚIP, podobně jako jiné státní instituce a úřady, na počátku roku 2022 operativně zareagoval na vypuknutí válečného konfliktu na Ukrajině mimo jiné tím, že rozšířil zaměření kontrol o kontrolu pracovních podmínek zaměstnanců, držitelů dočasné ochrany z Ukrajiny. Cílem takových kontrol bylo napomoci legálnímu a důstojnému začlenění držitelů dočasné ochrany z Ukrajiny na trh práce a zajistit jim tak rovné pracovní a ostatní podmínky, které jsou zaměstnancům v rámci jejich pracovněprávních vztahů ze strany zaměstnavatelů poskytovány.

V roce 2022 SÚIP zaměřil svou kontrolní činnost také na kontroly nelegálního zaměstnávání a zastřené zprostředkování zaměstnání, kontroly agentur práce, na kontroly v oblasti pracovní doby a odměňování zaměstnanců, dále také na kontroly v lesnictví a ve dřevozpracujícím průmyslu, kontroly v zemědělství a v neposlední řadě také na kontroly, které byly realizovány na základě přijatých podnětů ke kontrole.

Tab. č. 1 – Vývoj počtu kontrol, uložených pokut a výše pokut v letech 2018 až 2022

Ukazatel	Rok				
	2018	2019	2020	2021	2022
Plánovaný počet kontrol	23 000	23 000	17 100	20 000	18 000
Počet provedených kontrol	22 995	25 834	15 852	14 443	18 553
Počet uložených pokut	4 045	3 562	3 101	3 526	3 298
Výše uložených pokut (v Kč)	299 359 611	344 576 200	274 961 500	378 967 000	357 162 500

Kromě kontrolní činnosti se orgány inspekce práce zabývaly také další činností, mezi kterou patří vyjádření k projektové dokumentaci staveb určených pro užívání ve veřejném zájmu nebo jako pracoviště fyzických osob, účast na kolaudačním řízení, kontrola příčin a okolností pracovních úrazů (dále jen „PÚ“) nebo také poskytování poradenství.

Tab. č. 2 – Další činnost orgánů inspekce práce

Činnost	Rok				
	2018	2019	2020	2021	2022
Vyjádření k projektové dokumentaci	2 198	1 844	1 734	2 076	2 009
Účast na kolaudačním řízení	1 176	1 171	1 009	1 053	988
Kontrola příčin a okolností PÚ	751	605	607	572	536
Poskytování poradenství	12 854	11 508	11 546	11 824	10 925

Roční souhrnná zpráva za rok 2022 byla zpracována za součinnosti oblastních inspektorátů práce (dále jen „OIP“ nebo „inspektorát“). Statistická data uvedená v této zprávě jsou aktuální k datu 31. 12. 2022, pokud není uvedeno jinak.

Postavení a kontrolní působnost

SÚIP a OIP jsou správními úřady se zákonem vymezenou působností a jako celek tvoří orgány inspekce práce.

Úřad je účetní jednotkou, přičemž jednotlivé inspektoráty jsou z hlediska hospodaření s majetkem, prostředky státního rozpočtu, účetnictví, pracovněprávních vztahů zaměstnanců a služebních vztahů státních zaměstnanců jeho vnitřními organizačními jednotkami na úrovni odboru. V čele SÚIP stojí generální inspektor. V čele každého inspektorátu pak stojí vedoucí inspektor.

Úřad a inspektoráty kontrolují dodržování povinností vyplývajících z:

- právních předpisů, z nichž vznikají zaměstnancům, příslušnému odborovému orgánu nebo radě zaměstnanců nebo zástupci pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci (dále také „BOZP“) práva nebo povinnosti pracovněprávních vztazích včetně právních předpisů o odměňování zaměstnanců, náhradě mzdy a náhrady výdajů zaměstnancům,
- právních předpisů stanovících pracovní dobu a dobu odpočinku,
- právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce,
- právních předpisů k zajištění bezpečnosti provozu technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví,
- právních předpisů o zaměstnávání zaměstnankyň, mladistvých zaměstnanců a zaměstnanců pečujících o děti,
- právních předpisů upravujících výkon umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti dítěte,
- kolektivních smluv v částech, ve kterých jsou upraveny individuální pracovněprávní nároky vyplývající z právních a vnitřních předpisů,
- předpisů upravujících právní postavení zaměstnanců vyslaných k výkonu práce v rámci nadnárodního poskytování služeb,
- právního předpisu upravujícího péči o dítě v dětské skupině,
- vybraných částí právních předpisů o zaměstnanosti, včetně nelegálního zaměstnávání.

Činnost orgánů inspekce práce je naplňována zejména v návaznosti na tyto právní předpisy:

- **zákon č. 251/2005 Sb.**, o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů (dále také „**zákon o inspekci práce**“),
- **zákon č. 262/2006 Sb.**, zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále také „**zákoník práce**“ nebo také „**ZP**“),
- **zákon č. 435/2004 Sb.**, o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále také „**zákon o zaměstnanosti**“ nebo také „**ZoZ**“),
- **zákon č. 247/2014 Sb.**, o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále také „**zákon o dětské skupině**“ nebo také „**ZDS**“),
- **zákon č. 309/2006 Sb.**, kterým upravují další požadavky BOZP v pracovněprávních vztazích a o zajištění BOZP při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy, ve znění pozdějších předpisů (dále také „**zák. č. 309/2006 Sb.**“),

a dalšími právními předpisy a normami uvedenými v následujícím textu.

Samotná kontrolní činnost byla v roce 2022 naplňována prostřednictvím 530 služebních míst inspektorů ve služebním poměru, přičemž tito inspektoři jsou specializováni na následující kontrolní oblasti:

- pracovněprávní vztahy (dále také „PPV“),
- BOZP a vyhrazená technická zařízení (dále jen „VTZ“),

- zaměstnanost, včetně nelegálního zaměstnávání (dále také „NLZ“).

Tab. č. 3 – Počet služebních míst inspektorů dle kontrolních oblastí

Ukazatel	BOZP a VTZ	PPV	NLZ	Celkem
Počet inspektorů dle oblastí	198	150	182	530

Územní působnost inspektorátů

- Oblastní inspektorát práce pro hlavní město Prahu se sídlem v Praze**
 Kladenská 103/105, 160 00 Praha 6
 (dále v textu také „OIP 03“)

- Oblastní inspektorát práce pro Středočeský kraj se sídlem v Praze**
 náměstí Barikád 1122/2, 130 00 Praha 3
 (dále v textu také „OIP 04“)

- Oblastní inspektorát práce pro Jihočeský kraj a Vysočinu se sídlem v Českých Budějovicích**
 Vodní 1629/21, 370 06 České Budějovice
 (dále v textu také „OIP 05“)

- Oblastní inspektorát práce pro Plzeňský kraj a Karlovarský kraj se sídlem v Plzni**
 Schwarzova 2617/27, 301 00 Plzeň
 (dále v textu také „OIP 06“)

- Oblastní inspektorát práce pro Ústecký kraj a Liberecký kraj se sídlem v Ústí nad Labem**
 SNP 2720/21, 400 11 Ústí nad Labem
 (dále v textu také „OIP 07“)

- Oblastní inspektorát práce pro Královéhradecký kraj a Pardubický kraj se sídlem v Hradci Králové**
 Říční 1195/5, 501 01 Hradec Králové
 (dále v textu také „OIP 08“)

 Oblastní inspektorát práce pro Jihomoravský kraj a Zlínský kraj se sídlem v Brně
Milady Horákové 1970/3, 658 60 Brno
(dále v textu také „OIP 09“)

 Oblastní inspektorát práce pro Moravskoslezský kraj a Olomoucký kraj se sídlem v Ostravě
Živičná 1123/2, 702 69 Ostrava
(dále v textu také „OIP 10“)

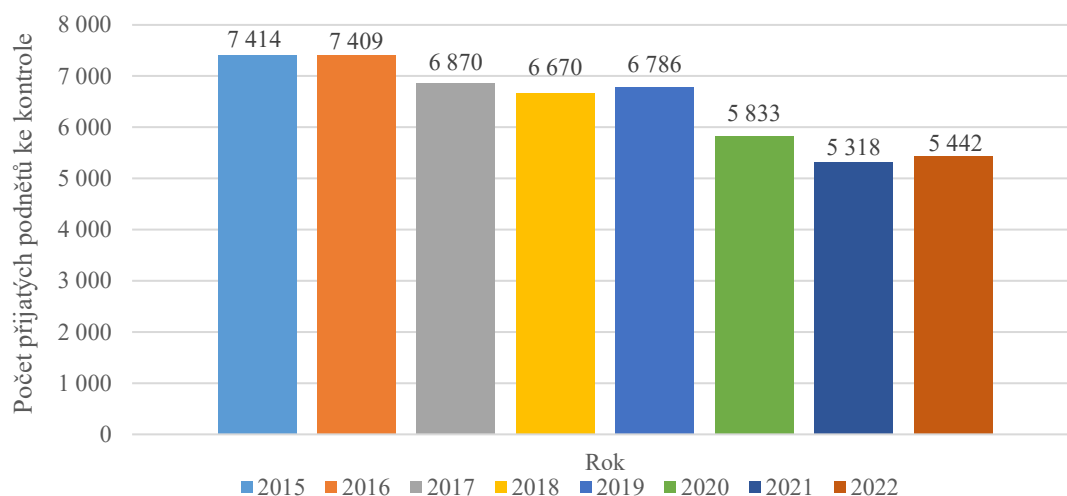
1 Podněty ke kontrole

Významnou a nedílnou součástí činnosti orgánů inspekce práce je práce s podněty ke kontrole, které upozorňují na možné porušování právních předpisů ze strany zaměstnavatelů. Každoročně je přijato několik tisíc podnětů ke kontrole, které svým obsahem směřují do všech oblastí kontrolní působnosti SÚIP. Podatelé podnětů ke kontrole jsou nejen samotní zaměstnanci, ale také orgány státní a veřejné správy, sociální partneři a poměrně často se jedná o podněty anonymní. Podatel podnětu je vždy informován o způsobu jeho vyřízení a často vyzván k doplnění dalších potřebných informací. V případě, že je na základě konkrétního podnětu provedena kontrola, je jeho podatel informován o jejím výsledku. S ohledem na počet přijatých podnětů ke kontrole a jejich obsahovou závažnost, jsou kontroly prováděné na jejich základě každoročně neodmyslitelnou a významnou součástí kontrolní činnosti orgánů inspekce práce.

V roce 2022 bylo přijato celkem 5 442 podnětů ke kontrole, z toho 3 079 podnětů směřovalo do oblasti PPV, 1 373 podnětů do oblasti NLZ, 681 podnětů do oblasti BOZP, 204 podnětů do oblasti zákona o zaměstnanosti, 55 podnětů směřovalo na pracovní podmínky zaměstnanců s dočasnou ochranou z Ukrajiny a 27 podnětů poukazovalo na možné porušování právních předpisů v oblasti poskytování služby péče o dítě v dětské skupině. Vzhledem k tomu, že část přijatých podnětů ke kontrole současně upozorňuje na možné porušování právních předpisů ve více oblastech (nejčastěji se jedná o kombinaci podnětů v oblasti PPV a NLZ, případně o oblasti PPV a BOZP), nelze z těchto důvodů počty přijatých podnětů ke kontrole v jednotlivých oblastech bez dalšího sčítat.

Nejvíce podnětů ke kontrole každoročně směřuje do oblasti PPV, přičemž je nejčastěji poukazováno na možné porušování právních předpisů při odměňování zaměstnanců, u pracovního poměru a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr nebo na úseku pracovní doby. Druhou nejpočetnější skupinou jsou podněty upozorňující na možný výkon nelegální práce občana ČR, EU nebo cizince. Menší zastoupení mají podněty do oblasti BOZP, zaměstnanosti a ZDS. Podněty v oblasti BOZP nejčastěji upozorňují na porušování všeobecných pravidel bezpečnosti práce na pracovišti, na nedodržování bezpečnosti při provozu VTZ a na nebezpečné provozování technických zařízení. Podněty v oblasti zaměstnanosti upozorňovaly zejména na porušování zákazu diskriminace a rovného zacházení při uplatňování práva na zaměstnání.

Graf č. 1 – Vývoj počtu přijatých podnětů ke kontrole v období let 2015 až 2022

Nejvíce podnětů ke kontrole upozorňovalo na možné porušování právních předpisů u zaměstnavatelů, kteří zaměstnávají méně než 10 zaměstnanců, případně se jednalo o zaměstnavatele, kteří zaměstnávají 10–49 zaměstnanců. Z pohledu sektoru podnikání bylo nejvíce podnětů přijato na zaměstnavatele

ve zpracovatelském průmyslu, přičemž se konkrétně jednalo o zaměstnavatele provozující potravinářskou výrobu, výrobu kovových konstrukcí a kovodělných výrobků nebo o zaměstnavatele provozující výrobu motorových vozidel (kromě motocyklů), přívěsů a návěsů.

1.1 Podněty ke kontrole v oblasti PPV

Přijaté podněty ke kontrole, které upozorňují na porušování právních předpisů v oblasti PPV jsou dlouhodobě nejpočetnějšími. V roce 2022 obdržely SÚIP a OIP celkem 3 079 podnětů směřujících do oblasti PPV. Podatelé podnětů byli převážně stávající nebo bývalí zaměstnanci a poměrně velká část z nich trvala na zachování jejich anonymity.

Nejvíce podnětů v oblasti PPV upozorňovalo na možné porušování právních předpisů na úseku odměňování zaměstnanců (1 667 podnětů). Jednalo se zejména o neposkytnutí mzdy nebo její části, výši mzdy, platu nebo odměny, o nedodržení nejnižší úrovně zaručené mzdy, nesprávné zařazení do platové třídy, nezaplacení práce a příplatků za práci přesčas, nebo o nevyplacení příplatků za práci přesčas, ve dnech pracovního klidu a v noci, neposkytnutí mzdy nebo platu ve stanoveném termínu či na nevydání dokladu o vyúčtování.

Druhou největší skupinu tvořily podněty týkající se vzniku, změn a zejména skončení pracovního poměru (1 121 podnětů). Podněty nejčastěji upozorňovaly na nevydání potvrzení o zaměstnání, kdy zaměstnavatelé tuto povinnost opomíjejí nebo jí nepřikládají až takovou váhu. Zaměstnavatelé potvrzení o zaměstnání vydávají často po zákonné lhůtě, což pro zaměstnance může znamenat komplikaci například v případě, že žádá o zařazení do evidence uchazečů o zaměstnání.

Další skupinu tvořily podněty upozorňující na porušování právních předpisů souvisejících s pracovní dobou (434 podnětů), v oblasti náhrad mzdy při překážkách v práci nebo dovolené (358 podnětů). Na nedodržování podmínky zákazu diskriminace a rovného zacházení se zaměstnanci upozorňovalo celkem 276 podnětů ke kontrole.

Podněty ke kontrole nejčastěji upozorňovaly na porušování právních předpisů ze strany zaměstnavatelů ve zpracovatelském průmyslu (559 podnětů), velkoobchodu a maloobchodu, oprav a údržby motorových vozidel (491 podnětů), v dopravě a skladování (247 podnětů) a v administrativních a podpůrných činnostech (240 podnětů).

Výsledky kontrol na základě podnětů v oblasti PPV

V roce 2022 bylo provedeno celkem 2 060 kontrol s využitím podnětů ke kontrole směřujících do oblasti PPV. Těmito kontrolami bylo u 1 357 kontrol zjištěno 4 965 porušení pracovněprávních předpisů, přičemž se z velké části jednalo o porušení ustanovení zákoníku práce.

Přehled zjištěných porušení a jejich četnost:

- 1 926 porušení při odměňování, nejčastěji šlo o nevyplacenou mzdu nebo nedodržení termínu výplaty mzdy,
- 1 445 porušení na úseku pracovního poměru a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, nejčastěji šlo o nevydání potvrzení o zaměstnání nebo jeho pozdní vydání,
- 728 porušení na úseku náhrad, nejčastěji šlo o náhradu za dovolenou,
- 617 porušení na úseku pracovní doby, nejčastěji šlo o nevedení evidence pracovní doby,
- 84 porušení na úseku dovolené, nejčastěji šlo o čerpání dovolené,
- 68 porušení na úseku rovného zacházení,
- 54 porušení na úseku agenturního zaměstnávání,
- 27 porušení na úseku ochrany soukromí a osobních práv zaměstnanců,
- 16 porušení na úseku součinnosti zaměstnavatele a orgánů zaměstnanců.

1.2 Podněty z oblasti zaměstnanosti a poskytování služby péče o dítě v dětské skupině

Orgány inspekce práce v roce 2022 přijaly celkem 1 512 podnětů ke kontrole, upozorňujících na porušování právních předpisů v oblasti zaměstnanosti, kdy se jednalo o 1 373 podnětů upozorňujících na výkon nelegální práce a dalších 204 podnětů upozorňovalo na porušování ostatních ust. zákona o zaměstnanosti.

Kromě podnětů směřujících do oblasti zaměstnanosti obdržely orgány inspekce práce rovněž 27 podnětů směřujících do oblasti poskytování služby péče o dítě v dětské skupině.

Shodně s předchozími léty bylo v oblasti NLZ nejčastěji poukazováno na možný výkon nelegální práce občanů ČR, cizinců ze třetích zemí a občanů Evropské unie (dále jen „EU“).

Přijaté podněty ke kontrole:

- 976 podnětů směřujících do oblasti nelegální práce občanů ČR,
- 483 podnětů směřujících do oblasti nelegální práce cizinců mimo EU,
- 150 podnětů směřujících do oblasti nelegální práce občanů EU mimo ČR,
- 204 podnětů směřujících do dalších oblastí zákona o zaměstnanosti (diskriminace a rovné zacházení, zprostředkování zaměstnání, zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí, ust. § 136 ZoZ, zaměstnávání osob se zdravotním postižením (dále jen „OZP“),
- 27 podnětů upozorňujících na nedodržování podmínek vymezených zákonem o dětské skupině.

Podněty ke kontrole do oblasti zákona o zaměstnanosti nejčastěji poukazovaly na možné nedodržování rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání. Jednalo se zejména o podněty, které upozorňovaly především na zveřejnění nabídky práce, která obsahovala diskriminační prvky (například věk nebo pohlaví uchazeče o zaměstnání).

Výsledky kontrol na základě podnětů v oblasti zaměstnanosti a NLZ

V roce 2022 bylo provedeno celkem 986 kontrol s využitím podnětů ke kontrole v oblasti zaměstnanosti. U 320 dokončených kontrol bylo zjištěno 794 porušení právních předpisů.

Zjištěná porušení právních předpisů:

- 303 porušení ust. § 5 písm. e) bod 2 zákona o zaměstnanosti, kdy cizinci vykonávali práci bez povolení k zaměstnání, zaměstnanecké karty či modré karty, je-li podle zákona o zaměstnanosti vyžadováno, nebo v rozporu se zaměstnaneckou kartou, ale na území ČR pobývali legálně,
- 303 porušení spočívající v umožnění výkonu závislé práce fyzických osob mimo pracovněprávní vztah ve smyslu ust. § 5 písm. e) bod 1 zákona o zaměstnanosti, a to jak občanů ČR, občanů EU, tak i cizinců ze třetích zemí,
- 82 porušení ust. § 136 zákona o zaměstnanosti, kdy zaměstnavatelé nesplnili povinnost mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu (toto porušení se týkalo hlavně zaměstnavatelů, kteří se zaměstnanci sjednali dohody o provedení práce),
- 69 porušení se týkalo ostatních povinností vyplývajících zaměstnavatelům ze zákona o zaměstnanosti, např., porušení povinností souvisejících se zaměstnáváním cizinců, se zprostředkováním zaměstnání, s plněním povinného podílu zaměstnávání OZP a v neposlední řadě i s porušením zákazu diskriminace a rovného zacházení při uplatňování práva na zaměstnání,
- 31 porušení ust. § 5 písm. e) bod 3 zákona o zaměstnanosti, kdy cizinci vykonávali práci bez platného oprávnění k pobytu na území ČR, je-li podle zákona o pobytu cizinců na území ČR vyžadováno,

- 6 porušení ust. § 5 písm. g) zákona o zaměstnanosti, spočívající v pronájmu pracovní síly, aniž by byly dodrženy podmínky pro zprostředkování zaměstnání dle ust. § 14 odst. 1 písm. b).

Při kontrolách na základě podnětů upozorňujících na možný výkon nelegální práce bylo zjištěno celkem 520 nelegálně pracujících osob. Z celkového počtu 520 nelegálně pracujících osob bylo 154 občanů ČR, 21 občanů EU a 345 cizinců.

Výsledky kontrol na základě podnětů v oblasti péče o dítě v dětské skupině

V roce 2022 přijal SÚIP celkem 27 podnětů upozorňujících na nedodržování podmínek vymezených zákonem o dětské skupině. Na základě těchto přijatých podnětů bylo v roce 2022 zahájeno celkem 25 kontrol poskytovatelů služby péče o dítě v dětské skupině.

V roce 2022 bylo dokončeno 24 kontrol na základě podnětů u poskytovatelů služby péče o dítě v dětské skupině. Při těchto dokončených kontrolách prováděných na základě podnětu bylo zjištěno celkem 35 porušení právních předpisů u 14 kontrolovaných poskytovatelů. Pouze v 10 případech byly kontroly zcela bez porušení.

Na základě dokončených kontrol bylo zjištěno následující porušení zákona o dětské skupině:

- 9 porušení spočívající v nedodržení stanoveného počtu dětí a nejnižšího počtu pečujících osob v jedné dětské skupině,
- 7 porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele vést evidenci dětí,
- 7 porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele zpracovat a dodržovat vnitřní pravidla organizace poskytování služby péče o dítě v dětské skupině,
- 4 porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele uzavřít s rodičem před zahájením poskytování služby péče o dítě v dětské skupině písemnou smlouvu o poskytování této péče,
- 3 porušení spočívající v nedodržení bezúhonnosti pečující osoby,
- 2 porušení spočívající v povinnosti poskytovatele oznámit všechny změny týkající se údajů a dokladů, které jsou stanoveny pro žádost o zápis, a předložit doklady o nich do 15 dnů ode dne jejich vzniku,
- 2 porušení spočívající v nedodržení podmínek kladených na poskytovatele služby péče o dítě v dětské skupině,
- 1 porušení spočívající v povinnosti poskytovatele uzavřít pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou při poskytování služby péče o dítě v dětské skupině.

1.3 Podněty v oblasti bezpečnosti práce

V roce 2022 obdržely orgány inspekce práce téměř shodný počet podnětů v oblasti BOZP jako v předchozím.

Největší část podnětů z celkového počtu 681 podnětů v oblasti BOZP upozorňovala na nedostatky při zajištění všeobecné bezpečnosti práce (613 podnětů), na nedostatky v přidělování a užívání osobních ochranných pracovních prostředků (dále jen „OOPP“), na nedostatečné školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP, na nedostatečně vyhodnocená rizika na pracovištích zaměstnavatelů, na neuhrazení poplatku za pracovnělékařskou prohlídku zaměstnance a na neplnění zákonných povinností týkajících se vybavenosti pracovišť a pracovního prostředí či organizace práce. Přijatých 37 podnětů zasahovalo do oblasti bezpečnosti technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví a 49 podnětů se týkalo oblasti VTZ. Současně bylo přijato také 8 podnětů, které poukazyvaly na přítomnost alkoholu a jiných návykových látek u zaměstnanců.

Vzhledem k svému obsahu byla část podnětů ke kontrole postoupena k řešení jiným kontrolním orgánům (např. České obchodní inspekci, KHS, PČR, příslušnému městskému úřadu).

V roce 2022 bylo na základě podnětů směřujících do oblasti BOZP provedeno celkem 410 kontrol u 386 kontrolovaných zaměstnavatelů. Z tohoto počtu se jednalo o 337 právnických osob a o 49 fyzických podnikajících osob. Kontrolami bylo zjištěno celkem 1 036 porušení právních předpisů a 160 provedených kontrol proběhlo bez zjištěných nedostatků.

Nejčastěji zjištěná porušení právních předpisů v oblasti BOZP:

- 362 porušení zákoníku práce,
- 222 porušení zák. č. 309/2006 Sb., která se týkala nezajištění dalších podmínek BOZP,
- 197 porušení NV č. 101/2005 Sb., jež souvisela s nenaplněním podrobnějších požadavků na pracoviště a pracovní prostředí,
- 113 porušení NV č. 378/2001 Sb., která se týkala nezajištění bližších požadavků na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a náradí.

Nejčastějším porušením zákoníku práce bylo nedodržení povinnosti zaměstnavatelů vytvářet bezpečné a zdravé neohrožující pracovní prostředí a pracovní podmínky vhodnou organizací BOZP a přijímáním opatření k předcházení rizikům (122 porušení) a porušení povinností zaměstnavatelů nepřipustit, aby zaměstnanci vykonávali zakázané práce a práce, jejichž náročnost by neodpovídala jejich schopnostem a zdravotním způsobilostem (63 porušení).

Další početnější zjištění se týkala porušení povinnosti zaměstnavatele v oblasti školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP a nedostatky v záznamech o školení zaměstnanců (48 porušení).

Porušení požadavků na BOZP podle zák. č. 309/2006 Sb. se týkala požadavků na výrobní a pracovní prostředky a zařízení, zejména povinnosti zajištění vhodnosti strojů, technických zařízení, dopravních prostředků a náradí pro práci. Tyto také nebyly pravidelně udržovány, kontrolovány a revidovány (82 porušení u 46 kontrolovaných subjektů).

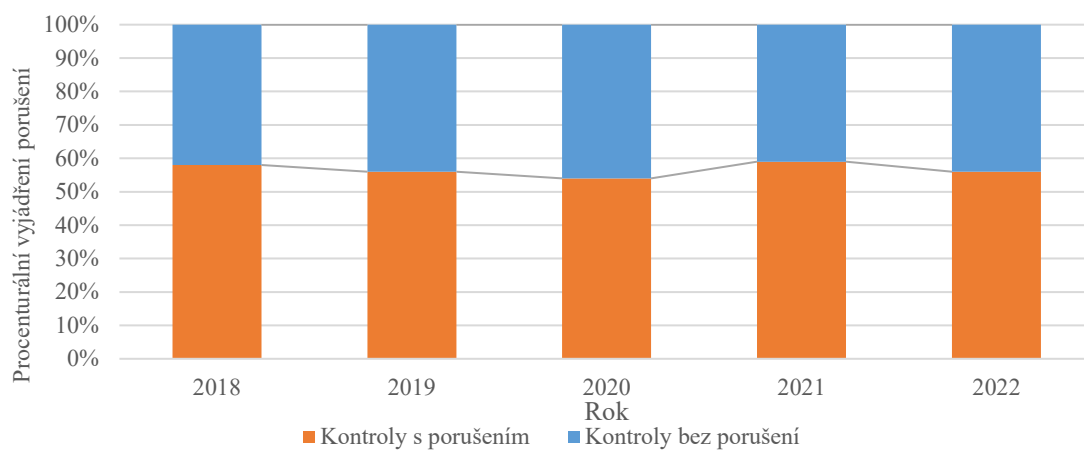
Podněty v oblasti stavebnictví upozorňovaly zejména na nedostatečně zajištěná staveniště při provádění zemních prací spojených s nedostatečně zajištěnými výkopy, oplocení (i proti vstupu nepovolaných osob), nezabezpečení zaměstnanců při pracích ve výšce technickou konstrukcí (např. lešením), nezabezpečení veřejných prostor, nad kterými se pracovalo apod. V oblasti dopravy podněty zahrnovaly poznatky o nedodržení dob odpočinků, školeních k zajištění BOZP a neplnění povinností v zajištění pracovnělékařské péče, a dále pak nedostatky ve mzdové oblasti řidičů. V oblasti VTZ bylo poukazováno na nedostatky při provozu zařízení na pracovištích zaměstnavatelů, na nevybavení těchto zařízení ochrannými zařízeními a na neprovádění kontrol a revizí u nich. V oblasti služeb a průmyslu se jednalo většinou o nedostatky z všeobecné bezpečnosti, tzn. problematika OOPP, školení k zajištění BOZP, nastavení a dodržování vhodných pracovních postupů a vyhodnocení rizik a k nim přijatých dostatečných opatření.

1.4 Kontroly na základě přijatých podnětů

Orgány inspekce práce dokončily v roce 2022 celkem 3 572 kontrol na základě přijatých podnětů ke kontrole, z tohoto počtu se jedno o 785 kontrol dokončených na základě podnětů z předchozích let.

Kontrolami bylo zjištěno celkem 7 047 porušení právních předpisů, přičemž toto porušení se týkalo 2 003 kontrol. Nejvíce porušení bylo zjištěno u kontrol zaměřených na oblast PPV (4 965 porušení) a u kontrol zaměřených na oblast BOZP (1 036 porušení). Porušení právních předpisů bylo zjištěno u 56 % dokončených kontrol.

Graf č. 2 – Procentuální vývoj počtu porušení u dokončených kontrol na základě podnětu

Orgány inspekce práce v roce 2022 uložili v rámci kontrol provedených na základě podnětů ke kontrole celkem 629 pokut v souhrnné výši 36 472 500 Kč.

2 Kontrolní činnost v oblasti zaměstnanosti

Kontrolní činnost na úseku zaměstnanosti byla v roce 2022 zaměřena zejména na oblast:

- kontroly nelegálního zaměstnávání,
- zastřené zprostředkování zaměstnání,
- rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání,
- plnění povinného podílu zaměstnávání OZP,
- poskytování služby péče o dítě v dětské skupině.

Uvedené kontrolní oblasti byly do ročního programu kontrolních akcí zařazovány již v předchozích letech. Na základě Ročního programu kontrolních akcí na rok 2022 bylo stanoveno provést na úseku zaměstnanosti min. 6 700 kontrol.

Kontrolní činnost byla v roce 2022 částečně ovlivněna pandemií onemocnění Covid-19 a dále se do výsledků kontrol v oblasti nelegálního zaměstnávání promítla úprava přístupu osob s dočasnou ochranou na trh práce.

V organizační struktuře orgánů inspekce práce je zařazeno 179 míst inspektorů zaměstnanosti spadajících pod 14 oddělení inspekce nelegálního zaměstnávání, jež mají, na rozdíl od dalších kontrolních útvarů inspekce práce, krajskou působnost.

Důležitým zdrojem pro výběr subjektů k zařazení do plánu kontrol byly podněty ke kontrolám ze strany široké veřejnosti, úřadů a institucí. Do oblasti zaměstnanosti včetně NLZ bylo v roce 2022 podáno 1 512 podnětů a 27 podnětů upozorňovalo na porušování předpisů v oblasti služeb péče o dítě v dětské skupině. Na základě podnětů ke kontrole bylo v oblasti zaměstnanosti a poskytování služby péče o dítě v dětské skupině provedeno celkem 1 009 kontrol.

V roce 2022 bylo v oblasti zaměstnanosti provedeno celkem 7 401 kontrol, z toho bylo:

- 6 572 kontrol zaměřených na nelegální zaměstnávání,
- 302 kontrol zaměřených na zastřené zprostředkování zaměstnání,
- 272 kontrol zaměřených na rovné zacházení a zákaz diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání,
- 143 kontrol na plnění povinného podílu zaměstnávání OZP,
- 53 kontrol zaměřených na poskytování služby péče o dítě v dětské skupině,
- 59 kontrol zaměřených na další kontroly v oblasti ZoZ.

Tab. č. 4 – Počet kontrol v oblasti zaměstnanosti v roce 2022 dle OIP

Oblastní inspektorát práce	Počet kontrol v oblastech		Celkem
	zaměstnanost bez NLZ	NLZ	
SÚIP Opava	1	0	1
Hlavní město Praha	67	461	528
Středočeský kraj	106	536	642
Jihočeský kraj a Vysočina	99	926	1 025
Plzeňský kraj a Karlovarský kraj	105	696	801
Ústecký kraj a Liberecký kraj	190	840	1 030
Královéhradecký kraj a Pardubický kraj	98	657	755
Jihomoravský kraj a Zlínský kraj	90	1 174	1 264
Moravskoslezský kraj a Olomoucký kraj	73	1 282	1 355
Celkem	829	6 572	7 401

V roce 2022 byl zjištěn výkon nelegální práce celkem u 2 561 osob, z toho bylo 475 občanů ČR, 79 občanů jiných členských států EU a 2 007 cizinců.

Za zjištěná porušení právních předpisů v oblasti zaměstnanosti bylo uloženo celkem 2 225 pokut v souhrnné výši 274 089 050 Kč.

2.1 Kontroly nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců

Kontroly NLZ jsou dlouhodobě jednou ze stěžejních kontrolních činností v rámci kontrol spadajících do oblasti zaměstnanosti.

V roce 2022 se množství provedených kontrol zvýšilo v porovnání s lety 2020 a 2021, které byly poznamenány pandemií Covid-19, avšak počty nelegálně pracujících osob zjištěných při kontrolách orgánů inspekce práce byly nižší. Důvodem je zejména úprava přístupu osob z Ukrajiny s dočasnou ochranou na trh práce, kdy se tito považují za cizince s trvalým pobytem a nepotřebují např. povolení k zaměstnání či zaměstnaneckou kartu.

Na trhu práce i v roce 2022 převládal převis poptávky po pracovní síle a řada zaměstnavatelů obsazovala pracovní místa cizinci, aniž by byly dodrženy předpisy související s pobytem a zaměstnáním cizinců na území ČR. Při kontrolní činnosti se inspektoři často setkávají nejen s nelegálním zaměstnáváním cizinců, ale zejména snahou vyhnout se splnění stanovených podmínek, jako například zneužití bezvízového styku, zprostředkování zaměstnání či zneužití institutu vysílání pracovníků při poskytování služeb zaměstnavatelem usazeným v jiném členském státu EU.

Přestože jsou kontroly v oblasti NLZ primárně zaměřeny na kontrolu výkonu nelegální práce občanů ČR a cizinců, je běžnou součástí těchto kontrol také kontrola dodržování souvisejících povinností zaměstnavatelů v oblasti zaměstnanosti, tj. především informační a evidenční povinnosti zaměstnavatele při zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí, povinnosti mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu, ale také kontrola dodržování základních povinností v oblasti pracovněprávních vztahů (na úseku pracovního poměru, pracovní doby, odměňování) a BOZP. V případě zjištění zásadních či systémových nedostatků byli ke kontrole přizváni také inspektoři se specializací na danou oblast.

I v roce 2022 pokračovala na regionální i centrální úrovni navázaná a osvědčená spolupráce s ozbrojenými složkami, především s PČR, Službou cizinecké policie, ale také se správními úřady, zejména Úřadem práce ČR (dále jen „ÚP ČR“) a Českou správou sociálního zabezpečení.

SÚIP je rovněž aktivně zapojen do Systému pro výměnu informací o vnitřním trhu (IMI), který zjednodušuje výměnu informací mezi členskými státy EU. V roce 2022 bylo prostřednictvím tohoto systému ze strany SÚIP přijato celkem 139 žádostí. Z tohoto počtu se jednalo o 69 žádostí o poskytnutí informace, 13 žádostí o předání dokumentu vč. rozhodnutí českým zaměstnavatelům a 42 žádostí o vymození sankce uložené v zahraničí. Ze strany SÚIP bylo na členské státy EU odesláno 14 žádostí, z toho 13 žádostí o poskytnutí informací a 1 žádost o vymození pokuty uložené zahraničnímu zaměstnavateli. Prostřednictvím systému IMI bylo zahraničním orgánům předáno 6 podnětů k možnému využití při jejich kontrolní činnosti.

Nepostradatelnou částí kontrolní činnosti je i poskytování základního pracovněprávního poradenství. Jako v předcházejícím roce byl i v roce 2022 zaznamenán zvýšený počet dotazů ze strany zahraničních pracovníků směřujících do různých oblastí pracovněprávních vztahů.

Každoročně směřuje do oblasti NLZ řada podnětů, které jsou orgánům inspekce práce zaslány nejčastěji ze strany zaměstnanců, veřejnosti či jiných správních orgánů. Takovýchto podnětů ke kontrole obdržely orgány inspekce práce v roce 2022 celkem 1 373. Z tohoto počtu upozorňovalo 976 podnětů na možný výkon nelegální práce občanů ČR, 150 podnětů na možný výkon nelegální práce občanů EU

a 483 podnětů na možný výkon nelegální práce cizinců. Jeden podnět přitom může upozorňovat na více skutečností a může tak směřovat do více oblastí, jejich počty tedy není možné sčítat.

V roce 2022 bylo provedeno celkem 6 572 kontrol přímo zaměřených na odhalování NLZ. Kontrolováno bylo celkem 6 260 subjektů, z tohoto počtu bylo 2 242 fyzických osob a 4 018 právnických osob.

Při výkonu nelegální práce bylo zjištěno celkem 2 561 osob, z toho 475 občanů ČR, 79 občanů jiných členských států EU a 2 007 cizinců. Nelegální práce byla zjištěna celkem u 743 subjektů.

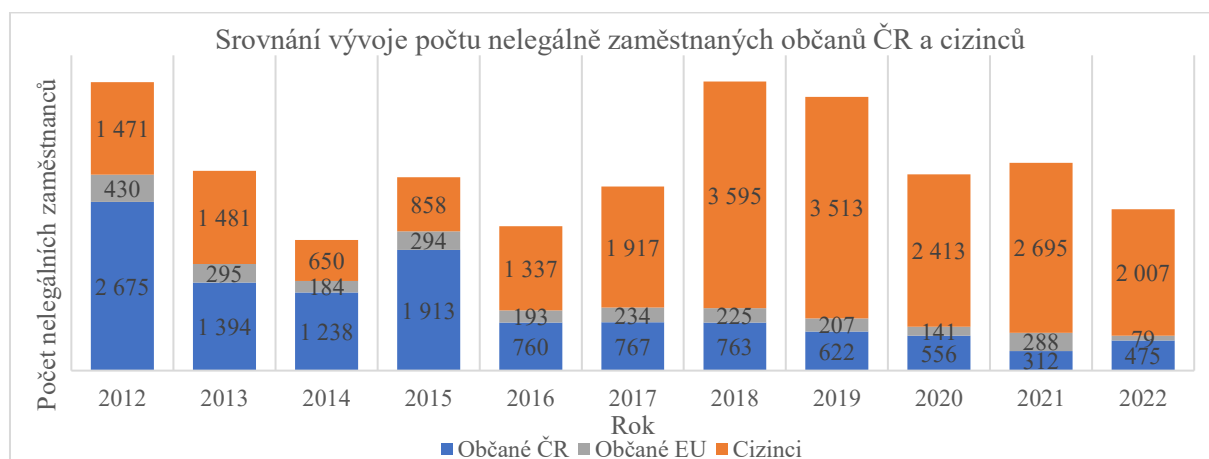
Tab. č. 5 – Vývoj počtu zjištěných nelegálně pracujících osob ve vztahu k počtu kontrol

Rok	Počet kontrol	Počet osob zjištěných při nelegální práci			
		občané ČR	občané EU	cizinci	celkem
2012	35 557	2 675	430	1 471	4 576
2013	36 101	1 394	295	1 481	3 170
2014	15 911	1 238	184	650	2 072
2015	9 583	1 913	294	858	3 065
2016	9 308	760	193	1 337	2 290
2017	9 707	767	234	1 917	2 918
2018	8 339	763	225	3 595	4 583
2019	8 160	622	207	3 513	4 342
2020	5 557	556	141	2 413	3 110
2021	5 222	312	288	2 695	3 295
2022	6 572	475	79	2 007	2 561

Tab. č. 6 – Počet zjištěných nelegálně pracujících osob ve vztahu k počtu kontrol a OIP

Oblastní inspektorát práce	Počet kontrol	Počet osob zjištěných při nelegální práci			
		občané ČR	občané EU	cizinci	celkem
Hlavní město Praha	461	28	2	99	129
Středočeský kraj	536	31	5	199	235
Jihočeský kraj a Vysočina	926	47	11	373	431
Plzeňský kraj a Karlovarský kraj	696	29	5	315	349
Ústecký kraj a Liberecký kraj	840	49	12	171	232
Královéhradecký kraj a Pardubický kraj	657	50	8	277	335
Jihomoravský kraj a Zlínský kraj	1 174	67	12	259	338
Moravskoslezský kraj a Olomoucký kraj	1 282	174	24	314	512
Celkem	6 572	475	79	2 007	2 561

Graf č. 3 – Vývoj počtu nelegálně pracujících osob

Mezi nejčastěji zjištěné nelegálně zaměstnané cizince pak patřili v roce 2022, shodně s předcházejícími roky, občané Ukrajiny, Moldavska a Vietnamu. V případě nelegální práce cizinců se nejčastěji jednalo o výkon činnosti v rozporu s vydaným povolením k zaměstnání nebo zaměstnaneckou kartou, zejména v rozporu s druhem pracovní činnosti nebo místem výkonu práce. Uvedené souvisí i se zastřeným zprostředkováním zaměstnání, jelikož v momentu vyřizování takového oprávnění zejména zastřené agentury práce neznají skutečné místo výkonu práce cizince.

Tab. č. 7 – Nelegálně zaměstnaní cizinci ze zemí mimo EU

Státní příslušnost	Počet osob
Ukrajina	1 669
Moldavsko	116
Vietnam	46
Turecko	16
Gruzie	12
Rusko	12
Kazachstán	11
Ostatní	125
Celkem	2 007

(Pozn.: Kategorie Ostatní v sobě zahrnuje osoby v počtu 1–5 státní příslušnosti Uzbekistán, Tunisko, Kuba, Sýrie, Čína, Kyrgyzstán, Mongolsko, Indonésie, Egypt, Kosovo, Afghánistán, Irák, Sri Lanka, Ázerbájdžán, Indie, Korejská republika, Kamerun, Bangladéš, Alžírsko, Arménie, Brazílie, Írán, Maroko a Filipíny.)

Mezi nejčastěji zjištěné nelegálně zaměstnané občany z členských zemí EU patřili v roce 2022 státní příslušníci Slovenska, Maďarska, Rumunska a Bulharska.

Tab. č. 8 – Nelegálně zaměstnaní občané zemí EU

Státní příslušnost	Počet osob
Slovensko	48
Maďarsko	12
Rumunsko	10
Bulharsko	3
Polsko	3
Německo	1
Lotyšsko	1
Chorvatsko	1
Celkem	79

V roce 2022 byly nejčastěji nelegálně pracující osoby zjišťovány u zaměstnavatelů v oborech dle CZ-NACE stavebnictví (u 131 subjektů), velkoobchod, maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel (u 100 subjektů), zpracovatelský průmysl (u 98 subjektů), ubytování, stravování a pohostinství (u 83 subjektů) a profesní, vědecké a technické činnosti (39 u subjektů).

Z pohledu velikosti zaměstnavatele se umožnění NLZ v roce 2022 nejčastěji dopouštěli zaměstnavatelé kategorie do 9 zaměstnanců a zaměstnavatelé s 50-249 zaměstnanci nebo zaměstnavatelé s 10-49 zaměstnanci.

Součástí kontrolní činnosti zaměřené na odhalování NLZ se inspektoři zabývali také kontrolami zastírání faktického pracovněprávního vztahu jiným právním vztahem, typicky obchodněprávním nebo občanskoprávním, tzv. švarcsystému. Často jde o smlouvu o spolupráci, smlouvu o dílo, apod. Od 1. 1. 2012 se švarcsystém ztotožňuje s pojmem nelegální práce.

Umožnění výkonu nelegální práce formou švarcsystému bylo v roce 2022 zjištěno u 218 případů. Nejčastěji se jednalo o švarcsystém občanů ČR, konkrétně bylo zjištěno 149 případů. Dále bylo odhaleno 47 případů švarcsystému cizinců a v 22 případech šlo o švarcsystém občanů EU. Oproti předcházejícím letům je z výsledků kontrolní činnosti v roce 2022 patrný zvýšený počet nelegální práce formou švarcsystému u občanů ČR, jejichž počet se více než zdvojnásobil.

I v případě kontrol s podezřením na možný švarcsystém je však nutné respektovat také určitou míru smluvní volnosti v obchodněprávních a občanskoprávních vztazích, a proto jsou v případě podezření na výkon nelegální práce formou švarcsystému tyto případy vždy pečlivě a individuálně posuzovány. Znaky závislé práce, ale také míra vůle obou stran k takové formě spolupráce, jsou podstatné zejména v případech, kdy je bez dalšího možno akceptovat, že daná činnost může být vykonávána jak v rámci uzavřeného pracovněprávního vztahu, tak v rámci vztahu obchodněprávního a může být tedy předmětem podnikatelské činnosti (např. finanční poradenství, lektorská činnost, kreativní činnosti a další). Orgány inspekce práce se i v roce 2022 setkávaly v rámci poradenství se zájmem veřejnosti o informace související s NLZ formou švarcsystému, zejména o posouzení určitých aktivit z pohledu rizika možné nelegální práce.

Při kontrolách NLZ na pracovištích se inspektoři setkávali s tzv. řetězením subdodavatelů, kteří byli mezi sebou provázáni obchodními vztahy. Tito se často zřikají veškeré zodpovědnosti za osoby na pracovišti, případně za zodpovědné osoby označují své obchodní partnery. Dochází tak k situacím, že kontrolovaný zaměstnavatel ani přesně neví, jaké osoby vykonávají práci na jeho pracovišti. Takovýto postup je charakteristický zejména na velkých pracovištích, jakými jsou například výrobní haly či rozsáhlá staveniště.

Při kontrolách zaměřených na NLZ bylo zjištěno celkem 3 863 porušení pracovněprávních předpisů, a to jak v oblasti dodržování povinností stanovených ZoZ, včetně zákazu NLZ, tak v oblasti pracovněprávních vztahů, které byly rovněž součástí předmětu kontroly.

Tab. č. 9 – Kromě NLZ byla nejčastěji zjištěna i následující porušení zákona o zaměstnanosti

Ustanovení zákona o zaměstnanosti	Popis porušení	Počet porušení
§ 87, § 88	Nesplnění informační povinnosti zaměstnavatelů vůči krajským pobočkám ÚP ČR ve vztahu k zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí	738
§ 136	Nesplnění povinnosti zaměstnavatele mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu a nesplnění této povinnosti ze strany zaměstnavatele usazeného v jiném členském státu EU, který v rámci poskytování služeb vyslal svého zaměstnance k dočasnému výkonu práce do ČR, přičemž doklady, jimiž je plněna tato povinnost, musí být přeloženy do českého jazyka	516

§ 102	Zaměstnavatelé nesplnili evidenční povinnost ve vztahu k zaměstnancům ze zahraničí	71
Celkový počet porušení zákona o zaměstnanosti (vč. NLZ)		3 568

Tab. č. 10 – Kromě NLZ bylo nejčastěji zjištěno porušení zákoníku práce

Ustanovení zákoníku práce	Popis porušení	Počet porušení
§ 77 odst. 1	Nesplnění povinnosti mít písemně uzavřenu dohodu o provedení práce nebo dohodu o pracovní činnosti	83
§ 75	Nedodrženo ust. zákoníku práce ve vztahu k výkonu práce na základě dohody o provedení práce	71
§ 34	Nedodržení náležitostí týkající se obsahu a formy pracovní smlouvy	38
§ 138	Nedodržení ust. týkající se sjednání výše odměny z dohody a podmínek pro její poskytování v dohodě o pracovní činnosti nebo v dohodě o provedení práce	38
Celkový počet porušení zákoníku práce		294

Podobně jako v loňském roce byla i v roce 2022 nejčastěji zjišťovaná porušení související s neplněním informačních povinností zaměstnavatele dle ust. § 87 a § 88 zákona o zaměstnanosti vůči ÚP ČR, a to v případě zaměstnání zahraničních pracovníků a dále nesplnění povinnosti zaměstnavatele mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu.

V roce 2022 se orgány inspekce práce podílely na kontrolní akci, zaměřené na možné pracovní vykořisťování, realizované PČR v rámci Evropských akčních dnů 2022. Během této akce bylo dokončeno 32 kontrol, kterými bylo zjištěno celkem 82 porušení. Těmito kontrolami bylo zjištěno 25 nelegálně zaměstnaných fyzických osob, převážně občanů Ukrajiny a Moldávie.

Za umožnění výkonu a výkon nelegální práce bylo v roce 2022 uloženo celkem 752 pokut v souhrnné výši 175 917 000 Kč. Z toho bylo 44 pokut v souhrnné výši 184 500 Kč uloženo fyzickým osobám za přestupek výkonu či umožnění nelegální práce.

Tab. č. 11 – Počet a výše pokut za nelegální zaměstnávání uložených v roce 2022

Důvod uložení pokuty	Počet uložených pokut	Výše uložených pokut v Kč
§ 139 odst. 1 písm. c) - přestupek, výkon nelegální práce fyzickou osobou podle ust. § 5 písm. e)	43*	94 500
§ 139 odst. 1 písm. d) - přestupek, umožnění výkonu nelegální práce fyzickou osobou podle ust. § 5 písm. e) bodu 1 nebo 2	1	90 000
§ 140 odst. 1 písm. c) - přestupek, umožnění výkonu nelegální práce podle ust. § 5 písm. e) bodu 1 nebo 2	701	172 095 500
§ 140 odst. 1 písm. e) - přestupek, umožnění výkonu nelegální práce podle ust. § 5 písm. e) bodu 3 (cizinec bez povolení k pobytu)	23	3 637 000

(Pozn.: Jedná se o pokuty uložené ve správních řízeních v období od 1. 1. do 31. 12. 2022, tj. částečně se může jednat o pokuty za protiprávní jednání zjištěná i kontrolami provedenými v předchozích obdobích. Počet pokut nelze sčítat, neboť jedna pokuta může zahrnovat více přestupků.)

**V souvislosti se spácháním přestupku výkonu nelegální práce bylo v roce 2022 dále uloženo fyzickým osobám celkem 166 napomenutí, přičemž se jednalo o fyzické osoby různých národností (např. ČR, Ukrajina, Moldavsko).*

Za porušení ust. § 136 zákona o zaměstnanosti bylo v roce 2022 uloženo celkem 243 pokut ve výši 3 415 500 Kč. Za porušení informační povinnosti dle ust. § 87 zákona o zaměstnanosti bylo v roce 2022 uloženo celkem 252 pokut ve výši 2 707 000 Kč. I v tomto případě se jedná o pokuty za protiprávní jednání zjištěné také kontrolami provedenými v předchozím období, tedy nejen v roce 2022.

Na základě kontrol, které byly se zjištěním NLZ zahájeny i dokončeny v roce 2022 bylo uloženo celkem 116 pokut v celkové výši 14 113 000 Kč. Za porušení ust. § 136 zákona o zaměstnanosti bylo uloženo celkem 18 pokut ve výši 340 000 Kč a za nesplnění informační povinnosti dle ust. § 87 zákona o zaměstnanosti bylo uloženo celkem 50 pokut ve výši 888 000 Kč.

Podstatná část pokut za zjištění z kontrol roku 2022 pak bude předmětem správního řízení v následujícím období.

Tab. č. 12 – Počet a výše pokut uložených v roce 2022 za NLZ na základě kontrol roku 2022

Důvod uložení pokuty	Počet uložených pokut	Výše uložených pokut v Kč
§ 139 odst. 1 písm. c) zákona o zaměstnanosti, výkon nelegální práce fyzickou osobou dle ust. § 5 písm. e)	10	16 500
§140 odst. 1 písm. c) zákona o zaměstnanosti, umožnění výkonu nelegální práce podle ust. § 5 písm. e) bod 1 (výkon práce mimo pracovněprávní vztah) nebo bod 2 (cizinec bez povolení k zaměstnání)	104	13 830 000
§ 140 odst. 1 písm. e) zákona o zaměstnanosti, umožnění výkonu nelegální práce podle ust. § 5 písm. e) bodu 3 (cizinec bez povolení k pobytu)	5	297 000

(Pozn.: Jedná se o pokuty za protiprávní jednání, zjištěná kontrolami zahájenými a také dokončenými v roce 2022. Počet pokut nelze sčítat, neboť jedna pokuta může zahrnovat více přestupků.)

Zahájení a následné vedení správních řízení provádějí jednotlivé OIP na základě vlastních kontrolních zjištění, ale rovněž na základě zjištění z kontrol provedených Celní správou, přičemž tento postup je v souladu s ust. § 126 odst. 4 zákona o zaměstnanosti.

Výkon a umožnění nelegální práce je společensky nebezpečný jev, který negativně ovlivňuje podnikatelské prostředí a rovněž se negativně promítá do oblasti veřejných rozpočtů a financí. Fyzické osoby vykonávající nelegální práce ztrácejí možnosti právních jistot, které jim z uzavřeného pracovněprávního vztahu vyplývají. Rovněž se takové osoby neúčastní plateb na zdravotním a sociálním pojištění.

2.2 Zastřené zprostředkování zaměstnání

Problematice zprostředkování zaměstnání agenturami práce se orgány inspekce práce v rámci své kontrolní činnosti věnují již více než 10 let. Základní podmínkou pro zprostředkování zaměstnání je, že podnikatelský subjekt musí disponovat povolením k příslušné formě zprostředkování zaměstnání, přičemž se tato podmínka vztahuje na fyzické i právnické osoby, které chtějí tuto činnost vykonávat. Dále je stanovena i řada dalších podmínek ZoZ a i ZP, které musí agentury práce plnit. Výsledky kontrolní činnosti ukazují, že podnikatelské subjekty stanovené podmínky nedodržují a institut zprostředkování zaměstnávání cíleně obcházejí a zneužívají formou zastírání zprostředkování zaměstnání.

Oblast zastřené zprostředkování zaměstnání byla zařazena do kontrolní činnosti již v roce 2016 a od zavedení pojmu zastřené zprostředkování zaměstnání do legislativy v roce 2017, se tato oblast stala jednou z hlavních kontrolních priorit orgánů inspekce práce v oblasti zaměstnanosti.

Zastřené zprostředkování zaměstnání bylo, s příslušným přestupkem, definováno novelou ZoZ, která nabyla účinnost dne 29. 7. 2017. S účinností od 2. 8. 2021 došlo k rozšíření přestupku zastřenému zprostředkování zaměstnání i na zaměstnavatele, který výkon zastřenému zprostředkování zaměstnání umožní.

Za naplnění přestupku zastřenému zprostředkování zaměstnání či umožnění výkonu zastřenému zprostředkování zaměstnání podle výše uvedeného ust. může být fyzická osoba pokutována až do výše 5 000 000 Kč. Právnické a podnikající fyzické osobě (dále také „PFO“) pak hrozí pokuta v rozmezí 50 000 – 10 000 000 Kč.

Při zastřenému zprostředkování zaměstnání dochází k pronajímání pracovní síly, přičemž je tento pronájem zastřen uzavřením jiného právního vztahu. Standardní, zákonem respektující postup, kterým je v tomto případě uzavření dohody o dočasném přidělení zaměstnance mezi agenturou práce a uživatelem, je nahrazen uzavřením jiné smlouvy např. smlouvy o dílo, kdy smluvní strany nevystupují jako agentura práce a uživatel.

Při kontrole je každý jednotlivý případ inspektorem pečlivě a individuálně posuzován podle všech konkrétních okolností a inspektor se zabývá především otázkou, zda je vztah dvou subjektů vztahem agentury práce a uživatele a mělo by se tedy jednat o agenturní zaměstnávání, případně tedy jeho zastřenou formu, nebo zda jde skutečně o čistě obchodní vztah.

Orgány inspekce práce se s porušováním zastřenému zprostředkování zaměstnání nejčastěji setkávají u subjektů, které z různých důvodů nejsou držiteli příslušné formy povolení ke zprostředkování zaměstnání. Tyto se však chovají jako agentury práce. Často jsou zjišťovány případy, kdy subjekt příslušným povolením disponuje, ale svou činnost přesto zastírá obchodními smlouvami. K tomuto protizákonnému jednání je pravděpodobně vede snaha vyhnout se povinnosti dodržovat srovnatelné pracovní a mzdové podmínky přidělených zaměstnanců a snaha o snížení povinných odvodů zaměstnavatele jako záloh na dani z příjmu či sociálního a zdravotního pojištění.

Při kontrolní činnosti často nastávají situace, kdy na kontrolovaném pracovišti vykonává práci více různých subjektů. V takových případech jsou zahájeny kontroly s každým takovým subjektem, přičemž tyto jsou obvykle mezi sebou provázány různými obchodními vztahy. Toto řetězení se promítá do složitosti i délky samotné kontroly. Jednotlivé články v řetězci se postupně zříkají odpovědnosti za zaměstnance a nejčastěji se odkazují na uzavřené obchodní smlouvy a tím na tvrzení, že poptávají či nabízejí realizaci díla, nikoli pracovní sílu. Situaci komplikuje i fakt, že častokrát ani samotní zaměstnanci (často cizinci) nejsou schopni identifikovat svého zaměstnavatele, ale znají pouze jméno osoby, která jim práci doporučila nebo jim vyplácí mzdu či práci přiděluje.

Kontroly zastřenému zprostředkování zaměstnání patří svou náročností mezi nejkomplikovanější kontroly. I přes zákonem stanovenou povinnost součinnosti při kontrole, jsou orgány inspekce práce často konfrontovány s velkou mírou nespolupráce kontrolovaných subjektů.

Při kontrolách zaměřených na zastřenému zprostředkování zaměstnání je také odhalováno nelegální zaměstnávání, a to zejména cizinců.

V roce 2022 provedl SÚIP celkem 302 kontrol přímo zaměřených na oblast zastřenému zprostředkování zaměstnání. Kontroly proběhly u 294 subjektů, přičemž se jednalo o 288 právnických osob a 6 PFO. Z celkového počtu 302 kontrol byly nedostatky zjištěny ve 242 kontrolách. Provedenými kontrolami bylo zjištěno 797 porušení pracovněprávních předpisů.

Kontrolní činnost byla prováděna na celém území ČR, přičemž se orgány inspekce práce zaměřovaly zejména na větší výrobní a průmyslové areály nebo stavby. U těchto typů pracovišť je předpoklad většího počtu zaměstnanců a s ohledem na množství neobsazených pracovních pozic i pravděpodobnost možného pronajímání pracovní síly.

Výběry kontrolovaných pracovišť jsou prováděny převážně na základě zkušeností, cíleného monitoringu a znalostí místních podmínek. Podstatným zdrojem informací jsou také přijaté podněty ke kontrole. Není výjimkou, že dochází k opakovaným kontrolám pracovišť, kde již bylo v minulosti zastřené zprostředkování zaměstnání zjištěno.

Tab. č. 13 – Kontroly zastřené zprostředkování zaměstnání

Rok	Kontroly přímo zaměřené na zastřené zprostředkování	Subjekty se zjištěním zastřené zprostředkování	Subjekty zastřené zprostředkování v rámci jiných kontrol	Celkový počet odhalených subjektů zastřené zprostředkování
2018	268	116	126	242
2019	261	125	153	278
2020	195	101	107	208
2021	197	71	128	199
2022	302	131	128	259

Současně bylo kontrolami zaměřenými na oblast zastřené zprostředkování zaměstnání zjištěno 428 osob při výkonu nelegální práce. V 398 případech šlo o cizince (nejčastěji občané státní příslušnosti Ukrajina a Moldavsko), ve 13 případech o občany EU a v 17 případech se jednalo o občany ČR.

Kontrolami, které byly přímo zaměřeny na zastřené zprostředkování zaměstnání byla, obdobně jako v předchozích letech, zjištěna, kromě zastřené zprostředkování zaměstnání a nelegální práce, i další porušení právních předpisů. Nejčastěji se jednalo:

- 52 porušení v oblasti informační povinnosti zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí,
- 23 porušení v oblasti povinnosti zaměstnavatele mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovního vztahu,
- 18 porušení v oblasti evidence občanů EU a cizinců,
- 15 porušení v oblasti dodržování podmínek, za kterých je možné zprostředkovávat zaměstnání (tedy na základě povolení k příslušné formě zprostředkování zaměstnání).

Zastřené zprostředkování zaměstnání, tak jak je definováno ust. § 5 písm. g) ZoZ, se dopustilo 131 podnikatelských subjektů. Zastřené zprostředkování zaměstnání bylo v rámci kontrol, primárně zaměřených na jinou kontrolní oblast, zjištěno také u dalších 128 subjektů. Tyto kontroly byly nejčastěji zaměřeny na nelegální zaměstnávání. Celkově bylo zastřené zprostředkování zaměstnání v roce 2022 zjištěno u 259 subjektů.

V roce 2022 bylo také odhaleno 126 podnikatelských subjektů, které výkon zastřené zprostředkování zaměstnání umožnily.

Mezi převládající odvětví, dle klasifikace ekonomických činností CZ-NACE, kde bylo v roce 2022 zastřené zprostředkování zaměstnání zjištěno, je možné zařadit subjekty věnující se zpracovatelskému průmyslu (zjištěno u 69 subjektů), stavebnictví (zjištěno u 44 subjektů) a dále profesní, vědecké a technické činnosti (zjištěno u 36 subjektů), velkoobchodu, maloobchodu; opravám a údržbě motorových vozidel (zjištěno u 30 subjektů), a také administrativní a podpůrné činnosti (zjištěno u 24 subjektů).

Za přestupek zastřené zprostředkování zaměstnání bylo v roce 2022 uloženo celkem 128 pokut v souhrnné výši 67 957 000 Kč. Jedná se o všechny pokuty uložené v roce 2022, částečně se tedy může jednat o pokuty za zastřené zprostředkování zaměstnání zjištěné kontrolami provedenými v předchozích letech.

Výsledky provedených kontrol potvrzují nezbytnost zařazení zastřené zprostředkování zaměstnání i pro rok 2023 mezi své hlavní kontrolní oblasti.

2.3 Poskytování služby péče o dítě v dětské skupině

Dětská skupina je službou péče o předškolní děti (již od 6 měsíců věku dítěte), která napomáhá sladění rodinného a pracovního života. Činnost dětských skupin je od roku 2014 upravena zákonem o dětské skupině, který stanovuje podmínky zřízení a provozu dětské skupiny a zároveň vymezuje kontrolní působnost orgánů inspekce práce.

Od 1. 10. 2021 vstoupila v účinnost novela zákona o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině. Z hlediska kontrolní činnosti orgánů inspekce práce došlo k několika změnám, které se vztahují k výkonu kontrolní činnosti. Službu je nově možné poskytovat i dětem již od 6 měsíců (při splnění specifických podmínek). Podstatné změny se vztahují k odborné způsobilosti, kdy dosavadní odborné způsobilosti v oblasti zdravotnické, sociální a pedagogické zůstávají v platnosti s výjimkou kvalifikací bez maturitní zkoušky (ošetřovatel, pracovník v sociálních službách bez maturity, naopak doplněn je asistent pedagoga s maturitou). Zůstává také profesní kvalifikace „*chůva pro děti do zahájení povinné školní docházky*“, zavádí se nová profesní kvalifikace „*chůva pro děti v dětské skupině*“.

Od 1. července 2022 vstoupily v platnost dvě nové podmínky v oblasti odborné způsobilosti a to, že alespoň 1 z pečujících osob musí mít při péči o dítě zdravotnickou odbornou způsobilost (všeobecná, praktická, dětská sestra, zdravotnický záchranář, lékař a další) nebo novou profesní kvalifikaci „*chůva pro děti v dětské skupině*“ a při péči o děti starší 3 let (přesněji od 1. září následujícího po 3. narozeninách dítěte, tedy ode dne, kdy má dítě nárok na místo v mateřské škole) musí poskytovatel zajistit alespoň 20 hodin péče poskytované pečující osobou s pedagogickou kvalifikací.

Poskytovatelé zapsaní do evidence dětských skupin před 30. zářím 2021 mají pro splnění nových podmínek v oblasti odborné způsobilosti přechodná období do 1. 10. 2024, resp. 1. 10. 2026.

Kontroly poskytovatelů služby péče o dítě v dětské skupině jsou zařazeny mezi hlavní kontrolní oblasti na úseku zaměstnanosti již od roku 2019. Kontrolní činnost byla v této oblasti prováděna jak na základě přijatých podnětů ke kontrole, tak na základě informací z evidence dětských skupin a z monitoringu OIP.

Nedílnou součástí realizovaných aktivit orgánů inspekce práce je i poskytování základního pracovněprávního poradenství poskytovatelům služby péče o dítě v dětské skupině jakožto zaměstnavatelům a provozovatelům dětských skupin, ale rovněž i jejím zaměstnancům.

V roce 2022 bylo přijato 27 podnětů ke kontrole. Při podnětu nebo vlastním zjištění směřujícím do oblasti hygienických požadavků na stravování, prostory a provoz těchto skupin, postupují OIP informace místně příslušné KHS.

V roce 2022 bylo v oblasti poskytování služby péče o dítě v dětské skupině zahájeno celkem 52 kontrol, z toho bylo 25 kontrol zahájeno na základě obdržených podnětů. Z 52 zahájených kontrol bylo 42 v roce 2022 dokončeno, zbývající kontroly budou dokončeny v průběhu roku 2023.

Celkem bylo v roce 2022 dokončeno 53 kontrol (z toho 11 kontrol zahájených v loňském roce), přičemž porušení bylo zjištěno ve 31 případech.

Dokončenými kontrolami bylo zjištěno celkem 85 porušení zákona o dětské skupině, a to:

- 21 porušení spočívajících v nedodržení podmínek kladených na pečující osobu, tj. na fyzickou osobu, která je v základním pracovněprávním vztahu s poskytovatelem služby a která vykonává činnost přímo působící na dítě, spočívající v hlídání a péči o dítě,

- 17 porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele uzavřít před zahájením poskytování služby péče o dítě v dětské skupině s rodičem písemnou smlouvu o poskytování této péče,
- 14 porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele vést evidenci dětí,
- 13 porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele zpracovat a dodržovat vnitřní pravidla organizace poskytování služby péče o dítě v dětské skupině,
- 11 porušení spočívající v nedodržení stanoveného počtu dětí a nejnižšího počtu pečujících osob v jedné dětské skupině,
- 3 porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele zpřístupnit vnitřní pravidla a plán výchovy a péče v prostorách, v nichž je služba péče o dítě v dětské skupině poskytována a které jsou přístupné rodiči, popřípadě též zpřístupnit vnitřní pravidla a plán výchovy a péče způsobem umožňujícím dálkový přístup,
- 3 porušení spočívající ve skutečnosti, že kontrolovaná osoba nebyla v době kontroly poskytovatelem služby péče o dítě v dětské skupině či nedisponovala platným oprávněním,
- 2 porušení spočívající v povinnosti poskytovatele ministerstvu oznámit všechny změny týkající se údajů a dokladů, které jsou stanoveny pro žádost o zápis, a předložit doklady o nich do 15 dnů ode dne jejich vzniku,
- 1 porušení spočívající v povinnosti poskytovatele uzavřít pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou při poskytování služby péče o dítě v dětské skupině.

Za porušení zákona o dětské skupině bylo v roce 2022 uloženo 15 pokut v souhrnné výši 28 500 Kč.

Výsledky kontrolní činnosti v roce 2022 dále potvrzují potřebnost a účelnost realizovaných kontrol, a i v roce 2023 budou kontroly zaměřené na poskytování služby péče o dítě v dětské skupině součástí hlavní kontrolní činnosti orgánů inspekce práce.

2.4 Kontroly rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání

Kontrolní činnost orgánů inspekce práce se i v roce 2022 zaměřila na oblast rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání. Kontroly v této oblasti byly prováděny převážně na základě vlastního monitoringu přímo v terénu, vytipováním inzerátů uveřejněných v denním tisku nebo na webových stránkách a dále na základě obdržených podnětů.

Kontrolní činnosti orgánů inspekce práce dlouhodobě potvrzuje, že při uplatňování práva na zaměstnání stále dochází ke znevýhodňování osob na trhu práce, nejvíce pak z důvodu věku a pohlaví. Vyplývá to nejen z poradenské činnosti orgánů inspekce práce, ale také z inzerovaných nabídek zaměstnání a z obdržených podnětů ke kontrole.

Dle ZoZ je při uplatňování práva na zaměstnání zakázána jakákoliv diskriminace a hlediska pro výběr zaměstnanců musí zaručovat rovné příležitosti všem fyzickým osobám ucházejícím se o zaměstnání. Na trhu práce však i přes tento zákaz stále dochází ke znevýhodnění osob na trhu práce, nejvíce pak z důvodu pohlaví a věku. S ohledem na tuto skutečnost se orgány inspekce práce zaměřují při své kontrolní činnosti na nabídky zaměstnání, u nichž požadavky pro výběrová řízení nejsou formulovány neutrálně a předem odrazují zájemce o práci, ať už z hlediska pohlaví, věku, národnosti, zdravotního stavu nebo dalších důvodů.

V roce 2022 přijal SÚIP celkem 66 podnětů ke kontrole, směřujících do oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání, které upozorňovaly na možné diskriminační jednání. Počet podnětů oproti roku 2021 mírně klesl. Podněty upozorňovaly zejména na možnou diskriminaci na základě věku a pohlaví. Žádný z podnětů přijatých v roce 2022 nesměřoval

např. do oblasti diskriminace na základě rasového nebo etnického původu, národnosti, sociálního původu. Z přijatých 66 podnětů bylo 44 řešeno kontrolou provedenou v roce 2022, 8 podnětů bylo přijato na konci roku 2022 a na základě těchto bude provedena kontrola v roce 2023. Dalších 14 podnětů ke kontrole bylo s jejich podatelí vyřešeno poskytnutím pracovněprávního poradenství.

V oblasti diskriminace a rovného zacházení při uplatňování práva na zaměstnání bylo OIP provedeno v roce 2022 celkem 272 kontrol, z toho 44 kontrol bylo realizováno na základě obdržených podnětů. Porušení bylo zjištěno u 183 kontrol. Ve 253 případech byla sledovaná oblast hlavním předmětem kontroly a v 19 případech byla oblast diskriminace a rovného zacházení při uplatňování práva na zaměstnání vedlejším předmětem kontroly.

Předmětem kontrol, stejně jako v předchozích letech, byly nejčastěji uveřejněné volné pracovní pozice s diskriminačními znaky, např. prodavačka, servírka, asistentka, uklízečka, pokojská, důchodkyně apod.

Inspekční činnost na základě přijatých podnětů ukazuje, že i možnost vyhledávání zaměstnanců na určité pracovní pozice, ať už se jedná o střední management, administrativní pozice, nebo i dělnické pozice, se přesouvá na sociální sítě a internetové stránky. Mnohdy se však pracovní nabídky uveřejňují na sociálních sítích v uzavřených skupinách, kde se účastník musí nejdříve dobrovolně zaregistrovat. Pokud však takový účastník není s diskusí o případné pracovní pozici spokojený a zdá se mu být diskriminační, podává orgánům inspekce práce podnět ke kontrole. Kontroly na základě takového podnětu však bývají velmi komplikované, protože se jedná o uzavřené skupiny, do kterých nemají inspektoři bez registrace přístup.

Po provedených kontrolách zaměřených na nabídky volných pracovních pozic s diskriminačními znaky kontrolované osoby většinou okamžitě sjednají nápravu, nabídky pracovních pozic opraví tak, aby byly v souladu se zákonem, nebo je následně odstraní a současně ujistí inspektory, že jejich jednání není úmyslé a nejde o znevýhodnění nebo naopak zvýhodnění některé skupiny na úkor jiné. Zaměstnavatelé totiž často uvádějí pohlaví, protože dle jejich zkušeností a zažitého společenského vnímání, by opačné pohlaví ani nemělo zájem danou profesí vykonávat. Zákaz diskriminace často zaměstnavatelé vnímají jako zásah státu do jejich volby kým obsadit volnou pracovní pozici.

Další oblastí, kterou se inspektoři při kontrolách zabývají, je možná diskriminace a nerovné zacházení při výběrových řízeních. Jedná o kontroly zahajované na základě podaného podnětu, kdy je stěžejní komunikace s podatelem podnětu, upřesnění a vyjasnění podaných informací. Průběh takových kontrol je velmi individuální. I přes veškerou snahu není ve většině takto provedených kontrol na základě podaných podnětů zjištěno porušení týkající se nerovného zacházení nebo diskriminace při výběrovém řízení, zejména z důvodu, že není prokázáno, že by kontrolovaná osoba nějakého uchazeče o zaměstnání diskriminovala, ať už z důvodu pohlaví, věku, národnosti či majetku. Prokazování porušení v této oblasti je komplikované neboť se téměř vždy jedná o „tvrzení proti tvrzení“, kdy uchazeč o zaměstnání tvrdí, že mu byly v rámci výběrového řízení pokládány nevhodné otázky a kontrolovaná osoba toto popírá. Prokazování komplikuje i neexistence zákonné povinnosti po určitou dobu uchovávat podklady z výběrových řízení.

Situace v oblasti kontrol rovného zacházení a zákazu diskriminace před vstupem do zaměstnání se v podstatě opakuje jako v předchozích letech.

V rámci provedených kontrol bylo zjištěno celkem 183 porušení, přičemž inspektoři konstatovali porušení pracovněprávních předpisů v následujících oblastech:

- 3 porušení spočívající v diskriminaci při uplatňování práva na zaměstnání dle ust. § 4 odst. 2 zákona o zaměstnanosti,
- 180 porušení spočívající v uveřejnění diskriminační nabídky zaměstnání dle ust. § 12 odst. 1 a 2 zákona o zaměstnanosti.

V případě zjištěného nedostatku může být konstatováno i více porušených ust. pracovněprávních předpisů.

Nejčastěji jsou v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání ukládány pokuty za diskriminační nabídky volných pracovních pozic. Tyto pokuty však svou výší rozhodně nepatří mezi sankce nejvyšší, neboť mají převážně preventivně výchovný charakter.

V roce 2022 bylo uloženo celkem 117 pokut v celkové výši 388 000 Kč za přestupky, spadající do oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání a v 31 případech uložily OIP kontrolovaným subjektům napomenutí.

SÚIP bude i v roce 2023 provádět v této oblasti kontrolní činnost a svou poradenskou činností bude i nadále přispívat k osvětě, týkající se rovného zacházení a zákazu diskriminace před vstupem do zaměstnání.

2.5 Kontroly plnění povinného podílu zaměstnáváním OZP

SÚIP každoročně v rámci plnění stanovených úkolů zaměřuje svou kontrolní činnost také na plnění povinností zaměstnavatelů s více než 25 zaměstnanci zaměstnávat OZP ve výši povinném podílu těchto osob na celkovém počtu svých zaměstnanců. Stejně tomu bylo i v roce 2022, neboť začlenění OZP do pracovního procesu a jejich zaměstnávání vede k lepší kvalitě jejich života, a pokud je těmto lidem dána možnost žít se vlastní prací, přispívá to k jejich osobnímu rozvoji a sebeúctě.

Kontroly plnění povinností zaměstnavatelů zaměstnávat OZP provádí SÚIP na základě podkladů od jednotlivých kontaktních pracovišť ÚP ČR a od Generálního ředitelství Úřadu práce ČR (dále jen „GRÚP ČR“), kteří každoročně poskytují pro kontroly orgánů inspekce práce nezbytné informace z jimi vedeného informačního systému, který obsahuje jak informace o jednotlivých zaměstnavatelích, kteří jsou povinni OZP zaměstnávat, tak i informace o poskytovatelích náhradního plnění. U poskytovatelů náhradního plnění jsou pro kontrolní činnost důležité informace o rozsahu poskytovaného náhradního plnění, protože zákon o zaměstnanosti stanoví poskytovatelům limit pro poskytnutí svých výrobků a služeb nebo poskytnutí zakázky odběratelům maximálně do výše odpovídající 28násobku průměrné mzdy v národním hospodářství za první až třetí čtvrtletí předcházejícího kalendářního roku za každého přepočteného zaměstnance se zdravotním postižením, zaměstnaného v předchozím kalendářním roce. Podkladem pro kontrolní činnost jsou také poznatky z vlastní kontrolní činnosti a podněty, které do této oblasti směřují.

Výsledky kontrol dlouhodobě ukazují, že i v roce 2022 mnoho zaměstnavatelů neplnilo povinnost zaměstnávat OZP v zákoně stanovené výši, ani nespĺnilo zákonnou povinnost jednou z dalších forem náhradního plnění, tj. odběrem výrobků, služeb nebo zadáním zakázek zaměstnavatelům, se kterými ÚP ČR uzavřel dohodu o uznání zaměstnavatele za zaměstnavatele na chráněném trhu práce podle ust. § 78 zákona o zaměstnanosti, nebo odvodem do státního rozpočtu v zákonem stanovené lhůtě do 15. 2. následujícího roku.

V roce 2022 bylo dokončeno 143 kontrol směřujících do oblasti plnění povinného podílu zaměstnávání OZP (z tohoto počtu bylo 24 dokončených kontrol z předchozích let). Z tohoto počtu bylo 105 kontrol zaměřených na plnění povinností vyplývajících ze ZoZ zahájeno u zaměstnavatelů a 38 kontrol bylo zahájeno u poskytovatelů náhradního plnění. Porušení bylo zjištěno u 98 kontrol. Celkem bylo zjištěno 178 porušení, přičemž nejčastěji bylo konstatováno:

- 74 porušení spočívající v nesplnění ohlašovací povinnosti o plnění povinného podílu vč. uvedení způsobu plnění místně příslušné krajské pobočce ÚP ČR dle ust. § 83 zákona o zaměstnanosti,
- 49 porušení spočívající v nesplnění zákonné povinnosti zaměstnávat OZP ve stanovené výši 4 % povinného podílu dle ust. § 81 zákona o zaměstnanosti.

V roce 2022 bylo uloženo celkem 30 pokut v souhrnné výši 335 500 Kč za porušení spadající do oblasti plnění povinností vyplývajících ze zaměstnávání OZP.

Zaměstnavatelé při výpočtu většinou spoléhají na mzdové programy a v nich nastavené sestavy, které jim poskytnou příslušné výpočty, avšak tyto výpočty již dále nekontrolují a neověřují. Mnoho těchto programů však má chybně nastavené parametry, zejména pak v oblasti svátků, započítatelných dnů v období nemocenských dávek nebo proplacené dovolené při skončení pracovního poměru. Z těchto důvodů pak dochází k nesprávným výsledkům při výpočtu.

Pro kontrolní činnost v této oblasti je pro orgány inspekce práce velkým pomocníkem elektronická evidence náhradního plnění. Evidence po přihlášení nabízí sekci „dodavatel“ a „odběratel“. Orientace v uvedených sekcích je přehledná, jednoduchá a intuitivní. U odběratelů nabízí informace potřebné k ověření povinnosti plnit povinný podíl náhradním plněním, u poskytovatelů nabízí informace potřebné např. k ověření objemu limitu náhradního plnění pro daný rok. V evidenci je možné ověřit např. roční a čtvrtletní přepočtené počty zaměstnanců poskytovatelů náhradního plnění, faktury, jimiž bylo realizováno náhradní plnění, datum dodání a zaplacení náhradního plnění, pozitivní je i možnost exportovat doklady.

I v roce 2023 bude v této oblasti probíhat nejen kontrolní, ale i poradenská činnost ve snaze přecházet stále se opakujícím kontrolním zjištěním.

3 Kontrolní činnosti v oblasti pracovněprávních vztahů

Počátkem roku 2022 se kontrolní činnost SÚIP a OIP v oblasti pracovněprávních vztahů započala navracet do svých standardních mezí, s tím, jak spěla ke svému ukončení omezující opatření vynucená v letech 2020 a 2021 pandemií onemocnění Covid-19. Ročním programem kontrolních akcí SÚIP bylo pro rok 2022 stanoveno provést na úseku inspekce pracovněprávních vztahů celkem 3 800 kontrol. Nebyla ovšem vyloučena možná úprava počtu realizovaných kontrol v případě, že by opětovně zesílila negativní pandemická situace.

Kontrolní činnost orgánů inspekce práce na úseku pracovněprávních vztahů měla být v roce 2022, obdobně jako v předchozích letech, zaměřena na kontrolu dodržování předpisů v oblasti odměňování (především poskytování minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy stanovené podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce), pracovní doby, agenturního zaměstnávání, v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace, se zvláštním zaměřením na rovné odměňování mužů a žen, v oblasti dodržování pravidel při vyslání pracovníků do ČR a v oblasti pracovních podmínek při zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí. V těchto oblastech byla OIP taxativně stanovena pravidla co do předmětu a rozsahu kontrol a byly stanoveny minimální počty kontrol, které každý OIP v daných oblastech realizuje. Nedílnou a podstatnou součástí kontrolní činnosti byla i v roce 2022 kontrola na základě podnětů občanů a institucí.

Následný vývoj poté víceméně potvrdil předpoklad, že omezení související s pandemií onemocnění Covid-19 byla postupně eliminována. Modifikaci Ročního programu kontrolních akcí si však vynutila jiná závažná událost, mající celospolečenský dopad, a to vypuknutí válečného konfliktu na Ukrajině. Tak jako i jiné úřady a instituce, také SÚIP zareagoval úpravou své činnosti v rámci své působnosti a své kontroly, zaměřené v předchozích obdobích obecně na kontrolu pracovních podmínek zaměstnanců ze zahraničí (tj. nejen zaměstnanců pocházejících z Ukrajiny, ale též z jiných zemí, např. z Moldavska, Filipín, Mongolska), zaměřil v roce 2022 intenzivně na kontrolu pracovních podmínek držitelů dočasné ochrany z Ukrajiny.

Plánované počty speciálně zaměřených kontrol byly činností orgánů inspekce práce v roce 2022 naplněny. V roce 2022 provedly orgány inspekce práce na úseku inspekce pracovněprávních vztahů celkem 3 920 kontrol.

Do oblasti pracovněprávních vztahů bylo v roce 2022 podáno 3 079 podnětů ke kontrolám a na základě podnětů bylo v této oblasti provedeno 2 060 kontrol. Nejčtenějšími, jako každoročně, byly podněty na nedodržování povinností zaměstnavatelů v oblasti odměňování.

Kontrolami zaměřenými na oblast pracovněprávních vztahů bylo zjištěno celkem 6 498 porušení právních předpisů. Z tohoto počtu se jednalo o 6 225 porušení přímo v oblasti pracovněprávních vztahů, 273 porušení zjištěných inspektory PPV se pak zaměstnavatelé dopustili na úsecích zaměstnanosti a BOZP.

Nejčastěji byla kontrolami v oblasti pracovněprávních vztahů zjištěna porušení právních předpisů v oblasti odměňování zaměstnanců (2 543 porušení), v oblasti pracovního poměru a dohod konaných mimo pracovní poměr (1 635 porušení), pracovní doby (819 porušení), náhrad (776 porušení) a v oblasti agenturního zaměstnávání (210 porušení).

Za prokázaná porušení právních předpisů v oblasti pracovněprávních vztahů bylo kontrolovaným osobám uloženo v řízení o přestupku 897 pokut v souhrnné výši 24 327 650 Kč, dále bylo ve 20 případech byl kontrolovaným osobám jako pachatelům přestupků uloženo správní trest napomenutí.

Důležitou, nepominutelnou, a z pohledu široké veřejnosti, a především zaměstnanců dosti možná i základní či prvořadou součástí kontrolní činnosti orgánů inspekce práce jsou kontroly, prováděné na základě podnětů, poukazujících na možné porušování pracovněprávních předpisů ze strany konkrétních zaměstnavatelů. Převážná část obdržených podnětů je řešena kontrolou a kontroly na základě podnětů tak představují významnou část provedených kontrol inspekce práce (obdobně jako v předchozích obdobích, i v roce 2022 byla na základě podnětů provedena více než polovina všech kontrol). Přijaté podněty SÚIP statisticky sleduje, vyhodnocuje, a získané informace zohledňuje i v dalším zaměření ročních programů kontrolní činnosti.

V případech, že OIP obdržely podnět, ze kterého vyvstalo podezření na porušování pracovněprávních předpisů v souvislosti s dopady pandemie onemocnění Covid-19, měly za úkol provést u takového zaměstnavatele kontrolu v rámci vedlejšího úkolu. Vedlejší úkol se týkal kontrol dodržování právních předpisů na úseku pracovního poměru nebo dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, odměňování zaměstnanců, náhrad, pracovní doby, dovolené, rovného zacházení, součinnosti zaměstnavatele a orgánu jednajícího za zaměstnance a v neposlední řadě také dodržování právních předpisů na úseku bezpečnosti práce. OIP provedly v rámci tohoto vedlejšího úkolu celkem 31 kontrol, přičemž u 4 kontrol bylo zjištěno porušení pracovněprávních předpisů. V 1 případě zaměstnavatel nevyplatil zaměstnancům náhradu mzdy pro překážky v práci na straně zaměstnavatele nejpozději v měsíci následujícím po měsíci, ve kterém jim vzniklo na náhradu mzdy právo, a tím porušil ust. § 141 odst. 1 zákoníku práce, v dalším případě zaměstnavatel nezajistil, aby se fyzická osoba před vznikem pracovního poměru podrobila vstupní lékařské prohlídce. Další porušení se týkalo porušení ust. § 16 odst. 1 zákoníku práce, a tedy nezajištění rovného zacházení se všemi zaměstnanci, kteří splňovali kritéria pro poskytnutí odměny v souvislosti s epidemiologickou situací způsobenou onemocněním Covid-19, a to konkrétně ve spojení s Dotačním programem Ministerstva zdravotnictví ČR pro rok 2020. V posledním případě se zaměstnavatel dopustil porušení ust. § 146 písm. b) zákoníku práce tím, že provedl u několika zaměstnanců srážku ze mzdy bez sjednané dohody o srážkách ze mzdy.

Pro zaměstnance i zaměstnavatele, a i pro další zájemce o informace je důležitou a hojně využívanou také další – nikoli tedy pouze kontrolní – působnost orgánů inspekce práce, a to je poskytování základního pracovněprávního poradenství. Poradenství je poskytováno elektronicky, písemně, telefonicky i osobně v sídlech úřadu a inspektorátů. Z důvodu zvýšeného rozsahu poskytovaného poradenství a pro vyšší komfort veřejnosti zavedl SÚIP již v roce 2020 bezplatné tzv. zelené telefonní linky s každodenním provozem, přičemž tato služba veřejnosti pokračovala i v letech 2021 a 2022.

3.1 Agenturní zaměstnávání

Orgány inspekce práce věnují oblasti agenturního zaměstnávání trvale velkou pozornost. Z hlediska eliminace negativních jevů spojených s agenturním zaměstnáváním se jedná o důležitou součást kontrolní činnosti. Agentury práce, ať už se jedná o právnické či fyzické osoby, mohou zprostředkovávat zaměstnání na základě povolení ke zprostředkování zaměstnání. Tato povolení vydává, po splnění podmínek stanovených zákonem o zaměstnanosti, GŘ ÚP ČR. Zákon o zaměstnanosti v ust. § 14 stanoví tři formy zprostředkování zaměstnání. Zprostředkováním zaměstnání se rozumí:

- a) vyhledání zaměstnání pro fyzickou osobu, která se o práci uchází, a vyhledání zaměstnanců pro zaměstnavatele, který hledá nové pracovní síly,
- b) zaměstnávání fyzických osob za účelem výkonu jejich práce pro uživatele, kterým se rozumí jiná právnická nebo fyzická osoba, která práci přiděluje a dohlíží na její provedení (dále jen „uživatel“),
- c) poradenská a informační činnost v oblasti pracovních příležitostí.

Cílem kontrolní činnosti v oblasti agenturního zaměstnávání byla snaha přispět k dodržování pracovněprávních předpisů a předpisů o zaměstnanosti ze strany agentur práce a jejich uživatelů, prostřednictvím efektivní kontrolní činnosti a poskytovaného poradenství.

Jak zákoník práce, tak zákon o zaměstnanosti ukládá agenturám práce a uživatelům řadu poměrně přísných legislativních povinností, které jsou tyto subjekty povinny splňovat, a proto jsou oblasti, které orgány inspekce práce u agentur práce, případně uživatelů, kontrolují, velmi široké. Orgány inspekce práce se proto v rámci kontrol agentur práce a uživatelů i v roce 2022 zaměřily jak na kontrolu dodržování povinností uvedených v zákoníku práce, tak i na kontrolu dodržování povinností stanovených v zákoně o zaměstnanosti.

Orgány inspekce práce kontrolovaly, zda má agentura práce uzavřeno pojištění záruky pro případ svého úpadku, zda má toto pojištění sjednáno v odpovídající výši ve smyslu ust. § 58a odst. 2 zákona o zaměstnanosti a zda jeho sjednání ve stanovené lhůtě doložila GŘ ÚP ČR, zda vede evidenci o agenturních zaměstnancích, zda dodržuje povinnosti vůči GŘ ÚP ČR při změně názvu, sídla či odpovědného zástupce, zda v termínu zasílá roční hlášení o činnosti agentury práce, zda je funkce odpovědného zástupce vykonávána v pracovním poměru s pracovní dobou sjednanou v rozsahu nejméně 20 hodin týdně. Kontroly byly také zaměřeny na to, zda agentury práce vykonávají svoji činnost na základě řádně vydaného povolení ke zprostředkování zaměstnání, které vydává GŘ ÚP ČR na základě žádosti právnické nebo fyzické osoby. Orgány inspekce práce dále prováděly kontroly v oblasti vzniku, změn a skončení pracovního poměru, o kontroly výkonu práce na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, o kontroly dodržování pracovní doby a doby odpočinku, práce přesčas, vedení evidence pracovní doby, dále pak kontroly v oblasti odměňování, náhrad mzdy nebo platu a cestovních náhrad. V neposlední řadě orgány inspekce práce vyhodnocovaly, zda pracovní a mzdové podmínky agenturního zaměstnance uživatele nejsou horší, než jsou nebo by byly pracovní a mzdové podmínky srovnatelného kmenového zaměstnance uživatele. Dle ust. § 309 odst. 5 zákoníku práce platí, že agentura práce a uživatel jsou povinni zabezpečit, aby pracovní a mzdové podmínky dočasně přiděleného zaměstnance nebyly horší, než jsou nebo by byly podmínky srovnatelného zaměstnance. Požadavek srovnatelných podmínek rovněž odpovídá principu stejné (srovnatelné) mzdy za stejnou (srovnatelnou) práci, což vyjadřuje ust. § 110 odst. 1 zákoníku práce. Inspektoři orgánů inspekce práce jsou při vyhodnocování srovnatelných podmínek agenturního a kmenového zaměstnance povinni postupovat v souladu s metodickým pokynem generálního inspektora SÚIP č. 2/2016 „Zásady hodnocení srovnatelných pracovních a mzdových podmínek agenturního zaměstnance a zaměstnance uživatele“.

V roce 2022 obdržely orgány inspekce práce celkem 95 podnětů ke kontrole, přičemž 50 podnětů směřovalo výhradně do oblasti agenturního zaměstnávání a 45 podnětů směřovalo do oblasti zprostředkování zaměstnání. Orgány inspekce práce na základě přijatých podnětů dokončily celkem 60 kontrol, z toho 49 dokončených kontrol bylo z oblasti agenturního zaměstnávání a 11 dokončených kontrol z oblasti zprostředkování zaměstnání. Podněty ke kontrole často podávali bývalí nebo stávající zaměstnanci agentury práce. Kontroly jsou prováděny i na základě podání ÚP ČR, při plánování kontrol je také využíván seznam agentur práce zveřejněný na portálu MPSV. Orgány inspekce práce obdržely v roce 2022 od GŘ ÚP ČR celkem 569 podnětů k zahájení řízení z moci úřední s agenturami práce, které například nesplnily oznamovací povinnost podle § 59 odst. 2 zákona o zaměstnanosti, případně nevedly povinnou evidenci podle § 59 odst. 1 zákona o zaměstnanosti, nebo nesplnily oznamovací povinnost ve smyslu § 61 odst. 6 zákona o zaměstnanosti a neinformovaly ÚP ČR o změnách údajů souvisejících s povolením ke zprostředkování zaměstnání.

Orgány inspekce práce v roce 2022 provedly u agentur práce celkem 140 kontrol zaměřených na plnění zákonných podmínek agenturního zaměstnávání a zprostředkování zaměstnání a při nich odhalily 325 porušení právních předpisů upravujících pravidla agenturního zaměstnávání (zákoník práce, a zákon o zaměstnanosti).

Tab. č. 14 – Nejčastější porušení zákoníku práce v rámci kontrol agenturního zaměstnávání a zprostředkování zaměstnání

Ustanovení zákoníku práce	Popis porušení	Počet porušení
§ 308 odst. 1	Dohoda o dočasném přidělení neobsahovala zákonem stanovené náležitosti	62
§ 309 odst. 2	Písemný pokyn neobsahoval zákonem stanovené náležitosti	90
§ 309 odst. 5	Nedodržení srovnatelných pracovních a mzdových podmínek	66
§ 309 odst. 3	Nesplnění stanovené povinnosti při skončení dočasného přidělení	1
§ 307a	Nesplnění povinnosti přidělit zaměstnance k výkonu práce na základě písemného ujednání v pracovní smlouvě nebo v dohodě o pracovní činnosti	4
Porušení celkem		223

Tab. č. 15 – Nejčastější porušení zákona o zaměstnanosti v rámci kontrol agenturního zaměstnávání a zprostředkování zaměstnání

Ustanovení zákona o zaměstnanosti	Popis porušení	Počet porušení
§ 59 odst. 2	Nesplnění povinnosti agentur práce sdělit GŘ ÚP ČR údaje pro statistické účely	28
§ 14 odst. 3 písm. b)	Zprostředkování zaměstnání bez povolení k příslušné formě zprostředkování zaměstnání	34
§ 60 odst. 10	Nesplnění podmínky vykonání funkce odpovědného zástupce v rozsahu nejméně 20 hodin týdně	11
§ 61 odst. 6	Nesplnění oznamovací povinnosti při změnách údajů týkajících se povolení ke zprostředkování zaměstnání	7
§ 66	Neuzavření pracovního poměru nebo dohody o pracovní činnosti mezi fyzickou osobou a agenturou práce za účelem výkonu práce u uživatele	8
§ 5 písm. g)	Zastřené zprostředkování zaměstnání	7
§ 58a	Nesplnění povinnosti sjednat pojištění záruky pro případ úpadku	2
§ 64	Zprostředkování druhu práce v rozporu s nařízením vlády	2
§ 14 odst. 1 písm. a)	Vyhledání zaměstnání bez povolení k příslušné formě zprostředkování zaměstnání	1
§ 59 odst. 1	Nesplnění povinnosti vést evidenci	1
§ 61	Nesplnění povinnosti uvést v žádosti o povolení ke zprostředkování povinné údaje	1
Porušení celkem		102

Kontrolami zaměřenými přímo na agenturní zaměstnávání byla dále zjištěna například tato porušení zákoníku práce:

- § 96 odst. 1 celkem 30 porušení, kdy zaměstnavatel nevedl u zaměstnanců evidenci s vyznačením začátku a konce odpracované směny, práce přesčas, noční práce a doby v době pracovní pohotovosti,
- § 141 odst. 1 celkem 24 porušení, kdy zaměstnavatel neposkytl zaměstnanci mzdu v termínu splatnosti,
- § 313 odst. 1 celkem 14 porušení, kdy zaměstnavatel nevydal zaměstnanci při skončení pracovního poměru potvrzení o zaměstnání, případně v něm neuvěděl povinné údaje,

- § 118 odst. 1 celkem 10 porušení, kdy zaměstnavatel za dobu práce v sobotu a v neděli neposkytl zaměstnanci příplatek,
- § 116 celkem 10 porušení, kdy zaměstnavatel neposkytl zaměstnanci příplatek za práci v noci,
- § 112 celkem 6 porušení, kdy zaměstnavatel neposkytl zaměstnanci nejnižší úroveň zaručené mzdy, případně neposkytl doplatek,
- § 34 odst. 1 celkem 4 porušení, kdy zaměstnavatel neuvedl v pracovní smlouvě povinné náležitosti,
- § 114 odst. 1 celkem 4 porušení, kdy zaměstnavatel neposkytl zaměstnanci za dobu práce přesčas příplatek nebo náhradní volno v rozsahu práce konané přesčas místo příplatku,
- § 222 odst. 2 celkem 3 porušení, kdy zaměstnavatel neposkytl zaměstnanci náhradu mzdy nebo platu za nevyčerpanou dovolenou při skončení pracovního poměru,
- § 111 celkem 3 porušení, kdy zaměstnavatel neposkytl zaměstnanci za vykonanou práci minimální mzdu, případně neposkytl doplatek,
- § 35 odst. 5 celkem 3 porušení, kdy zaměstnavatel se zaměstnancem sjednal zkušební dobu delší, než byla polovina sjednané doby trvání pracovního poměru,
- § 109 odst. 1 celkem 1 porušení, kdy zaměstnavatel nesplnil povinnost poskytnout zaměstnanci za vykonanou práci mzdu plat nebo odměnu z dohody.

Současně s kontrolami agentur práce byly tyto ve vybraných případech prováděny současně u jejich uživatelů. V roce 2022 bylo dokončeno celkem 63 kontrol u uživatelů, přičemž bylo odhaleno celkem 55 porušení ZP. Tato porušení byla zjištěna u 27 kontrol.

Tab. č. 16 – Nejčastější porušení zákoníku práce u uživatelů

Ustanovení zákoníku práce	Popis porušení	Počet porušení
§ 308 odst. 1	Dohoda o dočasném přidělení neobsahovala zákonem stanovené náležitosti	17
§ 309 odst. 5	Nedodržení srovnatelných pracovních a mzdových podmínek	11
§ 309 odst. 1	Nedodržení povinnosti právně nejednat se zaměstnancem agentury práce jménem agentury práce	5
Porušení celkem		33

Další nejčastěji zjištěná porušení zákoníku práce při kontrolách uživatelů:

- § 96 odst. 1 písm. a) celkem 8 porušení, kdy uživatel nevedl evidenci pracovní doby zaměstnanců s vyznačením začátku a konce odpracovaných směn, práce přesčas, noční práce a doby v době pracovní pohotovosti,
- § 90 odst. 2 celkem 3 porušení, kdy uživatel nedodržel nepřetržitý odpočinek zaměstnanců mezi dvěma směnami,
- § 92 odst. 1 celkem 3 porušení, kdy uživatel nedodržel nepřetržitý odpočinek v týdnu,
- § 118 odst. 1 celkem 2, kdy uživatel neposkytl zaměstnancům příplatek za dobu práce v sobotu a v neděli,
- § 93 celkem 2 porušení, kdy uživatel nedodržel u svých zaměstnanců celkový rozsah práce přesčas,
- § 141 odst. 1 celkem 1 porušení, kdy uživatel neposkytl zaměstnanci mzdu nebo plat po vykonání práce, nejpozději v kalendářním měsíci následujícím po měsíci, ve kterém zaměstnanci vzniklo na mzdu nebo plat právo,
- § 313 odst. 1 celkem 1 porušení, kdy uživatel nedodržel povinnost vydat zaměstnanci při skončení pracovního poměru potvrzení o zaměstnání,

- § 102 odst. 7 celkem 1 porušení, kdy uživatel nepřizpůsobil opatření měnícím se skutečností, nekontroloval jejich účinnost a dodržování,
- § 104 odst. 5 celkem 1 porušení, kdy uživatel neposkytl zaměstnancům OOPP.

Orgány inspekce práce v roce 2022 provedly u agentur práce také dalších 426 kontrol, které byly primárně zaměřené na jinou kontrolní oblast nebo byly realizovány na základě přijatých podnětů ke kontrole.

Při těchto kontrolách byla odhalena porušení právních předpisů v následujících oblastech.

Oblast BOZP:

- nezajištění povinností při zajišťování bezpečnosti práce,
- nesplnění povinností týkající se pracoviště a pracovního prostředí,
- nesplnění povinností při zajištění řádného stavu používaných výrobních a pracovních prostředků a zařízení.

Oblast pracovněprávních vztahů:

- neposkytnutí mzdy nebo některé její složky ve stanoveném termínu,
- neposkytnutí mzdy alespoň ve výši minimální mzdy případně nejnižší úrovně zaručené mzdy,
- neposkytnutí zaměstnanci náhradu mzdy nebo platu případně náhradu výdajů spojených s výkonem práce,
- nevedení evidence pracovní doby,
- porušení povinnosti zaměstnavatele při vzniku, změně, skončení pracovní poměru nebo dohod o pracích mimo pracovní poměr.

Oblast zákona o zaměstnanosti:

- zprostředkování zaměstnání bez platného povolení,
- umožnění výkonu nelegální práce,
- nesplnění oznamovacích nebo evidenčních povinností.

V roce 2022 uložily orgány inspekce práce agenturám práce celkem 518 pokut v celkové výši 19 097 500 Kč, přičemž z toho bylo na základě podání GRŮ ÚP ČR uloženo celkem 433 pokut ve výši 4 379 500 Kč. Kromě peněžitých trestů bylo agenturám práce na základě podnětů od ÚP ČR uloženo celkem 57 správních trestů formou napomenutí. Další přestupková řízení budou zahájena v následujícím období.

Orgány inspekce práce uložily uživatelům služeb agentur práce v roce 2022 celkem 2 pokuty v celkové výši 14 000 Kč, přičemž další přestupková řízení byla zahájena nebo budou zahájena v následujícím období.

Tab. č. 17 – Počet a výše uložených pokut agenturám práce v oblasti dodržování pravidel agenturního zaměstnávání a zprostředkování zaměstnání

Důvod uložení pokuty	Počet uložených pokut	Výše uložených pokut v Kč
§ 140 odst. 1 písm. d) ZoZ - nesplnění oznamovací povinnosti	456	4 605 500
§ 140 odst. 1 písm. b) ZoZ - zprostředkování zaměstnání bez povolení nebo jiný způsob porušení při zprostředkování zaměstnání ZoZ nebo dobré mravy	35	12 558 000

§ 33a zákona o inspekci práce - přestupky právnických a podnikajících fyzických osob na úseku agenturního zaměstnávání	36	1 934 000
---	----	-----------

(Pozn.: Jedná se o pokuty uložené v přestupkových řízeních v období od 1. 1. do 31. 12. 2022. Z tohoto důvodu se může jednat i o pokuty za protiprávní jednání zjištěná kontrolami provedenými v předchozích obdobích. Počet pokut nelze sčítat, neboť jedna pokuta může zahrnovat více přestupků.)

3.2 Odměňování zaměstnanců, dodržování minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy stanovené podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce

Kontroly dodržování pracovněprávních předpisů v oblasti odměňování zaměstnanců představují jednu z kontrolních priorit orgánů inspekce práce, neboť úroveň odměňování má zásadní dopad na kvalitu pracovněprávního vztahu z pohledu zaměstnance. Zajištění výdělku je hlavním důvodem, proč zaměstnanec vstupuje do pracovněprávního vztahu.

Minimální mzda představuje nejnižší přípustnou výši odměny za práci a je nástrojem sociální ochrany před nepřiměřeně nízkým oceněním práce zaměstnance. Nejnižší úrovně zaručené mzdy pak stanoví nejnižší cenu práce zaměstnance s ohledem na složitost, odpovědnost a namáhavost vykonávané práce. Z kontrolní i poradenské činnosti orgánů inspekce práce vyplývá, že právní povědomí zaměstnavatelů (ale i zaměstnanců) týkající se zejména institutu nejnižší úrovně zaručené mzdy je dlouhodobě na nedostatečné úrovni a porušování právních předpisů ze strany zaměstnavatelů je poměrně časté.

Regulační a motivační funkci má v této souvislosti NV č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí. Od 1. ledna 2022 se opět zvýšila minimální mzda, a to na 16 200 Kč za měsíc. Minimální hodinová mzda vzrostla na 96,40 Kč. V návaznosti na toto zvýšení se valorizují i nejnižší úrovně zaručené mzdy. Každoroční valorizace minimální mzdy a nejnižších úrovní zaručené mzdy vytváří prostor pro porušování předmětných předpisů zaměstnavateli. Proto se i v roce 2022 inspekce práce zaměřila na ověření, zda zaměstnavatelé zareagovali na valorizaci minimální mzdy a nejnižších úrovní zaručené mzdy, zda dodržují také ostatní povinnosti vyplývající jim z právních předpisů v oblasti odměňování a na zvýšení informovanosti a právního povědomí zaměstnavatelů i zaměstnanců v oblasti odměňování.

Kontroly v oblasti odměňování v roce 2022 byly zacíleny především na ty zaměstnavatele a v těch oborech, o nichž orgány inspekce práce obdržely nejvíce informací nebo indicií o porušování pracovněprávních předpisů v oblasti odměňování. Byly provedeny také následné kontroly, a to u těch zaměstnavatelů, kteří se porušení právních předpisů v oblasti odměňování dopustili v minulých obdobích.

S výjimkou partikulárního omezení činnosti OIP v prvních měsících roku 2022 (zejména pokud se týká výpomoci části inspektorů KHS s prováděním tzv. trasování) již nebyly shledány dopady pandemie onemocnění Covid-19 na provádění kontrol v dané oblasti.

V oblasti odměňování bylo v roce 2022 dokončeno celkem 3 213 kontrol u 2 031 subjektů (2 498 právnických osob a 456 PFO) a bylo zjištěno 2 742 různých porušení právních předpisů. U zaměstnavatelů, kde byly zjištěny v minulosti porušení pracovněprávních předpisů v oblasti odměňování, bylo provedeno 97 následných kontrol bez zásadního zjištění.

V souvislosti s podanými podněty bylo v oblasti odměňování provedeno a dokončeno v roce 2022 celkem 1 658 kontrol (některé kontroly reagovaly na více podnětů na jednoho zaměstnavatele).

Mimo kontrol na základě podnětů bylo realizováno a dokončeno 544 kontrol na oblast odměňování na základě samostatné kontrolní akce roku 2022 u 540 právních subjektů (388 právnických osob a 152 PFO). U 79 % kontrolovaných subjektů v rámci této akce nebylo zjištěno porušení.

Kontroly zaměřené na oblast odměňování provedla inspekce práce zejména u podnikatelů zaměstnávající do 50 zaměstnanců; u 601 zaměstnavatelů zaměstnávajících 1-9 zaměstnanců a u 582 zaměstnavatelů zaměstnávajících 10-49 zaměstnanců. U těchto zaměstnavatelů bylo zjištěno celkem 1 179 porušení pracovněprávních předpisů.

Porušování právních předpisů v oblasti odměňování bylo ze zkušeností z kontrolní činnosti OIP zjišťováno u zaměstnavatelů v oborech dle CZ-NACE velkoobchod (304 kontrol), maloobchod (240 kontrol), stravování a pohostinství (198 kontrol), potravinářská výroba, pozemní doprava (167 kontrol).

V souvislosti s kontrolou dodržování zaručené mzdy (ust. § 112 ZP) bylo zjištěno porušení ve 367 případech; dlouhodobě u zaměstnavatelů zaměstnávajících 1-9 zaměstnanců (134) a zejména podnikajících v sekci velkoobchodu a maloobchodu; 59 porušení bylo zjištěno i u zaměstnavatelů zaměstnávajících 10 až 49 zaměstnanců. V souvislosti s kontrolou dodržování minimální mzdy (ust. § 111 ZP) bylo zjištěno 51 porušení.

Dlouhodobě nejčastějším zjištěným porušením, v počtu 724 porušení, bylo porušení ust. § 141 odst. 1 zákoníku práce; zejména nedodržení splatnosti mzdy, nevyplacení mzdy nebo její části, vyplacení mzdy v nesprávné výši. Uvedená skutečnost přitom zřejmě souvisí i s tím, že porušení předmětného ustanovení postihuje více druhů jednání ze strany zaměstnavatele. Jedná se o případy, kdy zaměstnavatel vůbec nevyplatí mzdu (popř. plat či odměnu z dohody), ale i o situace, kdy zaměstnavatel vyplatí určitou část odměny za práci opožděně (po termínu splatnosti) a také o případy, kdy zaměstnavatel poskytne zaměstnanci jen část mzdy (popř. platu či odměny z dohody), na kterou vznikl zaměstnanci nárok, a to ať již na základě chybně provedeného vyúčtování nebo v důsledku neoprávněného krácení mzdových nároků zaměstnance.

Mezi další často zjišťována porušení povinností ze strany zaměstnavatelů patřila oblast poskytování povinných příplatků; nejčastěji za práci v sobotu a neděli ust. § 118 zákoníku práce (180 porušení), při odměňování noční práce ust. § 116 zákoníku práce (166 porušení) a v oblasti odměňování práce přesčas ust. § 114 zákoníku práce (81 porušení). Při posuzování této oblasti však bývá situace nezdědkou komplikována nevedením, resp. chybným vedením evidence dle ust. § 96 zákoníku práce ze strany zaměstnavatelů.

Za porušení právních předpisů vztahující se k oblasti odměňování, bylo kontrolovaným zaměstnavatelům v roce 2022 uloženo 362 pokut v celkové výši 8 545 000. Kč. Z toho 104 pokut za to, že zaměstnavatel neposkytl zaměstnanci mzdu, alespoň ve výši minimální mzdy, popřípadě nejnižší úrovně zaručené mzdy nebo plat ve stanovené výši, neposkytl zaměstnanci ve stanoveném termínu mzdu nebo plat nebo některou její složku.

Z kontrolní a poradenské činnosti lze konstatovat, že na straně zaměstnavatelů stále přetrvává nedostatečné povědomí o institutu zaručené mzdy a o zařazování konkrétních prací do příslušných skupin dle NV č. 567/2006 Sb. Institut zaručené mzdy je pojmem, který již řadu let zasahuje do odměňování mnoha zaměstnanců, přesto porušování v oblasti poskytování zaručené mzdy patří, mimo neposkytování mzdy nebo jejich složek v termínu jejich splatnosti, mezi nejčastější zjištěná porušení na úseku odměňování.

Rozdílnost kontrol realizovaných na základě podnětu a bez podnětu se zaměřením kontroly na odměňování, je zřejmá. Kontroly realizované na základě zaměření, s ohledem na stanovené zadání, nebývají příliš komplikované. Zato společenský efekt takových kontrol je na druhou stranu stále velmi

pozitivní. Je nepochybné, že provádění těchto kontrol, a mj. i poradenství v této oblasti, skutečně působí na zvýšení povědomí zaměstnavatelů, ale i zaměstnanců o institutu zaručené mzdy.

U kontrol prováděných na základě podnětu si je kontrolovaná osoba často vědoma, z jakého důvodu je kontrola prováděna. V tomto směru je běžné, že ohledně předmětných situací, resp. problémů na úseku odměňování již probíhala určitá komunikace mezi ní a příslušným zaměstnancem (podatelem podnětu). Ke kontaktování zástupců zaměstnavatele ohledně podstaty problému ze strany zaměstnance přitom nezřídka dochází na základě poradenství poskytnutého zaměstnanci ze strany OIP a k podání podnětu pak dochází až v případech, kdy je postoj zaměstnavatele k uplatněnému nároku zaměstnance negativní.

Za situace, kdy si je zaměstnavatel vědom existence určitého problému a pochybení na jeho straně přetrvává, je nadále patrná častá neochota k odpovídajícímu poskytování součinnosti při kontrole. Dochází k protahování doby provádění kontroly i nárůstu potřebných kontrolních úkonů.

Z kontrolní činnosti inspektorátů vyplývá, že jsou zaměstnavatelé zejména podnikající v oblasti gastronomie, pohostinství a ubytování, kteří zaměstnávají zaměstnance zejména na základě některé z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr proto, aby nemusel zařadit práci zaměstnance podle její složitosti, odpovědnosti a namáhavosti a vyplácet mu tak zaručenou mzdu, neboť tato povinnost se na odměnu z dohody nevztahuje. K tomuto postupu zřejmě vede zaměstnavatele i nepoměrně méně povinností vůči těmto zaměstnancům i v jiných oblastech, než je minimální a zaručená mzda. Rovněž při absenci povinnosti vést evidenci pracovní doby u tohoto druhu pracovněprávního vztahu je však reálné zjištění rozsahu výkonu práce zaměstnancem v rámci tohoto vztahu velmi ztížené.

Přetrvává stav z předchozích období, kdy kontrolní orgán v praxi při provádění kontrol narážel na předkládání neúplných evidencí odpracované doby, popř. na případy (méně časté), kdy zaměstnavatel vůbec nevede evidenci pracovní doby a kontrola dodržování povinností v oblasti odměňování je tak velmi ztížena. Nadále se vyskytují situace, kdy zaměstnavatel eviduje např. jen údaje o délce výkonu práce v daný den (bez uvedení jakýchkoliv časových údajů k začátku a konci) nebo vede jen údaje k začátku a konci výkonu práce, ale již v příslušné evidenci nerozlišuje práci ve směně a práci přesčas. V případě, že vedená evidence není vedena v souladu se zákoníkem práce, nelze v rámci prováděné kontroly ani odpovídajícím způsobem posoudit mzdové nároky zaměstnance, a to nejen pokud se týče poskytnutí mzdy za odpracovanou dobu, ale i ve vztahu k poskytování povinných příplatků.

Obdobně jako v minulých letech měla v rámci kontrolní činnosti na úseku odměňování největší význam kontrola dodržování povinností souvisejících s ust. § 141 odst. 1 zákoníku práce a dále kontrola dodržování nejnižší úrovně zaručené mzdy.

Z hlediska vývoje situace v oblasti odměňování je možné pozorovat jednu podstatnou změnu v nazírání odměňování práce přesčas (zejména problematiky tzv. „pseudokont“), a to v důsledku aktuální judikatury Krajského soudu v Plzni a Nejvyššího správního soudu ČR. Z obsahu příslušných rozhodnutí uvedených soudů totiž vyplývá dispozitivnost ust. § 141 odst. 1 zákoníku práce a lze se od něj (s ohledem na ust. § 4a odst. 1 a 2 zákoníku práce) odchýlit smlouvou uzavřenou mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem. V konkrétním soudním případě bylo dovozeno, že pokud existuje dohoda mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem o odsunutí splatnosti mzdy za práci přesčas až na okamžik, kdy zaměstnanec bude čerpat náhradní volno za práci přesčas, resp. kdy je zaměstnanci vyplacen příplatek za práci přesčas ve smyslu ust. § 114 odst. 1 a 2 zákoníku práce (nebylo-li náhradní volno ve stanovené době poskytnuto), a zaměstnavatel v souladu s dohodou mzdu uhradí, poskytne zaměstnanci mzdu za práci přesčas včas.

Počty kontrolních zjištění i zkušenosti získané při samotném výkonu kontrolní i poradenské činnosti inspektorátů potvrzují trend z předchozích let ohledně poměrně dobré informovanosti a přehledu zaměstnavatele, co se týče úrovně minimální mzdy. Uvedenou skutečnost přitom lze dle získaných poznatků dát do souvislosti i s dlouhodobou prezentací tohoto tématu ve sdělovacích prostředcích,

a to nejen při sdělování informací o samotných faktických změnách její úrovně, ale i v souvislosti s častými změnami její výše nebo porovnáváním s její úrovní v dalších státech.

Naopak, pokud se týká výše zmíněného institutu zaručené mzdy, je třeba opětovně konstatovat, že výsledky kontrol i poznatky z poradenství nadále poukazují na přetrvávající nedostatečné povědomí o podstatě, jednotlivých úrovních a v některých případech dokonce o samotné existenci zaručené mzdy. Podstatná část zjištěných porušení ust. § 112 zákoníku práce, tj. souvisejících s nedodržením příslušné nejnižší úrovně zaručené mzdy, je nejčastěji shledávána u zaměstnavatelů zaměstnávajících 1-10 zaměstnanců (tzv. malých zaměstnavatelů).

Problémy těchto malých zaměstnavatelů v oblasti odměňování stále souvisí zejména s nižší znalostí pracovněprávní úpravy a i při znalosti existence institutu zaručené mzdy se vyskytují obtíže se zařazováním zaměstnanců do jednotlivých skupin prací podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti dle NV č. 567/2006 Sb. Za situace, kdy právě na straně malých zaměstnavatelů přitom bývá častěji patrná snaha o minimalizaci vydaných nákladů na mzdové prostředky, se pak toto projevuje mimo jiné právě tím, že dojde k nedodržení nejnižší úrovně zaručené mzdy.

Trvalý nárůst minimální mzdy, vysoký podíl podnětů zaměřených na odměňování a vysoká četnost kontrolních zjištění v této oblasti zcela odůvodňují zaměřovat se na problematiku odměňování i v dalších letech.

Podněty a poradenství jsou největší zdroje informací pro kontroly v této oblasti, a to zejména pokud se týče nevyplácení mzdy (odměny) či jejích částí, opožděného vyplácení mzdy, či neposkytování příplatků.

S účinností od 1. 1. 2023 došlo opět k navýšení minimální mzdy a nejnižších úrovní zaručené mzdy některých skupin prací, a proto je zcela na místě provádět další speciální kontroly zaměřené na odměňování i v dalším období.

3.3 Kontrola v oblasti pracovní doby a doby odpočinku

Pracovní doba a doba odpočinku jsou jedny z faktorů, které velmi významným způsobem ovlivňují kvalitu každého pracovněprávního vztahu. Délka pracovní doby může dlouhodobě ovlivnit zdravotní stav zaměstnance a může mít dopad také do bezpečnosti práce, ale rovněž do oblasti odměňování. Proto je problematika pracovní doby a doby odpočinku opakovaně součástí hlavních kontrolních oblastí SÚIP. Pokud jde o právní úpravu této problematiky, pracovní doba je upravena v zákoníku práce, konkrétně v části čtvrté. Dle ust. § 78 odst. 1 písm. a) ZP je pracovní dobou doba, v níž je zaměstnanec povinen vykonávat pro zaměstnavatele práci, a doba, v níž je zaměstnanec na pracovišti připraven k výkonu práce podle pokynů zaměstnavatele. Dobou odpočinku je oproti tomu doba, která není pracovní dobou (ust. § 78 odst. 1 písm. b) ZP). Zaměstnavatel tedy není oprávněn zaměstnanci v této době práci přidělovat a zaměstnanec tak může se svou dobou odpočinku volně disponovat. Doba odpočinku má sloužit především k celkové regeneraci organismu zaměstnance.

Ve vztahu k pracovní době a době odpočinku má zaměstnavatel dle zákoníku práce řadu povinností. Zaměstnavatel je v prvé řadě povinen vypracovat písemný rozvrh týdenní pracovní doby a seznámit s ním nebo s jeho změnou zaměstnance nejpozději 2 týdny (v případě konta pracovní doby 1 týden) před začátkem období, na něž je pracovní doba rozvržena, pokud se nedohodne se zaměstnancem na jiné době seznámení. Dále má zaměstnavatel povinnost dodržovat maximální délku směny, stanovenou týdenní pracovní dobou, maximální rozsah práce přesčas a práce v noci, pak také dodržovat přestávky v práci a bezpečnostní přestávky, dodržovat nepřetržitý odpočinek mezi dvěma směny a nepřetržitý odpočinek v týdnu a v neposlední řadě vést u jednotlivých zaměstnanců evidenci s vyznačením začátku a konce odpracované: směny, práce přesčas, noční práce, doby v době pracovní pohotovosti a pracovní pohotovosti, kterou zaměstnanec držel.

Stejně jako v předešlých letech, tak i v roce 2022 si orgány inspekce práce v oblasti pracovní doby a doby odpočinku kladly za cíl podílet se na odhalování a eliminování porušování právních předpisů v oblasti rozvrhování pracovní doby, dodržování zákonem stanovených dob odpočinku, řádném vedení evidence pracovní doby, a rovněž poskytovat poradenství zaměstnancům i zaměstnavatelům, šířit osvětu a přispívat tak k prevenci porušování pracovněprávních předpisů v dané oblasti.

OIP provedly v rámci své místní příslušnosti minimálně 8 kontrol zaměřených na oblast pracovní doby a doby odpočinku. Kontroly byly uskutečněny na základě vlastního výběru jednotlivých OIP. Při provádění kontrol OIP zohlednily zkušenosti z kontrolní činnosti v předchozích obdobích a monitoringu zaměstnavatelů v teritoriu své územní působnosti.

Kontrolní činnost byla zaměřena zejména na tyto oblasti:

- řádné vedení evidence pracovní doby – ust. § 96 zákoníku práce,
- dodržování povolené délky směny – ust. § 83 zákoníku práce,
- existence písemného rozvrhu směn a seznámení zaměstnanců s rozvrhem směn v zákonem stanovené době – ust. § 84 zákoníku práce,
- poskytování přestávek v práci – ust. § 88 a ust. § 89 zákoníku práce,
- poskytování nepřetržitého odpočinku mezi dvěma směnami – ust. § 90 zákoníku práce,
- dodržování stanovených pravidel pro práci ve dnech pracovního klidu – ust. § 91 zákoníku práce,
- poskytování nepřetržitého odpočinku v týdnu – ust. § 92 zákoníku práce,
- dodržování stanovených pravidel pro přesčasovou práci – ust. § 93 zákoníku práce,
- dodržování zákonem stanovené průměrné délky směny u zaměstnance pracujícího v noci – ust. § 94 zákoníku práce.

V roce 2022 obdržely orgány inspekce práce celkem 435 podnětů, upozorňujících na možné porušení pracovněprávních předpisů zaměstnavatelem v oblasti pracovní doby a doby odpočinku. Podatelé v podnětech upozorňovali nejčastěji na nařizování práce přesčas ve větším rozsahu, než povoluje zákoník práce či na nevedení evidence práce přesčas a s tím související nevyplacení příplatku za práci přesčas nebo neposkytnutí náhradního volna za práci přesčas, dále na chybějící či neprůkazné vedení evidence pracovní doby (podatelé uvedli, že odpracovali mnohdy více hodin, než eviduje zaměstnavatel, případně jim nebylo umožněno si zkontrolovat odpracovanou dobu), na neseznámení se s rozvrhem týdenní pracovní doby u svého zaměstnavatele 2 týdny předem, případně na jeho úplnou absenci, na nedodržení přestávek v práci a nedodržení nepřetržitého odpočinku mezi dvěma směnami či nepřetržitého odpočinku v týdnu.

Orgány inspekce práce dokončily v roce 2022 celkem 2 354 kontrol, spadajících do oblasti pracovní doby a doby odpočinku (to je o 505 kontrol více než v roce 2021), z tohoto počtu jich bylo 1 074 dokončeno na základě podnětů. Z celkového počtu 2 354 kontrol jich bylo 681 s porušením.

Kontrolami orgánů inspekce práce bylo zjištěno 924 porušení ustanovení zákoníku práce, týkající se pracovní doby a doby odpočinku. Mezi nejčastější porušení v oblasti pracovní doby a doby odpočinku lze opětovně zařadit porušení ust. § 96 odst. 1 zákoníku práce, dle kterého je zaměstnavatel povinen vést u jednotlivých zaměstnanců evidenci s vyznačením začátku a konce:

a) odpracované:

- směny,
- práce přesčas,
- noční práce,
- doby v době pracovní pohotovosti,

b) pracovní pohotovosti, kterou zaměstnanec držel.

Porušení tohoto ustanovení bylo konstatováno ve 580 případech. Zaměstnavatelé již ve většině případech jistou evidenci pracovní doby zaměstnanců vedou, avšak ta neodpovídá zákonným požadavkům ust. § 96 ZP. Opakovaně se inspektoři ve své kontrolní praxi setkávají s případy, kdy kontrolovaná osoba předloží „docházku zaměstnance“, s tím, že se jedná o evidenci pracovní doby ve smyslu ust. § 96 ZP, přitom taková evidence neobsahuje vyznačení začátku a konce odpracované směny, práce přesčas, noční práce apod., ale např. pouze počet odpracovaných hodin v daném dni, „čárku“ či dokonce označení příchodu a odchodu zaměstnance do areálu případně na pracoviště zaměstnavatele. Takovýmto způsobem vedená evidence pracovní doby pak zcela postrádá svůj zákonný účel. Inspektoři na jejím základě nemohou zjistit, zda došlo k vyplacení všech zákonných příplatků a k dodržení povinností na úseku práce přesčas, nepřetržitých odpočinků apod. Kontrolní činnost inspektorů je v tu chvíli podstatně ztížena. Inspektoři se dále stále častěji setkávají s dodatečně vypracovanou evidencí pracovní doby (kontrolovaná osoba je při kontrole schopna doložit i několik různých evidencí toho samého zaměstnance za jedno období).

Dále se zaměstnavatelé nejčastěji dopouštěli porušení ust. § 92 zákoníku práce (ve 103 případech) – zaměstnavatelé nerozvrhli pracovní dobu tak, aby měl zaměstnanec nepřetržitý odpočinek v týdnu v trvání alespoň 35 hodin. V případech uvedených v ust. § 90 odst. 2 ZP a u technologických procesů, které nemohou být přerušeny, zaměstnavatelé nerozvrhli pracovní dobu zaměstnanců starších 18 let tak, aby doba nepřetržitého odpočinku v týdnu činila nejméně 24 hodin s tím, že poté zaměstnancům poskytnou nepřetržitý odpočinek v týdnu tak, aby v období 2 týdnů činila délka tohoto odpočinku celkem alespoň 70 hodin.

V 85 případech bylo orgány inspekce práce konstatováno porušení ust. § 84 zákoníku práce, ve kterém se uvádí povinnost zaměstnavatele vypracovat písemný rozvrh týdenní pracovní doby a seznámit s ním nebo s jeho změnou zaměstnance nejpozději 2 týdny (v případě konta pracovní doby 1 týden) před začátkem období, na něž je pracovní doba rozvržena, pokud se nedohodne se zaměstnancem na jiné době seznámení.

Čtvrtým nejčastěji porušovaným ustanovením v oblasti pracovní doby a doby odpočinku bylo opětovně ust. § 90 zákoníku práce (v 54 případech). Podle tohoto ustanovení má zaměstnavatel povinnost dodržovat nepřetržitý odpočinek zaměstnanců mezi dvěma směnami, tzn. rozvrhovat pracovní dobu tak, aby měl zaměstnanec mezi koncem jedné směny a začátkem následující směny nepřetržitý odpočinek po dobu alespoň 11 hodin během 24 hodin po sobě jdoucích, případně, ve vyjmenovaných provozech, nepřetržitý odpočinek 8 hodin během 24 hodin po sobě jdoucích za podmínky, že následující odpočinek mu bude prodloužen o dobu zkrácení tohoto odpočinku.

Pátým nejčastěji porušovaným ustanovením bylo ust. § 83 zákoníku práce (ve 29 případech). Zaměstnavatelé nedodrželi maximální délku směny zaměstnance, která činí 12 hodin.

Ve 28 případech bylo konstatováno porušení ust. § 88 odst. 1, 2, 3 zákoníku práce – zaměstnavatel neposkytoval zaměstnanci nejdéle po 6 hodinách nepřetržité práce přestávku v práci na jídlo a oddech v trvání nejméně 30 minut, případně neposkytoval přiměřenou dobu na jídlo a oddech u prací, které nemohou být přerušeny, a nezapočítával tuto dobu do pracovní doby zaměstnance. V některých případech rozdělená přestávka v práci na jídlo a oddech netrvala minimálně 15 minut a byla poskytována na začátku či na konci pracovní doby.

Dále bylo kontrolami zjištěno porušení ust. § 78 zákoníku práce (ve 12 případech), nejčastěji porušení odst. 1 písm. m) (v 8 případech), týkající se nerovnoměrně rozvržené pracovní doby, v rámci které zaměstnavatel rozvrhl zaměstnanci pracovní dobu tak, že průměrná týdenní pracovní doba přesáhla stanovenou týdenní pracovní dobu, popřípadě kratší pracovní dobu, za období nejvýše 26 týdnů po sobě jdoucích, v případě vymezení v kolektivní smlouvě za období nejvýše 52 týdnů po sobě jdoucích.

V 11 případech šlo o porušení ust. § 93 odst. 2 a 4 zákoníku práce, upravující práci přesčas, která byla nařizována ve větším rozsahu než 8 hodin v jednotlivých týdnech a 150 hodin v kalendářním roce, nebo

celkový rozsah práce přesčas činil v průměru více než 8 hodin týdně v období, které může činit nejvýše 26 týdnů po sobě jdoucích, v případě vymezení v kolektivní smlouvě nejvýše 52 týdnů po sobě jdoucích.

Dále byly orgány inspekce práce konstatováno porušení ust. § 81 odst. 1 zákoníku práce (v 9 případech). Dle tohoto ustanovení zaměstnavatel rozvrhuje pracovní dobu a určuje začátek a konec směn.

V 5 případech se jednalo o porušení ust. § 79 zákoníku práce, a tedy nedodržení délky stanovené týdenní pracovní doby která činí:

- 40 hodin týdně (odst. 1),
- 37,5 hodin týdně – u zaměstnanců s vícesměnným nebo nepřetržitým pracovním režimem (odst. 2 písm. b),
- 38,75 hodin týdně – u zaměstnanců s dvousměnným pracovním režimem (odst. 2 písm. c).

Kontrolní činností v oblasti pracovní doby a doby odpočinku byla dále zjištěna tato porušení ustanovení:

- § 79a ZP (3 případy) – u zaměstnance mladšího 18 let překročila délka směny 8 hodin,
- § 87 ZP (2 případy) – zaměstnavatel nesplnil povinnost vést u zaměstnance účet pracovní doby a účet mzdy zaměstnance při uplatnění konta pracovní doby (odst. 1), zaměstnavatel nevykazoval na účtu pracovní doby zaměstnance stanovenou týdenní pracovní dobu, popřípadě kratší pracovní dobu, dále rozvrh pracovní doby na jednotlivé pracovní dny včetně začátku a konce směny a odpracovanou pracovní dobu v jednotlivých pracovních dnech a za týden,
- § 85 odst. 6 ZP (2 případy) – při pracovní cestě zaměstnance zaměstnavatel neurčil předem rozvržení týdenní pracovní doby do směn, které je pro tento účel povinen určit,
- § 91 odst. 3 ZP (1 případ) – zaměstnavatel nařídil zaměstnancům práci ve dnech nepřetržitého odpočinku v týdnu, přičemž se nejednalo o práci vyjmenovanou v daném ustanovení.

Obory, ve kterých dochází nejčastěji k porušování pracovní doby a doby odpočinku nelze jednoznačně určit. Každoročně se dá říci, že k porušení dochází napříč celým spektrem zaměstnavatelů. Jedná se o zaměstnavatele provozující služby (restaurace, hotely, penziony a jiné), u maloobchodních i velkoobchodních prodejců, ve strojírenském průmyslu, dále ve stavebnictví, u autodopravců, vnitrostátní i mezinárodní kamionové dopravy, čerpacích stanic či u bezpečnostních agentur.

V případě zjištění porušení právních předpisů na úseku pracovní doby, může být zaměstnavateli ve správním řízení uložena pokuta. Pokuta může být kontrolované osobě uložena při naplnění jedné ze skutkových podstat přestupku na úseku pracovní doby podle zákona o inspekci práce.

V roce 2022 bylo orgány inspekce práce uloženo celkem 204 pokut v celkové výši 3 419 000 Kč. Nejvíce pokut (celkem 135) bylo uloženo za přestupek podle ust. § 28 odst. 1 písm. l) zákona o inspekci práce – nevedení evidence pracovní doby, ačkoli k tomu má zaměstnavatel povinnost dle zákoníku práce, a to v souhrnné výši 1 837 500 Kč.

Pokud je při kontrole zjištěn nedostatek, orgány inspekce práce mají možnost uložit kontrolované osobě také opatření k odstranění zjištěných nedostatků. Při kontrolách v oblasti pracovní doby a doby odpočinku bylo uloženo celkem 106 opatření k odstranění zjištěných nedostatků.

Za problematické v oblasti pracovní doby a doby odpočinku lze opětovně označit potíže s prokazováním odpracované doby u dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr (dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti), jelikož v případě dohod není zaměstnavatel ze zákona povinen vést evidenci odpracované doby, dále absence povinnosti zaměstnavatele archivovat evidenci pracovní doby např. za předcházející období a písemný rozvrh týdenní pracovní doby a v neposlední řadě složitost kontrol pracovní doby a doby odpočinku v případě např. pedagogických pracovníků a řidičů, u kterých není pracovní doba řešena pouze zákoníkem práce, ale i jinými právními předpisy. Ještě v roce 2021 byla kontrolní činnost značně ovlivněna špatnou epidemiologickou situací, což mělo za následek

provádění kontrol z velké části pouze distanční formou (bez možnosti dotazování se zaměstnanců či samotných kontrolovaných osob). Distanční forma se zčásti promítla i do roku 2022, kontrola pracovní doby by ovšem neměla probíhat pouze touto formou, ale inspektor by se měl seznámit s kontrolovaným pracovištěm a se systémem jeho fungování.

Z uvedených výstupů z kontrolní činnosti nadále vyplývá, že tato oblast stále vyžaduje pozornost ze strany orgánů inspekce práce a je žádoucí ji i v roce 2023 zařadit mezi hlavní kontrolní oblasti. Stejně tak je důležitá rovněž poradenská a osvětová činnost v této oblasti.

3.4 Rovné zacházení, rovné odměňování zaměstnanců a dodržování zákazu diskriminace

Zásady rovného zacházení se zaměstnanci, dodržování zákazu jejich diskriminace a spravedlivého odměňování zaměstnanců jsou důležitou součástí úpravy pracovního práva v ČR. Nedodržování těchto zásad je ze strany zaměstnanců velmi citlivě vnímáno, jelikož může zasahovat do jejich práva na důstojnost jednotlivce. Jestliže je nerovné zacházení soustředěno na oblast odměňování, může mít toto jednání negativní vliv na finanční situaci zaměstnance a současně, odměňuje-li zaměstnavatel nerovným způsobem muže a ženy, jež vykonávají stejnou práci, či práci stejné hodnoty, může toto přispívat k celkové nerovnosti v příjmech mužů a žen, tzv. gender pay gapu. V ČR dle posledních zveřejněných statistických dat Eurostat je hodnota gender pay gapu 16,4 %, tato hodnota se tedy s postupem času snižuje, stále je však nad průměrem EU (13 %). K rozdílu v odměňování mužů a žen však nepřispívá pouze možné nerovné odměňování ze strany zaměstnavatelů, ale také například horizontální a vertikální segregace na trhu práce.

Rovným odměňováním mužů a žen se dlouhodobě zabýval projekt Rovnost žen a mužů na trhu práce se zaměřením na (ne)rovné odměňování žen a mužů, známý pod názvem 22 % K ROVNOSTI, který byl ukončen v prosinci 2022. Zároveň bylo schváleno pokračování projektu pod názvem Rovná odměna. SÚIP aktivně participoval na aktivitách projektu i v roce 2022. V souvislosti s tímto projektem byla zaměřena i kontrolní činnost OIP v dané oblasti. V těchto kontrolách zaměřených na nerovné odměňování je konkrétněji zjišťováno, zda případný rozdíl v odměňování zaměstnanců a zaměstnankyň není ovlivněn genderovým aspektem, respektive zda nejsou zaměstnanci a zaměstnankyň diskriminováni z důvodu pohlaví. V roce 2022 pokračovalo pilotní testování analytického nástroje LOGIB, jenž by měl napomoci cílenému výběru kontrolního vzorku zaměstnanců a zaměstnankyň, u nichž by mohlo docházet k nerovnému odměňování. S využitím tohoto nástroje při kontrolách jsou nápomocni členové a členky pracovní skupiny KA 2 projektu, jakožto odborníci a odbornice zkušení a kompetentní tento nástroj účelně využívat, a těchto kontrol se účastní jako přizvané osoby. Kontroly s analytickým nástrojem LOGIB jsou komplexní, protože vzorek je generován z údajů o odměňování celé zaměstnanecké populace. Jsou ale také velmi náročné, a to především díky požadované struktuře dat, které je potřeba od zaměstnavatele získat, aby bylo možné identifikovat stejnou práci a práci stejné hodnoty.

Kontrolní činnost specificky zaměřená na rovné zacházení a dodržování zákazu diskriminace je nejčastěji realizována na základě obdržných podnětů, kterých orgány inspekce práce obdržely v roce 2022 celkem 276. Tyto podněty konkrétně poukazovaly na možné porušení pracovněprávních předpisů v oblasti rovného zacházení a dodržování zákazu diskriminace, či nerovného odměňování. V 6 podnětech bylo poukazováno na možné nerovné odměňování mezi muži a ženami a v 1 případě byl obdržen podnět, jenž poukazoval na možné nerovné odměňování u jednoho zaměstnavatele napříč regiony.

Obdržené podněty opět nejčastěji poukazovaly na „šikanu“ na pracovišti, v menší míře pak obdržené podněty poukazují na vyložené diskriminační jednání s uvedením konkrétního diskriminačního důvodu, který by byl stanoven v zákoníku práce. Zde je třeba uvést, že současná právní úprava pojem „šikana“ nezná, tudíž ze strany inspektorů je třeba v popisovaném jednání hledat znaky porušení

pracovněprávních předpisů, jako je například nerovné zacházení, diskriminace, či nezajištění příznivých pracovních podmínek ze strany vedoucích zaměstnanců. Inspektorát podatele podnětu vždy informuje o tom, jakým způsobem je s jeho podnětem naloženo, případně je s ohledem na samotný předmět kontroly požádán o doplnění svého podnětu o další relevantní skutečnosti, které by mohly napomoci průběhu kontroly. S podateli je komunikováno osobně, telefonicky, či písemně a je jim vysvětlována tato problematika z pohledu orgánů inspekce práce a jsou jim osvětleny zákonné možnosti a limity kontrolní činnosti.

Inspektoři jsou ze zákona povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dozví v souvislosti s kontrolní činností, což zahrnuje taktéž totožnost podatele podnětu. Podatel má možnost inspektora provádějícího kontrolu této povinnosti zprostit, toto je pro splnění účelu kontroly velmi přínosné, jelikož inspektor se tak může dotazovat na konkrétní záležitosti, na které podatel upozorňuje. Je však právem podatele, aby na povinnosti mlčenlivosti trval, v takovém případě je kontrola provedena v obecné rovině.

Inspektor je při kontrole povinen zjistit skutečný stav věci a doložit jej potřebnými podklady, přičemž při kontrolách na úseku rovného zacházení není zpravidla možné stavět na listinných dokladech nebo fotografiích (tak jako v jiných kontrolních oblastech), jelikož k poukazovanému jednání dochází mnohdy bez přítomnosti třetích osob a současně málokdy existují listinné doklady o daném jednání. Inspektoři pro zjištění skutečného stavu při těchto kontrolách využívají ve velké míře svého oprávnění dotazovat se zaměstnanců zaměstnavatele bez přítomnosti dalších fyzických osob na záležitosti vztahující se k vykonávané kontrole. Takovýmto způsobem mohou získat hodnotné informace od dalších zaměstnanců, nicméně ve většině případů inspektoři narážejí na neochotu či strach ostatních zaměstnanců hovořit o vztazích na pracovišti, nebo dokonce na záměrné zkraslování informací.

V roce 2022 provedly orgány inspekce práce v oblasti rovného zacházení a dodržování zákazu diskriminace na pracovišti celkem 612 kontrol. V 295 případech byly kontroly vykonány s využitím informací z obdržených podnětů. Oblast rovného zacházení a dodržování zákazu diskriminace má potenciál objevovat se i v rámci kontrol nerovného odměňování, kontrol pracovních podmínek zaměstnanců ze zahraničí atd. Napříč veškerou kontrolní činností v roce 2022 bylo učiněno celkem 125 zjištění, jež svým obsahem spadala do oblasti nerovného zacházení a dodržování zákazu diskriminace. Tento počet zjištění byl konstatován ve 101 kontrolách. U jedné kontroly může být konstatováno více zjištění vztahujících se k předmětné oblasti.

Konkrétně se jednalo o:

- 57 porušení ust. § 16 odst. 1 zákoníku práce, kdy zaměstnavatelé nezajistili rovné zacházení se všemi zaměstnanci v některé ze zákonem stanovených oblastí, tj. pokud jde o jejich pracovní podmínky, odměňování a poskytování dalších peněžitých plnění a plnění peněžité hodnoty, odbornou přípravu, a o příležitost dosáhnout funkčního nebo jiného postupu v zaměstnání,
- 24 porušení ust. § 110 odst. 1 zákoníku práce, které stanoví, že za stejnou práci nebo práci stejné hodnoty náleží všem zaměstnancům u zaměstnavatele stejná mzda, plat nebo odměna z dohody,
- 16 porušení ust. § 16 odst. 2 zákoníku práce, kdy zaměstnavatel porušil zákaz diskriminace v pracovněprávních vztazích, z některého z diskriminačních důvodů, tj. zejména z důvodu pohlaví, sexuální orientace, rasového nebo etnického původu, národnosti, státního občanství, sociálního původu, rodu, jazyka, zdravotního stavu, věku, náboženství či víry, majetku, manželského a rodinného stavu a vztahu nebo povinností k rodině, politického nebo jiného smýšlení, členství a činnosti v politických stranách nebo politických hnutích, v odborových organizacích nebo organizacích zaměstnavatelů,
- 19 porušení ust. § 302 písm. c) zákoníku práce, dle kterého jsou vedoucí zaměstnanci povinni vytvářet příznivé pracovní podmínky,

- 3 porušení ust. § 4a zákoníku práce, který stanoví, že odchylná úprava práv nebo povinností v pracovněprávních vztazích nesmí být nižší nebo vyšší, než je právo nebo povinnost, které stanoví zákon nebo kolektivní smlouva jako nejméně nebo nejvýše přípustné,
- 5 porušení ust. § 276 odst. 9 zákoníku práce, kdy zaměstnavatel neprojednal stížnost zaměstnance na výkon práv a povinností vyplývajících z pracovněprávních vztahů,
- 1 porušení ust. § 1a písm. e) zákoníku práce, tedy základní zásady zajistit rovné zacházení se zaměstnanci a zákaz jejich diskriminace.

V případě konstatování porušení zákazu diskriminace se nejčastěji jednalo o diskriminaci v oblasti odměňování, a to při poskytování tzv. benefitů za docházku. Zaměstnavatel zaměstnance odměňuje za naplnění tzv. fondu měsíční odpracované doby, tedy v případě, že zaměstnanec nezmešká v průběhu měsíce směny, dostane odměnu. Tento způsob odměňování však znevýhodňuje zaměstnance z důvodu zdravotního stavu, kdy zaměstnanec například onemocní nebo potřebuje navštívit lékaře, případně se jedná o diskriminaci z důvodu povinností k rodině, mateřství nebo otcovství. Další zjištění diskriminace se taktéž většinou týkala oblasti odměňování, či poskytování jiných peněžitých plnění a plnění peněžité hodnoty a většinou se jednalo o jistou formu benefitu ze strany zaměstnavatele, nastavení těchto benefitů však obsahovalo diskriminační kritérium (například neposkytování příspěvku na penzijní připojištění zaměstnancům, kteří mají nárok na starobní důchod; poskytování jedné složky mzdy pouze zahraničním zaměstnancům atd.). Kromě diskriminace z důvodu zdravotního stavu, z důvodu povinností k rodině, mateřství nebo otcovství, byla zjištěna také diskriminace z důvodu věku a z důvodu národnosti.

Je-li zjištěno porušení zákonných předpisů v rámci kontroly, mají inspektoři možnost uložit zaměstnavateli opatření k odstranění zjištěných nedostatků. Tohoto oprávnění bylo v roce 2022 využito celkem v 18 případech.

V případě, že je závažnost konkrétního porušení na úseku rovného zacházení odrážena také v legislativně zakotvené skutkové podstatě přestupku, je orgány inspekce práce zahájeno přestupkové řízení, v rámci něhož může být zaměstnavateli uložena pokuta až do výše 1 000 000 Kč.

V dané oblasti bylo uloženo celkem 22 pokut v souhrnné výši 546 500 Kč, z toho počtu bylo 5 pokut v souhrnné výši 100 000 Kč uloženo za přestupky naplňující skutkovou podstatu neposkytnutí zaměstnanci za stejnou práci, či práci stejné hodnoty stejnou mzdu, plat, či odměnu z dohody.

Rovné odměňování mužů a žen

V roce 2022 proběhlo celkem 113 kontrol specificky zaměřených na problematiku rovného odměňování mužů a žen. Ke kontrolám byli vybráni zaměstnavatelé, kteří odměňují své zaměstnance a zaměstnankyně mzdou i zaměstnavatelé, kteří odměňují své zaměstnance a zaměstnankyně platem. Vybírání byli spíše větší zaměstnavatelé, kde byl vyšší předpoklad, že budou stejnou práci, či práci stejné hodnoty vykonávat muži i ženy. Zaměstnavatelé byli vybráni napříč všemi kraji.

V rámci těchto kontrol bylo učiněno celkem 15 zjištění vztahujících se k oblasti nerovného zacházení, diskriminace, či nerovného odměňování. Celkem bylo v 11 případech zjištěno porušení povinnosti zajistit rovné zacházení se zaměstnanci a zaměstnankyněmi, ve dvou případech nedodržel zaměstnavatel zákaz diskriminace a ve dvou případech nebylo zajištěno rovné odměňování. V rámci kontrol zaměřených na rovné odměňování mužů a žen byla učiněna také další zjištění, která svým obsahem spadala do oblasti odměňování.

V rámci kontrol zaměřených na problematiku rovného odměňování mužů a žen byla v minulém roce sledována také existence tzv. doložek mlčenlivosti ve smlouvách zaměstnanců a zaměstnankyň, případně ve vnitřních předpisech zaměstnavatele. S doložkami mlčenlivosti se inspektoři a inspektorzy v rámci těchto kontrol setkali ve 3 případech, všechny tyto případy se týkaly doložek mlčenlivosti uvedených ve smlouvě se zaměstnanci a zaměstnankyněmi a ve všech třech případech bylo konstatováno porušení.

V roce 2022 také probíhalo pilotní testování analytického nástroje LOGIB v kontrolní činnosti orgánů inspekce práce. S využitím nástroje LOGIB byly ukončeny v roce 2022 celkem 4 kontroly. Těchto kontrol se zúčastnili členové a členky pracovní skupiny KA 2, projektu 22 % K ROVNOSTI, kteří při kontrole působili jakožto experti a expertky pro práci s analytickým nástrojem.

3.5 Kontroly v oblasti pracovních podmínek při zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí, se zvláštním zaměřením na kontrolu pracovních podmínek držitelů dočasné ochrany z Ukrajiny

Ročním programem plánovaná kontrolní činnost Státního úřadu inspekce práce, v reakci na situaci, jež nastala počátkem roku 2022 – příchod značného množství občanů Ukrajiny, požívajících tzv. dočasné ochrany, byla operativně v měsíci dubnu 2022 rozšířena o kontroly zaměřené na pracovní podmínky zaměstnanců s dočasnou ochranou. SÚIP provedl v průběhu roku několik set těchto kontrol. Tyto kontroly byly zaměřeny na dodržování pracovních předpisů upravujících pracovní podmínky zaměstnanců, tj. například jejich mzdové podmínky, pracovní dobu, přestávky v práci, výplatu příplatků za práci přesčas, v noci, v sobotu a neděli, na rovné zacházení a zákaz diskriminace zaměstnanců, na pracovní podmínky těhotných zaměstnankyň, zaměstnankyň, které kojí, a zaměstnankyň do konce devátého měsíce po porodu a mladistvých zaměstnanců, na plnění informačních povinností ze strany zaměstnavatelů vůči ÚP ČR, na nelegální zaměstnávání, ale i na oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Kontroly primárně, cíleně zaměřené na pracovní podmínky zaměstnanců s dočasnou ochranou z Ukrajiny, byly realizovány od 22. 4. 2022, kdy byl modifikovaný Roční program kontrolních akcí SÚIP schválen MPSV. Bylo nezbytné zaměřit kontrolní činnost na širší počet zaměstnanců ze zahraničí (zejména občanů Ukrajiny), než tomu bylo v rámci Programu kvalifikovaný zaměstnanec. Tento Program byl hlavní obsahovou náplní úkolu Kontroly v oblasti pracovních podmínek při zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí v minulých obdobích, avšak vzhledem k situaci, jež nastala na Ukrajině počátkem roku 2022, a také vzhledem k masivnímu přílivu držitelů dočasné ochrany, došlo k jeho úpravě. Všechny žádosti o Program kvalifikovaný zaměstnanec byly v případě zaměstnanců z Ukrajiny pozastaveny. Strategie integrace držitelů dočasné ochrany z Ukrajiny na trh práce v České republice, jejímž cílem je začlenit tyto držitele ochrany v rámci tuzemského trhu práce a zajistit jim rovné pracovní podmínky při současném respektování jejich dosavadní kariérní historie, apeluje rovněž na zvýšenou potřebu kontrolní činnosti všech oblastí pracovních podmínek těchto potenciálních zaměstnanců.

Cílem kontrolní činnosti bylo zejména napomoci řádnému a legálnímu začlenění držitelů dočasné ochrany (kteří tímto získali volný přístup na tuzemský trh práce) v rámci tuzemského trhu práce, zajistit jim rovné pracovní podmínky a všechna práva, která zaměstnancům garantují pracovní předpisy v ČR a bezpečnost a ochranu zdraví při výkonu jejich práce.

OIP vycházely při plánování kontrol zaměstnavatelů zaměstnávajících pracovníky, již jsou držiteli dočasné ochrany, z týdně aktualizovaných seznamů zaměstnavatelů v rámci spolupráce s krajskými pobočkami ÚP ČR, a využívaly rovněž své místní znalosti trhu práce či zkušenosti z kontrolní činnosti z předchozího období. Z provádění kontrolní činnosti vyplývá, že v případě seznamů zaměstnavatelů poskytnutých ÚP ČR se většinou jednalo o subjekty, které měly zájem zaměstnávat držitele dočasné ochrany a pokud u nich došlo k porušení pracovních předpisů, pak se většinou jednalo o méně závažná porušení. Tyto subjekty pak vnímaly kontrolu ze strany orgánů inspekce práce spíše negativně i s ohledem na dokládání poměrně velkého množství pracovních dokumentů. Naopak na subjekty, které status dočasné ochrany zneužívají, se v průběhu kontrolní činnosti přichází spíše náhodou při plnění běžných kontrolních úkolů.

Všichni držitelé dočasné ochrany jsou pro účely zaměstnanosti považováni za cizince s povolením trvalému pobytu, získávají volný přístup na trh práce a mohou vstupovat do evidence uchazečů o zaměstnání. Udělení dočasné ochrany se prokazuje tzv. vízovým štítkem, jehož platnost

končí 31. 3. 2023. Vzhledem k současné situaci se nepředpokládá, že by se uprchlíci mohli vrátit zpět do svých domovů, a proto vláda schválila možnost toto pobytové oprávnění prodloužit až do konce března 2024.

Ke konci roku 2022 činil počet osob, kterým byla udělena v ČR dočasná ochrana, více jak 470 000, a více jak 164 000 těchto držitelů dočasné ochrany bylo zaměstnáno napříč celou republikou.

Tab. č. 18 – Přehled držitelů dočasné ochrany v rozdělení na jednotlivé kraje ke konci roku 2022

Počet zaměstnaných držitelů dočasné ochrany	164 634
z toho:	
• v hl. městě Praha	12 931
• ve Středočeském kraji	28 057
• v Jihočeském kraji a Vysočině	17 813
• v Plzeňském kraji a Karlovarském kraji	32 080
• v Ústeckém kraji a Libereckém kraji	15 986
• v Královéhradeckém kraji a Pardubickém kraji	17 739
• v Jihomoravském kraji a Zlínském kraji	24 390
• v Moravskoslezském kraji a Olomouckém kraji	15 638
Počet osob s udělenou dočasnou ochranou	473 216

Při kontrolách pracovních podmínek držitelů dočasné ochrany bylo v průběhu roku zapojeno přes 300 inspektorů a byly zkontrolovány pracovní podmínky u více jak 5 000 držitelů dočasné ochrany. Bylo zkontrolováno 504 zaměstnavatelů; v případě 74 subjektů se jednalo o agentury práce.

V roce 2022 obdržely orgány inspekce práce 57 podnětů ke kontrole souvisejících se zaměstnáváním občanů z Ukrajiny. Podatelé podnětů byli ve většině případů občané ČR, jeden podnět ke kontrole podal občan Slovenské republiky. Celkem 19 podnětů ke kontrole podali občané Ukrajiny. Tito podatelé podnětů poukazovali především na nevyplacenou mzdu, na špatné pracovní podmínky a dále upozorňovali na výkon práce bez uzavření pracovní smlouvy či dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr (DPP, DPČ). Jeden podnět upozorňoval na výkon závislé práce nezletilého občana Ukrajiny bez pracovní smlouvy či dohody.

Každý OIP měl za úkol provést minimálně 30 kontrol se zaměřením na zaměstnávání držitelů dočasné ochrany. Celkově bylo dokončeno 434 kontrol, z nichž 211 bylo zaměřeno přímo na kontrolu pracovních podmínek držitelů dočasné ochrany z Ukrajiny a 223 kontrol pak bylo primárně zaměřeno na jinou kontrolní oblast, kdy v průběhu kontroly bylo zjištěno rovněž zaměstnávání držitelů dočasné ochrany z Ukrajiny. Během těchto kontrol bylo odhaleno 975 porušení právních předpisů týkajících se jak zákoníku práce, tak zákona o zaměstnanosti; tato porušení byla zjištěna u 330 kontrol. Kromě 434 dokončených kontrol bylo zahájeno dalších 100 kontrol, které budou dokončovány v následujícím období.

Ke kontrolám byl vybírán kontrolní vzorek jak zaměstnanců ze zahraničí, tak i vzorek českých zaměstnanců vykonávajících práci na stejné nebo obdobné pracovní pozici. Inspekce byly prováděny buď jedním inspekčním oddělením nebo společnou inspekcí více inspekčních oddělení (pracovněprávní vztahy, nelegální zaměstnávání, bezpečnost a ochrana zdraví při práci).

Při kontrolách byla zjištěna porušení spadající jak do oblasti pracovněprávních vztahů, tak i do oblasti nelegálního zaměstnávání a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. V následujících tabulkách je uveden přehled jednotlivých porušení pracovněprávních předpisů.

Tab. č. 19 – Nejzávažnější porušení pracovněprávních předpisů

Ustanovení	Popis porušení	Počet porušení
§ 5 písm. zákona o zaměstnanosti	Umožnění výkonu nelegální práce	88
§ 5 písm. g) zákona o zaměstnanosti	Zastřené zprostředkování zaměstnání	53
§ 34 odst. 2 zákoníku práce	Výkon práce bez uzavřené písemné pracovní smlouvy	7
§ 309 odst. 5 zákoníku práce	Porušení na úseku srovnatelných pracovních a mzdových podmínek na úseku agenturního zaměstnávání	14

Tab. č. 20 – Méně závažná porušení pracovněprávních předpisů

Ustanovení	Popis porušení	Počet porušení
§ 87 a § 102 odst. 2 zákona o zaměstnanosti	Nesplnění informační a evidenční povinnosti	243
§ 136 zákona o zaměstnanosti	Nesplnění povinnosti mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu	60
§ 32 zákoníku práce	Nezajištění vstupní lékařské prohlídky fyzické osoby před vznikem pracovního poměru	16
§ 74 – § 77 zákoníku práce	Nedodržení povinností na úseku dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr	36
§ 96 zákoníku práce	Porušení povinnosti v oblasti řádného vedení evidence odpracované doby	32
§ 103 odst. 1 písm. a) zákoníku práce	Nepřípustit, aby zaměstnanec vykonával zakázané práce a práce, jejichž náročnost by neodpovídala jeho schopnostem a zdravotní způsobilosti	21
§ 104 odst. 4) zákoníku práce	Nesplnění povinnosti udržovat osobní ochranné pracovní prostředky v použitelném stavu a kontrolovat jejich používání	5
§ 114 zákoníku práce	Nevyplacení dosažené mzdy za práci přesčas v plné výši	6
§ 116 zákoníku práce	Nevyplacení příplatku za noční práci	15
§ 118 zákoníku práce	Nevyplacení příplatku za práci v sobotu a neděli	19
§ 141 odst. 1 zákoníku práce	Neposkytnutí mzdy a mzdových složek v termínu splatnosti	27
§ 307a - § 309 (s výjimkou odst. 5 § 309) zákoníku práce	Porušení v oblasti agenturního zaměstnávání	26
§ 313 zákoníku práce	Nevydání potvrzení o zaměstnání při skončení pracovního poměru, příp. chybějící povinné údaje v potvrzení o zaměstnání	34

(Pozn.: Nejedná se o komplexní výčet všech méně závažných porušení zjištěných při kontrolách.)

Na základě dokončených kontrol bylo orgány inspekce práce uloženo 117 pokut v celkové výši 5 713 000 Kč, z tohoto počtu se jednalo o 12 pokut za nesoučinnost zaměstnavatele při kontrole v souhrnné výši 688 000 Kč.

Vzhledem k tomu, že status dočasné ochrany udělovaný občanům Ukrajiny byl prodloužen až do března roku 2024, budou kontroly pracovních podmínek držitelů dočasné ochrany pokračovat i v následujícím období. Kontroly pracovních podmínek ostatních cizinců tím nejsou dotčeny a kontroly budou

prováděny také v oblasti zaměstnávání těchto ostatních cizinců (bez statusu dočasné ochrany), zejména v rámci Programu kvalifikovaný zaměstnanec.

3.6 Kontroly dodržování pravidel při vysílání pracovníků na základě směrnic 96/71/ES a 2014/67/EU

Orgány inspekce práce kontrolují dodržování právních předpisů upravujících právní postavení zaměstnanců vyslaných k výkonu práce v rámci poskytování služeb. Vnitřní trh EU stojí na principu volného pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu a zároveň je spojen s nerovnostmi mezi jednotlivými členskými státy ve smyslu životního standardu a pracovních podmínek. Aby nedošlo ke zneužívání levné pracovní síly, kterou poskytují zaměstnavatelé ze zemí s nižší úrovní životního standardu a pracovních podmínek, a rovněž za účelem ochrany těchto zaměstnanců, byla přijata směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/71/ES ze dne 16. prosince 1996 o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb. Základní právní úpravu v oblasti vysílání pracovníků nalezneme kromě směrnice č. 96/71/ES také v následujících směrnících:

- Směrnice Rady a EP č. 2014/67/EU o prosazování směrnice 96/71/ES o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb a o změně nařízení (EU) č. 1024/2012 o správním spolupráci prostřednictvím systému pro výměnu informací o vnitřním trhu („nařízení o systému IMI“),
- Směrnice Rady a EP č. 2018/957/EU, kterou se mění směrnice o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb č. 96/71/ES.

V českém právním řádu je pak vysílání pracovníků regulováno zákoníkem práce a zákonem o zaměstnanosti.

Dle směrnice 96/71/ES se za vysílání pracovníka považují tyto tři situace:

- vyslání pracovníka na území členského státu na vlastní účet a pod svým vedením na základě smlouvy uzavřené mezi podnikem pracovníky vysílajícím a stranou, pro kterou jsou služby určeny, činnou v tomto členském státě, jestliže po dobu vyslání existuje pracovní poměr mezi vysílajícím podnikem a pracovníkem, nebo;
- vyslání pracovníka do provozovny nebo podniku náležejícího ke skupině podniků na území členského státu, jestliže po dobu vyslání existuje pracovní poměr mezi vysílajícím podnikem a pracovníkem (koncern, holding), nebo;
- jako podnik pro dočasnou práci či podnik poskytující pracovníky vyšlou pracovníka do podniku, který jej využije, se sídlem nebo vykonávajícího činnost na území některého členského státu, jestliže po dobu vyslání existuje pracovní poměr mezi podnikem pro dočasnou práci či podnikem poskytujícím pracovníky na straně jedné a pracovníkem na straně druhé (v ČR institut známý pod pojmem agenturní zaměstnávání).

Pro účely směrnice 96/71/ES se vyslaným pracovníkem rozumí pracovník, který po omezenou dobu vykonává práci na území jiného členského státu než státu, než ve kterém obvykle pracuje.

Vzhledem k tomu, že směrnice 96/71/ES byla přijata již v roce 1996, byla naplněna potřeba tuto směrnici revidovat. K tomu došlo 28. června 2018, kdy byla přijata směrnice 2018/957/EU, kterou se mění směrnice 96/71/ES a došlo mimo jiné k rozšíření tzv. tvrdého jádra pracovních podmínek, přičemž bylo do českého právního řádu zakotveno ust. § 319 zákoníku práce, jež taxativně vyjmenovává, které pracovní podmínky musí být vyslanému zaměstnanci během vyslání zajištěny (nejsou-li pracovní podmínky v členském státě, ze kterého byl zaměstnanec vyslán, nastaveny výhodněji). Toto tvrdé jádro podmínek se použije vždy bez ohledu na délku trvání vyslání – výjimku tvoří pouze minimální délka dovolené a odměna, od kterých se mohou členské státy odchýlit v případě vyslání kratšího než 1 měsíc; tato výjimka ovšem neplatí, jestliže je zaměstnanec vyslán k výkonu práce v rámci nadnárodního poskytování služeb agenturou práce.

Právní úprava rozlišuje krátkodobé vyslání (do 12, resp. 18 měsíců), na které se aplikuje pouze výše zmiňované tvrdé jádro pracovních podmínek, a dlouhodobé vyslání, kdy zaměstnanci budou podléhat všem pravidlům hostitelského státu ohledně pracovních podmínek s výjimkou úpravy týkající se vzniku, změny a skončení pracovního poměru.

V souvislosti s ust. § 319 zákoníku práce je nutno konstatovat, že se jedná o jakousi specifickou kolizní normu, když toto ustanovení není adresováno českým zaměstnavatelům, kteří vysílají své zaměstnance v rámci EU, nýbrž výhradně zaměstnavatelům zahraničním, kteří jsou usazeni v některém z členských států EU a vysílají své zaměstnance k výkonu práce na území ČR za účelem poskytování služeb.

S vysíláním pracovníků jsou spojeny také povinnosti podle zákona o zaměstnanosti, a to informační a evidenční povinnost zaměstnavatele vůči ÚP ČR a povinnost mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu, přičemž tyto doklady musí být přeloženy do českého jazyka. Je nutno zdůraznit, že tyto povinnosti připadají výhradně zaměstnavateli vyslaných pracovníků, tj. v praxi zahraničnímu podniku. Ačkoli čeští zaměstnavatelé povinnosti podle ust. § 319 zákoníku práce a výše uvedené povinnosti dle zákona o zaměstnanosti nemají, lze doporučit, aby své zahraniční partnery o těchto jejich povinnostech informovali.

Dle ust. § 14 odst. 4 zákona o zaměstnanosti mají fyzické nebo právnické osoby usazené za účelem zprostředkování zaměstnání v jiném členském státě EU v souladu s jeho právními předpisy právo poskytovat na území ČR služby v oblasti zprostředkování zaměstnání, to však pouze dočasně a ojedinele. Pojmy dočasnost a ojedinele nejsou národními ani unijními předpisy konkrétně definovány. Zohledňuje se především délka poskytování služeb, pravidelnost, periodicita a spojitost. Naprosto nezbytnou podmínkou je, aby daná služba byla poskytována i v zemi původu. Dočasností a ojedinele pak lze rozumět, pokud služba spočívající ve zprostředkování zaměstnání bude poskytnuta jedenkrát na dobu nepřesahující 12 kalendářních měsíců. Ovšem vždy se musí přihlídnout ke konkrétním okolnostem dané situace.

Hlavním zaměřením kontrol v oblasti vysílání pracovníků v roce 2022 byla kontrola dodržování povinností vysílajících zaměstnavatelů podle ust. § 319 zákoníku práce v návaznosti na další ustanovení tohoto zákona a příslušných ustanovení zákona o zaměstnanosti, to vše s ohledem na výše uvedené evropské směrnice. Ročním programem kontrolních akcí SÚIP, stanoveným a schváleným počátkem roku 2022, bylo každému OIP uloženo provést v rámci své místní příslušnosti alespoň 5 kontrol se zaměřením na zahraniční zaměstnavatele, kteří realizují vysílání zaměstnanců na území ČR. Inspektoři zaměřují svou kontrolní činnost jak na zahraniční vysílající subjekt, jež své zaměstnance vysílá k poskytování služby na území ČR, tak také na subjekty přijímající, tedy českou právnickou či fyzickou osobu. V případě zahraničních subjektů byli v roce 2022 kontrolováni zaměstnavatelé ze Slovenské republiky, Polska, Rakouska a Německa.

Celkově bylo v roce 2022 dokončeno 56 kontrol; dalších 16 kontrol bylo v roce 2022 zahájeno s předpokladem dokončení v následujícím období. Během těchto kontrol bylo odhaleno 41 porušení právních předpisů týkajících se jak zákoníku práce, tak zákona o zaměstnanosti; tato porušení byla zjištěna u 18 kontrol. Na základě dokončených kontrol byly uloženy 4 pokuty v celkové výši 115 000 Kč.

Tab. č. 21 – Přehled porušení zákoníku práce

Ustanovení	Popis porušení	Počet porušení
§ 34 odst. 1 písm. b)	Pracovní smlouva neobsahovala místo nebo místa výkonu práce	1
§ 37 odst. 1	Neinformování o obsahu pracovního poměru	1
§ 92	Neposkytnutí nepřetržitého odpočinku v týdnu	2
§ 96	Nevedení řádné evidence pracovní doby	2
§ 103 odst. 1 písm. a)	Porušení povinnosti nepřipustit, aby zaměstnanec vykonával zakázané práce a práce, jejichž náročnost by neodpovídala jeho schopnostem a zdravotní způsobilosti	1
§ 110 odst. 1	Nedodržení povinnosti poskytnout za stejnou práci nebo za práci stejné hodnoty stejnou mzdu všem zaměstnancům	1
§ 112	Neposkytnutí nejnižší úrovně zaručené mzdy	1
§ 115	Nevyplacení dosažené mzdy za práci ve svátek	2
§ 213, § 222	Porušení v oblasti poskytování dovolené	3
§ 309 odst. 2 písm. f)	Chybějící informace v písemném pokynu o pracovních a mzdových podmínkách srovnatelného zaměstnance uživatele	1
§ 309 odst. 5	Porušení povinnosti zabezpečit, aby pracovní a mzdové podmínky dočasně přiděleného zaměstnance nebyly horší, než jsou nebo by byly podmínky srovnatelného zaměstnance	2
§ 319	Porušení povinnosti při vysílání pracovníků v rámci tzv. tvrdého jádra pracovních podmínek	2
§ 334	Porušení povinnosti na úseku doručování písemností	1

Tab. č. 22 – Přehled porušení zákona o zaměstnanosti

Ustanovení	Popis porušení	Počet porušení
§ 87	Nesplnění informační povinnosti zaměstnavatele	18
§ 102	Nesplnění evidenční povinnosti zaměstnavatele	3

Kontroly v oblasti vysílání pracovníků můžeme považovat za jedny z nejsložitějších a náročných kontrol, kdy se stejně jako v předchozích obdobích potvrdila jejich časová náročnost, a to z důvodu kontrol zaměstnavatelů se sídlem v jiném členském státě EU. Jelikož není možné těmto kontrolovaným osobám doručovat prostřednictvím datových schránek, ale prostřednictvím poskytovatele poštovních služeb, je proces doručení poměrně zdoluhavý a riziko nedoručení je poměrně vysoké a časté. Svou roli zde sehrává rovněž jazyková bariéra. Dalším slabým místem je splnění informační povinnosti ze strany zahraničního zaměstnavatele, kdy tento je povinen na předepsaném formuláři Notification of posting worker (vydaného ÚP ČR) uvést místo výkonu práce, jakožto povinný údaj. Často je tento údaj vyplněn neúplně nebo zcela obecně (např. je uvedeno místo výkonu práce celý Moravskoslezský kraj), což pak komplikuje provedení účelné a efektivní kontroly.

Ve vztahu k ust. § 319 zákoníku práce, kdy se výhodnost posuzuje u každého práva vyplývajícího z pracovněprávního vztahu samostatně, je pro inspektory časově náročné zjišťovat, zda je výhodnější právo ČR či právo příslušného státu EU, ze kterého byl pracovník vyslán, ať už se jedná např. o délku přestávky v práci, odpočinek v týdnu či mezi směnami, nejnižší úrovně zaručené mzdy, výše zákonných příplatků atd. SÚIP při své činnosti v rámci kontroly dodržování pravidel při vysílání pracovníků využívá rovněž systému pro výměnu informací IMI, který sehrává podstatnou roli při zjišťování pracovních podmínek v ostatních zemích EU a do budoucna se předpokládá ještě širší využití tohoto systému.

V souvislosti s vysíláním pracovníků je potřeba poukázat na oblast vysílání řidičů. S přijetím směrnice 96/71/ES na konci 20. století začali být po celé Evropě rovněž vysíláni vysoce mobilní zaměstnanci, a to řidiči v silniční dopravě. Postupně docházelo ke vzniku cenové konkurence mezi východoevropskými dopravci a dopravci usídlenými ve „starých“ členských státech. V návaznosti na výše uvedené byl v roce 2020 přijat tzv. Balíček mobility, který speciálně upravuje oblast vysílání zaměstnanců v silniční dopravě a skládá se ze 3 právních předpisů. Implementace do českého právního řádu byla provedena v roce 2022, a to do zákona o silniční dopravě. Základní pravidla týkající se práv vyslaných zaměstnanců jsou ponechána v zákoníku práce, a to v ust. § 319.

Co se týče provádění kontrol v oblasti vysílání řidičů, zákon o silniční dopravě rozděluje tyto kontrolní kompetence mezi Ministerstvo dopravy na jedné straně, a orgány inspekce práce na straně druhé. Tato dělená kompetence vyplývá zejména ze skutečnosti, že orgány inspekce práce nejsou oprávněny zastavovat vozidla. V souvislosti s vysíláním řidičů a s ohledem na digitalizaci a efektivní spolupráci mezi členskými státy lze v budoucnu očekávat další intenzivnější využití systému IMI ve spojitosti s plněním informační povinnosti zaměstnavatelů vysílajících řidiče.

4 Kontrola BOZP a bezpečnosti provozu VTZ

SÚIP a OIP v rámci inspekce BOZP kontrolovaly na základě své působnosti dle zákona o inspekci práce dodržování povinností vyplývajících z právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce, k zajištění bezpečnosti provozu technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví a dále také dle právních předpisů o bezpečnosti provozu VTZ. Výše uvedená kontrolní činnost v oblasti BOZP byla standardně rozdělena mezi inspektory BOZP a inspektory VTZ.

V roce 2022 provedli inspektoři BOZP a VTZ v rámci své kontrolní činnosti u právnických osob a PFO celkem 7 232 kontrol. Z tohoto celkového počtu se jednalo o 4 723 kontrol v oblasti BOZP a 2 509 kontrol v oblasti VTZ.

Mimo již popsané kontrolní činnosti v oblastech BOZP a VTZ byly výše uvedenými inspektory na OIP také v roce 2022 provedeny:

- v počtu 2 009 vyjádření k projektovým dokumentacím staveb, určených pro užívání ve veřejném zájmu nebo jako pracoviště fyzických osob, což je o 67 méně, jak v předchozím období,
- účasti na 988 kolaudačních řízeních, což je o 65 méně, jak v předchozím období.

Mimo hlavní kontrolní činnost bylo v rámci vedlejší činnosti provedeno také 269 kontrol, z toho 220 v oblasti BOZP, 49 kontrol v oblasti VTZ, což je o 15 více, jak v roce 2021.

Provedenými kontrolami bylo zjištěno celkem 16 462 porušení v oblastech BOZP a VTZ. Mezi nejčastější kontrolní zjištění patřila v oblasti BOZP:

- chybějící či neúplná školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP včetně návodů výrobců pro obsluhu daných zařízení a místních provozních bezpečnostních předpisů (dále jen „MPBP“),
- chybně nebo nedostatečně vyhodnocená rizika pro pracovní činnosti (zejména nevyhledání a nevyhodnocení rizik v rámci pracovních a technologických postupů),
- nevhodné organizace práce ze strany zaměstnavatelů,
- nebezpečné pracovní postupy tolerované zaměstnavateli,
- neseznámení zaměstnanců s příslušnými riziky ohrožujícími život a zdraví na pracovišti,
- nevhodné stavy pracovišť a pracovních prostředí vzhledem k bezpečnostním požadavkům (např. poškozené podlahy, nezajištěná místa s rizikem pádu z výšky nebo do hloubky apod.).

V oblasti VTZ se jednalo o:

- zanedbané údržby používaných zařízení,
- nedostatečné kontroly používaných zařízení,
- chybějící revize používaných zařízení.

Za porušení právních předpisů bylo v roce 2022 v oblastech BOZP, VTZ a v oblasti ochrany zdraví před škodlivými účinky návykových látek uloženo celkem 884 pokut ve výši 28 784 800 Kč.

Stejně jako v předchozím období, tak i v roce 2022 byly kontroly prováděny především na základě stanovené kontrolní činnosti, a to dle jednotlivých specializací. V rámci ní uvedení inspektoři BOZP a VTZ kontrolovali dodržování právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce v oblastech stavebnictví, dopravy, zemědělství a potravinářského průmyslu, lesnictví a dřevozpracujícího průmyslu, zpracovatelského průmyslu zahrnujícího i hutnictví a strojírenství, terciární sféry včetně manipulace s břemeny a skladování. Dále se také kontrolní činnost zaměřovala na dodržování povinností vyplývajících z právních předpisů k zajištění bezpečnosti provozu technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví a právních předpisů o bezpečnosti provozu VTZ, kterými jsou zdvihací

zařízení (dále jen „ZZ“), elektrická zařízení (dále jen „EZ“), plynová zařízení (dále jen „PZ“) a tlaková zařízení (dále jen „TZ“). Kromě toho se kontrolní činnost v roce 2022 zaměřila na dodržování bezpečné práce s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi a na kontroly v rámci integrované inspekce dle zák. č. 224/2015 Sb., ale také i na dodržování povinností dle zák. č. 65/2017 Sb., jenž se zabývá ochranou zdraví před škodlivými účinky návykových látek.

V roce 2022 obdržely orgány inspekce práce celkem 681 podnětů ke kontrole, z nichž jejich převážná část se týkala bezpečnosti práce, v menším zastoupení pak byla spjata s bezpečností technických zařízení, včetně těch vyhrazených.

Nedílnou součástí práce inspektorů BOZP a VTZ bylo poskytování bezúplatných základních informací a poradenství týkající se ochrany pracovních vztahů a pracovních podmínek. Dotazy se týkaly např. nové legislativy k VTZ účinné od 1. 7. 2022 (např. požadavky na zajištění jejich bezpečnosti, požadavky na odbornou způsobilost k výkonu činnosti na nich, provádění revizí a zkoušek, školení obsluhy, odnětí nebo omezení oprávnění nebo osvědčení o odborné způsobilosti apod.), povinností zaměstnavatele při vzniku PÚ, oblasti pracovní lékařských prohlídek, k naplňování povinností zaměstnavatele k poskytování OOPP na pracovištích apod. Dále také na platnosti osvědčení, např. odborně způsobilé osoby (dále jen „OZO“) k zajišťování úkolů v prevenci rizik, dále koordinátorů BOZP na staveništích.

Mezi nedílnou součástí činnosti inspektorů BOZP a VTZ patřily v roce 2022 také prověrky zavedeného systému řízení BOZP u zaměstnavatelů, kteří jsou zapojeni do programu Bezpečný podnik. V rámci tohoto programu bylo v daném roce prověřeno celkem 40 právních subjektů, ve kterých inspektoři vykonali 273 prověrek, zjistili 151 nedostatků či neshod s tímto programem a vydali 179 doporučení na zlepšení stavu BOZP a VTZ.

4.1 Pracovní úrazovost v roce 2022

Pokud se zaměříme na jednotlivé druhy PÚ evidovaných v informačním systému SÚIP, které se staly na různých pracovištích zaměstnavatelů a osob samostatně výdělečně činných (dále jen „OSVČ“), tak v roce 2022 došlo celkem k 84 smrtelným PÚ (poškození zdraví, na jehož následky úrazem postižený zaměstnanec nejpozději do 1 roku zemřel), 783 závažným PÚ (poškození zdraví, trvá-li hospitalizace úrazem postiženého zaměstnance více než 5 dnů) a 34 815 ostatním PÚ (poškození zdraví, jehož následkem došlo ke zranění zaměstnance s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny).

Ve srovnání počtu PÚ s předchozím rokem 2021, kde hodnoty byly 88 smrtelných PÚ, 770 závažných PÚ a 35 541 ostatních PÚ, došlo v roce 2022 k patrnému snížení hodnot u smrtelných a ostatních PÚ. Jednotlivé přehledy vývoje pracovní úrazovosti v ČR vycházející z dat SÚIP za roky 2020 – 2022 zobrazují níže uvedené tabulky.

Tab. č. 23 – Přehled PÚ v letech 2020 – 2022 (pouze SÚIP)

Rok	Druhy PÚ			Celkový počet
	Smrtelné	Závažné	Ostatní	
2020	106	819	33 665	34 590
2021	88	770	35 541	36 399
2022	84	783	34 815	35 682

Tab. č. 24 – Přehled PÚ zaměstnanců občanů EU a cizinců (pouze SÚIP)

Rok	Druhy PÚ			Celkový počet
	Smrtelné	Závažné	Ostatní	
2020	14	61	1 391	1 466
2021	17	49	1 520	1 586
2022	17	69	2 080	2 166

Z počtu 84 smrtelných PÚ v roce 2022 došlo k jejich vzniku ve 14 případech v souvislosti s dopravní nehodou. Oblast stavebnictví i v roce 2022 opět patřila mezi odvětví s vyšším počtem PÚ, a to jak těch závažných PÚ, tak i smrtelných PÚ. Uvedené souvisí se skutečností, že na staveništích jsou běžně vykonávány různé pracovní činnosti, které v sobě zahrnují různorodá rizika. Vliv na pracovní úrazovost má také i rozdílná praktická zkušenost a kvalita služeb zhotovitelů staveb a OSVČ. Nejvyšší počet smrtelných a závažných PÚ v oblasti stavebnictví souvisel s výkonem rizikových prací, mezi které patřily práce ve výškách, kde nejčastějšími zdroji PÚ byly pády z výšky nebo do hloubky, a to např. propadnutím střešní krytinou, nebo sesutím z volných okrajů střech.

K výše uvedeným počtům PÚ v roce 2022 je nutné uvést, že se nejedná o konečné hodnoty za rok 2022. Komplexní a konečná statistická data budou prezentována ve Zprávě o pracovní úrazovosti v ČR za rok 2022, včetně PÚ u subjektů podléhajících výkonu vrchního dozoru Českého báňského úřadu (dále jen „ČBÚ“). Tato zpráva bude dostupná na oficiálních internetových stránkách SÚIP v měsíci květnu 2023.

Stejně jako v předchozích letech prováděli inspektoři BOZP a VTZ z OIP také kontroly příčin a okolností smrtelných, závažných a případně i ostatních PÚ. Celkem tak bylo v roce 2022 provedeno 536 kontrol příčin a okolností PÚ. Z uvedeného počtu se nejvíce kontrol týkalo závažných PÚ (469), dále pak smrtelných PÚ (53) a nakonec i ostatních PÚ (14). V rámci těchto kontrol bylo zjištěno celkem 770 porušení.

Mezi nejčastější porušení patřila:

- chybně nebo nedostatečně vyhodnocená rizika pro pracovní činnosti (nevyhledání a nevyhodnocení rizik v rámci pracovních a technologických postupů),
- neseznámení zaměstnanců s příslušnými riziky ohrožujícími život a zdraví na pracovišti a chybějící či neúplné školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP včetně návodů výrobců pro obsluhu daných zařízení,
- používání nebezpečných pracovních postupů tolerovaných zaměstnavatelem,
- nevhodné stavy používaných technických zařízení (údržby, revize, kontroly).

Za závažná porušení právních předpisů, která byla zjištěna při provádění kontrol příčin a okolností PÚ, bylo orgány inspekce práce v roce 2022 uloženo celkem 31 pokut v celkové výši 2 047 000 Kč.

4.2 Stavebnictví

Staveniště je stále jedním z nejrizikovějších pracovišť, na kterém se provádí činnosti různého zaměření a tyto realizují zhotovitelé s rozdílnými zkušenostmi a kvalitou práce. K nejvyššímu počtu smrtelných PÚ a PÚ vyžadujících hospitalizaci delší než 5 dnů, tzv. závažných PÚ, stále dochází při pracích ve výškách, kde jsou zdroji úrazů pády z výšky, nebo do hloubky, dále pak propadnutí střešními krytinami, nebo sesutí z volných okrajů. Smrtelné PÚ při pádech z výšky se již několik let pohybují kolem 60 % všech smrtelných PÚ ve stavebnictví. Na dalších místech vykazují nejvyšší úrazovost ve stavebnictví jsou zemní práce (práce v nezajištěných výkopech) a dále vysoká úrazovost je při manipulaci s materiály na staveništích a při montážních pracích (práce neprováděné v souladu s bezpečnostními požadavky).

Kontrolní činnost inspektorů z OIP u zadavatelů staveb a koordinátorů BOZP na staveništích při přípravě a provádění staveb se zaměřovala na plnění povinností zadavatelů staveb a činnosti koordinátorů BOZP na staveništích, tzn. zda tyto subjekty dodržovaly povinnosti uložené jim zákonnými předpisy a tím zároveň působily i na snižování pracovní úrazovosti, která bývá způsobena ne vždy dostatečnou informovaností jednotlivých zhotovitelů o možných rizicích a úkonech prováděných jednotlivými zaměstnanci pro bezpečný výkon práce.

Dále pak kontroly prováděné přímo na staveništích měly za úkol prověřit stav a úroveň zajišťování bezpečnosti práce u zhotovitelů staveb a prověření dodržování povinností vyplývajících z právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP.

Výběr staveb a subjektů podnikajících ve stavebnictví ke kontrolám byl prováděn v první řadě na základě oznámení o zahájení stavebních prací (zaslaných zadavatelům staveb na OIP) a výběrem malých a středních organizací, u nichž nebyla kontrola prováděna v posledních 3 letech, nebo byla provedena kontrola šetření závažného nebo smrtelného PÚ v roce předcházejícím. Do kontrol byly zařazeny rovněž ty subjekty, u kterých byly v minulosti při namátkových kontrolách zjištěny závažné nedostatky a v neposlední řadě byly kontrolovány PFO, které nikoho nezaměstnávají, tzn. OSVČ.

Kontrolní činnosti byla rozdělena na 2 části:

- kontrola plnění úkolů zadavatele stavby a koordinátora BOZP na staveništi,
- bezpečnost práce ve stavebnictví.

Kontrola plnění úkolů zadavatele stavby a koordinátora BOZP na staveništi byla zaměřena zejména na to, zda:

- zadavatel stavby doručil oznámení o zahájení prací na OIP, zda oznámení splňuje náležitosti přílohy č. 4 k NV č. 591/2006 Sb., a zda bylo zajištěno jeho vyvěšení na staveništi,
- zadavatel stavby zajistil, aby před zahájením prací na staveništi byl zpracován plán BOZP,
- na staveništi, kde působí zaměstnanci více než jednoho zhotovitele, zadavatel určil potřebný počet koordinátorů BOZP na staveništi v souladu se zák. č. 309/2006 Sb.,
- zadavatel zavazuje zhotovitele k součinnosti s koordinátorem BOZP na staveništi,
- koordinátor BOZP na staveništi plní povinnosti dané ust. § 18 zák. č. 309/2006 Sb. a ust. § 7 a ust. § 8 NV č. 591/2006 Sb.

Kontrola bezpečnosti práce ve stavebnictví byla zaměřena zejména na to, zda:

- zaměstnavatel vede dokumentaci o úrazech a vyhotovuje o nich záznamy,
- zaměstnavatel poskytuje zaměstnancům bezplatně podle vlastního seznamu OOPP na základě vyhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce,
- zaměstnavatel chrání zaměstnance proti pádu z výšky kolektivním zajištěním (ochranné zábradlí, ochranné ohrazení, záchytné lešení, záchytné sítě),
- v případě, že zaměstnanci nejsou chráněni proti pádu kolektivním zajištěním, mají zaměstnavatelem přiděleny OOPP proti pádu, které jsou pro danou činnost vhodné, je určeno místo ukotvení a OOPP jsou pravidelně kontrolovány,
- stavba, pracoviště nebo zařízení staveniště je zabezpečeno proti vstupu nepovolaných fyzických osob,
- technické konstrukce, kterými jsou zaměstnanci chráněni proti pádu, propadnutí střešní krytinou nebo sklouznutí ze střechy, odpovídají svým provedením bezpečnostním požadavkům,
- je předepsaným (vhodným) způsobem zajištěn prostor pod a okolo přepravovaného břemene a pod prací ve výškách,
- výkopové práce a stěny výkopů jsou bezpečně zajištěny a jsou provedeny bezpečné výstupy a sestupy,

- zaměstnavatel seznámil obsluhu stavebních strojů s místními provozními a pracovními podmínkami majícími vliv na bezpečnost práce a obsluha stroj ovládá v souladu s návodem výrobce,
- je provoz staveništních rozvaděčů a pohyblivých přípojí prováděn v souladu s bezpečnostními předpisy.

Celkem bylo v dané oblasti provedeno 758 kontrol.

Tab. č. 25 – Vybrané ukazatele ve stavebnictví dle OIP

Ukazatel	OIP								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	77	10	65	112	76	159	118	98	686*
Počet kontrol	100	10	66	116	76	170	121	99	758
Počet zjištěných porušení	128	35	192	252	264	295	375	257	1 798
Počet opatření	0	0	9	1	0	1	2	0	13

(Pozn.: *Subjekty nelze sčítat, 1 subjekt mohl být kontrolován více OIP.)

Tab. č. 26 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů ve stavebnictví

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zák. č. 309/2006 Sb.	815	45,3
NV č. 362/2005 Sb.	345	19,2
NV č. 591/2006 Sb.	300	16,7
zákoník práce	233	12,9
ostatní	105	5,9
Celkem	1 798	100

Nejčastěji byl kontrolovanými subjekty porušován zák. č. 309/2006 Sb., u ostatních zákonů bylo porušení právních předpisů zjištěno v menší míře.

Zhodnocení výsledku kontrol dle zaměření:

Kontrola plnění úkolů zadavatele stavby a koordinátora BOZP na staveništi

- **Zda zadavatel stavby doručil oznámení o zahájení prací na OIP, zda oznámení splňuje náležitosti přílohy č. 4 k NV č. 591/2006 Sb., a zda bylo zajištěno jeho vyvěšení na staveništi**

Zadavatelé staveb oznámení o zahájení prací na OIP převážně zasílali. Často je zasílali i tehdy, kdy povinnost podle zákona nevznikla, a to především z důvodu neznalosti určení potřebných kritérií. Stále se ale objevovali zadavatelé staveb, kteří nezasílali oznámení o zahájení stavby na OIP. Většinou šlo o stavby fyzických osob bez IČO, nebo u zadavatelů z menších obcí. Vysoké procento oznámení však byla doručena na místně příslušné OIP až po zákonném termínu, kdy tito zadavatelé až při předání stavenišť zjistili, že by měla být provedena ohlášení. V oznámeních občas byla uvedena data předání stavenišť, které se od skutečných lišila i o měsíce (tak, aby na OIP vznikl dojem, že oznámení bylo doručeno včas). To se dělo i u státních organizací, či dokonce se tento problém objevil i u subjektů, které získaly osvědčení programu Bezpečný podnik.

Obsah zaslaných dokumentů neodpovídal příloze č. 4 k NV č. 591/2006 Sb., přestože je striktně stanoven jeho minimální obsah a zadavatelé si upravovali formuláře podle svého uvážení. V oznámeních zaslaných na OIP nejčastěji chyběly údaje o určení koordinátorů BOZP při přípravě staveb. Tyto údaje byly v některých oznámeních zcela vypuštěny, aniž by bylo např. uvedeno, že koordinátoři BOZP při přípravě staveb určení nebyli.

- **Zda zadavatel stavby zajistil, aby před zahájením prací na staveništi byl zpracován plán BOZP**

Zajistit zpracování plánů BOZP na staveništích při přípravě staveb většinou nebyla ze strany zadavatelů staveb plněna. Z hlediska kontrol plánů BOZP na staveništích bylo z poznatků získaných při posuzování projektových dokumentací, nebo při kontrolách na staveništích, možno konstatovat, že problémy byly jednak ve lhůtách zpracování, kdy byly zpracovány na „poslední chvíli“, tzn. po dokončení projektových dokumentací na stavby a často byly zpracovávány až při realizaci staveb koordinátory BOZP na staveništích ve fázi realizací staveb. To i tak z hlediska obsahů, které byly většinou obecným výpisem citací z NV č. 591/2006 Sb. a NV č. 362/2005 Sb. a byly univerzální pro jakékoliv stavby. Oblíbeným tématem plánů BOZP na staveništích bylo uvádění informací typu: povinnosti zadavatele, stavbyvedoucího, koordinátora BOZP na staveništi, poskytování první pomoci při úrazem elektrickým proudem, registry rizik atp. Ze získaných poznatků lze konstatovat nízkou odbornou úroveň zpracovatelů plánů BOZP na staveništích.

- **Zda na staveništi, kde působí zaměstnanci více než jednoho zhotovitele, zadavatel určil potřebný počet koordinátorů BOZP na staveništi v souladu se zák. č. 309/2006 Sb.**

Zadavatelé staveb mnohdy určovali koordinátory BOZP na staveništích převážně jen pro fázi realizace staveb. Ve fázi přípravy stavby obvykle zadavatelé staveb koordinátory BOZP na staveništích neurčovali anebo je určili pozdě. Toto se zjistilo jednak ze zasláných oznámení, kde nebyli tito koordinátoři uvedeni a dále pak při kontrolách u zadavatelů staveb. Z hlediska určování koordinátorů BOZP na staveništích, a to ve fázi realizace staveb, bylo zjištěno, že ne vždy byli určeni zadavateli staveb, ale byli určováni technickým dozorem investora, projektanty nebo zhotoviteli, což není akceptováno jako naplnění požadavku příslušného zákona. Byly zjištěny případy, kdy koordinátoři BOZP na staveništích byli formálně zadavateli staveb určeni, ale platili je zhotovitelé ze svých finančních prostředků a také si je sami zajišťovali. Ze strany zadavatelů (velkých staveb, zejména liniových) je po koordinátorech BOZP na staveništích smluvně požadováno plnění dalších úkolů nad rámec zákonných povinností (např. šetření PÚ, dodržování smluvních požadavků jako používání OOPP bez ohledu na rizika apod.). Velmi silně se začíná projevovat klientelismus, tzn. zhotovitelé doporučují zadavatelům své oblíbené koordinátory, kteří jim na stavbě nedělají problémy. Dále pak ve výběrových řízeních na koordinátory BOZP na staveništích vítězí společnosti, které díky prefabrikaci nabízejí nižší ceny než ti koordinátoři, kteří odvádějí práci poctivě.

- **Zda zadavatel zavazuje zhotovitele k součinnosti s koordinátorem BOZP na staveništi**

Tato povinnost byla zadavateli staveb často opomíjena a byla také v řadě případů nahrazena pouze formální informací o určení konkrétních koordinátorů BOZP na staveništích, v rámci realizace staveb, poskytnuté zadavateli zhotovitelům stavebních prací na staveništích, v rámci uzavřených smluvních vztahů, smluv o díla. V těchto případech bylo postavení koordinátora BOZP na staveništi působícího na staveništi ve vztahu k jednotlivým zhotovitelům a k plnění jejich povinností obtížnější. Informace zhotovitelů o zvolených pracovních a technologických postupech, řešení rizik vznikajících při těchto postupech a přijatá opatření k jejich odstranění, byla poskytována koordinátorům BOZP na staveništích často až v době, kdy již zhotovitelé působili (vykonávali stavební činnosti) na staveništích, a to ještě po několika opakujících se urgencích ze strany koordinátorů BOZP na staveništích.

- **Zda koordinátor BOZP na staveništi plní povinnosti dané ust. § 18 zák. č. 309/2006 Sb. a ust. § 7 a ust. § 8 NV č. 591/2006 Sb.**

Postavení koordinátora BOZP na staveništi je závislé nejen na jeho odborných znalostech a zkušenostech, ale i na přístupu zadavatele stavby k požadavkům výkonu této činnosti na staveništi. Zda činnost koordinátora BOZP na staveništi bere jako přínosnou pro plynulý a bezpečný chod stavby po celou dobu její realizace, nebo pouze jako nutnost, kterou musí zaplatit nad rámec ceny stavby. Poznátky z kontrol ukázaly, že stále existuje velký počet koordinátorů BOZP na staveništích, kteří plní

požadavky vyplývající koordinátorům BOZP na staveništích ze zák. č. 309/2006 Sb. a prováděcího právního předpisu NV č. 591/2006 Sb. pouze formálně. Je patrné, že někteří z těchto koordinátorů BOZP na staveništi byli znalí předpisů BOZP a neměli zkušenosti se stavební činností a naopak, tj., že měli zkušenosti se stavební činností a neměli znalosti z BOZP.

Koordinátoři BOZP na staveništích při organizaci kontrolních dnů organizovaných za účelem dodržování plánů BOZP na staveništích zvali k účasti většinou pouze zástupce zadavatelů staveb a první zhotovitele. Neúčastnili se však zástupci všech dotčených zhotovitelů, nebo osoby jimi pověřené, jak požaduje ust. § 8 odst. 2 NV č. 591/2006 Sb. Koordinátoři BOZP na staveništích je ani nezvali, čímž se snažili ulehčit si svoji práci. Mezi koordinátory BOZP na staveništích se vyskytovali také málo odborně vzdělaní lidé, kteří se v rámci své profesní rekvalifikace zaměřovali na různé další činnosti.

Nejčastěji porušovanou povinností u koordinátorů BOZP na staveništích bylo nesledování provádění zejména rizikových prací a neupozornění na nedostatky, nevyžadování bezodkladné nápravy, nekontrolování dodržování plánů BOZP na staveništích a nekontrolování zajištění obvodů stavenišť. Uvedené nedostatky byly způsobeny i neprůkaznou činností koordinátorů BOZP na staveništích, kteří o své činnosti nevedli žádné zápisy a prokazatelně neupozorňovali zhotovitele staveb na zjištěné nedostatky.

Dále pak koordinátoři BOZP na staveništích při své činnosti opomíjeli na ust. § 18 odst. 2 písm. a) bodu 3. zák. č. 309/2006 Sb., který jim ukládá povinnost oznámit zadavatelům staveb nedostatky, které nebyly zhotoviteli staveb napraveny.

- **Zda se při práci více zhotovitelů na jednom staveništi tyto subjekty vzájemně informovali o rizicích vyplývajících z jejich činnosti a přijatých opatřeních k ochraně před jejich působením, v případech, kdy není ustanoven koordinátor BOZP na staveništi**

Stavby, na nichž neměli zadavatelé staveb povinnost ustanovit koordinátory BOZP na staveništích, byly při kontrolách zjištěny v menší míře. Většinou se jednalo o stavby vodovodních nebo kanalizačních řádů, které probíhaly ve stávající trase a nepožadovaly tudíž vydání stavebního povolení. Tato povinnost byla víceméně plněna pouze formálně. Přetrvává problém, že si zaměstnavatelé mezi sebou předají celé registry obecných (často zakoupených) rizik, které byly zpracovány pro co nejvíce činností, aniž by měly vazbu na konkrétní stavbu. Bohužel, tyto obecné (často zakoupené) registry používaly i OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik, které pro zhotovitele staveb pracují. Většinou bylo uvedeno, že se „zaměstnavatelé vzájemně informovali o rizicích“, aniž by byl k této informaci přiložen konkrétní seznam rizik pro konkrétní stavbu včetně konkrétních opatření, kterými bude zaměstnavatel identifikovaná rizika eliminovat.

Bezpečnost práce ve stavebnictví

- **Zda zaměstnavatel vede dokumentaci o úrazech a vyhotovuje o nich záznamy**

Zaměstnavatelé měli zpravidla zavedenou knihu úrazů, která obsahovala všechny požadované údaje dle ust. § 2 NV č. 201/2010 Sb. Nedostatkem, který se pravidelně vyskytoval, bylo pozdní ohlášení vzniku PÚ na místně příslušný OIP včetně zaslání záznamu o úrazu. Ohlášení vzniku PÚ, které má zaměstnavatel provést bez zbytečného odkladu, bylo v některých případech prováděno až souběžně se zasláním záznamu o úrazu, to je do pátého dne následujícího měsíce dle požadavku ust. § 6 NV č. 201/2010 Sb. (u smrtelného PÚ dle ust. § 7 uvedeného NV). Takto opožděně ohlášený PÚ pak komplikuje vlastní šetření příčin a okolností jeho vzniku, zejména v případech neúčasti PČR v den úrazu na pracovišti úrazem postiženého zaměstnance.

- **Zda zaměstnavatel poskytuje zaměstnancům bezplatně podle vlastního seznamu OOPP na základě vyhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce**

Poskytování základních OOPP (např. pracovního oděvu, pracovní obuvi, pracovních rukavic, ochranných přileb, reflexních vest) bylo u většiny zaměstnavatelů plněno a zejména u středních a větších organizací spojeno s propagací loga společnosti. Nedostatky byly zjištěny v používání speciálních OOPP pro ochranu zraku, sluchu, dýchacích cest a při používání OOPP proti pádu z výšky. Tyto prostředky nebyly často k dispozici všem zaměstnancům vystaveným daným rizikům na staveništích. Počet OOPP byl omezený na např. 1–2 kusy bezpečnostních postrojů umístěných ve stavební buňce na staveništi, přitom počet zaměstnanců, kteří byli ohroženi rizikem pádu na pracovišti nezajištěném prostředky kolektivní ochrany, byl až dvojnásobný.

Řada zaměstnanců si také nepřipouštěla (neuvědomovala) rizika možného poškození zdraví a OOPP např. na ochranu zraku vůbec nepoužívala, např. při řezání stavebních materiálů, keramických tvárníc, kovových prvků apod. Z tohoto přístupu vycházela také v řadě případů nedostatečně prováděna až opomíjená kontrola ze strany zaměstnavatelů, zda byly zaměstnancům přidělené OOPP jimi vždy řádně používány.

Zvyšující se počet zahraničních pracovníků pracujících na staveništích v průběhu roku měl za následek často jejich řádné nevybavení potřebnými OOPP pro pohyb po staveništích. Nejčastěji bylo zjištěno jejich nevybavení ochrannou pracovní obuví, ochranou zraku při používání řezacích nástrojů a respirátorů při bouracích pracích.

- **Zda zaměstnavatel chrání zaměstnance proti pádu z výšky kolektivním zajištěním (ochranné zábradlí, ochranné ohrazení, záchytné lešení, záchytné sítě)**

V této oblasti stále hraje a hrála podstatnou roli stránka finanční. Pokud to situace dovolila, bylo upřednostňováno používání prostředků osobní ochrany (OOPP proti pádu). Při výběrových řízeních, ve výkazech výměr není zpravidla s kolektivním zajištěním počítáno, popřípadě jen minimálně. Záchytné sítě se používaly při montáži prefabrikovaných hal zřídka, a to jen u zahraničních investorů. Na stavbách převažovalo používání systémových lešení rámových nad klasickými trubkovými. Nicméně smontovaná a používaná lešení byla jen zřídka bez nedostatků.

Lešení jako prostředek kolektivní ochrany se používal zejména při pracích na obvodovém zdivu spojených nejčastěji s dodatečnou montáží tepelné izolace stěn. Při kontrolách stavenišť byly pravidelně zjištěny neustále se opakující nedostatky na těchto konstrukcích, spočívající v chybějících zarážkách u podlah, chybějících podlahových dílců – nesouvisle kryté pracovní podlahy, nevyhovujícímu způsobu kotvení a v neposlední řadě také v chybějícím zábradlí, a to zejména na volných příčných okrajích. Lešení na staveništích používali v průběhu výstavby různí zhotovitelé, kteří z důvodů např. montáže technologických prvků na venkovní fasádu, upravovali konstrukci lešení (demonťují kotev, podlahových dílců a jiných prvků lešení). Tím již nebyla lešení v těchto místech bezpečná pro výkon pracovních činností jiných, nově nastupujících zhotovitelů na stavbách. Konstrukce lešení však nebyly na staveništích denně kontrolovány, prohlíženy odpovědnými osobami za jejich užívání, a tak odstranění těchto nedostatků bylo ve většině případů závislé na četnosti kontrol koordinátorů BOZP na staveništích, bezpečnostních techniků zhotovitelů, případně při 1x měsíčně prováděných kontrolách zhotoviteli lešení.

Lešení byla předána dalším subjektům, přičemž předával ten, který lešení převzal od montážní organizace. V těchto dalších předávacích protokolech však nebyla stanovena pravidla, kdo, za co odpovídal (např. za odborné prohlídky).

Nedostatky při zajištění osob proti pádu při montážích lešení se objevovaly i u subjektů, které se na montáž a demontáž dočasných stavebních konstrukcí přímo specializovaly.

- **Zda v případě, že zaměstnanci nejsou chráněni proti pádu kolektivním zajištěním, mají zaměstnavatelem přiděleny OOPP proti pádu, které jsou pro danou činnost vhodné, je určeno místo ukotvení a OOPP jsou pravidelně kontrolovány**

Přidělování OOPP proti pádu zaměstnavateli zaměstnancům nebylo s ohledem na jejich dostupnost a přijatelnou cenovou hladinu již u prací ve výškách zaměstnavateli opomíjeno. Ne vždy ale byla pracoviště vybavena těmito prostředky v dostatečných počtech s ohledem na počet zaměstnanců pohybujících se v takto ohrožených prostorech. Také nebyla vždy zvolena vhodná kombinace těchto OOPP a místa kotvení nebyla vždy dostatečně a konkrétně zaměstnavateli určena, a to i vzhledem k požadavkům na jejich dostatečnou únosnost.

Velmi častým nedostatkem bylo opomíjení provádění pravidelných kontrol toho, zda zaměstnanci tyto OOPP na staveništích při provádění prací řádně používali. Tito je při vstupu na staveniště měli na sobě – nasazené bezpečnostní postroje, ale při vlastní pracovní činnosti již nepoužívali spojovací bezpečnostní lana pro vlastní kotvení.

Proškolení ze způsobů správného používání jednotlivých prvků systému pro pracovní polohování nebo zachycení pádu bylo u zaměstnanců kontrolovaných subjektů omezeno na pouhé seznámení s návody výrobců. Řádná vyškolení se zácviky a praktickými ukázkami správných postupů při používání OOPP proti pádu, vyprošťovacích postupů, pak byla OZO zajištěna většinou jen u zaměstnavatelů, jejichž zaměstnanci vykonávali pracovní činnosti spojené výhradně s pohybem ve výšce za pomoci OOPP proti pádu.

- **Zda zajištění stavby, pracoviště nebo zařízení staveniště je zabezpečeno proti vstupu nepovolaných fyzických osob**

Nedostatky v zajištění stavenišť a zařízení stavenišť proti vstupu byly zjištěny při kontrolách, které byly inspektory z OIP provedeny na začátku výstavby nebo při kontrolách prováděných na základě podnětů. Při zahájení stavebních prací v době, kdy byly prováděny zemní práce, základy a zemní piloty, byly stavby, přestože se nacházely v zastavěném území obcí, často ohraničeny pouze výstražnými páskami a nebyly souvisle oploceny do výšky nejméně 1,8 m proti vstupu nepovolaným fyzickým osobám. K oplocení stavenišť byly stále častěji používány mobilní plotové dílce. U tohoto typu oplocení se však rozmohl jeden nešvar, kvůli kterému nebyla staveniště řádně zajištěna proti vstupu nepovolaným osobám. Plotové dílce, které byly ve spodních částech vloženy do otvorů v betonových patkách, nebyly v horních částech opatřeny zajišťovacími sponami, které by zamezily nežádoucímu rozpojení jednotlivých plotových dílců. Nebylo ojedinělé, že mezi jednotlivými plotovými dílci byly ponechány mezery umožňující snadný přístup na staveniště nejen pracovníkům stavby, ale i osobám nepovolaným.

- **Zda technické konstrukce, kterými jsou zaměstnanci chráněni proti pádu, propadnutí střešní krytinou nebo sklouznutí ze střechy, odpovídají svým provedením bezpečnostním požadavkům**

Práce na střešní konstrukci je vždy vysoce riziková bez ohledu na její výšku, tzn. zda se jedná pouze o přízemní rodinný dům nebo několikapodlažní objekt. Tyto stavební práce spojené s montáží střešních konstrukcí, krovů, krytin, případně izolačních vrstev, prováděla většinou skupina pracovníků OSVČ, kteří způsob zajištění vlastní osoby proti pádu, propadnutí či sklouznutí ze střešních pláště příliš neřešila. Pracovníci jsou dnes již standardně vybaveni prostředky OOPP proti pádu z výšky, ale jejich následné vlastní používání na pracovištích při práci na střešních konstrukcích je minimální. Z tohoto důvodu docházelo neustále k opakovaným PÚ způsobenými pády ze střech, propadnutím střešními krytinami.

V případech, kdy byly tyto konstrukce použity, zpravidla svým provedením neodpovídaly bezpečnostním požadavkům. Riziko propadnutí střešní krytinou bylo stále na staveništích, pracovištích velmi podceňováno. Při provádění rekonstrukcí stávajících střech a pohybu po křehkých

velkoformátových krytinách, které mají podpěrné nosné konstrukce v osové vzdálenosti až 1 m, dochází každoročně k případům pádu zaměstnanců, nebo OSVČ, z výšky po prolomení krytiny v souvislosti s pohybem těchto osob po střeších bez použití pomocných konstrukcí, např. dřevěných fošen pro rozložení zatížení na krytinu střechy.

V rámci kontrolní činnosti, a to zejména u OSVČ provádějících klempířské a pokryvačské práce, byly během kontrolní činnosti inspektorů z OIP zjištěny případy, kdy se tyto osoby pohybovaly po plochách střeš bez jakéhokoli jištění proti pádu a tím ohrožovaly nejen samy sebe, ale často i osoby pohybující se pod jejich nezajištěnými pracovišti ve výšce. Riziko propadnutí se netýkalo jen střešních krytin, ale i otvorů v podlahách, které byly na staveništích často vidět ve fázi hrubých staveb. Namísto řádně zhotovených poklopů byly tyto otvory často zakryty jen volně položenými prkny, dřevěnými paletami, či deskami, které nebyly v souladu se zákonnými předpisy zajištěny proti posunutí.

- **Zda je předepsaným (vhodným) způsobem zajištěn prostor pod a okolo přepravovaného břemene a pod prací ve výškách**

Při kontrolách na pracovištích zhotovitelů stavebních prací se vyskytovaly nedostatky v podobě nezajištění prostorů pod místy prací ve výškách při realizaci rekonstrukcí střeš, a to zejména u stávajících bytových domů spojených pouze se zateplením střeš, výměnou střešních pláštů, nebo opravami, výměnou klempířských prvků okapů, případně atiky. Zhotovitelé, kteří prováděli tyto stavební práce si, zejména u těch krátkodobých, neuvědomovali rizika možného pádu materiálů, náradí nebo i pracovníků do prostorů, ve kterých se mohly pohybovat fyzické osoby, např. obyvatelé bytových domů. Nezabezpečení ohrožených prostorů bylo zjištěno i při používání zdvihacích nůžkových plošin při montážích zavěšené zdravotnické, kanalizačních potrubí, elektroinstalací pod stropní konstrukce v průběhu výstavby výrobních a skladovacích hal. Při manipulaci s materiály pomocí jeřábů a jiné zdvihací techniky byly již téměř vždy nebezpečné prostory zajištěny ohrazením, nebo zejména střežením.

- **Zda výkopové práce a stěny výkopů jsou bezpečně zajištěny a jsou provedeny bezpečné výstupy a sestupy**

Při kontrolách výkopových prací na staveništích bylo velmi často zjištěno, že zhotovitelé staveb nedostatečně, nebo vůbec, nezajistili stěny výkopů proti sesutí při pohybu pracovníků ve výkopech při hloubce od 1,5 m (1,3 m) do 2 m, kdy hrozilo riziko zavalení zeminou. Zaměstnanci, kteří v takto hlubokých výkopech prováděli pokládku inženýrských sítí, si riziko nepřipouštěli a mysleli si, že by v případě sesutí okamžitě z výkopů vyskočili.

Zajištění bezpečných sestupů, výstupů pomocí žebříků, schodů nebo šikmých ramp do výkopů při takovýchto hloubkách zhotovitelé často vůbec neřešili. Nezapažené výkopy byly často zjištěny také u krátkodobých zemních prací a u prací prováděných na odlehlých místech stavenišť, kde tyto výkopy nebyly i v řadě případů ohrazeny, nebo jinak zabezpečeny proti pádu fyzických osob do výkopů. Zhotovitelé těchto prací pak uváděli, že provedené výkopy byly ten samý den zasypány. Problém, ale obecně nastává při polední přestávce a opuštění pracovišť všemi zaměstnanci a pracovníky a bez zajištění alespoň střežení těchto nebezpečných prostorů. Při zemních pracích prováděných na veřejných prostranstvích byla často zjištěna nedostatečná, nebo nevhodně provedená zajištění výkopů. Okraje výkopů byly mnohdy ve vzdálenosti menší než 0,5 m od jejich okrajů nadměrně zatěžovány (např. nákladními auty, stavebními stroji apod.).

- **Zda zaměstnavatel seznámil obsluhu stavebních strojů s místními provozními a pracovními podmínkami majícími vliv na bezpečnost práce a obsluha stroj ovládá v souladu s návodem výrobce**

Zaměstnavatelé zpravidla neseznámili obsluhu stavebních strojů s místními provozními a pracovními podmínkami majícími vliv na BOZP. Případně seznámení neobsahovala všechny informace a pokyny důležité pro zajištění bezpečné a zdravé neohrožující práce.

Nedostatky při kontrolách inspektorů z OIP byly zjištěny často při pohybu fyzických osob (zaměstnanců, OSVČ) v dosahu stavebních strojů, kdy nebyly vymezeny a dodržovány zákazy vstupů do prostorů ohrožených činnostmi strojů. Zejména zaměstnanci se při ručním dočišťování výkopů, zásypů a obsypů často pohybovali v bezprostřední blízkosti ramene (lopaty) zemního stroje a neuvědomovali si rizik možného zasažení, nebo přimáčknutí.

U stavebních strojů staršího data výroby, které provozovaly většinou OSVČ, nebyly při jejich provozech k dispozici průvodní nebo provozní dokumentace k těmto strojům a nebylo tak možno ověřit seznámení s návody výrobců s obsluhou a údržbou těchto strojů. U drobné mechanizace, často používané na staveništích, bylo zanedbáváno seznámení pracovníků (zaměstnanců) s obsluhou těchto strojů. Na stavbách se často vyskytovaly smykové nakladače (např. s označením UNC), které v řadě případů obsluhovali různí zaměstnanci, a to bez ohledu na to, zda byli pro obsluhu těchto strojů řádně vyškoleni.

- **Zda je provoz staveništních rozvaděčů a pohyblivých přípojí prováděn v souladu s bezpečnostními předpisy**

Na staveništích je standardně používáno velkého množství EZ, zejména ručního elektrického nářadí. S tím souvisí potřeba zajištění přípojných míst pomocí dílčích (podružných) staveništních rozvaděčů a pohyblivých přívodů. Opakujícím se nedostatkem, bez ohledu na velikost kontrolovaných subjektů na staveništích, bylo nezajištění pohyblivých elektrických přívodních kabelů proti poškození, jak pohybem stavebních strojů a drobné mechanizace.

Riziko úrazu elektrickým proudem vzrůstalo také vlivem povětrnostních podmínek a při provádění tzv. mokrých procesů na staveništích, kdy prodlužovací přívody k jednotlivým EZ nebyly řádně vyvěšovány, byly položeny na mokrých, nebo i kalužemi pokrytých podlahách. Staveništní rozvaděče byly provozovány bez platných revizí jen velmi výjimečně, zejména u stavebních prací prováděných v delším časovém horizontu, kdy nebyly již provedeny následné periodické kontroly a revize.

Shrnutí:

V oblasti stavebnictví bylo v roce 2022 inspektory z OIP uloženo v rámci výše uvedené kontrolní činnosti celkem 74 pokut v celkové výši 882 000 Kč.

Z výsledků kontrolní činnosti je patrné, že staveniště je stále jedním z nejrizikovějších pracovišť, na kterém se setkáváme s pracovními činnostmi obsahujícími rizika z různých odvětví. U menších subjektů a OSVČ, které přebíraly staveniště od hlavních zhotovitelů nebo velkých stavebních firem, nebyly úkoly v prevenci rizik dostatečně plněny. Tyto subjekty neměly zavedeny systémy vyhledávání rizik a vnitřních kontrol BOZP na staveništích.

Při porovnání zjištěných nedostatků s předchozím rokem lze konstatovat, že množství i druh porušení byl ve většině případů přibližně stejný. Nejvíce nedostatků bylo zjištěno u pracovních činností spojených s pracemi ve výškách, u zajištění stavenišť, v přijímání opatření zaměstnavatelů k předcházení rizikům a také v provádění pravidelných údržeb a kontrol strojů, technických zařízení a nářadí. Nejčastější příčinou vzniku PÚ byly i v letošním roce pády z výšek, a to zejména způsobené propadnutím, nebo sklouznutím ze střešních ploch. Na tyto práce se zvýšenou mírou rizik byly hlavními zhotoviteli a zhotoviteli stavebních prací smluvně najímání OSVČ, nebo menší PFO, které svoji vlastní bezpečnost často velmi zanedbávaly a svoji činností na staveništích ohrožovaly i ostatní zhotovitele.

Problémem je také to, že se každým rokem na stavbách pohybuje stále méně zkušených pracovníků. Nejde jen o zkušenosti v oblasti BOZP, ale i o stavební odbornost. Největším problémem byli nekvalifikovaní zaměstnanci (dělníci), většinou cizinci. Samozřejmě problém nebyl jen v kvalifikovanosti a kvalitě těchto zaměstnanců, ale i v samotném jejich přístupu k BOZP. Tyto fyzické osoby obecně nemají většinou pud sebezáchovy a vzhledem k tomu, že nebyli vychováni a naučeni vykonávat práci i s přihlédnutím k požadavkům na BOZP, připadá jim výkon jakékoliv práce přirozený a nespátují v něm žádné nebezpečí.

Absence dostatečně vyučených osob a osob znalých požadavků BOZP se každým rokem zvyšuje a s tím se i navyšují rizika spojená s vykonávanou prací. Dalším nešvarem bylo a je působení PFO na staveništích, které mají často omezené zdroje, možnosti i informace a celkovou BOZP nechťejí vůbec řešit. Některé si dokonce myslely, že je inspektoři z OIP nemohou kontrolovat, a tak nedodržovaly ani základní pravidla související s BOZP. U malých organizací a PFO se tak prohlubuje neznalost problematiky BOZP. U většiny subjektů byla zřetelná absence odborníků v oblasti BOZP. Problémy se objevovaly i u kontrolovaných subjektů, kde dříve působili bezpečnostní technici, kteří byli uvolněni do jiných funkcí, nebo úplně propuštěni.

PFO, často právě OSVČ, které vykonávaly nebezpečné práce, jako jsou práce ve výškách při montáži a demontáži dočasných stavebních konstrukcí, práce tesařské, klempířské a pokrývačské, přijímaly jakékoliv práce bez ohledu na rizika, kterým byly vystaveny. Nebezpečí vnímaly jako zbytečně zdržující faktor. Na úroveň zajištění BOZP zhotovitelům mají vliv podmínky stanovené zadavateli staveb, které se odráží v termínech k provedení prací, cenami zakázek a dalšími vlivy odrážejícími se v nedostatku kvalifikovaných pracovníků, a to i za cenu nedodržení samotných technologických postupů na stavbách.

Trvalým problémem je možnost předávání stavenišť nekonečnému počtu zhotovitelů staveb včetně OSVČ. V konečném důsledku se pak nesplnění povinnosti obtížně vytýká konkrétnímu subjektu (např. při vzniku PÚ vlivem nedostatku na místě výkonu práce), přičemž za vadný stav pracovišť, která jsou přístupná všem dílčím zhotovitelům, jsou ve své podstatě odpovědní první zhotovitelé, kteří staveniště převzali od zadavatelů staveb. Ti se však vždy brání tím, že staveniště předali dál a přebírající si často nebyli vědomi důsledků při následném převzetí stavenišť.

4.3 Prevence BOZP při přípravě a provádění staveb

Podle ust. § 5 odst. 1 písm. h) zákona o inspekci práce se OIP vyjadřují k vybraným projektovým dokumentacím staveb určených pro užívání ve veřejném zájmu nebo jako pracoviště fyzických osob, zda splňují požadavky právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení.

Projektové dokumentace jsou vybírány k posouzení v souladu s vnitřním předpisem SÚIP. Ve svých vyjádřeních ke kontrolovaným projektovým dokumentacím OIP upozorňují předkladatele na nedostatky v oblasti plnění právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení a předcházejí možným PÚ. Dále pak účastí na kolaudačních řízeních staveb, během kterých lze podchytit řadu nedostatků vzniklých při provádění staveb, jež by později během provozu a užívání staveb mohly vést ke vzniku mimořádných událostí (úrazy nebo havárie, ohrožení veřejnosti apod.).

Kontrolou projektových dokumentací a následně účastí na kolaudačním řízení se významně ovlivňuje prevence v oblasti bezpečnosti práce a bezpečnosti technických zařízení z hlediska budoucího provozu.

Kontroly byly prováděny ve 2 oblastech:

- kontrola projektových dokumentací,
- účast na kolaudačních řízeních staveb.

Kontroly projektových dokumentací byly zaměřeny na obsahovou stránku předkládaných projektových dokumentací s ohledem na zajišťování BOZP.

Účast na kolaudačních řízeních se zaměřila na podchycení nedostatků BOZP při užívání staveb.

Kontroly a účast na řízení k povolení užívání staveb byly prováděny zejména u staveb:

- určených pro výrobu a skladování, ve kterých bude zaměstnáno více než 20 osob,
- určených pro zaměstnávání osob s omezenou schopností pohybu a orientace,
- určených pro shromažďování více než 200 osob a dále u staveb, ve kterých se nacházel prostor určený k shromažďování osob, v němž počet a hustota osob převyšoval mezní normové hodnoty a byl určen ke kulturním, sportovním a obdobným účelům [ve smyslu ust. § 3 písm. b) vyhl. č. 268/2009 Sb. Ministerstva pro místní rozvoj, která se zabývá technickými požadavky na stavby],
- určených pro výrobu a skladování nebezpečných chemických látek a směsí (dle zák. č. 350/2011 Sb.) s výjimkou skladů a výroben výbušnin,
- hromadných garáží – vícepodlažních ČSN 73 6058, čl. 4.2.2 zabývající se jejich stavebním uspořádáním, čl. 4.2.3 řešící jejich dělení podle výšky podlahy k okolnímu terénu,
- jaderných elektráren,
- kotelen I. a II. kategorie (vyhl. č. 91/1993 Sb.) a dále kotelen s parními a kapalinovými kotli (VTZ – ZZ) ve smyslu ust. § 2 odst. 1 písm. a) vyhl. č. 18/1979 Sb., od 1. 7. 2022 dle ust. § 4 odst. 1 písm. a) NV č. 192/2022 Sb.,
- čerpacích stanic LPG/CNG,
- bioplynových stanic.

Projektové dokumentace

Dokumentace byly posuzovány s důrazem na zajištění bezpečnosti práce u technických zařízení pro výstavbu a budoucí provoz. Při posuzování projektové dokumentace staveb bylo zjišťováno, zda jsou vyloučena, nebo na nejnižší dosažitelnou míru snížena rizika možného ohrožení zdraví a života osob, tj. zda tato řešení splňují bezpečnostní požadavky, které se vztahují na danou stavbu zvláště pak:

- u staveb s provozním, výrobním nebo technickým zařízením údaje o tomto zařízení a řešení skladování a vnitřní dopravy, včetně ploch pro obsluhu, údržbu a opravy,
- opatření k zajištění BOZP, stanovené na základě zhodnocení všech předvídatelných rizik možného ohrožení zaměstnanců a jiných osob při budoucím provozu,
- umístění a prostorové uspořádání strojů (zařízení), popřípadě jejich souborů,
- způsob odvádění odpadních látek a emisí,
- podmínky pro zhotovení elektrických instalací (stanovení vnějších vlivů),
- zabezpečovací, pojistná a regulační zařízení,
- údaje o způsobilosti stavby (během výstavby i provozu) řešit mimořádné situace při vzniku nehodové události – únikové východy, stabilní zařízení k likvidaci následků událostí (např. záchytné jámky apod.),
- konstrukční řešení, popřípadě opatření umožňující bezpečnou obsluhu, údržbu nebo opravu stavby v době jejího užívání (např. kotvicí místa pro pomocné stavební konstrukce, technické konstrukce, popřípadě OOPP proti pádu z výšky, pohyblivé pracovní plošiny, přístupy k nadstřešním částem stavby, jako jsou komíny, zařízení vzduchotechniky, chladič zařízení, čištění světlíků apod.),
- způsob zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení pro výstavbu a budoucí provoz.

Kolaudační řízení

Při řízení k vydání kolaudačního souhlasu uplatňovali inspektoři z OIP požadavky právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce, a to zejména zda:

- byly odstraněny nedostatky zjištěné při posouzení projektové dokumentace stavby,

- byly odstraněny nedostatky vyplývající ze změn realizovaných v průběhu výstavby,
- stavba je provedena podle schváleného projektu a případné změny jsou vyznačeny v původní projektové dokumentaci,
- provedení stavby odpovídá požadavkům právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce,
- umístění a prostorové uspořádání strojů (zařízení), popř. jejich souborů, včetně dopravních a manipulačních ploch a ploch pro obsluhu a údržbu odpovídá požadavkům právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce,
- byla realizována opatření k zajištění bezpečnosti práce, stanovené na základě zhodnocení všech předvídatelných rizik možného ohrožení zaměstnanců, popř. jiných osob či majetku,
- byla realizována konstrukční řešení, popř. opatření umožňující bezpečnou obsluhu, údržbu nebo opravu stavby (její části) po dobu jejího užívání,
- byla funkční ochranná zařízení,
- byly provedeny všechny příslušné revize a zkoušky instalovaného zařízení.

Celkem bylo posouzeno 1 733 projektových dokumentací ke stavebnímu řízení.

Tab. č. 27 – Projektové dokumentace dle OIP

Ukazatel	OIP								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných projektových dokumentací ke stavebnímu řízení	86	288	249	181	402	180	205	142	1 733

Tab. č. 28 – Řízení k vydání kolaudačního souhlasu dle OIP

Ukazatel	OIP								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrol k vydání kolaudačního řízení	9	193	254	97	227	44	30	18	872

Projektové dokumentace

Při posuzování projektové dokumentace byla náležitá pozornost věnována nejen posouzení podmínek pro provádění staveb z hlediska BOZP, ale i pro budoucí bezpečný provoz staveb, včetně zajištění BOZP zaměstnanců, kteří provádí údržby, opravy a revize stavebních konstrukcí, strojů a zařízení. Na posuzování projektových dokumentací se podíleli i inspektoři z OIP, konkrétně specialisté na VTZ.

Předkládané dokumentace v mnoha případech neměly dostatečnou vypovídající schopnost o řešení rizik při výstavbě i budoucím provozu a až na výjimky přetrvávala snaha předkládat dokumentace jen v minimálním rozsahu. V technických zprávách byly odkazy na neplatné právní předpisy a technické normy. Neúplné projektové dokumentace byly inspektory OIP vráceny k doplnění a opětovnému předložení k posouzení.

Mezi nejčastější důvody k vrácení projektových dokumentací staveb k jejich doplnění patřilo to, že:

- projektové dokumentace nebyly vypracovány v požadovaném rozsahu,
- předkládané souhrnné technické zprávy nebyly vypracovány v souladu s vyhl. č. 499/2006 Sb. (o dokumentaci staveb),
- v technických zprávách se objevovaly již zrušené nebo neplatné právní předpisy jako např. vyhl. č. 324/1990 Sb. nebo neplatné technické normy,
- chyběly technologické části projektů týkající se výroby a skladování včetně vnitřní dopravy,
- v předložených projektových dokumentacích v části Silnoproudá elektrotechnika a ochrana před bleskem chyběly v mnoha případech dokumenty Protokoly o určení vnějších vlivů.

Předkládané projektové dokumentace v mnoha případech upřednostňovaly architektonické a technické řešení a méně se zabývaly bezpečností a ochranou zdraví při provádění, užívání a udržování staveb včetně působení předvídatelných vlivů. Vzhledem k závažnosti je této problematice věnována odpovídající stálá pozornost. V rámci prováděného poradenství ze strany inspektorů z OIP byly často vyřešeny nedostatky ještě před podáním dokumentací s žádostmi o posouzení.

Kolaudační řízení

Při výběru a zvažování účasti inspektorů z OIP na kolaudačních řízeních byly upřednostňovány stavby většího rozsahu a stavby se zvýšenými riziky možného vzniku PÚ dle Metodického pokynu generálního inspektora SÚIP, stavby s provozem výrobního a skladového charakteru a stavby, u kterých byla posuzována projektová dokumentace. V těchto případech se také zjišťovalo, zda byly odstraněny závady, na které bylo upozorněno již při posuzování projektové dokumentace.

Mezi nejčastější závady zjištěné při řízení k vydání kolaudačních souhlasů patřily:

- nevyznačené komunikace na pracovištích, jejich barevné odlišení od ostatních ploch ohraničujícími pruhy nebo jinou barvou povrchu, neodlišené nástupní a výstupní schodišťové stupně, neoznačené snížené a zúžené profily,
- neopatřené volné okraje zvýšených komunikací nebo schodišť předepsaným zábradlím nebo zajištěním proti pádu osob podle požadavku ust. § 4 odst. 1 NV č. 101/2005 Sb., bod přílohy 3.3.5 a podle ust. § 27 odst. 1 vyhl. č. 268/2009 Sb. Použitá zábradlí neměla požadované výplně podle čl. 5.4.3 ČSN 74 3305,
- neoznačené průhledné dveře a prosklené dveře, dále též neoznačené prosklené nebo průsvitné stěny a příčky ve výšce 1,1 m až 1,6 m nad podlahou podle ust. § 4 odst. 1 NV č. 101/2005 Sb. bod přílohy 3.4.2,
- chybějící tabulky (označení) určující maximální přípustné nosnosti podlah ve skladech a vestavěných nástavbách,
- neopatřená bezpečnostní označení např. šikmým bezpečnostním šrafováním, podle ust. § 3 odst. 7 NV č. 375/2017 Sb., na spodních hranách zdvižných vrat,
- neoznačené jednotlivé prostory staveb příslušnými piktogramy (např. u kotelen, kompresoroven, technických místností apod.),
- neoznačené regály štítky s uvedením největších nosností buněk a nejvyšších počtů buněk ve sloupcích,
- absence nebo vady při řešení údržby objektů – zajištění při údržbě na střeších, čištění světlíků apod.,
- neoznačené jističe v podružných rozvaděčích,
- umístění a uspořádání strojů a zařízení (odstupy od zdí staveb a jiných technických zařízení, rozvaděčů, hlavních uzávěrů apod.) včetně dopravních a manipulačních ploch a ploch pro údržbu a obsluhu, které v ojedinělých případech neodpovídaly požadavkům právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP,
- zjištěné nedokončené stavby při závěrečných kontrolních prohlídkách, případně chybějící některé z dokladů nutných k jejich uvedení do provozů (např. doklady týkající se revizní činnosti; závazná stanoviska TIČR z hlediska EZ třídy I. ve smyslu vyhl. č. 73/2010 Sb., od 1. 7. 2022 vydaná osvědčení TIČR z hlediska EZ třídy I. ve smyslu NV č. 190/2022 Sb.). Z uvedených důvodů bylo nutné v některých případech vykonat opakovanou fyzickou prohlídku stavby, z důvodu kontroly odstranění nedostatků. Tímto byly tyto kontrolní prohlídky časově náročné,
- absence návodů na používání systémů zachycení pádu na plochých střeších,
- rozšířená praxe v tom, kdy řada zadavatelů staveb i v souladu s požadavkem stavebních úřadů požaduje provést kontrolu kolaudovaných objektů v předstihu. Tím dostávají zadavatelé možnost ještě před samotným jednáním stavebního úřadu vytknuté nedostatky, mnohdy

způsobeném nedokončením stavby, odstranit a inspektorům z OIP doložit, že stanovisko ke kolaudaci je bez závad.

V případě uplatňovaných požadavků na odstranění větších závad byly stanoveny lhůty pro jejich odstranění. V několika případech nebyly vydány souhlasy s uvedením staveb do provozů, nebo byly souhlasy podmíněny odstraněním nedostatků před uvedením staveb do provozů. Nesouhlasné a podmíněné souhlasy pro uvedení staveb do provozů se ve většině případů týkaly EZ a PZ.

Účast inspektorů z OIP při schvalování projektových dokumentací a při povolování staveb v rámci závěrečných kontrolních prohlídek za účelem vydání kolaudačních rozhodnutí má významný vliv na celkovou prevenci v oblasti BOZP včetně VTZ a jejich činnost má v tomhle nezpochybnitelnou hodnotu. Jedná se o nejučinnější nástroj, který je vítán jak ze strany investorů, tak i provozovatelů, protože touto cestou je možné odstranit velké množství nedostatků v oblasti bezpečnosti práce a VTZ většinou na náklady zhotovitelů. Zhotovitelé byli těmito kontrolami nuceni provádět stavby s větším důrazem na jejich kvalitu, tak aby byly dostatečně bezpečné. Odstranění zjištěných závad mělo většinou efekt násobnosti odstraňování závad, protože si zhotovitelé již málokdy následně dovolí opakovat závady zjištěné při kolaudačních řízeních.

Inspektoři z OIP se v roce 2022 zaměřovali a stále v průběhu kolaudačních řízení zaměřují na podchycení nedostatků, které by mohly negativně ovlivňovat celkový stav BOZP při užívání staveb. Jedná se většinou o stavby, kde by v případě vydání kolaudačních souhlasů anebo povolení užívání staveb bez vyjádření se těchto inspektorů z OIP, a tedy bez zjištění již uvedených případných nedostatků, by mohlo s velkou pravděpodobností, později či dříve, dojít ke vzniku řady závažných událostí, jako jsou např. PÚ u zaměstnanců, úrazy a ohrožení životů fyzických osob z řad veřejnosti, ke vzniku havárií apod.

4.4 Doprava

SÚIP dlouhodobě provádí kontroly v oblasti dopravy a opravárenství se zaměřením na plnění legislativních povinností při organizování BOZP zaměstnanců v dopravě, a rozvrhování pracovní doby a její organizování dopravci. Již třetím rokem je součástí prováděných kontrol oblast pracovní doby strojvedoucích, která byla kontrolovanou problematikou i v roce 2022.

Pro kontrolní činnost v dopravě byly vybrány subjekty poskytující služby v souvislosti s dopravou (logistická střediska, výcviková střediska, opravní kolejových vozidel, pneuservisy, dopravci městské hromadné dopravy). V případě kontroly pracovního režimu strojvedoucích OIP vybral dle vlastního uvážení 1 společnost provozující drážní dopravu.

V rámci kontrolní činnosti byl opět kladen důraz na prevenci rizik a prosazování bezpečnějších a zdravějších podmínek na pracovištích, které souvisí se zlepšováním kvality pracovních míst a pracovních podmínek.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- prevenci rizik, a to vyhledávání rizik a provádění pravidelné kontroly úrovně BOZP na pracovišti,
- péči o zaměstnance, jejich odbornou a zdravotní způsobilost, školení k zajištění BOZP včetně školení o rizicích konkrétně vykonávané práce a přijímání opatření k eliminaci rizik,
- poskytování OOPP na základě vyhodnocení rizik, stav OOPP a jejich používání zaměstnanci,
- bezpečnost práce na pracovišti, pracovní a technologické postupy pro činnosti vykonávané na pracovišti, průvodní a provozní dokumentace strojů a zařízení; posouzení stavu technického zařízení uvedeného v dokumentaci vzhledem k reálnému stavu,
- organizování a dodržování pracovního režimu řidičů silničních vozidel,
- organizování pracovního režimu strojvedoucích.

V roce 2022 bylo provedeno celkem 303 kontrol u 300 subjektů provozujících činnost v oblasti dopravy. Do kontrolního vzorku byly zahrnuty nejen velké podniky, ale i PFO, kterých bylo v tomto kontrolním období zkontrolováno 47. Během kontrol bylo zjištěno 515 porušení. U 83 kontrol v oblasti dopravy nebylo zjištěno žádné porušení.

Tab. č. 29 – Vybrané ukazatele v dopravě dle OIP

Ukazatel	OIP								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	15	19	45	25	61	12	100	24	300*
Počet kontrol	15	19	45	25	61	12	102	24	303
Počet zjištěných porušení	28	20	77	57	115	42	128	48	515
Počet opatření	0	0	2	1	0	0	0	0	3

(Pozn.: *Subjekty nelze počítat, 1 subjekt mohl být kontrolován více OIP.)

Nejčastěji se vyskytující oblastí porušení v roce 2022 byla oblast řízení péče a bezpečnosti práce v organizacích, která úzce souvisela s riziky, jako je vyhledání, vyhodnocení, odstraňování rizik nebo minimalizování působení neodstranitelných rizik, seznámení a udílení vhodných pokynů k zajištění BOZP a dále pak oblast školení a dalších povinností zaměstnavatele včetně pravidelné kontroly úrovně BOZP. Následovaly nedostatky zjištěné v souvislosti se zdravotní a odbornou péčí o zaměstnance. Pracovní doba, která v minulosti byla nejčastějším zjišťovaným nedostatkem, se v roce 2022 zařadila až na páté místo. V rámci této problematiky bylo kontrolováno, zda zaměstnavatelé řádně vedli evidenci pracovní doby, tzn. v souladu s požadavky se zákoníkem práce. Zda poskytovali nejdéle po 6 hodinách přestávky v práci na jídlo a oddech, zda dodržovali a plánovali maximální délky 13hodinových směn u řidičů silničních vozidel, a jak dodržovali u organizování pracovní doby, odpočinek mezi směnami a v týdnu. Přehled uvádí tabulka níže.

Tab. č. 30 – Typy objektů podle počtu kontrolovaných osob (dopravců), u nichž bylo zjištěno porušení

Typ objektu	Počet porušení	Počet subjektů
Řízení péče a bezpečnost práce v organizacích	128	80
Zdravotní a odborná způsobilost v dopravě	65	53
Výrobní a provozní budovy	89	46
Provoz a údržba silničních vozidel	53	38
Pracovní doba v dopravě pro BOZP	51	23
OOPP	4	4

Tab. č. 31 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů v dopravě

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zákoník práce	212	41,2
zák. č. 309/2006 Sb.	143	27,8
NV č. 101/2005 Sb.	62	12,0
NV č. 589/2006 Sb.	34	6,6
NV č. 168/2002 Sb.	17	3,3
NV č. 378/2001 Sb.	17	3,3
Nařízení ES č. 561/2006	12	2,3
ostatní	18	3,5
Celkem	515	100

Nejčastěji porušovaným právním předpisem byl zákoník práce. Při kontrole povinnosti zaměstnavatelů nepřipustit, aby zaměstnanci vykonávali zakázané práce a práce, jejichž náročnost by neodpovídala jejich schopnostem a zdravotním způsobilostem bylo zjištěno 66 nedostatků. Další porušovanou

povinností bylo vytváření bezpečného a zdraví neohrožujícího pracovního prostředí a pracovních podmínek vhodnou organizací BOZP a přijímání opatření k předcházení rizik – zjištěno 39 nedostatků. Třetím nejčastějším nedostatkem v rámci zákoníku práce byla oblast školení, kdy zaměstnavatelé jsou povinni zajistit zaměstnancům školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP, stanovit způsob ověřování znalostí zaměstnanců a vedení dokumentací o provedených školeních – zjištěno celkem 22 nedostatků.

V rámci zák. č. 309/2006 Sb. byly shledány nedostatky v prostorovém a konstrukčním uspořádání, kdy zejména prostory určené pro práci, chodby, schodiště a jiné komunikace, neměly stanovené rozměry a povrchy, nebo nebyly vybaveny pro činnosti zde vykonávané – zjištěno 58 nedostatků. Následovaly nedostatky v požadavcích na výrobní a pracovní prostředky a zařízení, kde šlo zejména o jejich pravidelné a řádné udržování, kontroly a revize – zjištěno 18 nedostatků.

Zhodnocení výsledku kontrol dle jejich zaměření:

- **Prevence rizik – vyhledávání rizik a provádění pravidelné kontroly úrovně BOZP na pracovišti**

Při kontrolní činnosti bylo shledáno, že tuto oblast profesionálně zpracovávají OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik (OZO podle ust. § 9 zák. č. 309/2006 Sb.). Nebyl zjištěn případ, kdy by si zaměstnavatel oblast rizik zpracoval sám. V 5 případech zaměstnavatelé nevedli dokumentaci o vyhledávání a vyhodnocování rizik a opatřeních přijatých proti jejich působení. Některé předložené vnitřní předpisy byly značného rozsahu a obsahovaly i činnosti, které u kontrolovaných subjektů vůbec neprobíhaly, tzn. vyhledaná rizika nekorespondovala s činnostmi probíhajícími na pracovištích, a naopak neobsahovala rizika, která úzce souvisela s jejich hlavní pracovní činností (drobné opravy zjištěné během jízdy, údržba). Ve 12 případech inspektoři z OIP konstatovali, že zaměstnavatelé pravidelně nekontrolovali úroveň BOZP, zejména stav výrobních a pracovních prostředků a vybavení pracovišť. Pouze v 1 případě bylo konstатовáno, že zaměstnavatel nedodržel povinnost přizpůsobit opatření měnícím se skutečností, a kontrolovat účinnost opatření.

- **Péče o zaměstnance, jejich odbornou a zdravotní způsobilost, školení zaměstnanců o předpisech k zajištění bezpečnosti práce, školení o rizicích konkrétně vykonávané práce a opatření k jejich eliminaci a ověření znalostí**

Kontrolou bylo zjištěno u 70 kontrolovaných subjektů, že tyto neprováděly vstupní lékařské prohlídky nebo periodické lékařské prohlídky v předepsaných termínech anebo předkládaly ke kontrole lékařské prohlídky, které zaměstnanci absolvovali u předchozích zaměstnavatelů. Inspektoři z OIP konstatovali, že velká část zaměstnavatelů nadále zaměňovala povinné lékařské prohlídky k řízení motorových vozidel prováděných podle zák. č. 361/2000 Sb. s pracovnělékařskými prohlídkami prováděnými podle zák. č. 373/2011 Sb. V oblasti školení k zajištění BOZP byly zjištěny nedostatky u 10 subjektů, kdy tyto nezajistily svým zaměstnancům školení k jimi vykonávané práci a jejím rizikům. Nedostatky v oblasti administrativních povinností ve vazbě na školení bylo zjištěno u 12 subjektů.

- **Poskytování OOPP na základě vyhodnocení rizik, stav OOPP a jejich používání zaměstnanci**

Nedostatky v oblasti poskytování OOPP byly zjištěny u 4 kontrolovaných subjektů. Bylo zjištěno, že tyto neměly vypracované seznamy OOPP na základě vyhodnocení rizik, ale přesto zaměstnancům poskytovaly OOPP, a to na základě vlastního uvážení. V dokumentacích k OOPP chyběly přesné specifikace pro konkrétní pracovní obuv, pracovní oděv nebo rukavice. Změnu NV č. 390/2021 Sb. o prokazatelném seznámení zaměstnanců s používáním OOPP většina kontrolovaných subjektů nezaznamenala. Tento nedostatek nebyl v případě zjištění kontrolovaným subjektům vytýkán, pouze byly upozorněny na legislativní změnu a nutnost zapracování změny do vnitřních předpisů.

- **Bezpečnost práce na pracovišti, pracovní a technologické postupy pro činnosti vykonávané na pracovišti, průvodní a provozní dokumentace strojů a zařízení; posouzení stavu technického zařízení uvedeného v dokumentaci vzhledem k reálnému stavu**

Tato část kontrol inspektory z OIP byla zaměřena převážně na pracoviště, jakými jsou dílny nebo pneuservisy. Dále na technická zařízení, elektrické stroje a elektrická nářadí v nich používaných. Nedostatky byly zjištěny ve vztahu k požadavkům upraveným v NV č. 101/2005 Sb., jako neoznačení spodní hrany vrat do dílen, neoznačení manipulačního prostoru kolem pracovních jam, neoznačení potrubního vedení rozvodu vzduchu. Opakujícím se nedostatkem ve skladech byla obnova bezpečnostního značení komunikace pro provoz manipulačních vozíků a pěších. Často se vyskytoval nedostatek v souvislosti s používaným nářadím (dvoukotoučové brusky, stolní vrtačky atd.), kdy těmto chyběla vhodná ochranná zařízení. Celkově bylo zjištěno za sledovanou část kontroly 79 porušení u 60 subjektů.

- **Organizování a dodržování stanoveného pracovního režimu řidičů silničních vozidel a strojvedoucích**

Nejčastěji se vyskytujícím porušením bylo při kontrolách organizování pracovní doby řidičů nedodržení odpočinku mezi směnami – zjištěno 12 porušení. Zjištěná porušení se týkala 9 subjektů. Dalším zjišťovaným porušením bylo neposkytnutí přestávky v práci na jídlo a oddech nejdéle po 6 hodinách práce. Toto porušení bylo zjištěno v 7 případech u 6 subjektů.

U 8 řidičů silničních vozidel bylo zjištěno nedodržení maximální délky u 13hodinových směn. U zaměstnanců městské hromadné dopravy bylo zjištěno v 1 případě nedodržení povolené maximální délky směn a v 1 případě nedodržení stanovené týdenní pracovní doby. V 1 případě byly zjištěny nedostatky v poskytnutí bezpečnostní přestávky u řidiče městské hromadné dopravy.

U pracovního režimu strojvedoucích nebyly zjištěny nedostatky v dodržování délky směny, odpočinku mezi 2 směnami ani v týdnu, ani v dodržování přesčasové práce. Drobné nedostatky byly zjištěny v evidenci pracovní doby u práce přesčas, kdy tato nebyla vedena s vyznačením jejího začátku a konce.

Shrnutí:

Kontrolami v roce 2022 nebyla zjištěna závažná porušení požadavků právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP. Nedostatky se vyskytovaly zejména v malých provozech, o malém počtu zaměstnanců.

V rámci kontrol bylo v roce 2022 inspektory z OIP kontrolovaným subjektům uloženo v aktuálním kontrolním období, tzn. v rámci výše uvedené kontrolní činnosti, celkem 28 pokut, a to v celkové výši 101 000 Kč.

Všechny kontrolované subjekty zajišťovaly plnění úkolů v prevenci rizik prostřednictvím OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik. Ne vždy však kontrolované subjekty zcela spolupracovaly s těmito OZO a docházelo tak k nesrovnalostem v některém ze stupňů řízení BOZP. Nebyly ojedinělé případy, kdy vnitřní dokumentace nepřesně odrážely činnosti provozované kontrolovanými subjekty a některé dokumenty byly zcela univerzální, takže nevystihovaly rizika vykonávané práce.

Z dlouhodobých výsledků z kontrolní činnosti je možno konstatovat, že počet subjektů, kde BOZP hraje důležitou roli a kontrola neprokáže žádná porušení, osciluje kolem 30 %. V roce 2022 byl zaznamenán nižší podíl kontrol bez zjištěných nedostatků než v předchozím roce. V rámci sledovaného období bylo provedeno celkem 303 kontrol, z toho bylo 83 kontrol bez zjištěných nedostatků.

Je žádoucí i nadále na subjekty v dopravě preventivně působit, neboť se zvyšováním nároků na pracovní výkonnost zaměstnanců v dopravě roste i pravděpodobnost vzniku kolizních situací.

Závěrem lze konstatovat, že kontroly inspektorů z OIP u zaměstnavatelů s vozovým parkem jsou i nadále přínosné, a to jak pro samotné zaměstnavatele, tak celospolečensky. Zjištěné nedostatky byly těmito inspektory prokonzultovány se statutárními orgány zaměstnavatelů, čímž zaměstnavatelé získali informace související s řešením BOZP v konkrétních podmínkách pracovišť.

4.5 Zemědělství a potravinářský průmysl

Během provádění kontrol u zaměstnavatelů, kteří provozují stroje a technická zařízení (obecně řečeno zařízení) v zemědělství a v potravinářském průmyslu se i v roce 2022 inspektorů z OIP setkávali se skutečnostmi, že zaměstnavateli nebyla tato zařízení vždy řádně a bezpečně provozována. Velké množství těchto zařízení měla nefunkční ochranná zařízení, která byla buď poškozena, či jednoduše vyřazena z provozu. Osoby, které obsluhovaly tato zařízení, byly a jsou v důsledku nedostatečného seznámení s prací na těchto zařízeních, prováděním oprav, či údržby těchto zařízení, mnohdy ohroženy na svém zdraví, ba i na svých životech.

Také při provádění kontrol příčin a okolností vzniku PÚ při obsluze, provádění oprav a údržby uvedených zařízení v zemědělství a potravinářském průmyslu bylo zjištěno množství nedostatků. Jednalo se zejména o nefunkční ochranná zařízení, neprovádění pravidelných kontrol a revizí na zařízeních, při zjištění závady na zařízeních při kontrolách, či revizích tyto nebyly odstraněny, zařízení mnohdy nebyla v celkově dobrém technickém stavu, chybějící návody k obsluze, údržbě či opravám zařízení, chybějící MPBP atd.

Dále se při kontrolách inspektorů z OIP zaměřovali na vyhodnocení rizik pro práci na daných zařízeních a pro přidělování OOPP obsluze zařízení, zda OOPP byly zaměstnancům poskytovány dle vlastních seznamů zpracovaných na základě vyhodnocení rizik, zda tyto OOPP zaměstnanci skutečně používali a zda zaměstnavatelé toto používání přidělených OOPP kontrolovali. Součástí kontrolní činnosti inspektorů z OIP bylo také prověřování zdravotních způsobilostí obsluhy zařízení a také jejich kvalifikaci.

Na kontrolní činnosti se na jednotlivých OIP podíleli primárně inspektorů se zaměřením na zemědělství a potravinářský průmysl. Kontroly v oblasti bezpečného používání zařízení v zemědělství a potravinářském průmyslu se prováděly přednostně u subjektů, u kterých došlo ke vzniku PÚ, bez ohledu na velikost subjektu. Při kontrolách tito inspektorů z OIP vycházeli ze zkušeností získaných z kontrolní činnosti z předchozích let.

Cílem kontrol bylo nejen prověření, zda zaměstnavatelé provozují zařízení v oblasti zemědělství a potravinářském průmyslu bezpečně tak, aby nebyli ohroženi jejich zaměstnanci a další fyzické osoby na zdraví a životě, ale také, aby inspektorů z OIP v rámci prevence působili na zaměstnavatele a případně poskytlí zaměstnavateli základní poradenství v dané oblasti.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- kontrolu školení zaměstnanců (především seznámení s návody k obsluze zařízení nebo MPBP) včetně jejich zdravotních způsobilostí,
- kontrolu vyhodnocení rizik pro práci na těchto zařízeních a kontrolu vyhodnocení rizik pro přidělování OOPP pro obsluhu zařízení, zda zaměstnavatelé kontroloují používání přidělených OOPP a zda na vlastní náklady tyto OOPP udržují v použitelném stavu,
- kontrolu provozních dokumentací zařízení používaných v zemědělství a potravinářství (např. linky na sklizeň píce a kukuřice a pro výrobu krmných směsí, potravinářská výrobní technologie pro výrobu masa, mléka, cukrovinek atd.) – zejména návody výrobců k obsluze a údržbě nebo MPBP ke kontrolovaným zařízením,
- kontrolu provozu a používání stabilních skladovacích zařízení sypkých hmot, zařízení pro plynulou dopravu nákladů a kontrolu skladového hospodářství,
- kontrolu ochranných a zabezpečovacích prvků zařízení a způsob zajištění zařízení proti zneužití,

- kontrolu provádění pravidelných revizí, kontrol a údržby zařízení včetně vedení dokumentace o této činnosti.

Při plnění této kontrolní činnosti bylo OIP provedeno celkem 456 kontrol u 452 kontrolovaných subjektů. Při těchto kontrolách bylo zjištěno 1 228 porušení. Z tohoto počtu kontrol nebyly zjištěny žádné nedostatky u 108 provedených kontrol.

V následující tabulce jsou uvedeny konkrétní informace o provedených kontrolách a počtu zjištěných porušení na jednotlivých OIP.

Tab. č. 32 – Vybrané ukazatele v zemědělství a potravinářském průmyslu dle OIP

Ukazatel	OIP								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	34	62	28	86	65	44	87	48	452*
Počet kontrol	34	62	28	87	65	45	87	48	456
Počet zjištěných porušení	60	173	78	89	134	339	236	119	1 228
Počet opatření	0	3	1	1	0	1	3	0	9

(Pozn.: *Subjekty nelze sčítat, 1 subjekt mohl být kontrolován více OIP.)

Následující tabulka uvádí soupis nejčastěji porušovaných právních předpisů. Nejčastěji zjišťovaná porušení se týkala nedodržování zákoníku práce, zák. č. 309/2006 Sb. a NV č. 101/2005 Sb.

V tabulce je uvedeno i procentuální zastoupení zjištěných porušení jednotlivých právních předpisů.

Tab. č. 33 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů v zemědělství a potravinářském průmyslu

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zákoník práce	384	31,2
zák. č. 309/2006 Sb.	381	31,0
NV č. 101/2005 Sb.	269	21,9
NV č. 378/2001 Sb.	161	13,1
NV č. 27/2002 Sb.	7	0,6
NV č. 390/2021 Sb.	7	0,6
ostatní	19	1,6
Celkem	1 228	100

Zhodnocení výsledků kontrol dle zaměření:

- **Kontrola školení zaměstnanců (především seznámení s návody k obsluze zařízení nebo MPBP) včetně jejich zdravotních způsobilostí**

Při provádění kontrol inspektory z OIP bylo u zaměstnavatelů zjištěno, že tito ve valné většině případů seznamovali a proškolovali své zaměstnance z právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP. Také proškolení zaměstnanců s návody k obsluze a údržbě, či s MPBP jimi používaných zařízení bylo ze strany zaměstnavatelů prováděno. Avšak inspektoři z OIP při své kontrolní činnosti narazili i na zaměstnavatele, kteří požadavky na ně kladené ne vždy splnili a dodrželi. Některé osnovy školení zaměstnanců obsahovaly výčet právních a ostatních předpisů k BOZP, které s výkonem práce zaměstnanců nijak nesouvisely (např. osnovy školení, které byly totožné pro zaměstnance v administrativě a uklízečky s osnovou pro traktoristy a opraváře). Zaměstnanci byli také seznámeni s dokumentacemi o vyhledání a vyhodnocení rizik, které byly většinou tvořeny souborem rizik, a to bez ohledu na pracovní činnosti, které zaměstnanci vykonávali a na jakých pracovištích. Přínos takových školení byl pro zaměstnance minimální. Docházelo k zahlcení zaměstnance všemožnými informacemi, které nebyly pro výkon jeho pracovní činnosti podstatné, a naopak školení o právních a ostatních

předpisech k zajištění BOZP, které se týkají přímo výkonu pracovní činnosti zaměstnance, nebo jeho konkrétního pracoviště, často neproběhla.

Především v oblasti zemědělství bylo při kontrolách provozních dokumentací zjištěno, že zejména u starších provozovaných zařízení neměly kontrolované osoby k dispozici průvodní dokumentace. Pokud neměl kontrolovaný subjekt průvodní dokumentaci k dispozici, tak tuto nahrazoval MPBP. Toto se dělo pouze v malé míře, především u těch kontrolovaných subjektů, které zajišťovaly úkoly v prevenci rizik pomocí OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik. V řadě případů bylo zjištěno, že mnohé MPBP byly zpracovány pouze formálně, bez konkrétních požadavků, vycházející z informací na internetu. Mnozí zaměstnavatelé k provozovanému zařízení žádnou dokumentaci neměli. Zaměstnanci pracující na zařízeních tak nebyli a ani nemohli být seznámeni s řádnou obsluhou daných zařízení. Dále bylo při kontrolách ze stran inspektorů z OIP zjištěno, že zaměstnavatelé seznamovali své zaměstnance s návody či MPBP všech zařízení, která se u zaměstnavatelů vyskytovala. Pro toto měli většinou zpracovány seznamy všech zařízení jimi provozovaných, a tyto seznamy s poznámkou, že byli seznámeni a porozuměli seznámení, zaměstnanci pouze podepsali. V mnoha případech se jednalo o vyšší desítky různorodých zařízení. Takováto školení nemohla zaměstnancům poskytnout potřebné informace k obsluze daných zařízení, neboť pokud by měli školitelé skutečně proškolit zaměstnance se všemi dokumentacemi uvedenými v osnovách školení, musela by takováto školení trvat řádově delší dobu, než dle osnovy ve skutečnosti trvala. Mnohdy tato školení trvala dle harmonogramu mezi 1–2 hodinami.

Inspektoři z OIP při své kontrolní činnosti zjišťovali, že školení zaměstnanců obsahovala mnohdy pouze teoretickou část, avšak praktická část chyběla. Zaměstnanci tedy teoreticky byli dostatečně, a v mezích zákonných požadavků, seznámeni s obsluhou zařízení, avšak mnohdy v rámci školení daná zařízení ani neviděli. V oblasti zemědělství a potravinářského průmyslu se používají často velmi složitá zařízení, jejichž obsluha se bez podrobného praktického proškolení a zaučení na daném zařízení neobejde. V rámci velkých zaměstnavatelů a nadnárodních korporací se však inspektoři z OIP setkávali se skutečností, že noví zaměstnanci byli určitou dobu v zácvičku na daných zařízeních, věnovali se jim zkušenější kolegové a důsledně jim prakticky vysvětlovali veškeré potřebné znalosti ke správné obsluze zařízení. Ne u všech zaměstnavatelů byla tato varianta možná. Především menší zaměstnavatelé neměli potřebné kapacity na to, aby se jejich zaměstnanci mohli po určitou dobu věnovat zaučení nových zaměstnanců. V takových případech pak probíhala pouze formální „praktická“ zaučení zaměstnanců tím, že podepsali prezenční listiny školení a tím bylo toto ukončeno.

V rámci provádění kontrol inspektory z OIP v oblasti zdravotních způsobilostí zaměstnanců byly zjištěny nedostatky především v povinnosti zaměstnavatelů zajistit zaměstnancům vstupní lékařské prohlídky. Nejčastěji byl tento nedostatek zjišťován u PFO. U vstupních lékařských prohlídek se stále vyskytoval problém s jejich provedením před vznikem pracovních poměrů. Tyto byly často provedeny až po uplynutí zkušebních dob u zaměstnanců a mnohdy tyto posudky nebyly provedeny vůbec. U zaměstnanců, kteří měli kumulaci několika pracovních činností se stávalo, že tito zaměstnanci neměli ověřenu zdravotní způsobilost pro všechny vykonávané pracovní činnosti. Zaměstnavateli bylo často mylně zaměňováno provedení lékařských prohlídek s vlastnictvím zdravotních průkazů pro práci podle zák. č. 258/2000 Sb. Často si zaměstnavatelé termíny spletli, když vycházeli z termínů periodických prohlídek dle kategorizace práce, ale opomenuli na termíny lékařských prohlídek dle rizika ohrožení zdraví.

Pozitivní vývoj byl zaznamenán při sjednávání smluvních vztahů se subjekty poskytovatelů pracovnělékařské péče, kdy se i zaměstnavatelům s nízkým počtem zaměstnanců dařilo poskytovatelskou smlouvu uzavřít. Při kontrolách bylo také zjištěno, že poskytovatelé pracovnělékařských služeb nevykonávali, až na výjimky, pravidelný dohled na pracovištích zaměstnavatelů a nad výkonem prací za účelem zjišťování a hodnocení rizikových faktorů.

- **Kontrola vyhodnocení rizik pro práci na těchto zařízeních a kontrola vyhodnocení rizik pro přidělování OOPP pro služby zařízení, zda zaměstnavatelé kontrolují používání přidělených OOPP a zda na vlastní náklady tyto OOPP udržují v použitelném stavu**

Při kontrolách inspektory z OIP bylo zjištěno, že většina subjektů podnikajících v oblasti zemědělství a potravinářském průmyslu měla zpracovanou dokumentaci o vyhledávání a hodnocení rizik. Tyto dokumentace však měly mnohdy rozdílnou úroveň. Velké množství zaměstnavatelů, zaměstnávajících do 25 zaměstnanců, si v rámci ušetření nákladů za zpracování, uvedenou dokumentaci zpracovávali sami. Při zpracování dokumentace o vyhledávání a hodnocení rizik tyto zaměstnavatelé často stáhli nějakou již zpracovanou dokumentaci z internetu, a tuto si ani nepřčetli. Spoléhali na to, že prostě nějakou dokumentaci mají, a to jim stačí. Inspektoři z OIP se při svých kontrolách také setkali s dokumentacemi, které si zaměstnavatelé zpracovali prostřednictvím softwarových nástrojů, ve kterých zaměstnavatel pouze zadá, v jaké oblasti působí, jaké má provozy, kolik zaměstnává osob a uvedený software mu automaticky „vyhodí“ zpracovanou dokumentaci. Úroveň takovýchto dokumentací byla ne vždy uspokojivá. Při běžném provozu uvedená dokumentace mnohdy postačovala, avšak pokud se např. některému zaměstnanci stane PÚ, zjišťují inspektoři z OIP při svých kontrolách závažné nedostatky v těchto dokumentacích.

V případech, kdy si zaměstnavatel nechal dokumentaci o vyhledávání a hodnocení rizik zpracovat u OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik, byly dokumentace zpracované těmito OZO většinou na daleko profesionálnější úrovni, avšak i tady se našly rozdíly. Inspektoři z OIP se při kontrolách setkali i s uvedenými OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik, které měly univerzální rizika pro zaměstnavatele, na jejichž přední straně pouze změnily hlavičku, tedy označení zaměstnavatele a tyto jim prodávaly. Zaměstnavatelé v těchto případech plně důvěřovali těmto OZO, že jimi zpracovaná dokumentace bude v pořádku, v souladu s platnými právními předpisy a s konkrétními podmínkami u zaměstnavatelů, a často se do obsahu dokumentace ani nepodívali. Takovéto dokumentace byly často velmi obsáhlé, obsahující velké množství vyhledaných rizik, které při bližším zkoumání vůbec nesouvisely s oblastí činnosti daných zaměstnavatelů. Tyto dokumentace byly tedy nepřehledné, zmatečné a pro zaměstnance nesrozumitelné. Takovéto dokumentace měly více než 100 stran, avšak z obsahového hlediska zde byla spousta věcí nadbytečných a některé konkrétní požadavky dané na konkrétní typy provozovaných zařízení zde chyběly.

Ne vždy se inspektoři z OIP při své kontrolní činnosti setkávali pouze s dokumentacemi špatnými. Mnozí zaměstnavatelé, a postupem let jich stále přibývá, měli dokumentace o vyhledávání a hodnocení rizik zpracované skutečně kvalitně. Jde především o zaměstnavatele, kteří této oblasti sami rozumí a zajímají se o ni, nebo najmou skutečné odborníky (OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik), kteří při zpracování dokumentací o vyhledávání a vyhodnocení rizik reflektují konkrétní podmínky na pracovištích, na konkrétní zařízení používaná zaměstnanci atd. Kontrolami bylo rovněž zjištěno, že vyhledávání a hodnocení rizik nebylo ze strany zaměstnavatelů prováděno soustavně. Právnícké osoby v mnoha případech neprováděly pravidelné aktualizace rizik. V případě, že zaměstnavatel začal provozovat nové zařízení, či technologii, tak u těchto již rizika nevyhodnotil, nepřijal opatření a nezpracoval je do zpracované dokumentace. Ještě horší byly situace u některých PFO. Tyto osoby mnohdy o povinnosti vyhodnocovat rizika a přijímat opatření na ochranu před jejich působením často nevěděly. V některých případech tyto osoby uvedly, že samy si vyhledat a vyhodnotit rizika nedovedou a OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik si z finančních důvodů nemohou dovolit.

Při kontrolách bylo inspektory z OIP rovněž zjištěno, že zaměstnavatelé si často neplnili povinnost dle ust. § 101 odst. 3 zákoníku práce, tedy písemnou neinformovanost o rizicích a přijatých opatřeních mezi zaměstnavateli v případě, kdy na jednom pracovišti plní úkoly zaměstnanci dvou a více zaměstnavatelů, např. v objektu zaměstnavatele podnikajícím v oblasti pekařství, nebyla tato povinnost plněna ve vztahu k dalším 19 zaměstnavatelům, kteří využívali stejná pracoviště jako tento kontrolovaný subjekt. V případech, kdy se zaměstnavatelé písemně informují o rizicích, mnohdy zapomenou uzavřít písemné

dohody o pověření zaměstnavatelů koordinovat provádění opatření k ochraně BOZP zaměstnanců a postupy k jejich zajištění.

V některých případech bylo inspektory z OIP při kontrolách zjištěno, že ze strany zaměstnavatelů byly mylně předkládány hodnocení rizik z pohledu dodržení správných technologických postupů při zpracování potravin – surovin a nakládání s hotovými výrobky podle jiných předpisů (HACCP). Zaměstnavatelé směřují rizika ohrožující kvalitu a nezávadnost potravin s riziky ohrožujícími zaměstnance ve výrobě. Obě problematiky se v určitých bodech dotýkají (např. v oblasti čištění a sanitace) a z tohoto důvodu jsou zaměstnavateli ztotožňovány. Z důvodu, že jsou kontrolováni výrobci potravin, jsou rizika spojená s technologickým procesem více akceptována, neboť jsou sledována dalšími věcně příslušnými orgány státní správy.

V případech, kdy zaměstnavatelé provozují nová zařízení, byla rizika vyhodnocena a opatření přijata již v průvodních dokumentacích od zařízení. V těchto případech však zaměstnavatelé zapoměli své zaměstnance s uvedenými dokumentacemi seznámit, tím pádem nebyli seznámeni ani s riziky v nich obsaženými. Mezi nejčastější nedostatky v souvislosti s vyhodnocením rizik zjištěných při kontrolách patřilo nevedení dokumentací o vyhledávání a vyhodnocení rizik a o přijatých opatřeních, a to např. u třídících linek, lisů na komprimáty, rozmetadel, hnětačů těsta, mlýnků, řezaček, seček, pluhů, kloubových hřídelí, řezaček masa atd. Inspektoři z OIP se při kontrolách také setkali s dokumentacemi, které neobsahovaly vyhodnocení rizika výbuchu hořlavých prachů vznikajících v souvislosti se skladováním mouky v zásobnících sypaných hmot.

V oblasti vyhledávání rizik pro účely návrhu potřebných OOPP pro výkon prováděných prací a obsluhu jednotlivých zařízení byla rizika většinou vyhodnocena a byly navrženy i potřebné OOPP. I v této oblasti však inspektoři z OIP při výkonu kontrolní činnosti narazili na nedostatky. U zaměstnavatelů, kteří ne zvolili spolupráci s OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik, byly často postrádány vnitřní dokumenty – vlastní seznamy pro poskytování OOPP. Jak je shora uvedeno, absence vlastních seznamů OOPP zpracovaných na základě vyhodnocení rizik pro jejich výběr se většinou vyskytovaly v souběhu s nedostatečností celého systému péče o bezpečnost práce. Chybějící vyhodnocení rizik práce se samozřejmě týkalo i výběru a poskytování OOPP zaměstnancům.

Pokud zaměstnavatelé měli zpracovány vlastní seznamy pro poskytování OOPP, tak tyto mnohdy nebyly zpracovány pro konkrétní profese dle pracovních smluv zaměstnanců, ale obecně pro profese, které se u zaměstnavatelů (dle popisu v pracovních smlouvách) třeba vůbec nevyskytovaly (např. profese traktorista). Většinou to bylo z toho důvodu, že osoby, které zpracovávaly tyto dokumentace, neměly přehled o všech činnostech, které souvisely s daným pracovním zařízením. Velkým problémem byla ta skutečnost, že zaměstnavatelé přesně nestanovovali zaměstnancům způsoby, podmínky a dobu používání poskytovaných OOPP, a to na základě četnosti a závažnosti vyskytujících se rizik, charakteru a druhů prací a pracovišť a s přihlédnutím k vlastnostem navržených OOPP. Např. zaměstnanec měl k dispozici od zaměstnavatele několik druhů rukavic, ale kdy, má které použít, již není zaměstnavatelem nijak stanoveno. U navržených OOPP není v mnoha případech stanoveno, jaké mají mít tyto OOPP konkrétní vlastnosti. Jako příklad lze opět uvést pracovní rukavice. Zaměstnanci byly poskytnuty rukavice, ale chyběly informace o tom, proti jakým rizikům měly působit (např. odolnost proti odřeninám, proti působení chemických přípravků nebo proti pořezání). Nejjednodušší je vycházet přímo z přílohy č. 3 k NV č. 390/2021 Sb., která poskytuje vhodný vzor, jak by měl být vnitřní předpis pro poskytování OOPP být zpracován.

Dále bylo zjištěno, že mnoho zaměstnavatelů uvedlo ve vlastních seznamech pro poskytování OOPP lhůty pro použití jednotlivých OOPP. Zaměstnavatelé se řídili těmito seznamy, aniž by si uvědomili, že tyto lhůty jsou pouze orientační a neznamenají, že zaměstnanci nemají nárok na další OOPP daného druhu před uplynutím této lhůty. Zaměstnanci tak často používali nefunkční OOPP, které přestaly chránit proti rizikům, neboť na nové, dle výkladu zaměstnavatelů, neměli nárok. V opačném případě se zaměstnavatelé zpracovanými seznamy neřídili vůbec, OOPP poskytovali dle zvyklosti. Při následné

kontrole inspektoři z OIP zjistili, že pro danou profesi měli dle seznamů poskytovat takové druhy OOPP, které jejich zaměstnanci vůbec nepotřebovali, ale v seznamech uvedeny byly. V oblasti potravinářství byla situace z hlediska poskytování OOPP lepší. Hlavním důvodem byla především ta skutečnost, že v řadě podniků nelze bez OOPP pracovat z hlediska hygienických předpisů.

Kontrola používání a funkčnosti přidělených OOPP byla zpravidla ze strany zaměstnavatelů prováděna. Problém nastal v okamžiku, kdy měl zaměstnavatel takovouto kontrolu inspektorovi z OIP doložit. Zaměstnavatelé prostřednictvím většinou svých vedoucích zaměstnanců kontroly prováděli, avšak jejich průběhy a výsledky nikde nezapisovali. Zápisy byly prováděny zpravidla jen jednou ročně v rámci roční prověrky BOZP.

Dále bylo při kontrolách zjištěno, že zaměstnavatelé s menším počtem zaměstnanců se snažili objem poskytovaných OOPP omezit, v některých profesích s větší fluktuací zaměstnanců přidělovali OOPP až po uplynutí zkušební doby. Tedy až poté, co věděli, že jsou se zaměstnancem spokojeni a chtějí jej zaměstnávat. Dle vyjádření zaměstnavatelů mnoho zaměstnanců pracuje u nich v podniku třeba jen týden a přidělené OOPP po zrušení pracovního poměru již nevrátí.

Údržba OOPP byla ve většině případů řešena poskytováním pracích prášků, mycích a dezinfekčních prostředků. Jen výjimečně byla zajištěna jejich údržba ve specializované čistírně. Byly zjištěny také skupiny zaměstnavatelů, kteří zaměstnancům údržbu OOPP nezajišťovali, a tito museli tyto udržovat a čistit sami doma na své finanční náklady. Také na tuto povinnost zajistit údržbu OOPP zaměstnancům byli zaměstnavatelé ze strany inspektorů z OIP upozorňováni.

- **Kontrola provozních dokumentací zařízení používaných v zemědělství a potravinářství (např. linky na sklizeň píce a kukuřice a pro výrobu krmných směsí, potravinářská výrobní technologie pro výrobu masa, mléka, cukrovinek atd.) – zejména návody výrobců k obsluze a údržbě nebo MPBP ke kontrolovaným zařízením**

V rámci kontrol ze strany inspektorů z OIP u zaměstnavatelů působících v oblasti zemědělství byl zjišťován zlepšující se trend v období posledních let, co se týče vybavení používaných zařízení provozními dokumentacemi. I v roce 2022 však inspektoři z OIP narazili u zaměstnavatelů na porušení právních předpisů v oblasti provozních dokumentací zařízení. Jednalo se především o požadavek dle ust. § 4 odst. 2 NV č. 378/2001 Sb., a sice že každé zařízení musí být vybaveno provozní dokumentací. Mnoho zaměstnavatelů provozovalo zejména starší zařízení, ke kterým neměli k dispozici průvodní dokumentace, které byly součástí dokumentací provozních. Objevily se i případy, kdy průvodní dokumentace zaměstnavatelé vlastnili, ty však byly pouze v jazyce výrobců zařízení (především zařízení vyráběna v 70. a 80 letech minulého století, průvodní dokumentace v rumunštině či bulharštině). Některé průvodní dokumentace si zaměstnavatelé nechali „strojově“ přeložit pomocí různých softwarových překladačů. Kvalita takovýchto překladů však ve většině případů nebyla příliš dobrá a mnohdy i zavádějící pro zaměstnance, kteří na daném zařízení pracovali a obsluhovali jej.

V případě, kdy zaměstnavatelé provozovali nová zařízení, tak u takovýchto byly provozní dokumentace v drtivé většině případů k dispozici. U zařízení, která byla staršího data výroby, nebo je zaměstnavatelé získali od jiných zaměstnavatelů, již průvodní dokumentace chyběly. U nových zařízení, které zaměstnavatelé zakoupili od dodavatelských firem, byli zaměstnanci ve většině případů seznamováni a školeni s obsluhou zařízení přímo zástupci uvedených dodavatelů. Tito dodavatelé zajišťují jak servis daných zařízení, tak i opravy. Toto je jeden z důvodů, proč především zaměstnavatelé v oblasti zemědělství velmi často omezovali využívání svých dílen a zařízení v nich umístěných, neboť je již nepotřebují. Zaměstnavatelé si často ponechávali pouze některá zařízení (např. staré soustruhy, staré dvoukotoučové brusky, vrtačky a frézky), neboť tyto pro základní opravu a servis starší mechanizace ještě využijí.

Zaměstnavatelé v případech, kdy k provozovaným zařízením neměli k dispozici průvodní dokumentace (návody výrobců), tak tyto nahrazovali MPBP. Menší zaměstnavatelé, kteří si zajišťovali úkony

v prevenci rizik sami, o povinnosti nahradit chybějící návody výrobců k používaným zařízením MPBP často nevěděli. Často spoléhali na skutečnost, že zaměstnancům, kteří obsluhovali daná zařízení, vysvětlili, jak daná zařízení obsluhovat, a to dle jejich názoru stačilo. V případě, že zaměstnavatelé zajišťovali úkoly v prevenci rizik prostřednictvím OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik, byly návody výrobců (v případě jejich absence) ve většině případů správně nahrazeny MPBP. I u těchto MPBP bylo inspektory z OIP zjištěno množství nedostatků, jako např. neurčení, nebo nestanovení pracovních technologických postupů pro používání zařízení a pravidla pohybu zařízení a zaměstnanců v prostorech a na pracovištích zaměstnavatelů a četnost provádění údržeb, prohlídek, kontrol a revizí, jak požaduje ust. § 2 písm. g) NV č. 378/2001 Sb.

Také v oblasti potravinářského průmyslu se inspektoři z OIP při svých kontrolách setkávali s chybějícími průvodními dokumentacemi u zařízení, avšak v daleko menší míře než v oblasti zemědělství. V případě menších zaměstnavatelů či PFO byla situace horší. Bylo to dáno hlavně tím, že menší zaměstnavatelé či PFO si nemohli z finančních důvodů pořídit nová zařízení, kde byly průvodní dokumentace jejich součástí, a používali při své činnosti zařízení starší. U těchto zařízení byly zaměstnavatelé zpravidla řádně vedeny provozní dokumentace, avšak ty průvodní často chyběly. Při kontrolách se inspektoři z OIP setkávali často s problémem, že na zařízeních v potravinářském průmyslu často chyběly bezpečnostní značky a výstražné symboly, které mají upozornit obsluhu zařízení na možná rizika při práci se zařízením. Je to důsledkem častého čištění zařízení, jeho dezinfekce (z hygienických důvodů), při kterém se symboly a značky často smažou či odlepí, a zaměstnavatelé je opomenou znovu obnovit. Mnozí malí zaměstnavatelé či PFO v oblasti potravinářského průmyslu často neměli ponětí o tom, že v případě, kdy neměli k dispozici dokumentace k zařízení, musí tyto nahradit příslušnými MPBP. Toto se dělo především u subjektů, které si plnily úkoly v prevenci rizik samy a nezajistily si tuto činnost prostřednictvím OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik. Při kontrolách byly zjištěny nedostatky v oblasti vedení dokumentací např. u balíček knedlíků, hnětacích strojů, kutrů na maso, řezaček masa, separátorů masa, pastérů mléka apod.

- **Kontrola provozu a používání stabilních skladovacích zařízení sypkých hmot, zařízení pro plynulou dopravu nákladů a kontrolu skladového hospodářství**

Během kontrol provozu a používání skladovacích zařízení sypkých hmot bylo inspektory z OIP zjištěno, že u zaměstnavatelů, kteří provedli modernizaci uvedených zařízení, jsou tato zařízení provozována v souladu s jejich průvodními dokumentacemi. U zaměstnavatelů, kteří provozovali starší stabilní skladovací zařízení sypkých hmot, která byla součástí posklizňových linek, byla situace opačná. Zejména u otevřených stabilních skladovacích zařízení sypkých hmot bylo zjištěno, že nebyly zajištěny okraje u těchto zařízení proti pádu osob do těchto zařízení. Dále bylo u stabilních skladovacích zařízení sypkých hmot zjištěno, že nebyla vždy dostatečně zabezpečena proti nežádoucímu vstupu do uzavřených nebezpečných prostor. Nedostatky byly zjištěny jak u vstupních otvorů, tak u výstupních ocelových žebříků, které byly součástí zásobníků (např. nebyly vybaveny ochranným košem, chybělo zajištění pomocí řetězů atd.). Dalším nedostatkem u zásobníků byly chybějící značky s omezením rozměrů projíždějících vozidel u podjezdových skladovacích zařízení.

Při kontrolách dokumentací k těmto zařízením měli zaměstnavatelé zpracovány MPBP, které v mnoha případech neobsahovaly potřebné údaje, které jsou požadovány přílohou č. 5 bodem 13. NV č. 378/2001 Sb. Většinou zde byly uvedeny pouze všeobecné požadavky, které vzhledem k provozovaným typům těchto zařízení neodpovídaly provozním podmínkám (např. chybělo určení odpovědných osob, způsob zajištění vstupních otvorů do zásobníků apod.).

Zařízení pro plynulou dopravu sypkých hmot byly často nahrazeny výkonnými mobilními manipulátory. V případech, kdy zaměstnavatelé tato zařízení stále provozovali, byly zjištěny nedostatky např. v podobě demontovaných krytů náhonů dopravníků. Tyto byly často demontovány z důvodu oprav zařízení, avšak po provedení oprav již nebyly tyto ochranné kryty vráceny na své původní místo.

Během kontrol skladového hospodářství bylo zjištěno, že se situace v této oblasti také zlepšuje. I v této oblasti však inspektoři z OIP našli při své kontrolní činnosti některé nedostatky. Zaměstnavatelé během kontrol předkládali inspektorům z OIP místní řád skladu (dále jen „MŘS“) pro skladování velkoobjemových balíků (sena, slámy, senáže), které jim zpracovaly OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik, které často obsahovaly jednotlivé články z technické normy ČSN 26 9030, zabývající se manipulačními jednotkami – zásadami pro tvorbu, bezpečnou manipulaci a skladování (např. stoh manipulačních jednotek nesmí vykazovat vychýlení od svislice větší než 2 %), avšak často v MŘS ani v jiných MPBP neměli tito zemědělci (kontrolované subjekty) popsanou manipulaci s velkoobjemovými balíky přímo při nakládce na poli a odvozu z polí včetně převozu z pole na místo skladování. Neměli ani popsanou manipulaci při rozebírání stohů. Uvedené MŘS často neobsahovaly schématické náčrtky skladů a v návaznosti na tuto skutečnost v nich pak nebyla řešena rizika vznikající z konkrétních provozních podmínek na daných pracovištích s ohledem na používaná technická zařízení skladů.

Dále bylo zjištěno, že objemná krmiva se převážně skladovala v „rukávcích“, nebo ve velkoobjemových balících, silážní jámy se téměř nepoužívaly a tam, kde se ještě využívaly, nebyly zjištěny nedostatky. Zemědělci používali pro vybírání siláží a senáží moderní frézy (vybíráče) s vysokým dosahem nebo krmné vozy (samochodné nebo tažené), jejíž součástí je i vybírač siláže. Předepsané dokumentace pro manipulaci s objemnými krmivy měli zpracované, volně se seno a sláma ve stozích neskladovaly, seno a sláma se balíkovoaly a balíky slámy a sena se skladovaly ve starých senících, v budovách předělaných na sklady, nebo ve venkovních prostorách na zpevněných plochách, nebo přímo na zemědělsky obhospodařovaných pozemcích. Velkoobjemové balíky slámy (sena) byly vysoké cca 1,2 až 1,3 m (podle použité technologie lisování) a při naskladňování balíků v senících do čtyř až pěti, někde i šesti vrstev na sebe vznikaly velmi vratké stohy, které se o sebe opíraly a při odebírání balíků docházelo k sesunutí jednotlivých balíků. Na zemědělských pozemcích byly kulaté balíky slámy (sena) skladovány většinou systémem „pyramida“ (6-5-4-3-2-1), ale u těchto stohů se často nedodržovala zásada odebírání balíků seshora. Při převozu balíků slámy a sena na starých vozech se musí náklad přikurtovat a na to zemědělci zapomínali. Často se vyskytujícím nedostatkem bylo neoznačování skladů a skladových prostor bezpečnostními značkami.

- **Kontrola ochranných a zabezpečovacích prvků zařízení a způsob zajištění zařízení proti zneužití**

Při kontrolách strojních zařízení zajišťujících provoz výroby v oblasti potravinářství byla zjištěna v několika případech chybějící ochranná zařízení. Jednalo se především o chybějící ochranné kryty pohonů, chybějící kryty dopravníků a pohybujících se částí zařízení. Na plnicích linkách a linkách tohoto typu bylo zjištěno, že kryty, které lze otevřít, nebyly v některých případech vybaveny zařízeními, která by zajistila zastavení pohybu linky při otevření krytů, popřípadě bylo zjištěno, že jsou tyto jistící prvky vyřazeny z činnosti. Při kontrolách popisků ovládacích částí zařízení a sdělovačů bylo zjištěno, že tyto nebyly v mnoha případech udržované (byly nečitelné) a nemohly tak plnit požadavky na to, aby informace byly srozumitelné a měly jednoznačný charakter. Přesto v oblasti potravinářství byly při kontrolách zjištěny nedostatky v oblasti ochranných a zabezpečovacích prvků zařízení v daleko menší míře než v oblasti zemědělství. Obecně je to dáno především tím, že v oblasti potravinářství se používají modernější zařízení, u kterých není tak snadné demontovat jejich ochranná zařízení.

V oblasti zemědělství bylo při kontrolách ochranných a zabezpečovacích prvků zařízení ze strany inspektorů z OIP zjištěno nejvíce nedostatků. V zemědělském sektoru byl velký problém s používáním ochranných krytů (zařízení nebyla velmi často vybavena ochrannými kryty, nebo byla vybavena poškozenými kryty a existovalo riziko kontaktu nebo zachycení zaměstnanců pohybujícími se částmi pracovního zařízení). Nejvíce nedostatků bylo zaznamenáno při používání kloubových (kardanových) hřídelů u traktorů zapojených do krmných nebo stlačích vozů, u kterých velice často kryty úplně chyběly, nebo chyběl kryt alespoň na jedné části kloubového (kardanového) hřídele. Jako odůvodnění dané situace zemědělci často argumentovali „špatnou kvalitou krytů kloubových hřídelů“.

Dalším problémem v zemědělských podnicích bylo nezajištění traktorů a zemědělské mechanizace proti neoprávněné manipulaci (u samohodných krmných vozů, samohodných postřikovačů, manipulátorů apod.). Při kontrolách byla nacházena zemědělská technika s otevřenými dveřmi, bez dozoru s klíčky ve spínacích skříňkách těchto zařízení. Tato situace u zaměstnavatelů v oblasti zemědělství přetrvávala, i když v každém návodu na obsluhu zemědělské mechanizace je, mimo jiné, uvedeno: „při opuštění mechanizace se musí vyjmout klíčky ze spínací skříňky“. Zaměstnavatelé často argumentovali tím, že: „jeden zaměstnanec při krmení používá více mechanizačních prostředků (např. traktor s krmným vozem, traktor se strojem na stlaní a manipulátor) a během své činnosti často přeseďá, tak proto zaměstnanci nechávají klíčky ve spínací skříňce nebo je tam zaměstnanci nechávají pro odpolední směnu, aby si je nemuseli předávat“. Dalším argumentem zaměstnavatelů v oblasti zemědělství bylo to, že např. traktory JOHN DEER mají jeden universální klíč, se kterým se dá odemknout každý traktor JOHN DEER. Častou závadou v zemědělských provozech (pracovištích) byla také absence ochranných zařízení proti pádu osob (např. schodiště bez zábradlí, nezakryté nádrže bez vhodného ohrazení, nezajištěné nepřechodné jímky a hnojné jímky).

- **Kontrola provádění pravidelných revizí, kontrol a údržby zařízení včetně vedení dokumentace o této činnosti**

V průběhu kontrol provádění revizí, kontrol a údržby zařízení bylo ze strany inspektorů z OIP zjištěno, že pravidelné revize objektů a technických zařízení byly zpravidla prováděny. Nebyly však provedeny na základě vypracovaných harmonogramů revizí. Kontrolované provozovny byly mnohdy situovány v objektech jiných vlastníků, kdy povinnost zajistit např. revize elektrických rozvodů byly na majitelích objektů. Ve smlouvách o užívání pronajatých prostor stále nebývá uvedena povinnost konkrétním způsobem jednoznačně řešena a je rizikem, že zůstane tak mimo pozornost nájemce i vlastníka. Zaznamenány byly i nedostatky nedodržení termínu revize elektrické instalace dle ČSN 33 1500. Častou závadou bylo rovněž neprovedení kontrol a revizí elektrických částí vybraných strojů – elektrických spotřebičů připojených elektrickými přívody, popř. nedodržení termínu předepsaného ČSN 331600 ed. 2 a poslední revizní zprávou.

Mnoho zaměstnavatelů také ponechalo provádění revizí na samotných revizních technících a sami si tuto povinnost nehlídali. Pouze v ojedinělých případech byly harmonogramy k provádění revizí zpracovány a zaměstnavatelé se jimi řídili. Jednalo se zejména o zaměstnavatele, kteří měli stanovené OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik, nebo osoby, které prováděly správu jejich majetku. Při kontrolách revizních zpráv, ve kterých byly uvedeny nedostatky, bylo v ojedinělých případech zjištěno, že není vedena evidence o odstranění těchto závad.

V oblasti zemědělství byly často zjištěny nedostatky v chybějících pasportech tlakových nádob stabilních (dále jen „TNS“) a neprovádění pravidelných kontrol nejméně jednou za 12 měsíců, jak požaduje ust. § 4 odst. 2 NV č. 378/2001 Sb. Mezi nejčastější nedostatky, které byly při kontrolách inspektory z OIP zjištěny, dále patřilo neprovádění provozních a vnitřních revizí TNS (u vzdušníků kompresorů), neprovedení revize EZ na objektu seníku, nevedení dokumentací o provedených kontrolách zařízení.

Shrnutí:

Sankční postihy byly uplatňovány v souladu s příslušnými ust. zákona o inspekci práce. Kontrolovaným subjektům bylo v roce 2022 v oblasti zemědělství a potravinářského průmyslu inspektory z OIP uloženo v aktuálním kontrolním období, tzn. v rámci výše uvedené kontrolní činnosti, celkem 53 pokut v celkové výši 354 000 Kč.

Z výsledků kontrol provedených inspektory OIP můžeme konstatovat, že stanovený cíl kontrol v zemědělství a v potravinářském průmyslu byl pro rok 2022 splněn. Zaměstnavatelé v oblasti zemědělství a v potravinářském průmyslu více dbali na BOZP, což se projevilo i na počtu zjištěných nedostatků a jejich závažnosti v rámci provedených kontrol, i do počtu uložených pokut.

Ke zlepšení stavu BOZP jsou zaměstnavatelé nuceni také zpětnou vazbou vyplývající z dodavatelsko-odběratelských vztahů, kdy zákazníci (především obchodní řetězce) ověřují, za jakých podmínek je produkt vyráběn.

Velmi důležitou součástí při provádění kontrol u zaměstnavatelů ze strany inspektorů z OIP je i poskytování poradenství a osvěta v dané problematice. Sami zaměstnavatelé, především PFO, se při kontrolách sami aktivně snažily získat informace od inspektorů z OIP. Zkonzultovat s nimi problematiku v dané oblasti a zkusit nalézt potřebné řešení.

Především na základě provádění kontrol příčin a okolností PÚ v oblasti zemědělství a v potravinářském průmyslu, ale i kontrol v rámci výše uvedené kontrolní činnosti, byly ze strany inspektorů z OIP zjištěny nedostatky v nedostatečném stanovení pracovních postupů dle NV č. 27/2002 Sb., které je zaměstnavatel povinen zajistit při práci související s chovem zvířat. Zaměstnavatelé neměli zpracovány konkrétní postupy práce pro jednotlivé kategorie zvířat a jednotlivé stáje, a pokud je měli, tak byly vypracovány nedostatečně, nestanovovaly konkrétní pracovní postupy. Tato skutečnost vyplývala z neznalosti předpisů v dané oblasti u zaměstnavatelů i u některých OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik.

Při kontrolách bylo zjištěno, že mezi nejčastější nedostatky při provozování zařízení patřilo nezajištění bezpečného provozu linek, které nějakým způsobem zpracovávají potraviny či suroviny, chybějící průvodní dokumentace nebo MPBP od provozovaných zařízení, nevyznačení komunikací u linek a míst pro uložení materiálů a surovin, chybějící vyhodnocení rizik při provozování zařízení a chybějící či nefunkční ochranné prvky těchto zařízení (mnohdy úmyslně vyřazeny z provozu). Dále bylo při kontrolách zjištěno množství nedostatků, které se netýkaly pouze oblastí vyplývajících z výše uvedeného zaměření kontrolní činnosti v této specializaci. Jednalo se např. o umístění bezpečnostních značek a značení, především při nebezpečí střetu s motorovými manipulačními vozíky, neoznačení trvalých překážek, neoznačení skleněných dveří, stěn, hran vjezdů, spodních hran vrat, nezajištění nádrží a jímek proti pádu osob.

Z výsledků kontrol provedených inspektory z OIP je zřejmé, že se situace v BOZP u zaměstnavatelů působících v oblasti zemědělství a potravinářském průmyslu zlepšuje. Při kontrolách bylo zjištěno méně nedostatků a u některých zaměstnavatelů nebyly zjištěny žádné nedostatky. Stále je však důležité především preventivně působit na zaměstnavatele, a i v následujícím roce 2023 provádět kontroly u zařízení v zemědělství a v potravinářském průmyslu.

4.6 Lesnictví a dřevozpracující průmysl

Kontrolní činnost v roce 2022 byla v této oblasti zaměřena zejména na kontrolu zajišťování BOZP v lese a na pracovištích obdobného charakteru a při práci v dřevozpracujícím průmyslu.

V oblasti lesnictví, tj. při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru, byly kontroly zaměřeny na subjekty zabývající se těžbou dříví, manipulací a soustřeďováním dříví, údržbou lesů, parků, sadů, břehových porostů, doprovodné zeleně vodních toků a pozemních komunikací. Vzhledem k stále nepříznivému vývoji pracovní úrazovosti v posledních letech, a to v souvislosti s prováděnou těžbou, soustřeďováním a manipulací dříví, bylo nadále potřeba provádět kontrolní činnost u těchto subjektů.

Kontrolní činnost v oblasti dřevozpracujícího průmyslu byla zaměřena na dřevařskou prvovýrobu, tj. prvostupňové zpracování dříví. Kontroly směřovaly na subjekty provádějící zpracování kulatiny na řezivo, dýhu, výrobu velkoplošných materiálů, štěpek, pilin, výrobu pelet a briket a papírenskou výrobu. Uvedené vyplývalo z výsledků předchozích kontrol, kde bylo ve větší míře zjištěno, že v této oblasti nadále dochází k nebezpečnému provozování strojů a technických zařízení a k nevhodné organizaci práce.

OIP vybraly ke kontrole subjekty, které prováděly svou činnost v:

- lese a na pracovištích obdobného charakteru,
- dřevozpracujícím průmyslu.

Kontroly v lese a na pracovištích obdobného charakteru byly zaměřeny zejména na:

- vyhledávání, hodnocení rizik a přijímání opatření při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru,
- školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k BOZP k vykonávaným pracím; povinnost zaměstnavatelů o vedení dokumentace o provedených školeních,
- seznámení zaměstnanců s návody a MPBP na obsluhu strojů a strojních zařízení,
- zdravotní způsobilost pro práci s řetězovou pilou,
- poskytování OOPP na základě vyhodnocení rizik a na kontrolu jejich používání při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru,
- poskytování a kontrolu používání pracovních pomůcek (např. kmenového spínače, dřevorubecké lopatky apod.),
- dokumentaci související s vyhledáváním rizik na pracovišti (např. předání pracoviště, upozornění na možná rizika, vzájemná informovanost),
- zabezpečení ohroženého prostoru,
- technický stav používaných zařízení (např. ručního náradí, řetězových pil, křovinořezů, mechanizačních prostředků, harvesterů, vyvážecích souprav, lanových zařízení),
- provádění předepsaných kontrol a revizí u strojů a strojních zařízení (např. u hydraulické ruky na vyvážece apod.),
- organizaci práce a pracovní postupy při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru (např. u těžby dříví, práci s řetězovou pilou, zpracování polomů, vývrátů, soustředování a manipulaci dříví),
- skladování a nakládání s chemickými látkami a směsmi (např. pohonnými hmotami, mazadly apod.),
- seznámení zaměstnanců s bezpečnostními listy (např. u pěstebních prací),
- skladování dříví.

Kontroly v dřevozpracujícím průmyslu byly zaměřeny zejména na:

- vyhledávání, hodnocení rizik a přijímání opatření při práci v dřevozpracujícím průmyslu,
- školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k BOZP k vykonávaným pracím; povinnost zaměstnavatelů o vedení dokumentace o provedených školeních,
- seznámení zaměstnanců s návody a MPBP na obsluhu strojů a strojních zařízení,
- doložení zdravotních způsobilostí včetně informování zaměstnanců zaměstnavateli o kategoriích vykonávaných prací,
- stanovení osob odpovědných za provoz a technický stav zařízení,
- poskytování OOPP na základě vyhodnocení rizik a na kontrolu jejich používání při práci na dřevoobráběcích strojích,
- kontrolu obsahu provozní a průvodní dokumentace strojů a technických zařízení,
- bezpečné provozování technických zařízení, strojů a náradí, včetně stavu bezpečnostních prvků,
- provádění předepsaných kontrol, revizí a údržby strojů a technických zařízení,
- dodržování stanovených pracovních postupů pro práci na dřevoobráběcích strojích,
- označení nebezpečných míst na stroji a strojním zařízení bezpečnostní značkou,
- skladování a nakládání s chemickými látkami a směsmi (např. pohonnými hmotami, mazadly apod.),
- seznámení zaměstnanců s bezpečnostními listy (např. u impregnace dříví).

V roce 2022 bylo provedeno celkem 399 kontrol u 391 subjektů, při kterých bylo zjištěno celkem 680 nedostatků. Z celkového počtu provedených kontrol nebyly zjištěny nedostatky u 89 kontrol. V rámci kontrolní činnosti bylo navrženo celkem 36 technicko-organizačních opatření (dále jen „TOO“). Tabulka níže obsahuje bližší údaje v rámci plnění této kontrolní činnosti.

Tab. č. 34 – Vybrané ukazatele v lesnictví a v dřevozpracujícím průmyslu dle OIP

Ukazatel	OIP								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	16	26	23	55	27	67	86	93	391*
Počet kontrol	16	26	23	55	27	69	89	94	399
Počet zjištěných porušení	3	89	62	101	41	155	127	382	960
Počet opatření	0	0	1	0	0	3	2	0	6

(Pozn.: *Subjekty nelze počítat, 1 subjekt mohl být kontrolován více OIP.)

V následující tabulce je uveden přehled nejvíce porušovaných právních předpisů.

Tab. č. 35 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů v lesnictví a v dřevozpracujícím průmyslu

Předpis	Počet porušení	% ze zjištěných porušení předpisů
zák. č. 309/2006 Sb.	319	33,2
zákoník práce	274	28,5
NV č. 101/2005 Sb.	173	18,0
NV č. 378/2001 Sb.	97	10,1
NV č. 339/2017 Sb.	62	6,5
vyhl. č. 48/1982 Sb.	25	2,6
ostatní	10	1,1
Celkem	960	100

Nejčastěji zjištěné porušení právních předpisů se týkalo nedodržování zák. č. 309/2006 Sb., zákoníku práce, NV č. 101/2005 Sb., NV č. 378/2001 Sb. a NV č. 339/2017 Sb.

Zhodnocení výsledku kontrol dle zaměření:

Les a pracoviště obdobného charakteru

- **Vyhledávání, hodnocení rizik a přijímání opatření při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru**

Ve většině případů zaměstnavatelé zajistili dostatečné vyhledání a vyhodnocení rizik a přijatých opatření na pracovištích a seznámili s nimi formou pravidelných školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP své zaměstnance. Případně proškolili i ostatní osoby, které se s jejich vědomím na těchto pracovištích zdržovaly. Dokumentace k vyhledávání a vyhodnocení rizik a přijatých opatření u PFO nebyly zpracovány vůbec, nebo jejich úroveň byla velmi slabá. K častým nedostatkům patřilo, že nebyla vyhledána a vyhodnocena všechna možná rizika vyplývající z pracovních činností. Konkrétně nebyla vyhodnocena rizika např. pro kácení stromů vychýlených mimo těžišť, napružených, nebo zmrzlých; pro nově zakoupené stroje a také pro používané chemické látky a směsi.

- **Školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k BOZP k vykonávaným pracím; povinnost zaměstnavatelů o vedení dokumentace o provedených školeních**

Školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP byla ve většině případů prováděna. O provedených školeních byly vedeny záznamy, které byly součástí dokumentací BOZP. Velký rozdíl v úrovni vedených dokumentací o provedených školeních byl zjištěn u právnických osob a PFO. Právnické osoby měly dokumentace o provedených školeních na vyšší úrovni, neboť si je

nechávaly zpracovat OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik. Naproti tomu některé PFO si školení zajišťovaly svépomocí. Nejčastěji zjištěné nedostatky při zajišťování školení se týkaly vedení dokumentace o informacích a pokynech (osnovy školení), kdy tyto dokumentace neobsahovaly všechny potřebné a platné právní předpisy k BOZP a dále nepravidelně prováděná školení. Zadavatelé prací většinou školení o právních a ostatních předpisech k BOZP zajišťovali hromadně jak pro své zaměstnance, tak i pro PFO, které na jejich pracovištích pracovaly. Školení byla většinou pořádána ve spolupráci se subjekty, se kterými byla sepsána smlouva o provedení práce. Dotazováním PFO provádějících manuální těžbu dříví bylo zjištěno, že zpravidla disponují dostatečnými znalostmi o bezpečných pracovních postupech při kácení stromů. Ojedinele se inspektoři z OIP v rámci kontrol setkali s PFO, které neabsolvovaly žádné školení o právních a ostatních předpisech k BOZP, např. u zadavatelů prací a neměly za sebou ani žádnou přípravu či průpravu (např. střední lesnickou školu; kurz pro obsluhu řetězových pil a křovinořezů; rekvalifikaci pro práci s řetězovou pilou apod.).

- **Seznámení zaměstnanců s návody a MPBP na obsluhu strojů a strojních zařízení**

Seznámení zaměstnanců s návody a MPBP na obsluhy strojů a strojních zařízení byla nejčastěji provedena v rámci jejich školení o právních a ostatních předpisech k BOZP. Z kontrolní činnosti vyplynulo, že větší důraz by měl být kladen na podrobné prostudování návodů k obsluze strojních zařízení, které mohou blíže specifikovat požadavky na obsluhu, mohou upravovat četnost školení, revízi, kontrol, popřípadě konkrétní vybavení OOPP. Častým zjištěním bylo pouhé formální seznámení zaměstnanců s návody a MPBP. V dokumentacích o provedených školení, tj. nejčastěji v osnovách školení, bylo mnohdy pouze obecně uvedeno, že zaměstnanci byli seznámeni s návody používaných strojů a strojních zařízení a s vydanými MPBP bez bližšího určení a specifikace. Někteří zaměstnavatelé tak ve skutečnosti jen formálně splnili zákonnou povinnost, ale pravý smysl školení nenaplnili, neboť svým zaměstnancům neposkytli dostatečné a přiměřené informace a pokyny o BOZP. Problém se seznámením s návody k obsluze strojů a strojních zařízení byl zjištěn u PFO, pokud si pořídily ke svým činnostem již použité lesnické stroje, ať již z tuzemska, nebo ze zahraničí. K těmto strojům neměly kontrolované PFO originální návody k obsluze, neboť jim nebyly se strojem dodány. V případě nákupů strojů ze zahraničí bylo častým zjištěným problémem, že návody nebyly v českém jazyce. Z těchto důvodů nedocházelo k dostatečnému seznámení zaměstnanců s návody.

- **Zdravotní způsobilost pro práci s řetězovou pilou**

V případě zdravotní způsobilosti pro práci s řetězovou pilou byly zjištěny nedostatky týkající se neposouzení zdravotních způsobilostí zaměstnanců na vykonávanou práci před vznikem jejich pracovních poměrů. Vstupní lékařské prohlídky byly občas prováděny až v průběhu pracovněprávního poměru. Zaměstnanci zaměstnaní na základě dohod o provedení práce mnohdy nebyli odesláni na vstupní lékařské prohlídky a nebyly tak ověřeny jejich zdravotní způsobilosti pro práci s řetězovými pilami. Mnoho PFO pracujících s řetězovými pilami stále ještě nevěděly o povinnosti absolvovat lékařská vyšetření za účelem ověření jejich zdravotních způsobilostí pro práci s řetězovými pilami, nebo se na to alespoň vymlouvaly, případně této povinnosti nepřikládaly velký význam.

- **Poskytování OOPP na základě vyhodnocení rizik a na kontrolu jejich používání při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru**

V oblasti OOPP bylo nejčastěji zjištěno, že zaměstnavatelé nevypracovali, případně neaktualizovali, seznamy poskytovaných OOPP na základě vyhodnocení rizik konkrétních podmínek vykonávaných prací a charakteru pracovišť; nespecifikovali konkrétní typy OOPP, které poskytovali při jednotlivých pracovních činnostech zaměstnancům; neseznámili zaměstnance s nebezpečími, před kterými jejich používání poskytnutých OOPP chrání; neseznámili zaměstnance se správným používáním poskytnutých OOPP a nedostatečně prováděli kontroly řádného používání OOPP. Velmi častým zjištěním bylo, že nedocházelo k dodržování dob použitelnosti přidělených OOPP v souladu s návody výrobců, což mohlo mít za následek neúčinnost poskytnutých OOPP.

- **Poskytování a kontrola používání pracovních pomůcek (např. kmenového spínače, dřevorubecké lopatky apod.)**

Při těžbě dříví byly dřevorubci běžně používány klíny, kalače a dřevorubecké lopatky. Při kontrolách v rámci těžby dříví bylo zjištěno, že dřevorubci mnohdy nebyli vybaveni kmenovými spínači. Přestože v době provedené kontroly nebylo zjištěno kácení stromů, které by vyžadovalo použití kmenových spínačů, lze předpokládat, že pokud jej dřevorubci nemají vůbec k dispozici, tak je ani v případě potřeby nemohou použít. Tento předpoklad potvrzují PÚ, které se při těžbě dříví staly. Během kontrol bylo také zjištěno, že lesní dělníci, zejména pak PFO, neměli u sebe kapesní obvazový balíček. Prostředky pro poskytnutí první pomoci (např. autolékárničku) měli zpravidla v dopravním prostředku, kterým se na pracoviště dopravili. Vzhledem k riziku vykonávané pracovní činnosti a dostupnosti dopravních prostředků nelze považovat zajištění první pomoci tímto způsobem za dostatečné. Pro přivolání první pomoci byly lesními dělníky používány mobilní telefony.

- **Dokumentace související s vyhledáváním rizik na pracovišti (např. předání pracoviště, upozornění na možná rizika, vzájemná informovanost)**

Prováděnými kontrolami nebylo zjištěno, že by na jednom pracovišti (např. lesním porostu) byly úkoly plněny zaměstnanci dvou a více zaměstnavatelů. Předání pracovišť a upozornění na možná rizika byla prováděna zadavateli prací a většinou byla součástí smluv o díla. Vzájemná informovanost mezi PFO, které vykonávaly svoje pracovní činnosti v těsné blízkosti, probíhala ústně. V případě kontrolní činnosti, a to i při PÚ spojených s kácením stromů, si tyto osoby navzájem tento způsob informování ve svých výpovědích vždy potvrdily.

- **Zabezpečení ohroženého prostoru**

Kontrolní činností bylo zjištěno, že zabezpečení ohroženého prostoru při kácení stromů bylo prováděno převážně podél komunikací a turistických tras. Pro zajištění tohoto ohroženého prostoru byly zpravidla před a za místo kácení umístěny bezpečnostní značky s upozorněním na probíhající těžbu dříví (např. TĚŽBA DŘEVA, NEBEZPEČÍ! VSTUP ZAKÁZÁN!) a výstražné pásky. U firem s více zaměstnanci na jednom pracovišti (např. technické služby měst a městské služby) bylo zjištěno, že ohrožený prostor velmi často zabezpečoval pomocník káčeče. Přes veškerou snahu o zabezpečení ohroženého prostoru při kácení stromů dochází z řad veřejnosti (kolemjoucí, cyklistů apod.) k nerespektování zabezpečení a vstupu do ohroženého prostoru. Při kácení stromů vně lesních porostů byla zjištěna absence jakéhokoliv zabezpečení ohroženého prostoru. Pouze ojediněle byly na vjezdech do lesů umístěny bezpečnostní značky s upozorněním na probíhající těžbu dříví.

Z hlediska BOZP je problém při nedodržování pásem ohroženého prostoru při sekání trávy křovinořezy. Správně zabezpečený ohrožený prostor při sečení trávy často zasahoval do celé šíře ulice, ale nebylo vždy možné s ohledem na zajištění průchodnosti ulici po dobu sečení trávy uzavřít pro veřejnost. Velmi častým zjištěním bylo, že při údržbě zeleně nebyly využívány např. bezpečnostní značky, které by upozornily na vykonávání nebezpečných prací a informovaly by ostatní fyzické osoby (např. občany) o povinnosti přejít na druhou stranu chodníku/ulice. Kolemjdoucí chodci, případně cyklisté tak nebyli upozorněni na případné nebezpečí ani ze strany zaměstnanců, kteří měli na starost např. hrabání trávy. V několika málo případech bylo také zjištěno, že zaměstnavatelé tolerovali pohyb zaměstnanců v ohroženém prostoru při práci s křovinořezem. Tito zaměstnanci měli za úkol držet plachtu před vozidly na parkovišti, aby nedošlo k jejich zašpinění nebo poškození.

- **Technický stav používaných zařízení (např. ručního nářadí, řetězových pil, křovinořezů, mechanizačních prostředků, harvesterů, vyvážecích souprav, lanových zařízení)**

Technický stav používaných zařízení byl ve většině případů dobrý. Během kontrolní činnosti inspektorů z OIP nebyly zjištěny případy nadměrného opotřebení ručního nářadí, pouze v ojedinělých případech byly zjištěny otřepy na úderných plochách kalačů a klínů. Častým nedostatkem u používaných

řetězových pil byly chybějící, nebo nadměrně opotřebené zachycovače řetězů. Mezi další zjištění patřila špatně seřízená brzda zpětného rázu; samovolný pohyb řetězu při volnoběžných otáčkách motoru a nefunkční dlaňová pojistka. Inspektoři z OIP rovněž kontrolovali stav řetězových lišt a řezacích řetězů, kdy bylo ojediněle zjištěno výrazné opotřebení řezacího řetězu s hrozícím rizikem odlomení a odmrštění zcela zbroušených řezacích zubů, či vadný stav řetězové lišty (vybroušené konce). Přes zjištěné nedostatky byl stav bezpečnostních prvků řetězových pil na dobré úrovni. K častým nedostatkům u křovinořezů patřily nefunkční dlaňové pojistky plynové páky. Tento nedostatek byl zjišťován především u technických služeb měst a obecních úřadů. U strojů a mechanizačních prostředků používaných při těžbě dříví, soustředování dříví či vyvážení dříví bylo v ojedinělých případech zjištěno poškození stupačky, poškození skla, volně položené nářadí v kabině mechanizačního prostředku a také poškození výstražných symbolů na hydraulických rukách.

- **Provádění předepsaných kontrol a revizí u strojů a strojních zařízení (např. u hydraulické ruky na vyvážeče apod.)**

V oblasti provádění předepsaných kontrol a revizí bylo zjištěno, že převážná část novějších strojů a technických zařízení byla provozována s platnými předepsanými kontrolami a revizemi. Revize a v některých případech i kontroly byly prováděny dodavatelským způsobem. U starších strojů a strojních zařízení byla situace horší. Kontrolní činností bylo zjištěno, že některé revize byly prováděny v nepravidelných termínech. Problém byl i s neodstraňováním nedostatků zjištěných v rámci revizí. Pokud došlo ze strany provozovatelů k odstranění závad uvedených v revizních zprávách v daném termínu, tak o tomto odstranění často chyběly písemné zápisy. Nejčastějším nedostatkem v této oblasti bylo nevedení evidence o výsledcích revizí, kontrol a oprav používaných řetězových pil.

- **Organizace práce a pracovní postupy při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru (u těžby dříví, práci s řetězovou pilou, zpracování polomů, vývrátů, soustředování a manipulaci dříví)**

Organizace práce a pracovní postupy při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru byly u mnoha kontrolovaných subjektů stanoveny pouze obecně. Většinou nezohledňovaly specifika konkrétních pracovišť, ale pouze opakovaly ustanovení právních předpisů. S pracovními postupy byli zaměstnanci seznamováni nejčastěji v rámci provedených školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP. V oblasti organizace práce byly zjištěny nedostatky týkající se nevypracování konkrétních pracovních postupů pro těžbu a soustředování dříví, pro práci ve výškách s řetězovou pilou, případně nevypracování pracovních postupů v souladu s NV č. 339/2017 Sb. Konkrétní pracovní postupy byly velmi často projednávány přímo v lesním porostu s lesníkem, a to ústní formou. Zjistit, zda byly při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru dodržovány stanovené pracovní postupy, šlo mnohdy jen dle stavu pracovišť po provedení těžby, případně po provedeném soustředování dříví, nebo až na základě vzniku PÚ. Kontrolami byly zjištěny nedostatky při vedení směrových zářezů, hlavních řezů, neponechání nedořezů, nepřipravení pracovišť a ústupových cest, kácení stromů nad 15 cm na pařezech jedním řezem a setrvávání u pat kácených stromů v době, kdy stromy již padaly.

- **Skladování a nakládání s chemickými látkami a směsmi (např. pohonnými hmotami, mazadly apod.)**

Výrobci řetězových pil dodávají s pilou společný kanystr na benzin i olej, tzv. „dvojče“, který bývá pro jeho praktičnost dřevorubci často používán. Kontrolní činnost tuto skutečnost potvrzuje, kdy skladování pohonných hmot, mazadel a olejů v obalech (např. obalech od nápojů, jako jsou potravinářské plastové lahve, případně kanystry) bylo zjištěno v případě těžby dříví v malé míře. Nesprávné skladování chemických látek a směsí tak bylo převážně zjištěno v oblasti údržbě zeleně, pěstebních prací.

- **Seznámení zaměstnanců s bezpečnostními listy (např. u pěstebních prací)**

Seznámení zaměstnanců s bezpečnostními listy bylo nejčastěji provedeno v rámci jejich školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP. V dokumentacích o provedených školeních (osnovách školení) bylo často pouze obecně uvedeno, že zaměstnanci byli seznámeni s bezpečnostními listy používaných nebezpečných látek. Bližší informace (druh, klasifikace) o jakou nebezpečnou látku se jedná, mnohdy chyběla. Zaměstnanci tak ve skutečnosti obdrželi pouhé formální seznámení, ale potřebné informace k nebezpečným látkám nikoliv. Z tohoto důvodu zaměstnanci, kteří přicházeli do styku s nebezpečnými látkami, tak ne vždy získali potřebné informace v rozsahu seznámení s účinky těchto látek, se způsoby, jak s nimi zacházet, s ochrannými opatřeními, se zásadami první pomoci, s potřebnými asanačními postupy a s postupy při likvidaci poruch a havárií.

- **Skladování dříví**

Situace v oblasti skladování dříví v lesnictví se s pomalým ústupem kůrovcové kalamity zlepšuje. Množství upřednostňované nahodilé těžby kůrovcem napadaného dříví pozvolna klesá. Oproti předchozím rokům nebylo zapotřebí v tak velké míře skladovat vytěžené kůrovcové dříví u odvozních cest do vysokých hrání na malém prostoru. Přesto bylo zjištěno, že některé skládky nebyly zajištěny proti samovolnému rozvalení zajišťovacími klíny a byl překročen přirozený sklon uskladněného dříví.

Dřevozpracující průmysl

- **Vyhledávání, hodnocení rizik a přijímání opatření při práci v dřevozpracujícím průmyslu**

Vyhledávání, hodnocení rizik a přijímání opatření při práci v dřevozpracujícím průmyslu bylo většinou prováděno a zaměstnanci byli s riziky a opatřeními seznamováni v rámci pravidelných školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP. Identifikace a hodnocení rizik u PFO nebyly zpracovány vůbec, nebo jejich úroveň byla velmi slabá. Dokumentace k BOZP si PFO nechávaly většinou jednorázově zpracovat externími OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik, ale poté si již dokumentace nenechaly aktualizovat. Aktualizace proto byly většinou provedeny až na základě dalších kontrol ze strany inspektorů z OIP. Při kontrolách PFO, u kterých doposud nebyla provedena kontrola v oblasti bezpečnosti práce, byla situace často o mnoho horší. Během kontrol byly zjištěny případy, kde v rámci vyhodnocených rizik byly zakomponované činnosti a přijatá opatření, které vůbec nebyly součástí daných pracovišť kontrolovaných subjektů, což mělo za cíl, že dokumentace byly zbytečně obsáhlé a nepřehledné. K častým nedostatkům v této oblasti patřilo, že nebyla vyhledána a vyhodnocena všechna možná rizika vyplývající z pracovních činností. Konkrétně nebyly vyhodnoceny rizika např. pro nově zakoupené stroje a pro nově prováděné činnosti.

- **Školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k BOZP k vykonávaným pracím; povinnost zaměstnavatelů o vedení dokumentace o provedených školeních**

Školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP byla ve většině případů prováděna buď samotnými vedoucími zaměstnanci, nebo byly k této činnosti využívány služby externích OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik. O provedených školeních byly vedeny záznamy, které byly součástí dokumentací k BOZP. Velký rozdíl v úrovni vedených dokumentací o provedených školeních byl zjištěn u právnických osob a PFO zaměstnávajících zaměstnance. Právnické osoby měly dokumentace o provedených školeních na vyšší úrovni, neboť si je nechávaly zpracovat OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik. Naproti tomu některé PFO zaměstnávající zaměstnance si školení zajišťovaly svépomocí. Nejčastěji zjištěné nedostatky při zajišťování školení se týkaly vedení dokumentací o informacích a pokynech (osnovy školení), kdy tyto dokumentace neobsahovaly všechny potřebné a platné právní a ostatní předpisy k BOZP. V dokumentacích o provedených školeních (osnovách školení) byly mnohdy uváděny pouze odkazy na právní předpisy a chyběly ostatní předpisy k zajištění BOZP (např. návody k obsluze daných strojů či zařízení; MPBP a pracovní postupy pro činnosti, které tyto kontrolované subjekty vykonávaly apod.).

- **Seznámení zaměstnanců s návody a MPBP na obsluhu strojů a strojních zařízení**

Seznámení zaměstnanců s návody a MPBP na obsluhy strojů a strojních zařízení bylo nejčastěji provedeno v rámci jejich školení o právních a ostatních předpisech k BOZP. Větší důraz by měl být kladen na podrobné prostudování návodů k obsluze strojních zařízení, které mohou blíže specifikovat požadavky na obsluhu, mohou upravovat četnost školení, revizí, kontrol, popřípadě konkrétní vybavení OOPP. Častým zjištěním bylo pouhé formální seznámení zaměstnanců s návody a MPBP. V dokumentacích o provedených školení, tj. nejčastěji v osnovách školení, bylo mnohdy pouze obecně uvedeno, že zaměstnanci byli seznámeni s návody používaných strojů a strojních zařízení a s vydanými MPBP bez bližšího určení a specifikace. Někteří zaměstnavatelé tak ve skutečnosti jen formálně splnili zákonnou povinnost, ale pravý smysl školení nenaplnili, neboť svým zaměstnancům neposkytli dostatečné a přiměřené informace a pokyny o BOZP. Problém se seznámením s návody k obsluze strojů a strojních zařízení byl zjištěn u PFO, pokud si pořídily ke svým činnostem již použité stroje, ať již z tuzemska, nebo ze zahraničí. K těmto strojům neměly PFO originální návody k obsluze, neboť jim nebyly se strojem dodány. V případě nákupu strojů ze zahraničí byl často zjištěn problém, že návody nebyly v českém jazyce. Z těchto důvodů nedocházelo k dostatečnému seznámení zaměstnanců s návody.

- **Doložení zdravotních způsobilostí včetně informování zaměstnanců zaměstnavatelem o kategoriích vykonávaných prací**

V oblasti zdravotních způsobilostí byly zjištěny nedostatky týkající se neprovedení vstupních lékařských prohlídek před vznikem pracovních poměrů (prohlídky provedeny až v delším časovém odstupu); nedodržování termínů periodických prohlídek dle kategorie práce; neověření zdravotních způsobilostí pro určité konkrétní vykonávané činnosti (např. práce s řetězovou pilou). Tito zaměstnavatelé tak připustili, aby jejich zaměstnanci vykonávali práce, aniž by byly ověřeny jejich zdravotní způsobilosti. Informace o kategorizaci vykonávané práce byla zaměstnancům nejčastěji sdělována ústně v rámci vstupních školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP, případně byla tato informace uvedena v pracovních smlouvách nebo dohodách o pracích konaných mimo pracovní poměr.

- **Stanovení osob odpovědných za provoz a technický stav zařízení**

Nedostatky v oblasti stanovení osob odpovědných za provoz a technický stav zařízení vyplývaly především z nedostatečného prostudování průvodních dokumentací k daným zařízením (návodům k obsluze). Písemné jmenování osob odpovědných za provoz a technický stav zařízení opomíjely jak právnické osoby, tak PFO. Častým sdělením PFO bylo, že za danou problematiku odpovídají samy.

- **Poskytování OOPP na základě vyhodnocení rizik a na kontrolu jejich používání při práci na dřevoobráběcích strojích**

V oblasti OOPP bylo nejčastěji zjištěno, že zaměstnavatelé nevypracovali, případně neaktualizovali, seznamy poskytovaných OOPP na základě vyhodnocení rizik konkrétních podmínek vykonávaných prací a charakteru pracovišť; nesespecifikovali konkrétní typy OOPP, které poskytovali při jednotlivých pracovních činnostech zaměstnancům; neseznámili zaměstnance s nebezpečími, před kterými jejich používání poskytnutých OOPP chrání; neseznámili zaměstnance se správným používáním poskytnutých OOPP a nedostatečně prováděli kontroly řádného používání OOPP. Velmi častým zjištěním bylo, že nedocházelo k dodržování doby použitelnosti přidělených OOPP v souladu s návody výrobců, což mohlo mít za následek neúčinnost poskytnutých OOPP. V dřevozpracujícím průmyslu bylo velmi častým nedostatkem neposkytnutí OOPP pro práci s řetězovými pilami a neposkytnutí krátkých vyztužených zástěr pro práci na kotoučových a válcových pilách.

- **Kontrola obsahu provozní a průvodní dokumentace strojů a technických zařízení**

V této oblasti bylo zjištěno, že někteří provozovatelé strojů a technických zařízení neměli k dispozici průvodní dokumentace a ani neměli zpracované MPBP. V případech, že došlo k pořízení nových zařízení, či k podstatným změnám na pracovištích, tak tyto změny nebyly zahrnuty do současných MPBP. Častým a závažným porušením bylo provozování strojů a technických zařízení (zejména starších) bez provozních dokumentací. Tímto stavem obsluha strojů nebyla dostatečně vybavena informacemi pro bezpečný výkon práce, což mnohdy mělo přímý vztah k pracovní úrazovosti. V důsledku chybějících dokumentací byly následně zjišťovány nedostatky při provádění údržby strojů a jejich pravidelných kontrol (nejméně jedenkrát za 12 měsíců). Při kontrole provozních dokumentací byly zjištěny i případy, kdy byly k dispozici pouze návody k obsluze v cizím jazyce. Tento nedostatek vznikal především u strojů a technických zařízení od zahraničních výrobců. Rovněž bylo opakovaně zjištěno, že někteří zaměstnavatelé nevedli záznamy o prováděných kontrolách a údržbách provozovaných strojních a technických zařízení dle požadavků výrobců podle průvodních dokumentací, přičemž fakticky kontroly a údržby zajišťovali. Toto zjištění nejčastěji souviselo s tím, že dokumentace ke strojům či technickým zařízením nebyly dostatečně prostudovány, což také vedlo v některých případech k neurčení osob odpovědných za provoz a technické stavy těchto zařízení.

- **Bezpečné provozování technických zařízení, strojů a nářadí, včetně stavu bezpečnostních prvků**

V oblasti technických zařízení, strojů a nářadí bylo zjištěno, že řada zařízení byla ze strany provozovatelů provozována s chybějícími nebo nedostatečnými ochrannými zařízeními (např. kryty), kdy tento nedostatek ve spojitosti s nedostatečným seznámením obsluhy nejčastěji vedl ke vzniku PÚ. Nejčastějším nedostatkem bylo provozování kotoučové pily bez ochranného zařízení (krytu) pracovního nástroje (řezného kotouče). U kotoučových pil bylo dále zjištěno, že ochranné kryty byly často ke strojům přichyceny napevno a nešlo je volitelně nastavovat podle tloušťky řezaných materiálů. Z hlediska BOZP byly často problémy zjištěny u strojů, které byly zakoupeny z tzv. druhé ruky. U těchto strojů byly předchozími majiteli mnohdy provedeny úpravy, čímž vznikala nová rizika (např. otvory na čištění strojů). Kontrolované subjekty často argumentovaly tím, že jim byly stroje takto dodány. Vzhledem k tomu, že ke strojům mnohdy chyběly průvodní dokumentace, domnívaly se, že je vše v pořádku.

- **Provádění předepsaných kontrol, revizí a údržby strojů a technických zařízení**

V oblasti provádění předepsaných kontrol a revizí bylo zjištěno, že převážná část strojů a technických zařízení byla provozována s platnými předepsanými kontrolami a revizemi. Mezi nejčastější nedostatky patřilo neprovádění revizí a kontrol v pravidelných termínech, neodstranění závad uvedených v revizních zprávách k daným zařízením, nedostatečné vedení provozních dokumentací, provozování zařízení s chybějícími nebo nedostatečnými ochrannými zařízeními (např. kryty), chybějící nebo nedostatečné označení ovládacích prvků a neprovádění preventivní údržby strojů a zařízení.

- **Dodržování stanovených pracovních postupů pro práci na dřevoobráběcích strojích**

Písemně zpracované pracovní postupy pro práce na dřevoobráběcích strojích nebo MPBP měly jen některé kontrolované subjekty. Mnohdy se přitom jednalo o velmi nebezpečné pracovní činnosti, a to např. u odstraňování poruch na strojích a technických zařízeních, při kterých bylo velké riziko vzniku PÚ. Kontrolované subjekty se v těchto případech spoléhaly na návody k obsluze u daných dřevoobráběcích strojů, ale tyto návody často neobsahovaly konkrétní pracovní postupy pro dané činnosti. Posoudit, zda byly dodržovány zásady BOZP, bylo mnohdy možné jen dle stavu pracovišť, nebo až na základě vzniku PÚ. Kontrolami bylo zjištěno, že stroje pro obrábění dřeva byly vybaveny vhodnou pracovní pomůckou nebo přípravkem pro bezpečné odsouvání řezaného materiálu od řezného nástroje. Přesto se stávalo, že i když byla tato pracovní pomůcka nebo přípravek k dispozici, tak ji zaměstnanci nepoužili. Tuto skutečnost potvrzovaly hlášené závažné PÚ.

- **Označení nebezpečných míst na stroji a strojním zařízení bezpečnostní značkou**

Novější stroje a strojní zařízení byly většinou provozovány s nepoškozenými bezpečnostními značkami označujícími nebezpečná místa. Bezpečnostní značky na starších strojích a strojních zařízeních byly velmi často poškozeny běžným provozem, čímž neplnily svou funkci. Provozovatele těchto strojů, tak nezajistili pravidelnou a řádnou údržbu.

- **Skladování a nakládání s chemickými látkami a směsmi (např. pohonnými hmotami, mazadly apod.)**

Pohonné hmoty, mazadla a oleje byly často skladovány v obalech (např. obalech od nápojů – plastových lahvích), které pro tento účel nebyly určené. Na těchto obalech nebyl vyznačen jejich obsah a bezpečnostní označení.

- **Seznámení zaměstnanců s bezpečnostními listy (např. u impregnace dříví)**

Seznámení zaměstnanců s bezpečnostními listy bylo nejčastěji provedeno v rámci jejich školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP. V dokumentacích o provedených školeních (osnovách školení) bylo často pouze obecně uvedeno, že zaměstnanci byli seznámeni s bezpečnostními listy používaných nebezpečných látek. Bližší informace (druh, klasifikace) o jakou nebezpečnou látku se jedná, mnohdy chybělo. Zaměstnanci tak ve skutečnosti obdrželi pouhé formální seznámení, ale potřebné informace k nebezpečným látkám nikoliv. Z tohoto důvodu zaměstnanci, kteří přicházeli do styku s nebezpečnými látkami, tak ne vždy získali potřebné informace v rozsahu seznámení s účinky těchto látek, se způsoby, jak s nimi zacházet, s ochrannými opatřeními, se zásadami první pomoci, s potřebnými asanačními postupy a s postupy při likvidaci poruch a havárií.

Shrnutí:

Sankční postihy byly uplatňovány v souladu s příslušnými ust. zákona o inspekcii práce. Za zjištěná porušení právních předpisů bylo v roce 2022 kontrolovaným subjektům ze strany inspektorů z OIP uloženo v aktuálním kontrolním období, tzn. v rámci výše uvedené kontrolní činnosti, celkem 33 pokut v celkové výši 159 500 Kč.

V oblasti lesnictví bylo provedeno 179 kontrol zaměřených zejména na dodržování BOZP u subjektů zabývajících se těžbou dříví, manipulací a soustředováním dříví, údržbou lesů, parků, sadů, břehových porostů, doprovodné zeleně vodních toků a pozemních komunikací.

Lze konstatovat, že situace v oblasti lesnictví se s pomalým ústupem kůrovcové kalamity zlepšuje. Množství upřednostňované nahodilé těžby kůrovcem napadaného dříví pozvolna klesá, přesto byly kontrolami v této oblasti zjištěny nedostatky, které měly zásadní vliv na zajištění BOZP. Jednalo se např. o neověření zdravotních způsobilostí pro práci s řetězovými pilami, nedostatečná kvalifikační a odborná způsobilost pro výkon práce, nevyhodnocení všech rizik pro vykonávanou činnost, neseznámení zaměstnanců s pracovními postupy, riziky a návody k obsluze, nepoužívání zařízení v souladu s průvodními dokumentacemi, chybějící či nefunkční ochranné prvky zařízení, nevhodné skladování dříví a používání značně opotřebovaného OOPP.

V oblasti dřevozpracujícího průmyslu bylo provedeno 220 kontrol zaměřených zejména na dodržování BOZP u subjektů provádějících zpracování kulatiny na řezivo, dýhu, výrobu velkoplošných materiálů, štěpek, pilin, štípaného dříví, výrobu pelet a briket a papírenskou výrobu.

Vliv na úroveň BOZP v dřevozpracujícím průmyslu mělo především to, jestli byla pracovní činnost provozována ve vlastním objektu, nebo pronajatém objektu. Dalšími faktory, které měly vliv na zajištění BOZP, bylo stáří a stav objektů a používaných zařízení, druh provozované činnosti, velikosti daných subjektů a také finanční stránka daných subjektů.

Nejvíce nedostatků se vyskytovalo v objektech, do kterých jejich vlastníci nebo provozovatelé neinvestovali finanční prostředky na rekonstrukci, opravy a údržbu. Mezi nejčastější nedostatky v oblasti dřevozpracujícího průmyslu patřilo provozování zařízení bez chybějících provozních dokumentací či MPBP, nepoužívání zařízení v souladu s průvodními dokumentacemi, nedostatečné vedení provozních dokumentací, nevyhodnocení všech rizik pro vykonávanou činnost, chybějící či nefunkční ochranné prvky zařízení, neoznačené či nečitelné ovládací prvky, nevhodné skladování materiálů, neseznámení obsluh s návody k obsluze, zastavěné únikové cesty a přístupy k elektrorozvaděčům a nepořádek na pracovištích.

Vzhledem k daným zjištěním je nadále nutné věnovat pozornost těmto kontrolovaným subjektům, a to i se zaměřením se na ně v rámci kontrolní činnosti v následujících letech. Důvodem jsou i postupné změny v právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP a podpora těchto subjektů v jejich informovanosti o problematice BOZP a také ověření, zda u nich byla naplněna opatření k odstranění zjištěných nedostatků z minulosti.

Vzhledem k počtu zjištěných porušení u kontrolovaných subjektů v oblasti lesnictví a dřevozpracujícího průmyslu budou i v roce 2023 v této oblasti prováděny další kontroly.

4.7 Nebezpečné látky

Kontroly zaměstnavatelů, kteří na svých pracovištích nakládají s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi (dále v dokumentu uváděno jen jako „nebezpečná látka“), byly v roce 2022 opět zařazeny do kontrolní činnosti, a to z důvodu opakujících se PÚ souvisejících s nebezpečnými látkami nejen při každodenní práci, ale zejména při opravách, čištění, najíždění technologií či při odstávkách, tedy při činnostech, které nebývají příliš časté a při kterých je zvýšené riziko vzniku možné nebezpečné situace, ať už PÚ či havárie. Nebezpečné látky bývají zdrojem PÚ sice v menší míře, avšak mnohdy jsou doprovázeny závažnými trvalými následky v důsledku popálení, poleptání či otravy.

Mnozí zaměstnavatelé si dostatečně neuvědomují rizika spojená s používáním nebezpečných látek a zejména související rizika možných požárů, výbuchů či obecně vzájemné reakce mezi nebezpečnými látkami. Shrneme-li nejčastější příčiny PÚ, dostaneme se k nedostatečně vyhodnoceným rizikům, nedostatečnému seznámení zaměstnanců s nebezpečnými vlastnostmi látek, nesprávně zvoleným chemicky neodolným OOPP, či jejich nepřidělování zaměstnavatelem, a také k nebezpečným postupům a způsobům práce s nebezpečnými látkami, které zaměstnavatelé přehlíží a tolerují.

Dalším důvodem provádění těchto kontrol byla také skutečnost, že legislativa v oblasti prevence závažných havárií (dále jen „PZH“) se poměrně důkladně zaměřuje na subjekty, které nakládají s větším množstvím nebezpečných látek, a tedy celková BOZP je již v těchto subjektech na dobré úrovni, ale naopak u menších zaměstnavatelů není povědomí o bezpečné práci s těmito látkami na uspokojivé úrovni. Zaměstnavatelé si často neuvědomují, že vůbec s nebezpečnými látkami jejich zaměstnanci pracují. Jedná se například o pracoviště, kde jsou nebezpečné látky pouze součástí technologie. Zaměstnavatelé nekladou důraz na zajištění BOZP nejen při samotném nakládání s nebezpečnými látkami, ale často neřeší ani jejich nákup, kdy se v mnohých případech dají nebezpečné látky nahradit látkami bezpečnějšími či dokonce bez nebezpečných vlastností. Nakládáním se rozumí výroba, dovoz, distribuce, prodej, používání, skladování, balení, označování a vnitropodniková doprava. Typicky se jedná o čisticí a dezinfekční prostředky, mazací přípravky a další.

Ke kontrolám byly vybírány subjekty, které nakládaly s nebezpečnými látkami, ale nespádaly do působnosti zák. č. 224/2015 Sb. Tyto kontroly se týkaly každého inspektora z OIP se specializací chemický průmysl, ropný průmysl a nebezpečné látky.

Kontrolní činnost byla vůči kontrolovaným subjektům zaměřena z velké části preventivně a díky inspektorům z OIP (specialistům) i informativně, jelikož velká část menších zaměstnavatelů stále

neměla dostatečné znalosti o bezpečném nakládání s nebezpečnými látkami a ani o evropské legislativě, která je v ČR přímo aplikovatelná a závazná (zejména Nařízení REACH a Nařízení CLP).

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- vyhledání a vyhodnocení rizik souvisejících s nakládáním s nebezpečnými látkami a seznámení zaměstnanců s nimi,
- způsobilost zaměstnanců nakládajících s nebezpečnými látkami,
- školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP a zejména seznámení zaměstnanců s účinky nebezpečných látek a se způsoby, jak s nimi zacházet, s ochrannými opatřeními, se zásadami první pomoci, s potřebnými asanačními postupy a s postupy při likvidaci poruch a havárií (zejména přístup k informacím v bezpečnostních listech),
- OOPP pro práci s nebezpečnými látkami na základě vyhodnocených rizik a vlastního seznamu,
- povinnosti na úseku PÚ, evidence úrazů, kontrola příčin a vzniku PÚ, opatření proti opakování PÚ a jejich realizace,
- pracovní a technologické postupy spojené s nakládáním s nebezpečnými látkami,
- opatření na ochranu proti výbuchu [prevence rizik, klasifikace prostorů, písemná dokumentace o ochraně před výbuchem (dále jen „DOPV“)],
- stav pracoviště a značení,
- bezpečné skladování nebezpečných látek.

Kontroly dodržování bezpečnosti práce s nebezpečnými látkami byly v roce 2022 zaměřeny především na společnosti, ve kterých ještě kontroly neproběhly, a dále na ty, které vykazovaly v minulosti vyšší míru pracovní úrazovosti související s nebezpečnými látkami. Inspektoři z OIP se při přípravě na kontrolu zajímali o technologii výroby, druh možných používaných nebezpečných látek, skladované či vyráběné nebezpečné látky.

Zdrojem informací pro výběr možných kontrolovaných subjektů byla i znalost a všímavost inspektorů z OIP při kontrolách v rámci PZH. Docházelo tak ke kontrolám těch subjektů, které sídlí v blízkosti provozovatelů, jejichž objekty jsou zařazeny do působnosti zák. č. 224/2015 Sb. Neopatrná či nebezpečná manipulace s nebezpečnými látkami je na nižší úrovni u těch zaměstnavatelů, kteří tyto látky využívali pouze jako součást výrobního procesu, či jen okrajově (např. jako čisticí prostředky, mazadla, hnojiva, dezinfekce atd.) než u zaměstnavatelů, u kterých jsou nebezpečné látky základní a každodenní součástí práce (např. výroba bazénové chemie, galvanovny, lakovny).

Dalším důvodem k provádění těchto kontrol byla skutečnost, že s nebezpečnými látkami všichni přicházíme do styku každý den a pouze málo zaměstnanců i zaměstnavatelů si dostatečně uvědomuje rizika spojená s těmito látkami, která mohou ohrozit nejen zdraví a život, ale i životní prostředí či majetek.

Problematika nebezpečných látek je v kontrolní kompetenci několika orgánů státní správy, proto je důležitá i součinnost s nimi např. s KHS, hasičskými záchrannými sbory (dále jen „HZS“) či s PČR. V roce 2022 došlo i ke společným kontrolám s hygieniky, případně byla kontrola zahájena na základě upozornění příslušníků PČR, která se týkala nenahlášených PÚ.

Všechny výše uvedené skutečnosti vedly k následujícímu výběru subjektů ke kontrole:

- lakovny, galvanovny a jiné povrchové úpravy kovů,
- prodejny barev, laků, stavební chemie, zahradnických potřeb,
- výrobní společnosti (výroba bazénové chemie, pracích prostředků, léčivých látek a přípravků, kosmetiky či drogerie),
- úklidové firmy, čistírny, prádelny,
- laboratoře, sklady nebezpečných látek,

- tiskárny,
- plavecké bazény,
- sběrné dvory, čistírny odpadních vod,
- a další.

V rámci kontrolní činnosti bylo zkontrolováno celkem 143 právních subjektů, z toho 141 právnických osob a 2 PFO. U těchto subjektů bylo provedeno celkem 143 kontrol, viz následující tabulka.

Tab. č. 36 – Vybrané ukazatele u nebezpečných látek dle OIP

Ukazatel	OIP								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	27	16	1	36	26	15	10	12	143
Počet kontrol	27	16	1	36	26	15	10	12	143
Počet zjištěných porušení	23	8	4	71	75	50	10	44	285
Počet opatření	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Celkový počet kontrol bez zjištěných nedostatků činil pouze 53, tedy cca 37 % všech kontrol, což potvrzuje význam kontrol. Společnosti, které byly kontrolovány, si často neuvědomovaly rizika spojená s nebezpečnými látkami, jelikož manipulace s těmito látkami není jejich hlavní činností, a v některých případech si ani nebyly vědomy skutečnosti, že s nebezpečnými látkami nakládají.

Při zbývajících 90 kontrolách bylo zjištěno celkem 285 porušení právních předpisů. V rámci svých pravomocí inspektoři během kontrol vydali celkem 52 TOO. Tato opatření a doporučení se týkala zejména aktualizací vyhodnocení rizik, směrnic pro poskytování OOPP, seznamu používaných nebezpečných látek, dále doporučení častějších kontrol používání OOPP či kontrol stavu pracovišť vedoucími zaměstnanci, případně i obnovení bezpečnostních značek a značení komunikací. Nejčastěji porušené právní předpisy a jejich četnost zobrazuje níže uvedená tabulka.

Tab. č. 37 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů u nebezpečných látek

Předpis	Počet porušení	% ze zjištěných porušení předpisů
zákoník práce	114	40,0
NV č. 101/2005 Sb.	71	24,9
zák. č. 309/2006 Sb.	53	18,6
NV č. 375/2017 Sb.	19	6,7
NV č. 378/2001 Sb.	14	4,9
vyhl. č. 48/1982 Sb.	7	2,4
NV č. 406/2004 Sb.	4	1,4
NV č. 362/2005 Sb.	2	0,7
NV č. 390/2021 Sb.	1	0,4
Celkem	285	100

Nejčastěji se zjištěná porušení týkala nebezpečných látek (69 porušení), řízení péče a bezpečnosti práce (52 porušení), výrobních a provozních budov (46 porušení), skladů a skladování (27 porušení), OOPP (17 porušení), pracovního prostředí (15 porušení), zařízení pro rozvod plynů (9 porušení) či regálů (7 porušení) a dalších. Konkrétnější zjištěné nedostatky za rok 2022 jsou uvedeny dále v jednotlivých částech kontrol.

Zhodnocení výsledků kontrol dle zaměření:

• **Vyhodnocení rizik**

Vyhledání a vyhodnocení rizik při nakládání s nebezpečnými látkami bylo při většině kontrol v předložených dokumentacích zpracováno a zaměstnanci byli s dokumenty seznamováni v rámci školení o právních a ostatních předpisech BOZP. Inspektoři z OIP ale zjistili, že povinnosti a úkoly byly v dokumentacích stanoveny velmi obecně, nebylo reagováno na konkrétní podmínky práce a zejména opatření k prevenci rizik nebyla ve skutečnosti realizována, vyžadována a kontrolována.

Vyhodnocení rizik je základním kamenem pro řízení rizik v každém subjektu. Identifikace a hodnocení rizik jsou velmi komplexní činnosti, do kterých by mělo být zapojeno co nejvíce vstupních informací – od podniků zaměstnanců, přes zhodnocení vedoucím zaměstnancem, až po připomínky OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik. Důležité je rovněž zhodnotit všechny pracovní činnosti, a to nejen ty běžné, každodenní, ale zejména ty jednorázové při údržbě či haváriích. Dalším důležitým zdrojem informací pro identifikaci rizik při práci s nebezpečnými látkami jsou bezpečnostní listy, které někteří zaměstnavatelé naprosto ignorovali anebo na druhou stranu je považovali za hotové vyhodnocení rizik, od kterého se nesmí odchýlit. Obě tyto situace jsou nesprávné, bezpečnostní list je potřeba brát jako prostředek, který dopomůže vyhodnotit zaměstnavateli rizika každé konkrétní pracovní činnosti související s nebezpečnou látkou.

Největším problémem v oblasti vyhodnocování rizik se jevila skutečnost, že mnozí zaměstnavatelé (i OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik) bezmyšlenkovitě přejímali softwarové programy zpracovaných rizik a opatření a ve skutečnosti tak měli ve svém registru rizik taková rizika, která se v dané firmě nevyskytovala, a naopak neměli zejména rizika spojená s nebezpečnými látkami dostatečně vyhodnocena a přijímaná opatření proti jejich působení byla naprosto nedostatečná (např. u hořlavých látek bylo stanoveno jako opatření poskytnutí první pomoci bez jakékoliv další zmínky o jejich možné reakci s jinými látkami). Chybné a nedostatečné vyhodnocení rizik a vyhledávání nebezpečí se týkalo zejména společného skladování nebezpečných látek – s hořlavými kapalinami se skladovaly často i žíravé nebo oxidující látky.

• **Způsobilost zaměstnanců nakládajících s nebezpečnými látkami**

Zdravotně i odborně způsobilý zaměstnanec je základem pro správné nastavení BOZP s nebezpečnými látkami. Zaměstnavatelé ve většině případů dbali právních předpisů v této oblasti, avšak našly se i případy neprovedení pracovnělékařských prohlídek, ať už vstupních nebo periodických. Tím, že si zaměstnavatelé neověřili způsobilost svých zaměstnanců, připustili, že tito zaměstnanci mohli vykonávat zakázané práce a práce, jejichž náročnost by neodpovídala jejich schopnostem a zdravotní způsobilosti. Většinou byla náprava nedostatku zjištěného v souvislosti s neověřením zdravotních způsobilostí u zaměstnanců sjednána ještě v průběhu kontroly.

Při ověřování zdravotních způsobilostí zaměstnanců nakládajících s nebezpečnými látkami je důležité, aby lékaři, kteří provádějí pracovnělékařské prohlídky, byli obeznámeni nejen s kategorizací práce, ale zejména také s konkrétními nebezpečnými látkami, se kterými zaměstnanec přichází do styku. Ochrana zdraví zaměstnanců při práci nespadá do působnosti orgánů inspekce práce, ale KHS, proto inspektoři z OIP v těchto případech zejména radili zaměstnavatelům, kde najdou více informací a jak mohou celé BOZP systémověji a funkčněji nastavit.

Odbornou způsobilost zaměstnanců zaměstnavatelé zajišťovali pomocí školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP, která doplňovala odborné předpoklady a požadavky pro výkon práce zaměstnanců.

- **Školení a informovanost o nebezpečných látkách**

Zaměstnanci pracující s nebezpečnými látkami musí být seznámeni s účinky těchto látek, se způsoby, jak s nimi zacházet, s ochrannými opatřeními, se zásadami první pomoci, s potřebnými asanačními postupy a s postupy při likvidaci poruch a havárií. Přístup k informacím o nebezpečných vlastnostech daných látek požaduje také Nařízení REACH.

Především u menších zaměstnavatelů bylo zdůrazňováno, že zaměstnanci musí být v každém případě seznámeni se všemi nebezpečnými látkami, se kterými pracují či mohou přijít do styku, to znamená s bezpečným způsobem nakládání s těmito látkami, s jejich skladováním, informacemi z bezpečnostních listů a správným použitím vhodných OOPP. Nedílnou součástí informování zaměstnanců musí být rovněž informace, jak správně poskytnout první pomoc a jak se zachovat v případě havárie.

Informace o nebezpečných látkách pro zaměstnance mohou mít různé zdroje, nejčastěji vychází zejména z bezpečnostních listů, havarijních plánů a z tzv. pravidel pro nakládání s nebezpečnými látkami. Povinnost vést tato písemná pravidla, která musela být projednávána s místně příslušnou KHS, byla zrušena v roce 2020, avšak pro zaměstnavatele i zaměstnance stále slouží jako praktické zkrácené informace o rizicích nebezpečných látek a opatření proti jejich působení.

Až na pár výjimek byli zaměstnanci školeni a informováni o nebezpečí a rizicích, která s nebezpečnými látkami souvisí. V několika případech bylo zaměstnavatelům doporučeno konkrétnější seznamování zaměstnanců s konkrétními látkami, což se jeví jako poměrně častý nedostatek při kontrole šetření PÚ spojených s nebezpečnými látkami.

- **OOPP**

Povinnost zaměstnavatelů přidělovat zaměstnancům OOPP je zastihne v případech, kdy nelze identifikovaná rizika odstranit nebo dostatečně omezit prostředky kolektivní ochrany nebo opatřeními v oblasti organizace práce. Přidělování OOPP bylo při kontrolách stanoveno na základě vyhodnocených rizik dle vlastních seznamů, přičemž evidence vydaných OOPP byla vedena různě, písemně i elektronicky. Nevedení evidence vydaných OOPP, kdy zaměstnavatelé neměli žádný důkaz o poskytnutí daného OOPP konkrétnímu zaměstnanci, patřilo mezi typické nedostatky. Inspektoři z OIP při svých kontrolách také zjišťovali situace, kdy byly OOPP zaměstnancům přidělovány až po určitém období, nejčastěji až po skončení zkušební doby, což je z hlediska zákoníku práce nepřijatelné.

Formálně byly požadavky na OOPP nastaveny poměrně dobře, avšak realita na pracovišti byla mnohdy zcela jiná. Docházelo tak k situacím, kdy zaměstnanci měli OOPP přiděleny, avšak jejich používání nebylo kontrolováno vedoucími zaměstnanci.

Při práci s nebezpečnými látkami je nejen velmi důležité, aby zaměstnanci byli vybaveni vhodnými a chemicky odolnými OOPP, ale zejména, aby byli prokazatelně seznámeni se správným používáním OOPP, což v mnohých případech může zachránit lidský život. V praxi tak docházelo k používání chemicky neodolných rukavic při přelévání nebezpečných látek, či k nesprávnému používání ochranných masek.

- **Pracovní úrazovost**

Nebezpečné látky nebývají častým zdrojem PÚ, každoročně mají podíl na vzniku PÚ s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny pouze ve 3 % všech případů. Nejčastějším úrazem je poleptání nebezpečnou látkou při manipulaci, kdy bývají zasaženy zejména oči či celý obličej.

Při kontrolách se ukázalo, že knihy úrazů byly vedeny řádně, PÚ byly většinou evidovány a vyšetřovány zaměstnavatelem a zaměstnanci byli seznamováni s příčinami a okolnostmi vzniku těchto PÚ. V několika případech bylo zjištěno, že zaměstnavatelé nese-psali a nezaslali záznamy o úrazech dle NV č. 201/2010 Sb. na místně příslušné OIP, či je zaslali po stanovené lhůtě. Po každém vzniku PÚ

je velmi důležité nejen objasnit příčiny a okolnosti vzniku tohoto úrazu, ale zejména je důležité přijímat opatření proti opakování PÚ, na což někteří zaměstnavatelé nedbali, a to obzvláště při menších PÚ bez pracovní neschopnosti.

Mezi konkrétní závažné PÚ spojené s nebezpečnými látkami v roce 2022 můžeme zmínit např. poleptání dolních končetin hydroxidem sodným při nevhodném čištění výměníku technologie, poleptání hydroxidem draselným z důvodu prasknutí potrubí při nastavování potrubní trasy, zasažení uvolněným vápnem do obličeje při přípravě na opravu sila, poleptání obličeje a hrudníku při napouštění kyseliny sírové do provozního dávkovače, a další.

- **Pracovní postupy spojené s nakládáním s nebezpečnými látkami**

Mezi dokumenty upravující pracovní postupy při nakládání s nebezpečnými látkami můžeme zařadit MŘS, pracovní postupy pro výrobní operace, správnou laboratorní praxi, technologické postupy pro výrobu či postupy pro likvidaci odpadů.

Pracovní postupy spojené s nakládáním s nebezpečnými látkami byly zpracovány až na případy, kdy tato práce není hlavní prací zaměstnanců (typicky čištění, dezinfekce a údržba strojů a pracovišť). V souvislosti s rozvojem automatizace a robotizace je velmi potřebné, aby zaměstnavatelé měli zpracovány postupy pro případy výpadků automatizované výroby, zejména pro manuální režim řízení strojů a zařízení obsahujících nebezpečné látky. Nevědomost zaměstnanců o správném, a hlavně bezpečném pracovním postupu s nebezpečnými látkami je jedním z častých nedostatků zjišťovaných při kontrolách šetření příčin a okolností PÚ spojených s nebezpečnými látkami.

Chybně stanovený pracovní postup může vážně ohrozit zaměstnance i zaměstnavatele, při kontrolách inspektorů z OIP bylo zjišťováno např. také používání nesprávných hadic k přepravě nebezpečných látek, kdy byly většinou používány hadice na vodu, pro potraviny, které nemají dostatečnou chemickou odolnost proti působení nebezpečných látek.

Dalším často zjišťovaným nebezpečným pracovním postupem bylo přelévání nebezpečných látek do menších neznačených nádob, často od potravin, kdy hrozí záměna a následné požití dané látky.

- **Protivýbuchová ochrana**

Protivýbuchová ochrana je v praxi stále velmi podceňována, jelikož patří mezi složitější problematiku celé oblasti BOZP náročnější na odbornost zapojených osob. Mnozí zaměstnavatelé si neuvědomovali rizika možného výskytu hořlavých či výbušných par či prachů, které mohly být následně iniciovány např. prostřednictvím horkých povrchů, mechanických jisker, EZ, statické elektřiny, ultrazvuku či samovznícení. Při jedné kontrole bylo zjištěno neposouzení rizika výbuchu v prostoru, ve kterém se nakládalo s ředidly, provádělo se míchání barev a provozovala se stříkácí kabina pro nanášení nátěrových hmot.

V rámci kontrol byla předložena dokumentace pro příslušná pracoviště s nebezpečím výbuchu podle NV č. 406/2004 Sb. a jednotlivé zóny s nebezpečím výbuchu byly až na pár výjimek patřičně označeny. Důležitým dokumentem v protivýbuchové ochraně je nejen samotná DOPV, ale rovněž i protokol o určení vnějších vlivů, jejichž aktualizace byla v několika případech zaměstnavatelům inspektory z OIP velmi doporučována.

Při jedné kontrole byla zjištěna nedostatečně vyhodnocená rizika výbuchu ve zpracované DOPV, která vedla k opakovaným výbuchům v dané společnosti. V dalším případě bylo rovněž vytknuto nedostatečné zpracování DOPV, kdy daná společnost nakládala s hořlavými kapalinami, ale vyhodnocení rizika výbuchu při manipulaci s hořlavými kapalinami provedeno nebylo.

Dá se říct, že zaměstnavatelé měli problém při posuzování a hodnocení nebezpečí výbuchu plynoucích z manipulace s hořlavými kapalinami anebo plynoucích z jiných chemických reakcí či např. ze samovznícení materiálu.

- **Skladování nebezpečných látek, stav pracoviště, značení**

Prostory provozované a zkolaudované jako sklady nebezpečných látek inspektoři z OIP při svých kontrolách nalézali většinou bez závažných nedostatků, což se ovšem nedá říct o skladovacích prostorách nebezpečných látek u menších zaměstnavatelů, kteří s nimi pracují jen okrajově. Tito zaměstnavatelé většinou neměli dostatečný přehled o aktuální a potřebné legislativě, a často také nerespektovali informace uvedené v bezpečnostních listech. Docházelo tak ke skladování v nevhodných nádobách (často od potravin a nápojů, které nejen, že mohou s danou látkou reagovat, ale hrozí zejména záměna při požití), obaly nebyly dostatečně označeny, nádoby s nebezpečnými látkami byly umístěny v různých nevhodných prostorách (např. na chodbách, v kancelářích, přímo u strojů), docházelo ke skladování vzájemně reagujících látek. Mezi další nedostatky zjištěné při kontrole skladování patřilo např. skladování na poškozených paletách a skladování bez zajištění proti pádu či posunu.

Stav pracovišť, na kterých se nakládalo s nebezpečnými látkami, se v zásadě neodlišoval od jiných pracovišť. Inspektoři z OIP nacházeli nebezpečné prohlubně v komunikacích, nezakryté poklopy s rizikem pádu z výšky, nezajištěné motorové manipulační vozíky (tzv. vysokozdvizné vozíky) proti zneužití neoprávněnou osobou, či zamčené únikové východy.

Oblast značení byla na docela dobré úrovni, zejména únikové východy a místa pro poskytnutí první pomoci byla až na výjimky správně značena v souladu s legislativou. Nedostatky se však našly při značení komunikací a skladovacích ploch, které byly mnohdy velmi opotřebované, a zejména byly nedostatečně značeny nádoby s nebezpečnými látkami či průmyslové rozvody.

Shrnutí:

Za zjištěná porušení právních předpisů bylo v roce 2022 kontrolovaným subjektům ze strany inspektorů z OIP uloženo v aktuálním kontrolním období, tzn. v rámci výše uvedené kontrolní činnosti, celkem 22 pokut v celkové výši 158 000 Kč. Z hlediska prevence se způsob sankce ve formě příkazu na místě za drobná porušení právních předpisů v oblasti BOZP jeví inspektorům z OIP jako velmi účinný prostředek reflektující zjištěné nedostatky víceméně ihned po kontrole.

Kontroly bezpečné práce s nebezpečnými látkami považujeme za velmi důležité a přínosné. Tyto látky nejsou nebezpečné jen při samotném nakládání, kdy může dojít k požárům, výbuchům, akutním otravám, poleptáním či popálením, ale jejich nepříznivé účinky (např. karcinogenní, mutagenní či toxické pro reprodukci) se mohou u zaměstnanců projevit až za několik let. PÚ spojených s nebezpečnými látkami nebývá mnoho, ale z hlediska závažnosti bývají velmi závažné, obzvláště v kombinaci s požáry, výbuchy a úniky nebezpečných látek.

Mezi nejzásadnější zjištěné nedostatky v roce 2022 můžeme zařadit zejména neseznamování zaměstnanců s účinky nebezpečných látek, se kterými pracují, kdy nejen, že na základě neznalosti nebezpečných vlastností látky může dojít k ohrožení života a zdraví zaměstnance, ale i k případnému požáru, výbuchu či ohrožení životního prostředí. Dalším zásadním nedostatkem byla nedostatečná chemická odolnost používaných OOPP, neověřování zdravotní způsobilosti zaměstnanců manipulujících s nebezpečnými látkami, používání nevhodných a neoznačených nádob pro práci s nebezpečnými látkami či používání chemicky neodolných hadic pro přepravu nebezpečných látek.

Cílem těchto kontrol nebylo pouze prověřování dodržování předpisů na úseku bezpečnosti práce, ale zejména i zvyšování povědomí zaměstnavatelů i OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik o bezpečném nakládání s nebezpečnými látkami, které vede ke zvyšování celkové úrovně BOZP na pracovištích zaměstnavatelů.

4.8 Terciární sféra

Kontrolní činnost v oblasti terciární sféry byla v roce 2022 zaměřena na kontroly zajišťování BOZP u níže uvedených subjektů provozujících svoje činnosti k zajištění služeb obyvatelstvu ČR.

Konkrétně se tak jednalo zejména o kontroly provozoven a sídel zaměstnavatelů v oblasti technických služeb. Dále také u zaměstnavatelů zabývajících se údržbou, správou a opravami pozemních komunikací včetně dopravního značení. Uvedené zaměření vyplynulo i z důvodu následné kontroly přijatých opatření u subjektů provozujících technické služby, kdy u některých z nich byla kontrolní činnost inspektory z OIP ve specializaci terciární sféry prováděna již v roce 2018. Zároveň i z pohledu větší vytiženosti jednotlivých pracovišť u těchto subjektů, obnovy zejména jejich technických zařízení, případně výstavby nových částí jejich pracovišť, bylo nutné ověření standardu dodržování BOZP u těchto zaměstnavatelů.

Kontrolní činnost byla také zaměřena i na zaměstnavatele velkoobchodních prodejen a skladů včetně logistických skladů bez daného omezení vzhledem k jejich prováděným činnostem. Vzhledem k jejich velkému početnému zastoupení na území celé ČR a stálému výskytu závažných a smrtelných PÚ v souvislosti s prováděnou manipulací a skladováním, i za pomoci motorových manipulačních vozíků, byla nadále potřeba provádět kontrolní činnost i u těchto subjektů. Dále byly kontroly také prováděny i u zaměstnavatelů v oblasti maloobchodního prodeje bez daného omezení vzhledem k jejich prováděným činnostem.

U uvedených zaměstnavatelů se kontrolní činnost BOZP zaměřovala na to, zda byla zaměstnavateli dostatečně vyhodnocena rizika, a to zejména z pohledu zvolených pracovních postupů u jejich zaměstnanců. Dále také z pohledu pracovních technologických postupů vyplývajících z MPBP, velikostí, technických stavů a úklidů pracovišť (např. vnitřních prostor budov, ramp), zahrnujících i vnitřní sklady (např. sklady s chemickými látkami a směsmi, manipulačními jednotkami, předměty), ale zejména i vnější sklady (např. sklady sypkých materiálů, k odpadovému hospodářství, s manipulačními jednotkami, k další technické činnosti subjektů apod.), u kterých musí být vypracovány MRS, včetně řešení otázek pohybu osob na pracovištích, dopravy na pracovištích (např. i v garážích s autoprovozy, dopravních prostředků pro převoz materiálů, pro činnost údržby, motorových manipulačních vozíků ve skladech apod.). V oblasti organizace práce a stanovení pracovních postupů těmito zaměstnavateli se pozornost kontrolní činnosti zaměřovala i na práce ve výškách (např. u obsluhy plošin při údržbě zeleně, montáži a oprav zařízení, práce na žebřících, technických konstrukcí atd.), ruční manipulaci, skladování manipulačních jednotek a materiálů, na práce s chemickými látkami a směsmi (např. u technických služeb, dopravního značení, úklidových prací včetně jejich provádění v prodejních). Dále z rizik vyplývajících opatření u zaměstnavatelů v podobě zvolených OOPP, jejich kontrolování a poskytování, a to např. i v souladu s bezpečnostními listy u chemických látek a směsí, na základě doporučení vyplývajících z návodů výrobců zařízení. Nedílnou součástí kontrol u zaměstnavatelů byla také problematika samotného školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k BOZP a jejich evidenci k vykonávaným pracím na daných pracovištích včetně seznámení zaměstnanců s návody zařízení, nejen technických, které pro svoji činnost používali (např. žebříky a schůdky, ruční a motorové vozíky, dopravní prostředky, plošiny, zařízení pro plynulou dopravu nákladů, technické konstrukce, elektronářadí a ruční nářadí apod.). U těch byly také kontrolovány např. minimální požadavky na jejich bezpečný provoz a používání zařízení včetně např. provádění údržby, kontrol a příslušných revizí, coby naplnění povinností ze strany zaměstnavatelů.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- vyhodnocení rizik při práci, obsluze, údržbě, opravách používaných zařízení u zmíněných subjektů včetně manipulace (i ruční) a skladování břemen; seznámení zaměstnanců s těmito riziky a s opatřeními na ochranu před jejich působením,

- zpracování požadovaných MPBP (zahrnujících i příslušné pracovní technologické postupy pro používání zařízení, např. i k dopravním prostředkům) včetně MŘS; seznámení zaměstnanců s uvedenými dokumenty,
- požadavky na organizaci práce a pracovní postupy dle oblastí činností kontrolovaných subjektů včetně ruční manipulace a skladování břemen; zajištění BOZP na pracovištích s nebezpečím pádu z výšky (např. např. ve skladech, venkovních pracovištích apod.); BOZP na venkovních pracovištích,
- OOPP – zpracování seznamů na základě vyhodnocených rizik a jejich vlastní poskytování, seznámení a kontroly používání; jejich používání i v souladu s bezpečnostními listy u chemických látek a směsí,
- dodržování požadavků na bezpečné provozy a používání zařízení (zejména provozní dokumentace, údržby, kontroly, revize zařízení používaných u uvedených subjektů, používání zařízení k účelům a za podmínek, pro které byla určena, a to v souladu s návody výrobců; bezpečné ovládání a vybavenost ochrannými zařízeními včetně jejich funkčnosti),
- doložení zdravotních způsobilostí; informování zaměstnanců zaměstnavatelem o kategoriích vykonávaných prací,
- školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k BOZP k vykonávaným pracím; povinnost zaměstnavatelů o vedení dokumentace o provedených školeních,
- vedení evidence o PÚ v knihách úrazů včetně zpracování záznamů o PÚ.

V rámci plnění kontrolní činnosti bylo OIP provedeno celkem 509 kontrol, při kterých bylo zjištěno celkem 857 nedostatků. Z celkového počtu provedených kontrol nebyly u 117 z nich zjištěny nedostatky.

Dále bylo v rámci kontrolní činnosti v roce 2022 navrženo celkem 32 TOO. Níže zobrazená tabulka obsahuje bližší údaje v rámci plnění kontrolní činnosti.

Tab. č. 38 – Vybrané ukazatele v terciární sféře dle OIP

Ukazatel	OIP								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	24	54	45	50	60	37	174	47	464*
Počet kontrol	24	57	45	55	64	43	174	47	509
Počet zjištěných porušení	5	166	57	132	103	131	316	177	1 087
Počet opatření	0	2	2	0	1	0	4	0	9

(Pozn.: *Subjekty nelze sčítat, 1 subjekt mohl být kontrolován více OIP.)

Tab. č. 39 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů v terciární sféře

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zák. č. 309/2006 Sb.	366	33,7
zákoník práce	335	30,8
NV č. 101/2005 Sb.	265	24,3
NV č. 378/2001 Sb.	85	7,8
vyhl. č. 48/1982 Sb.	12	1,1
NV č. 168/2022 Sb.	6	0,6
NV č. 375/2017 Sb.	5	0,5
ostatní	13	1,2
Celkem	1 087	100

Ve výše uvedené tabulce je pro představu uveden přehled nejvíce porušovaných právních předpisů ze strany kontrolovaných subjektů v oblasti terciární sféry v roce 2022.

Nejčastěji zjištěné porušení právních předpisů se týkalo nedodržování zák. č. 309/2006 Sb., zákoníku práce, NV č. 101/2005 Sb. a NV č. 378/2001 Sb.

Zhodnocení výsledku kontrol dle zaměření:

- **Vyhodnocení rizik při práci, obsluze, údržbě, opravách používaných zařízení u zmíněných subjektů včetně manipulace (i ruční) a skladování břemen; seznámení zaměstnanců s těmito riziky a s opatřeními na ochranu před jejich působením**

U kontrolovaných subjektů bylo zjištěno, že měly zpravidla zpracovanou dokumentaci k vyhledávání a hodnocení rizik a přijatých opatření, která byla na velmi dobré úrovni. Některé měly vyhodnocená rizika a k nim přijatá opatření uvedeny v MPBP, jiné v rámci samostatné dokumentace. Tato úroveň však byla ovlivněna opět i kvalitou poskytovaných služeb ze stran OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik, které měly s kontrolovanými subjekty uzavřené smlouvy. Povětšinou tak měly kontrolované subjekty vyhledány a vyhodnoceny rizika a přijatá opatření s ohledem na jejich vykonávané činnosti, např. pro manipulaci s břemeny včetně ruční manipulace, pro pohyb zaměstnanců a jiných osob a dopravních/manipulačních prostředků po vnitřních a venkovních komunikacích na pracovištích. Takto byla přijímána a prováděna technická, organizační a jiná opatření k prevenci rizik.

V rámci zhodnocení lze uvést, že rizika byla vždy zpracována, ovšem jejich samotná analýza někdy nevycházela z podmínek konkrétních pracovišť kontrolovaných subjektů. Z tohoto pohledu v některých případech přetrvávala spíše jistá formálnost naplnění dané povinnosti zaměstnavateli, protože v rámci některých vyhodnocení rizik a přijatých opatření byla zahrnuta i rizika, která se na pracovištích kontrolovaných subjektů vůbec nevyskytovala. Tím pádem v některých případech byly v dokumentacích s těmito riziky uvedeny i činnosti, či zařízení, které nebyly součástí pracovišť u kontrolovaných subjektů (např. vyhodnocená rizika na veškerá ZZ, kde žádná nebyla; výrobní budovy/provozovny u zaměstnavatelů, kde se nic nevyrobilo; práce ve výškách, kdy u zaměstnavatelů nebyly prováděny apod.). Většinou se tyto poznatky objevovaly u obchodních řetězců. Některé kontrolované subjekty měly rizika zakoupeny od organizací, kde se vykonávají zkoušky pro OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik. Rizika tak byla sice zpracována, ale opět díky své obecnosti nevycházela z konkrétních podmínek na pracovištích těchto zaměstnavatelů.

Ovšem provedenými kontrolami bylo také u kontrolovaných subjektů zjištěno, že někteří zaměstnavatelé neprovedli vyhledávání a hodnocení rizik pro konkrétní vykonávané pracovní postupy, které jejich zaměstnanci prováděli. Především pro manipulaci a skladování materiálů včetně zboží, kde nepřijali adekvátní opatření k omezení rizik působících na zaměstnance, a to tak, aby ohrožení bezpečnosti a zdraví zaměstnanců bylo minimalizováno. Většinou se jednalo o rizika z pohledu skladování, manipulace a ukládání materiálů, např. u skladů s materiály (stavební, papírenské a textilní zboží, potraviny, zeminy, hnojiva a jiné) a skladů s chemickými látkami a směsmi. V případě konkrétních zařízení nebyla rizika vyhodnocena a přijata k nim opatření např. u podlahových umývacích strojů, nářezových strojů, lisů na papír, u motorových manipulačních vozíků pro možný střet s pěšími, pro jízdu na koloběžkách či jízdních kolech, které byly používány pro rychlejší pohyb zaměstnanců ve velkých skladovacích halách apod. Tyto nedostatky byly zjištěny, jak u právnických osob, tak i PFO, které byly zaměstnavateli.

Převážně u zaměstnavatelů v oblasti maloobchodního prodeje nebylo využíváno služeb OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik, a to i z důvodu, že vzhledem k počtu zaměstnanců u těchto zaměstnavatelů, nebyla dle zákonných požadavků nutnost naplňovat tuhle povinnost prostřednictvím OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik. Úroveň dokumentace k vyhledávání a hodnocení rizik a přijatých opatření těmito zaměstnavateli pak v některých případech vykazovala nižší kvalitu jejího zpracování.

Na některých pracovištích u jednoho kontrolovaného subjektu např. chyběla i dokumentace dle NV č. 406/2004 Sb. při práci v prostředí s nebezpečím výbuchu. Kontrolovaný subjekt, tzn. zaměstnavatel, si tak správně pracoviště zkontroloval a vyhodnotil rizika s tím, že u něj nehrozí nebezpečí výbuchu vzniklé s provozováním jeho pracovních činností, ale neučinil o tom žádný záznam.

Dále byly inspektory z OIP kontrolovány i to, zda byly naplněny povinnosti ze strany kontrolovaných subjektů, a to vzájemně se písemně informovat o vyhledaných rizicích a přijatých opatřeních k ochraně před jejich působením, plní-li na jednom pracovišti úkoly zaměstnanci 2 a více zaměstnavatelů. I v této oblasti byly zjištěny občasné nedostatky, převážně však u zaměstnavatelů velkoobchodních prodejen a maloobchodních prodejen a skladů, včetně těch logistických. U provozovatelů technických služeb a provozovatelů zabývajících se údržbou, správou a opravami pozemních komunikací včetně dopravního značení (většinou se jednalo o příspěvkové organizace) byla tato povinnost naplněna.

Seznámení zaměstnanců s vyhledanými riziky a ochranou před jejich působením bylo běžně prováděno při školeních o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP, a to jak při jejich vstupních, tak i opakovaných zajištění ze strany kontrolovaných subjektů. Kontrolované subjekty si naplňovaly svoje povinnosti tím, že byli jejich zaměstnanci s vyhledanými a vyhodnocenými riziky řádně seznámeni. Nicméně některé kontrolované subjekty začaly prosazovat seznámení zaměstnanců s vyhledanými riziky a přijatými opatřeními prostřednictvím formy e-learningu.

- **Zpracování požadovaných MPBP (zahrnujících i příslušné pracovní technologické postupy pro používání zařízení, např. i k dopravním prostředkům) včetně MŘS; seznámení zaměstnanců s uvedenými dokumenty**

Napříč všemi kontrolovanými subjekty (technické služby; údržba, správa a opravy pozemních komunikací včetně dopravního značení; velkoobchodní a maloobchodní prodej a sklady, včetně logistických skladů) bylo kontrolováno, zda měly kontrolované subjekty vytvořeny MPBP, kterými se stanoví bezpečnost provádění jednotlivých pracovních operací s ohledem na zvláštnosti konkrétních pracovišť a pracovních prostředí a pracovních a technologických postupů pro bezpečné provozování zejména skladů, strojů a dopravy. Tato zpracovaná dokumentace měla všeobecně slušnou úroveň. Byly zde stanoveny podmínky pro provozování skladů, dopravních prostředků nebo strojů a jiných zařízení. Zaměstnavateli také byly vytvořeny interní směrnice pro kontrolu bezpečnosti práce (termíny kontrol pracovišť, revizí, přítomnosti na alkohol, OOPP apod.). MPBP byly zpravidla u kontrolovaných subjektů zpracovány a v těchto případech byly i k dispozici na daných pracovištích. Jejich kvalita byla opět ovlivněna tím, zda si je zpracovali samotní zaměstnavatelé anebo OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik.

Nejčastěji kontrolovaným dokumentem byl v rámci provedených kontrol MŘS, který byl v rámci daných kontrolovaných subjektů v podstatě na každém pracovišti, a to v různých formách jeho provedení. Náležitosti vyplývající z platných právních předpisů byly obsaženy téměř v každém MŘS, ale praktická (konkrétní) část pro daný sklad byla někdy nedostatečná, i když fyzický stav skladu byl v pořádku. Důvodem tak mohl být i samotný přístup zaměstnavatelů, či OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik k této dokumentaci. Někdy zaměstnavatelé nereflaktovali případné změny do této dokumentace anebo i uvedené OZO vypracovávaly MŘS, aniž by fyzicky tyto sklady viděly a znaly konkrétní podmínky, za jakých se provozují. Seznámení zaměstnanců s MŘS bylo povětšinou součástí vstupního i periodického školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k BOZP u zaměstnavatelů.

V rámci kontrol bylo též zjištěno, že někteří zaměstnavatelé neměli vůbec vypracované MŘS. Pokud byla z jejich strany tato povinnost naplněna, tak již mimo výše uvedených nedostatků, tak tyto neobsahovaly všechny náležitosti tak, jak stanovuje ČSN 26 9030, jenž je základní normou pro sklady. Na základě ověření náležitostí dle této ČSN byly zjištěny případy, kdy např. nebylo zaměstnavateli uvedeno pro jaké konkrétní sklady byly MŘS vypracovány. Dále chyběly schématické půdorysné plány

skladu s vyznačením využitelných ploch a pohybu osob a dopravních prostředků, směrů příjezdů a vstupů, způsobů parkování atd., kdy pak někdy tahle označení nebyla provedena ani fyzicky. Případně si kontrolované subjekty neuvědomily, že povinnost vypracování MRS se týká i venkovních skladů, tj. venkovních objektů sloužících ke skladování materiálů.

Na některých pracovištích u zaměstnavatelů se objevovaly též provozní řády pro provoz motorových manipulačních vozíků (tzv. vysokozdvížných vozíků), kde byla vyjmenována možná rizika způsobená provozem těchto vozíků.

Mezi další nejčastější MPBP, který souvisel s činností kontrolovaných subjektů, patřil tzv. „Dopravní řád“, případně jinak označený jako „Dopravně provozní řád“. V těchto řádech v daných objektech zaměstnavatelů většinou chyběly vyznačené, nebo určené cesty pro pěší, nejvyšší povolená rychlost v areálech apod. V některých případech u zaměstnavatelů v oblasti velkoobchodních a maloobchodních prodejen byla u těchto řádů opomíjena řešení u zimní údržby venkovních pozemních komunikací (venkovních skladovacích ploch, parkovacích ploch, chodníků apod.). Často také v nich chybělo jmenování odpovědných osob za údržbu těchto komunikací včetně organizace práce a pracovních postupů s tímto spojených.

Seznámení zaměstnanců s uvedenými dokumenty bylo zaměstnavateli dodržováno. Během kontrolní činnosti OIP bylo také zjištěno, že MPBP byly v některých případech neaktuální, či pouze opisovaly znění příslušných právních předpisů a norem.

- **Požadavky na organizaci práce a pracovní postupy dle oblastí činností kontrolovaných subjektů včetně ruční manipulace a skladování břemen; zajištění BOZP na pracovištích s nebezpečím pádu z výšky (např. např. ve skladech, venkovních pracovištích apod.), BOZP na venkovních pracovištích**

U kontrolovaných subjektů bylo zejména zjišťováno, zda měly písemně zpracované bezpečné pracovní postupy pro skladování, manipulaci s břemeny, práci ve výškách, provoz pojízdných zařízení (motorových manipulačních vozíků), dopravy (dopravních prostředků, případně alternativních způsobů pro pohyb na pracovištích, např. ve velkých skladech prostřednictvím koloběžek, jízdních kol apod.) a také to, zda s těmito bezpečnými pracovními postupy byli jejich zaměstnanci řádně seznámeni.

Obecně lze říct, že kontrolované subjekty doložily požadované dokumentace k zajištění BOZP, které měly dobrou úroveň a zaměstnanci byli s nimi řádně seznámeni. Na základě provedených kontrol lze konstatovat, že případná absence zpracovaných pracovních postupů byla zjištěna např. u zaměstnavatelů v oblasti maloobchodního prodeje, kteří nevyužívali služeb OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik. Organizace práce a manipulace s břemeny byla u většiny kontrolovaných subjektů, zejména řešena v rámci MPBP a rámcovými pracovními postupy, které byly zpracovány na základě platné legislativy.

Samozřejmě i vedení dokumentace v této oblasti byla v některých případech ovlivněna kvalitou poskytovaných služeb OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik. Občas neobsahovala konkrétní zajištění skladovaného materiálu proti pádu a obsahovala jen všeobecné informace.

Zpravidla pracovní postupy pro ruční manipulaci a skladování břemen, stejně tak jako pro manipulaci manipulačních jednotek za pomoci manipulačních motorových vozíků, měli zaměstnavatelé zpracovány. Nicméně v některých pracovních postupech pro ruční manipulaci byla někdy brána v potaz jen váha ručně manipulovaného břemene dle přípustných hygienických limitů vyplývajících z ust. § 29 NV č. 361/2007 Sb. Tímto pak nebyly zaměstnavateli řešeny skutečnosti, jako je např. správný úchop, poloha páteře, použití úchopových pomůcek, atypická břemena s variabilním těžištěm atd. Ruční manipulace a skladování břemen v souvislosti s nebezpečím pádu z výšky byla často prováděna zpravidelně a řádně kontrolovaných žebříků, schůdků, či jiného technického zařízení.

Pro manipulaci s těžšími břemeny byly napříč všemi kontrolovanými subjekty v roce 2022 vesměs využívány motorové manipulační vozíky.

U kontrolovaných subjektů bylo v rámci kontrolní činnosti inspektory z OIP zjišťováno, zda měly písemně zpracované bezpečné pracovní postupy pro skladování, manipulaci s břemeny, provoz motorových manipulačních vozíků a dopravy a také to, zda s těmito bezpečnými pracovními postupy byli jejich zaměstnanci řádně seznámeni. Zpravidla kontrolované subjekty doložily požadované dokumentace k zajištění BOZP na jejich pracovištích, které měly dobrou vypovídající úroveň a jejich zaměstnanci byli s nimi řádně seznámeni. V rámci kontrol bylo kontrolováno dodržování stanovených pracovních postupů při práci na pracovištích kontrolovaných subjektů a také úroveň údržby provozních částí těchto objektů.

Zejména u zaměstnavatelů, u kterých se provádělo skladování sypkých materiálů (např. soli, písku, šterku), nebyly z jejich strany v některých případech doloženy zpracované pokyny pro skladování a manipulaci těchto sypkých materiálů. Dále u některých zaměstnavatelů nebyly vypracovány pracovní postupy pro úklid ve výškách (např. pro uklízečky při umývání oken). Nedostatky se také týkaly nedodržování stanovených pokynů k úklidu pracoviště (např. ve skladech, místnostech určených pro údržbu) a venkovních ploch v zimním období.

Na zajištění BOZP na jednotlivých pracovištích zaměstnavatelů měly vliv i provozní podmínky, zvolené pracovní postupy, používaná zařízení včetně dopravních prostředků, které ovlivnily jejich stav a opotřebení.

U vybavenosti jednotlivých pracovištích, a to z pohledu naplnění povinných zákonných požadavků na ně, byla zjištěna převážně porušení povinností zaměstnavatelů vyplývajících z přílohy NV č. 101/2005 Sb. Kontrolní zjištění se týkala zejména pracovištích skladů u kontrolovaných subjektů, kde např. částečně chyběla výrazná odlišení manipulačních (dopravních) komunikací od ostatních ploch, u manipulačních prostorů, míst pro vykládání a nakládání materiálů a komunikací pro pěší. U některých zaměstnavatelů byla bezpečnostní vyznačení místy špatně viditelná, znečištěná prachem a provozem motorových manipulačních vozíků a jiné manipulační techniky. U skladů pohonných hmot, hořlavých kapalin v některých případech chyběla označení značkou zákazu vstupu nepovolaným osobám, nebyly zde nepropustné, chemické odolné podlahy proti působením chemických látek a směsí, které zde byly zaměstnavateli skladovány. S problematikou skladování těchto nebezpečných látek souvisela i porušení, kdy tyto látky nebyly skladovány v bezpečných obalech, ale v běžných lahvích původně od nápojů.

Občas nebyly na pracovištích kontrolovaných subjektů osazeny správné bezpečnostní značky a značení, nebo, a to bylo spíše častějším zjištěním, tato značení a značky byly místy poničené. Z těchto důvodů bylo i kontrolovaným subjektům ze strany inspektorů z OIP doporučeno pravidelné obnovování značení zejména ve skladových zónách a na souvisejících komunikacích.

Dále bylo kontrolní činností inspektorů z OIP zjištěno, že ve skladech nebyly komunikace používané pro pěší trvale volné a dostatečně široké, stejně tak jako materiály a předměty nebyly v některých případech skladovány a stohovány tak, aby se i při ukládání, manipulaci, nebo odebrání nemohly sesunout. U některých zaměstnavatelů také nebyla určena bezpečnostní opatření při skladování manipulačních jednotek (např. určení maximálních výšek stohů, počty vrstev ve stozích, maximální nosnosti). S tímto souviselo i zjištěné nesprávné skladování materiálu ve skladovacích regálech, které nebyly bezpečně upevněny a skladovaný materiál nebyl zajištěn proti náhodnému pádu anebo např. i nebyla dodržena světlá výška skladu tak, aby mezi horní hranou ukládaného materiálu a spodní hranou stropní konstrukce nebo instalacemi (např. potrubím, svítidly) byla dodržena vzdálenost nejméně 200 mm. Z důvodu expedice uskladněných manipulačních jednotek, a často i v souvislosti s nedostatečnou kapacitou vnitřních skladů, nastaly u zaměstnavatelů i případy, kde byly zastavěny únikové východy, nebo přístupy k zařízením, např. k ovládačům zdvižných vrat, k elektrickým rozvaděčům apod.

Mezi další nedostatky, kterými zaměstnavatelé nedodrželi povinnosti vyplývající zejména z přílohy k NV č. 101/2005 Sb., patřilo např. neoznačení značkami (např. šikmým bezpečnostním šrafováním) spodních hran vrat vedoucích do skladů, pod vystupujícími konstrukčními prvky nad komunikacemi, zejména pod zavěšeným vedením, kabelovými lávkami, svítidly apod., nebyla v některých prostorech, kde se zdržovaly nebo procházely osoby, dodržena alespoň minimální podchodná výška 2,1 m od podlahy, nerovné povrchy podlah na pracovištích (např. existence prohlubní na nich), nezajištění dveří a vrat při možnosti jejich aretace v krajních polohách, neumístění tabulek určujících maximální přípustnou nosnost podlah ve skladech a jiných prostorech určených pro skladování, nadměrné zatěžování částí staveb a stavebních konstrukcí manipulovaným materiálem (např. opřeným materiálem o obvodové zdi skladů, provozoven).

BOZP na pracovištích zaměstnavatelů vykazovala ve skladech jak vnitřních, tak i venkovních, další nedostatky, a to nejčastěji v podobě neoznačení regálů, kde chyběla trvalá označení štítky s uvedením největších nosností buněk a nejvyšších počtů buněk ve sloupcích anebo nebyla dodržena povinnost v podobě trvale volných uliček k regálům (např. byly zastaveny překážkami). Dále byly zjištěny případy, kde bylo neukotvení a špatné zabezpečení regálů, které byly nestabilní.

- **OOPP – zpracování seznamů na základě vyhodnocených rizik a jejich vlastní poskytování, seznámení a kontroly používání; jejich používání i v souladu s bezpečnostními listy u chemických látek a směsí**

V rámci plnění povinností zaměstnavatelů souvisejících s OOPP bylo v rámci kontrol zjištěno, že ve většině případů si kontrolované subjekty plnily své povinnosti dle ust. § 104 zákoníku práce. Dokumentace k OOPP byla součástí interní dokumentace (směrnic) zaměstnavatelů. Evidence o poskytování OOPP jednotlivým zaměstnancům byla vedena v písemné, ale i elektronické podobě.

Ovšem u některých těchto zaměstnavatelů byla zjištěna absence zpracovaných seznamů právě na základě vyhodnocení rizik k daným pracovním činnostem zaměstnanců a jejich přidělování zaměstnavateli bylo spíše na základě vlastního uvážení. Z velké části byli také zaměstnavatelé schopni doložit, že u svých zaměstnanců prováděli také kontrolu používání poskytnutých OOPP. Ovšem v této souvislosti se také objevily případy, kde přetrvávalo nízké povědomí některých vedoucích zaměstnanců o tom, že v rámci péče o BOZP u zaměstnanců, kteří spadají pod jejich vedení, jsou u zaměstnavatele povinni kontrolovat a vyžadovat používání OOPP ze strany těchto zaměstnanců. Převážně šlo o nepoužívání pracovní obuvi ve skladech materiálů, např. těch stavebních, papírenských, s potravinami, zeminou, hnojivy apod. a ve skladech s chemickými látkami a směsmi.

Dokumentace k vyhledaným a vyhodnoceným rizikům a k přijatým opatřením někdy neobsahovala konkrétní zajištění např. u skladovaného materiálu proti pádu a obsahovala jen všeobecné poučky (např. postupujte tak, jak je uvedeno v zákonech a vyhláškách). Na základě těchto případů lze usuzovat, že některé OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik vytvořily dokumentaci k BOZP, ale pak ji již neaplikovaly na konkrétní zaměstnavatele, tzn. na konkrétně vyhledaná a vyhodnocená rizika na jejich pracovištích. V návaznosti na tento stav pak docházelo i ke špatnému určení a poskytnutí OOPP zaměstnancům, coby opatření proti působení příslušných rizik.

U některých zaměstnavatelů však byly spíše obecně zvoleny OOPP na základě vyhodnocení rizik, např. konstatováním u konkrétních pracovních pozic tím, že pro ochranu dolních končetin (nohou) byly bezpečnostním technikem zaměstnavatele vyhodnoceny a uvedeny OOPP pouze jako „boty“. Tímto nebylo zcela zřejmé, jaké konkrétní vlastnosti musí pracovní obuv (např. být antistatická, s ocelovou tužinkou, protiskluzová), jako ochrana dolních končetin, splňovat na základě vyhodnocených rizik u různých druhů profesí pro potřebné odstranění, nebo minimalizaci rizik u zaměstnanců při jejich práci. U většiny těchto zaměstnavatelů tak docházelo k automatickému nákupu OOPP po řadu let.

V rámci kontrol v této oblasti byla u zaměstnavatelů zjištěna i různá administrativní pochybení, např. nesoulad mezi vlastními seznamy na základě vyhodnocených rizik a vydaných OOPP s kartou

zaměstnanců s vydanými/poskytnutými OOPP, nebo uvedení neplatného právního předpisu v osnově školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k BOZP (NV č. 495/2001 Sb., které bylo od 1. 11. 2021 nahrazeno NV č. 390/2021 Sb.). Kontroly používání OOPP byly především u zaměstnavatelů v oblasti maloobchodních prodejen často součástí tzv. ročních prověrek BOZP organizovaných těmito zaměstnavateli dle ust. § 108 odst. 5 zákoníku práce.

Dále bylo kontrolní činností zjištěno, že někteří zaměstnavatelé správně vyhodnotili rizika pro výběr a poskytnutí OOPP v návaznosti na ně určením konkrétních OOPP pro dané profese a v poslední řadě i jejich vedením v evidenčních kartách zaměstnanců na výdej OOPP. Vyskytovaly se i případy, kdy na kartě zaměstnance na výdej OOPP už bylo chybně uvedeno, jaké OOPP byly vydány. V případě pracovní obuvi nebylo blíže konkretizováno např., že se jednalo o obuv s vyztuženou špičkou, obuv protiskluzovou apod. Tato konkretizace je do jisté míry pro zaměstnavatele důležitá i při možné kontrole příčin a okolností PÚ ze strany OIP, a to při vzniku PÚ u zaměstnance. Zejména, zda mu byla poskytnuta příslušná pracovní obuv jako vhodné opatření k předcházení rizikům pro danou pracovní činnost.

Zaměstnanci kontrolovaných subjektů byli většinou seznámeni s bezpečnostními listy chemických látek a směsí používaných při své práci, a to dle předložených dokumentací v rámci školení o právních a ostatních předpisech k BOZP. Zaměstnanci měli bezpečnostní listy k dispozici v tištěné, popřípadě elektronické podobě. Úroveň kvality seznámení byla však někdy diskutabilní.

- **Dodržování požadavků na bezpečné provozy a používání zařízení (zejména provozní dokumentace, údržby, kontroly, revize zařízení používaných u uvedených subjektů, používání zařízení k účelům a za podmínek, pro které byla určena, a to v souladu s návody výrobců; bezpečné ovládání a vybavenost ochrannými zařízeními včetně jejich funkčnosti**

Kontrolované subjekty z větší části dodržovaly požadavky na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a náradí, obecně řečeno zařízení. Provozované stroje, technická zařízení, přístroje a náradí byly vybaveny provozní dokumentací a byly používány k účelům a za podmínek, pro které byly určeny. Zároveň ve většině případů byly uvedenými provozovateli dodržovány termíny předepsaných kontrol a revizí, výjimkou byly v určitém zastoupení zaměstnavatelé v oblasti maloobchodního prodeje.

Byl kontrolován technický stav a vybavení zařízení používaných napříč všemi zvolenými kontrolovanými subjekty, např. regály, žebříky, motorové manipulační vozíky, ruční (paletové) vozíky, VTZ, ostatní dopravní prostředky, stroje užívané k údržbě komunikací (silnic), parků a zelené, lisy na papír, nářezové stroje, podlahové umývací stroje pro výkon údržby na pracovištích apod. I zde lze zhodnotit, že úroveň zajištění BOZP pro zaměstnance u těchto zařízení je na dobré úrovni. Občas nebyly u některých kontrolovaných subjektů dodrženy minimální požadavky na bezpečné provozy a používání zařízení, a to např. stavem jejich ovladačů, ochranných zařízení (krytů), přívodů energií k zařízením, případně dispozicemi pracovišť (nedostatečné manipulační prostory kolem nich a nevhodná organizace práce). Mezi nedostatky také stále patřilo i nezabezpečení pojízdných zařízení, tj. motorových manipulačních vozíků, před spuštěním nepovolanými osobami, a to tím, že byly ponechány klíčky ve spínacích skříňkách těchto vozíků. Vzhledem k využívání různých typů motorových manipulačních vozíků zaměstnavateli byly u některých z nich zjištěny nedostatky i v podobě toho, že stanoviště pro nabíjení akumulátorů u těchto manipulačních vozíků nebyla vybavena příslušnými bezpečnostními značkami, návodem od výrobce a pokyny pro obsluhu tohoto nabíjecího zařízení.

Většina kontrolovaných subjektů však disponovala u svých zařízení danými průvodními a provozními dokumentacemi (zahrnující i originální návody na obsluhu zařízení). Zaměstnavatelé zpravidla dodržovali požadavky na bezpečný provoz a používání zařízení k účelům a za podmínek, pro která byla určena. U zaměstnavatelů, kde pro dané práce existovalo riziko pádu z výšky, např. při práci na žebřících, byly doloženy návody výrobců k obsluze žebříků a záznamy o seznámení zaměstnanců s nimi. V průběhu kontrol bylo zjištěno, že někteří zaměstnavatelé měli pro zařízení originální návody

k obsluze. Ovšem, i když někteří zaměstnavatelé disponovali touthle dokumentací, tak zase nezajistili, aby stroje, technická zařízení, dopravní prostředky byly pravidelně a řádně kontrolovány a revidovány dle ust. § 4 odst. 1 písm. c) zák. č. 309/2006 Sb., a to např. u manipulačních vozíků ve skladech a prodejnách. Taktéž byly zjištěny případy, kdy zaměstnanci nebyli seznámeni s konkrétními návody výrobců pro používaná zařízení. Tyto nedostatky byly zjištěny jak u právnických osob, tak i PFO, které měly zaměstnance.

V oblasti dodržování požadavků na bezpečné provozy a používání zařízení byla v průběhu kontrol zaznamenána i porušení, kdy u zařízení nebyly prováděny následné kontroly nejméně jednou za 12 měsíců v rozsahu stanoveným MPBP, popřípadě průvodní dokumentací, jak uvádí ust. § 4 odst. 2 NV č. 378/2001 Sb., a to např. u ručních vozíků (nízkozdvíhových paletových vozíků, rudlových vozíků), motorových manipulačních vozíků včetně jejich přídatných zařízení, žebříků, regálů, elektrických spotřebičů využívaných ve společných zázemí pracovišť, či pro kancelářskou (administrativní) činnost zaměstnavatelů apod. Nedostatky u provádění povinných kontrol u regálů byly ve větší míře zjištěny u zaměstnavatelů provozujících velkoobchodní prodejny a sklady.

U některých zaměstnavatelů byly zjištěny i případy, kde nebyly prováděny předepsané kontroly a revize různých druhů VTZ včetně dalších povinností s tím souvisejících. Jednalo se konkrétně např. o neodstraněnou závadu PZ, která byla zjištěna při revizi (netěsnost plynovodu), případy nefunkčnosti bezpečnostních zařízení (např. bezpečnostní tlačítko kotelny), nepřístupné hlavní uzávěry plynu, nebo nebyla provedena revize EZ v celém rozsáhlém areálu skladů, dále neurčení osoby pro zajištění provádění revizí apod.

Pokud se na pracovištích zaměstnavatelů nacházela zařízení se starším rokem výroby, tak povětšinou k nim již nebyly původní průvodní dokumentace (návody k obsluze). To občas vedlo k situacím, že zaměstnavatelé pak v podstatě pořádně nevěděli, jaká ochranná zařízení apod. jim na těchto zařízeních chyběla. Naštěstí tyto situace byly výjimečné, ze zásady měli zaměstnavatelé k těmto zařízením vypracovaný MPBP pro bezpečné používání zařízení, zpracované např. OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik ve spolupráci s technikem, který měl na starosti technická zařízení na pracovištích zaměstnavatelů.

Během kontrolní činnosti inspektorů z OIP bylo u některých zaměstnavatelů taktéž zjištěno, že provozovali svoje činnosti v pronajatých objektech a neměli platné revizní zprávy pro dané objekty, kde jejich zaměstnanci vykonávali práci, nebo neměli revizní zprávy vůbec. Každoročně se v menší míře objeví některý z těchto případů. Tito zaměstnavatelé tak často nechápali, že oni odpovídají za bezpečný stav pracoviště včetně povinností zajistit revize u všech druhů VTZ, která se zde nacházela, tj. EZ, ZZ, PZ a TZ. Docházelo i k situacím, kdy tito nájemci (zaměstnavatelé) ani nevěděli, že dle nájemních smluv měli příslušné revize zajišťovat oni, a ne pronajímatelé objektů. Tyto situace nebyly zastoupeny ve velké míře.

Dále byly kontroly zaměřeny na zabezpečení regálů a provádění pravidelných kontrol dle jejich návodů k použití, se skladovaným materiálem a zbožím, protože všechny kontrolované subjekty v nějaké míře disponovaly sklady.

- **Doložení zdravotních způsobilostí; informování zaměstnanců zaměstnavatelem o kategoriích vykonávaných prací**

Obecně se dá říct, že kontrolované subjekty měly dostatečné povědomí o těchto povinnostech zaměstnavatele a doložily požadované lékařské posudky o ověření zdravotní způsobilosti pro svoje zaměstnance. Nicméně byly zjištěny i nedostatky, kdy zaměstnavatelé nepředložili doklady prokazující zdravotní způsobilosti zaměstnanců k výkonu daných prací, neinformovali zaměstnance o kategoriích jimi vykonávaných prací, neprovedli vstupní lékařské prohlídky před vznikem pracovních poměrů zaměstnanců.

U zaměstnavatelů v oblasti maloobchodního prodeje byla několikrát zjištěna úplná absence poskytování pracovnělékařských služeb, respektive ověřování zdravotní způsobilosti u jejich zaměstnanců. Tito zaměstnavatelé tak např. neověřovali zdravotní způsobilost k práci u zaměstnanců podrobením vstupních pracovnělékařských prohlídek před vznikem jejich pracovních poměrů, dost také často u nich neprováděli ani periodické pracovnělékařské prohlídky, a to v legislativou stanovených termínech.

Co se týče zaměstnavatelů v oblasti technických služeb, zabývajících se údržbou, správou a opravami pozemních komunikací včetně dopravního značení a zaměstnavatelů velkoobchodních prodejen a skladů včetně logistických skladů, tak zde poměrně častým nedostatkem bylo nezajištění zdravotní způsobilosti (pravidelných lékařských prohlídek) u zaměstnanců k řízení motorových vozidel, kteří neměli v pracovní smlouvě sjednaný druh práce řidič, ale vykonávali též právě pracovní činnost řízení motorových vozidel (pro nákladní dopravu), protože byli držiteli řidičských oprávnění pro vyšší skupiny, než jsou standardní skupiny s označením B a B1.

V oblastech dokládání zdravotních způsobilostí a informování zaměstnanců zaměstnavateli o kategoriích jejich vykonávaných prací nebyly během kontrolní činnosti zjištěny výrazné nedostatky. Kategorie vykonávaných prací byly zpravidla uvedeny v dokladech k ověření zdravotní způsobilosti a dále byly také uváděny v osnovách školení o právních a ostatních předpisech k BOZP, se kterými byli zaměstnanci seznámeni. Občas byl zjištěn případ, kdy pracovnělékařská prohlídka byla neadekvátní z hlediska jejího provedení, kdy pro pracovní činnost jeřábníka a vazače a řidiče motorového manipulačního vozíku byla provedena tato prohlídka pouze pro práci zařazenou do kategorie druhé.

Dle zjištěných skutečností z kontrolní činnosti nadále přetrvává ta skutečnost, že už nejen pro malé zaměstnavatele je problematické uzavřít smlouvy o poskytování pracovnělékařské péče s registrujícími poskytovateli pracovnělékařských služeb.

- **Školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k BOZP k vykonávaným pracím; povinnost zaměstnavatelů o vedení dokumentace o provedených školeních**

Školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP byla zpravidla kontrolovanými subjekty zajištěna a prováděna, a to např. vedoucími zaměstnanci, nebo OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik. Kvalita školení závisela na odbornosti těchto OZO či vedoucích zaměstnanců. Obsahem těchto školení bylo tak např. seznámení s právními a ostatními předpisy k zajištění BOZP, zásadami 1. pomoci, pracovními postupy k daným činnostem, návody k obsluze zařízení apod. O daných školeních byly zaměstnavateli vedeny záznamy, které byly součástí dokumentace k BOZP. Četnost těchto školení se pohybovala často v rozmezí 1–3 let. Způsoby ověřování znalostí zaměstnanců z těchto školení byly např. ústním přezkoušením, písemnými testy v papírově podobě anebo prostřednictvím e-learningových programů.

V některých případech bylo zjištěno, že v uvedených dokumentacích o školeních zaměstnanců, nebylo uvedeno, že zaměstnanci byli seznámeni s MPBP, bezpečnostními pokyny a návody k obsluze provozovaných strojů a technických zařízení. Zaměstnanci pak byli zaměstnavateli proškoleni jen všeobecně a chyběla jim následná odborná znalost pro práci s konkrétním zařízením, na kterém pracovali, např. s konkrétním druhem motorového manipulačního vozíku apod.

Někteří zaměstnavatelé prováděli školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP prostřednictvím e-learningů a při kontrole inspektorů z OIP pak neměli osnovy těchto školení k BOZP a doklady o proškolení konkrétních zaměstnanců. Následně pak nebyli schopni prokázat, z čeho konkrétně byli zaměstnanci vlastně v rámci problematiky BOZP proškoleni. Většinou tento postup byl zjištěn u zaměstnavatelů provozujících prodejní řetězce, kde daná školení prováděly externí OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik jen prostřednictvím počítače. V těchto případech opět chybělo seznámení zaměstnanců s MPBP, bezpečnostními pokyny a návody k obsluze provozovaných strojů a technických zařízení. Zaměstnavatelé tak při kontrole inspektorů z OIP pak nejčastěji předkládali certifikáty ke školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k BOZP, jenž byly i bez jejich

podpisů, tedy bez stvrzení jejich účasti na daných školeních, i když se jej mohli případně fakticky účastnit.

Právě často kvalita takovýchto e-learningových školení byla většinou na nízké úrovni. Nicméně dle ust. § 103 odst. 3 zákoníku práce je povinností zaměstnavatele si určit obsah, četnost, způsob ověřování znalostí zaměstnanců a také samotné vedení dokumentace o těchto provedených školeních o právních a ostatních předpisech k BOZP. Často tak při nich chyběl i jakýkoli bližší výklad k danému tématu a tímto způsobem nebyli zaměstnanci proškoleni s interními předpisy k BOZP zaměstnavatelů, jenž jsou pro výkon jejich práce často stěžejní. E-learning se většinou omezoval pouze na výčet vybraných právních předpisů v oblasti BOZP a následné ověření znalostí bylo provedeno formou testu.

V případě e-learningových a jiných druhů on-line školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP se dá domnívat, že u některých zaměstnavatelů došlo k přechodu na tento způsob školení i z důvodu výskytu virového onemocnění Covid-19 na území ČR v předešlých letech.

Obecně se dá uvést, že formální stránka školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP byla většinou naplněna, byť si lze vždy klást otázku, jak důsledně mohla být tato školení provedena zaměstnavateli v určených časových rozsazích. Odkazy na MPBP v osnovách zaměstnavatelů k těmto školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP byly někdy nekonkrétní a neurčité.

Zaměstnanci byli zaměstnavateli seznamováni i s bezpečnostními listy chemických látek a směsí používaných při práci, a to dle předložených dokumentací v rámci již uvedených školení k BOZP. Ovšem u některých zaměstnavatelů byla v dokumentacích zjištěna absence prokazatelného seznámení s bezpečnostními listy chemických látek a směsí u příslušných zaměstnanců.

V několika případech bylo u zaměstnavatelů zjištěno, že v dokumentacích o školeních zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP v osnovách školení chyběly některé základní právní předpisy k BOZP, případně byly uváděny již neplatné právní předpisy. Tyto případy byly především u zaměstnavatelů, kteří si uvedené školení k BOZP zajišťovali sami. Případně předmětná školení nebyla prováděna před nástupem, ani v den nástupu zaměstnanců do práce. U zaměstnavatelů, kde školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP prováděly OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik, se tyto nedostatky nevyskytovaly.

Převážná část z kontrolovaných subjektů měla zpracovanou dokumentaci o právních a ostatních předpisech k zajištění školení BOZP od OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik, které jim zpracovaly dokumentace v souladu s platnou legislativou a doplnily je o specifické pracovní činnosti kontrolovaných subjektů.

- **Vedení evidence o PÚ v knihách úrazů včetně zpracování záznamů o PÚ**

Během kontrolní činnosti inspektorů z OIP bylo ověřeno to, že si kontrolované subjekty, tj. zaměstnavatelé, plnily povinnosti spojené s vedením evidence o PÚ v knihách úrazů včetně zpracování záznamů o PÚ a jejich hlášení v souladu s požadavky dle NV č. 201/2010 Sb. Při kontrolách byly inspektory požadovány a zaměstnavateli doloženy knihy úrazů, které byly nimi vedeny buď v elektronické anebo v listinné podobě. Do popředí se postupně dostávají knihy úrazů vedeny v elektronické podobě, která je nejvíce vytvářena prostřednictvím Microsoft Office Excel. Některé nedostatky v této oblasti se týkaly zjištění, že knihy úrazů neobsahovaly všechny povinné evidenční údaje dle NV č. 201/2010 Sb.

Při kontrolách bylo zjištěno, že knihy pro záznamy úrazů byly na každém pracovišti, taktéž i evidence šetřených PÚ, a to formou založených záznamů o úrazech. Téměř každý kontrolovaný subjekt měl i zpracovaný předpis pro šetření a odškodňování PÚ. Záznamy o úrazech, nebo i záznamy o úrazech – hlášení změn, zaměstnavatelé vyhotovovali a evidovali. Případné nedostatky v této oblasti

se týkaly např. pozdních zaslání záznamů o úrazech příslušným správním orgánům a institucím, nejčastěji vůči OIP.

Pracovní úrazovost u kontrolovaných subjektů se lišila dle druhu pracovního zaměření těchto zaměstnavatelů.

Mimo již výše uvedený popis jsou dále doplněny informace k jednotlivým konkrétním kontrolovaným subjektům:

- **Technické služby**

U kontrolovaných subjektů patřících mezi zaměstnavatele v oblasti technických služeb byly zpravidla povinnosti zaměstnavatelů v podobě provádění úkolů v hodnocení a prevenci rizik možného ohrožení života nebo zdraví zaměstnanců v oblasti prevence rizik zajišťovány OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik na základě uzavřených smluv.

Samotnou úroveň BOZP na pracovištích zaměstnavatelů tak ovlivňovala i ta skutečnost, zda se jednalo o zaměstnavatele, kteří byli založeni městy, či obcemi, nejčastěji ve formě jejich příspěvkových organizací anebo působícími na území těchto územních samosprávných celků jako společnosti s ručením omezeným, kdy jejich společníkem bylo přímo dané město. V těchto případech byl standard BOZP zpravidla na dobré úrovni. U kontrolovaných subjektů zabývajících se technickými službami, které byly provozovány samostatně, tzn. mimo výše uvedené případy, byla úroveň BOZP na jejich pracovištích někdy horší, protože některé jejich činnosti byly vykonávány, nebo jejich provozovny byly, v pronajatých objektech, kde nebyla dobře prováděna celková údržba.

Mezi nejčastější prováděné činnosti těchto zaměstnavatelů patřilo a patří provádění údržbě zeleně a s tím související zahradnické práce, údržba a opravy pozemních komunikací, chodníků, údržba veřejných prostranstvích, svoz a zpracování různých druhů odpadů, provoz sběrných dvorů, údržba, montáž a provoz veřejného osvětlení, provoz veřejných pohřebišť, provoz a údržba dětských hřišť, veřejných sportovišť, bazénů, koupališť, provádění staveb, či jejich odstraňování, nakládání s nebezpečnými látkami, správa a údržba nemovitostí, bytů a nebytových prostor, provozování silniční dopravy apod.

Vzhledem k celkové obsáhlosti jednotlivých činností zaměstnavatelů v oblasti technických služeb byly nedostatky zjištěny nejčastěji na jejich pracovištích (např. venkovních pracovištích, místnostech pro provádění údržby, prostor a garáží pro parkování manipulační techniky, případně kotelen) a u provozovaných zařízeních (manipulační technika, dopravní prostředky, regály, ruční nářadí apod.).

Jednalo se např. o nevyznačení dopravních komunikací a komunikací pro pěší na venkovních pracovištích anebo ve skladech, neoznačení maximálních skladovacích výšek sypkých materiálů ve skladech (např. soli, písku a šterku) nejčastěji pro zajištění zimní údržby, neurčení konkrétních pracovních postupů, nebo pokynů pro jeho odběr a manipulaci s ním, neumístění tabulek určujících maximální přípustnou nosnost podlah na viditelných místech ve skladech a jiných skladovacích prostorech, nestabilní stohování a skladování materiálů, nezajištění volného přístupu k regálům, jejich zužování anebo zastavování překážkami (např. materiálem), nedostatečné upevnění technického vybavení (např. regálů), trvalá neoznačení regálů štítky s uvedením největších nosností buněk a nejvyšších počtů buněk ve sloupcích, chybějící kryty zásuvek, poškozené prodlužovací přívody, nebo poškozené kryty svítidel, v některých částech neupevněné elektrické rozvody (instalace), nedostatečné skladování a provedení skladů pohonných hmot, hořlavých kapalin a tuhých maziv (např. skladování olejů, nebezpečných látek), neprovádění následných kontrol nejméně jednou za 12 měsíců v rozsahu stanoveném MPBP u regálů, ručních vozíků, u pákových nůžek nezabránění samovolnému sklopení ovládacích pák atd.

Poměrně častým nedostatkem u těchto zaměstnavatelů bylo také nezajištění zdravotní způsobilosti (pravidelných lékařských prohlídek) u zaměstnanců k řízení motorových vozidel, kteří neměli v pracovní smlouvě sjednaný druh práce řidič, ale vykonávali též právě pracovní činnost řízení

motorových vozidel vyšších (pro nákladní dopravu), protože byli držiteli řídičských oprávnění pro vyšší skupiny, než jsou standardní skupiny s označením B a B1.

V rámci kontrol pozornost směřovala i na VTZ, motorové manipulační vozíky, přenosná nářadí s motorem (např. křovinořezy, řetězové pily), zařízení pro obrábění kovů (např. brusky) a další. V menší míře byly nedostatky spojené s demontováním ochranných zařízení (krytů) na strojích, neudržování OOPP v použitelném stavu (např. ochranné přilby po expiraci určené výrobcem), nebo byla zjištěna např. absence vnitřní revize u provozovaného vzdušníku na pracovišti zaměstnavatele.

Obecně lze konstatovat, že v této oblasti nedošlo ke zhoršení nastaveného standardu BOZP oproti roku 2018, kdy byly tyto zaměstnavatelé přímo inspektory se specializací terciární sféry kontrolováni. Zaměstnavatelé měli dobré povědomí o BOZP. Případné nedostatky tak souvisely i s celoročním vyžitím pracovišť a použité techniky (zařízení).

• **Údržba, správa a opravy pozemních komunikací včetně dopravního značení**

Podobně jako u zaměstnavatelů v oblasti technických služeb, tak i u kontrolovaných subjektů zaměřujících se na údržbu, správu a opravy pozemních komunikací včetně dopravního značení, byly zpravidla povinnosti zaměstnavatelů v podobě provádění úkolů v hodnocení a prevenci rizik možného ohrožení života nebo zdraví zaměstnanců v oblasti prevence rizik zajišťovány OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik na základě uzavřených smluv.

Na základě provedených kontrol na pracovištích (v provozovnách) těchto zaměstnavatelů bylo zjištěno, že se nejčastěji jednalo o právnické osoby, jejichž zřizovatelem byly kraje a které měly v rámci území jednotlivých krajů několik samostatných provozoven. Případně další zastoupení bylo v podobě společností s ručením omezeným.

Předmětem činností těchto zaměstnavatelů byla a je především údržba, správa a opravy pozemních komunikací včetně dopravního značení, jež jsou prováděny celoročně. S uvedenými činnostmi také souvisel provoz silniční dopravy, včetně údržby motorových vozidel pro zajištění jejich provozu. V některých činnostech zde bylo podobné zaměření jako u zaměstnavatelů v oblasti technických služeb (např. údržba zeleně, pozemních komunikací, nakládání s nebezpečnými látkami, provoz motorových vozidel a dalších zařízení). Nicméně zaměstnavatelé v oblasti údržby, správy a oprav pozemních komunikací včetně dopravního značení působí spíše na krajské úrovni, zatímco zaměstnavatelé v oblasti technických služeb na úrovni obcí, či měst.

I z pohledu zaměření činnosti byly u těchto zaměstnavatelů zjištěny obdobné nedostatky jako u technických služeb, tzn. zejména, které souvisely s neplněním požadavků na pracoviště a zařízení. Mezi časté nedostatky patřila nevyznačení dopravních komunikací a komunikací pro pěší na venkovních pracovištích anebo ve skladech, kde se současně pohybovali zaměstnanci (případně další fyzické osoby) a dopravní prostředky a jiná pojízdná zařízení, neoznačení maximální skladovacích výšek sypkých materiálů ve skladech (např. soli, písku a šterku) nejčastěji pro zajištění zimní údržby.

Dalším opakujícím se nedostatkem u těchto zaměstnavatelů bylo nezajištění zdravotní způsobilosti (pravidelných lékařských prohlídek) u zaměstnanců k řízení motorových vozidel, kteří neměli v pracovní smlouvě sjednaný druh práce řidič, ale vykonávali též právě pracovní činnost řízení motorových vozidel vyšších (pro nákladní dopravu), protože byli držiteli řídičských oprávnění pro vyšší skupiny, než jsou standardní skupiny s označením B a B1. U zaměstnavatelů také byly zjištěny situace, kdy např. nebyly zpracovány a stanoveny zásady pro bezpečnou ruční manipulaci, popřípadě pro manipulaci za použití manipulačních prostředků ve skladech s hořlavými kapalinami, či ve skladech nebyly viditelně umístěny seznamy osob oprávněných manipulovat s příslušnými nebezpečnými látkami nebo přípravky ve skladech, skladování nebezpečných látek mimo bezpečné obaly (např. v lahvích od nápojů), absence schématických plánů skladů ve zpracovaných MŘS.

Mezi další nedostatky patřilo např. neprovádění kontrol na pojišťovacích ventilech v plynové kotelně, ulomený zachycovač řetězu na řetězové pile, neoznačení značkami (např. šikmým bezpečnostním šrafováním) spodních hran vrat, neurčení odpovědných osob za PZ, stohování a skladování materiálů v rozporu s MŘS, neoznačení obalů (např. kanystrů) příslušnými bezpečnostními značkami, neprovádění následných kontrol nejméně jednou za 12 měsíců v rozsahu stanoveným MPBP např. u ručních vozíků apod.

Obecně lze však shrnout, že vzhledem k rozsáhlosti vykonávaných činností byl celkový stav BOZP u zaměstnavatelů v oblasti údržby, správy a oprav pozemních komunikací včetně dopravního značení na dobré úrovni.

- **Velkoobchodní prodejny, sklady včetně logistických skladů**

V roce 2022 byla kontrolní činnost zaměřena na i na tyto subjekty, u kterých je ve velké míře na těchto pracovištích zaměstnavatelů využívána manipulační technika zaměstnanci, při jejichž používání, či v souvislosti s ní, se stále objevuje výskyt vzniku PÚ. Často tak při provozu motorových manipulačních vozíků při skladování a manipulaci s materiálem a břemeny, při provádění ruční manipulace, nebo pádu a sesunutí špatně stohovaných manipulačních jednotek a materiálů. I z tohoto důvodu byla pozornost zaměřena na celkový stav pracovišť a používaných zařízení, a to např. u prodejen se stavebním materiálem (tzv. stavebnin), prodejen se specializovaným stavebním materiálem (např. hutním), mrazíren, velkoobchodních prodejen s potravinami a ostatním sortimentem (např. kancelářských potřeb, elektronických a telekomunikačních technologií, s elektrospotřebiči), skladů a logistických center s potravinami včetně těch chlazených, ovocem a zeleninou, alkoholem a jiným nápoji, plastovými výrobky, farmaceutickými výrobky, drogerií, balíky pro vyřízení objednávek pro zákazníky u přepravních společností, elektrospotřebiči, krmivů pro zvířata apod.

U těchto subjektů v naprosté většině, a to i z důvodu jejich velikosti a počtu zaměstnanců, úkoly k zajišťování úkolů v prevenci rizik byly plněny prostřednictvím OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik, a to na základě uzavřených smluv se zaměstnavateli. Z tohoto důvodu byla i zpracovaná dokumentace k BOZP u těchto subjektů na dobré úrovni.

Kontrolní činnosti u těchto zaměstnavatelů v sobě zahrnovaly především kontrolu vnitřních a venkovních skladů pro skladování manipulačních jednotek, kde nejčastěji používanou manipulační technikou pro jejich přemísťování byly již výše uvedené motorové manipulační vozíky. Právě ty nebyly v některých případech zaměstnavateli zabezpečeny před spouštěním nepovolanými zaměstnanci (např. byly přístupné klíčky ve spínacích skříňkách zapalování). U těchto pojízdných zařízení prováděli servis nejčastěji přímo dodavatelé těchto zařízení.

Opakované nedostatky byly shledány v oblasti dodržování povinných požadavků na pracoviště, kde byla zjištěna např. absence vyznačených dopravních komunikací, prostorů pro vykládání a nakládání materiálů a komunikací pro pěší (často se na pracovištích pohybovali zaměstnanci více zaměstnanců současně s manipulační technikou), chybějící bezpečnostní značení snížených podchodných výšek, neprovedení aretace v krajních polohách u vrat, neoznačení spodních hran u zdvižných vrat ve skladech materiálů, špatně viditelná bezpečnostní značení poničená vnějšími vlivy (např. prachem) a provozem manipulační techniky, poničený povrch podlah (prohlubně), zatarasené únikové cesty atd. Dále u některých zaměstnavatelů provozujících sklady nebyly vyznačeny prostory pro nabíjení motorových manipulačních vozíků dle doložených MŘS.

U některých zaměstnavatelů také nebyly prováděny kontroly bezpečnosti provozu a technického stavu provozovaných zařízení, případně nebyly odstraňovány závady zjištěné těmito kontrolami, případně revizemi elektrické instalace pracovních zařízení. V případech zajištění povinností zaměstnavatelů vůči jejich zaměstnancům byly i případy, kdy nebyla u zaměstnanců ověřena zdravotní způsobilost (prostřednictvím vstupní nebo periodické lékařské prohlídky), nebo nebyli zaměstnanci vybaveni

příslušnými OOPP (často i vlivem velké fluktuace u těchto zaměstnavatelů), či u těchto OOPP nebyly dodrženy lhůty pro dobu jejich použitelnosti apod.

V případě samotné problematiky skladování se našli zaměstnavatelé, kteří neměli regály trvale označeny štítky s uvedením největších nosností buněk a nejvyšších počtů buněk ve sloupcích, chyběli jim tabulky určující maximální přípustné nosnosti podlah, měli zastavené uličky překážkami (např. z důvodu nedostatečné kapacity skladů), případně také nedostatečně ukotvené a technicky zabezpečené samotné regály, či nepředložili k nim jejich průvodní dokumentace. Kontrolní zjištění u zaměstnavatelů se také u některých z nich týkala absencí schématických půdorysných plánů skladů v MŘS (zejména u těch venkovních).

Nedostatky spojené se skladování často souvisely a reflektovaly kapacitní možnosti jednotlivých skladů, které byly nedostatečné (např. při situacích, kdy v krátkém časovém intervalu docházelo k naskladnění/příjmu velkého množství zásilek do skladu a jejich následnému přetřídění a konečné expedici/výdeji). Vzhledem k tomu byly porušovány předpisy k zajištění BOZP, a to např. zatarasenými dopravními komunikacemi, nadlimitním stohováním materiálů, nezajištěním volných uliček a průchodů na pracovištích, či vytvářením rizik naražením a přimáčknutím zaměstnanců manipulovanými břemeny, případně manipulační technikou. Tímto tak nebyly ze strany kontrolovaných subjektů dodrženy zásady bezpečného chování na pracovištích s možností ohrožení zaměstnanců dle ust. § 5 odst. 1 zák. č. 309/2006 Sb. nebo dle povinností vyplývajících z přílohy NV č. 101/2005 Sb. k problematice skladování a manipulace s materiálem a břemeny (např. skladování a stohování tak, aby se manipulační jednotky, materiály a předměty nemohly sesunout).

Výjimečně byly během kontrolní činnosti inspektorů z OIP na pracovištích zaměstnavatelů zjištěny nedostatky v podobě chybějících pokynů pro pohyb dalších fyzických osob po areálech subjektů, nenaplnění povinností ze strany kontrolovaných subjektů, a to vzájemně se písemně informovat o vyhledaných rizicích a přijatých opatřeních k ochraně před jejich působením, plní-li na jednom pracovišti úkoly zaměstnanci 2 a více zaměstnavatelů, chybějících pracovních postupů k údržbě venkovních pracovišť v zimním období, nebo chybějících určení odpovědných osob za tyto činnosti. Dále ve skladovacích halách se systémem skladování ve 2 výškových úrovních (s rizikem pádu z výšky přesahující 1,5 metru) nebyla vhodná ochrana proti pádu zaměstnanců. V několika případech nesplňovaly provozované mrazicí boxy s teplotou nižší než 0 °C podmínky pro nouzové opuštění těchto prostorů v případě nebezpečí.

Porušení ze strany zaměstnavatelů se vztahovala i k používaným zařízením a jejich obsluze, a to např. neseznáním obsluh motorových manipulačních vozíků s příslušnými předpisy, neprováděním kontrol u ručních vozíků (např. nízkozdvíhových paletových, rudlových), neprováděním řádných kontrol u jiných používaných zařízení apod.

Vzhledem k výše uvedenému lze uvést, že v této oblasti se vyskytovaly podobné nedostatky, jako v předchozích letech u subjektů v této kategorii, a to i v souvislosti s velkým vytížením těchto pracovišť zaměstnavatelů (příjem a výdej zboží), ale také s jejich kapacitními možnostmi. Nicméně vzhledem k vysokému početnímu zastoupení těchto subjektů po území celé ČR, kdy některé stále rozšiřují své provozovny včetně skladů, a také se vyskytující PÚ v souvislosti s pracovními činnostmi ruční manipulace a skladování včetně těch s manipulační technikou, je nadále nutné v této kontrolní činnosti ze strany OIP pokračovat.

- **Maloobchodní prodejny**

V případě těchto subjektů byla kontrolní činnost zaměřena na zaměstnavatele, kteří se po celém území ČR specializují na různý druh maloobchodního prodeje. Kontroly byly zaměřeny na zaměstnavatele provozující např. maloobchodní prodejny s potravinami (mimo standardní obchodní řetězce i např. na prodejny jenom s prodejem masa a masných výrobků, pečiva, ovoce a zeleniny, cukrářských výrobků, alkoholických a nealkoholických nápojů, smíšeného zboží), domácími potřebami včetně

železářství, elektrospotřebiči, nábytkem, podlah, koberci a jinými podlahovými krytinami, kancelářskými potřebami, oděvem a obuví včetně těch pracovních, sanitárním zařízením, drogerií, zahradnickými potřebami, krmivý pro zvířata, knih, autodoplňků a náhradních dílů, stavebním materiálem (např. i barev a laků, střešních krytin a klempířských doplňků), sportovními potřebami atd.

Kvalita a standard BOZP byl u těchto zaměstnavatelů do jisté míry také ovlivněn tím, zda tito využívali služeb OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik, či nikoliv. V případě, že se jednalo o obchodní řetězce zaměřené na maloobchodní prodej, tak ty měly systém BOZP většinou zajišťován centrálně. Ovšem ne pokaždé tak bylo operativně zajištěno, aby zjištěné nedostatky na jednom pracovišti (provozovně) byly v případě jejich existence i na jiné provozovně automaticky zaměstnavatelem odstraněny.

Zjištěné nedostatky u těchto zaměstnavatelů byly, podobně jako u velkoobchodního prodeje a skladů, zjištěny především u skladování materiálů a zboží, jejich manipulaci, vybavenosti, stavu a prováděných kontrol u technických zařízení (např. regálů, ručních vozíků, podlahových umývacích strojů, nářezových strojů, lisů na papír apod.). V tomto ohledu se tak opakovaly nedostatky při nedodržování zákonných požadavků na daná pracoviště včetně skladů, a to pro naplnění podrobnějších požadavků na ně, dle přílohy k NV č. 101/2005 Sb. (např. trvale neoznačení regálů štítky s uvedením největších nosností buněk a nejvyšších počtů buněk ve sloupcích, nevhodné stohování materiálů, zastavování uliček překážkami před regály, neodlišení dopravních komunikací a komunikací pro pěší od ostatních ploch apod.).

U kontrolovaných subjektů byly zjištěny i nedostatky, kdy někteří ze zaměstnavatelů připustili, aby jejich zaměstnanci vykonávali práce bez ověření zdravotní způsobilosti. V praxi to znamenalo, že nepodrobili zaměstnance vstupním lékařským prohlídkám před vznikem pracovních poměrů, nebo periodickým lékařským prohlídkám (nedodrželi termíny dle příslušné legislativy).

Obecně lze však shrnout, že vzhledem k různým druhům maloobchodního prodeje byl celkový stav BOZP u zaměstnavatelů na dobré úrovni. Počet zjištěných nedostatků byl také ovlivněn tím, kolik zaměstnanců bylo u subjektů zaměstnáno a zda v oblasti BOZP využívaly služeb OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik. Nicméně vzhledem k vysokému početnímu zastoupení těchto subjektů po území celé ČR, kdy některé stále rozšiřují své provozovny včetně skladů, a také se vyskytujícími PÚ v souvislosti s pracovními činnostmi ruční manipulace a skladování včetně těch s manipulační technikou, je nadále nutné v této kontrolní činnosti ze strany OIP pokračovat.

Shrnutí:

Sankční postihy byly uplatňovány v souladu s příslušnými ust. zákona o inspekci práce. Právním subjektům bylo v oblasti terciární sféry v roce 2022 uloženo v aktuálním kontrolním období, tzn. v rámci výše uvedené kontrolní činnosti, celkem 40 pokut v celkové výši 370 000 Kč.

V rámci provedených kontrol bylo zjištěno, že většina kontrolovaných subjektů využívala převážně služeb OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik, které neprováděly jen úkoly v hodnocení a prevenci rizik, ale zajišťovaly i zavedení vnitřního systému řízení BOZP včetně školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP u daných subjektů. I vzhledem k této skutečnosti lze zhodnotit, že BOZP bylo ve většině případů na dobré úrovni. Obecně i vlastní spolupráce mezi kontrolovanými subjekty a inspektory z OIP byla v průběhu kontrolní činnosti na dobré úrovni, bez výraznějších komplikací. Na základě provedených kontrol lze uvést, že zaměření a cíl byl splněn.

Lze konstatovat, že počet zjištěných nedostatků u kontrolovaných subjektů se odvíjel od řady faktorů, které měly vliv na jejich vlastní působení. Jednalo se např. o vlastnictví objektů (vlastní objekty, pronájem objektů s prováděním vlastních činností), jejich stáří, druhy provozovaných činností kontrolovaných subjektů (často několik druhů provozovaných činností na 1 pracovišti), velikosti daných subjektů, a v neposlední řadě i výdaje finančních nákladů na BOZP včetně případných modernizací objektů a samotných pracovišť včetně používaných zařízení. V této souvislosti měla na samotný provoz

některých pracovišť zaměstnavatelů vliv i tzv. energetická krize a předchozí dopady spojené s virovým onemocněním Covid-19.

V návaznosti na již výše uvedené kapitoly byla zjištěna především porušení týkající se podrobnějších požadavků na pracoviště, prostorového a konstrukčního uspořádání a vybavenosti pracovišť z hlediska odpovídajících podmínek na BOZP zaměstnavateli a požadavků na pracoviště (zejména v oblasti manipulace a skladování), používání zařízení k účelům a za podmínek, pro která byla určena, včetně doložení dokumentací k nim i s provedenými kontrolami a revizemi, případně neseznámení zaměstnanců zaměstnavateli s riziky a s opatřeními, které se týkaly vykonávaných prací a daných pracovišť, či neověření zdravotní způsobilosti u zaměstnanců.

V souvislosti s uvedenými výstupy z kontrolní činnosti je nadále nutné věnovat pozornost těmto kontrolovaným subjektům, a to i se zaměřením se na ně v rámci kontrol v následujících obdobích. Důvodem je i podpora těchto subjektů v jejich informovanosti o problematice BOZP a také ověření, zda u nich byla naplněna opatření k odstranění zjištěných nedostatků z minulosti.

Vzhledem k velkému početnímu zastoupení maloobchodních a velkoobchodních prodejen včetně jejich skladů po celém území ČR, a také i počtu zjištěných, opakujících se nedostatků, budou kontroly u těchto subjektů, mimo jiných, prováděny i v roce 2023.

4.9 Zpracovatelský průmysl

Z údajů uvedených v informačním systému o PÚ, který vede SÚIP dle zákona o inspekci práce, vyplývá, že ve zpracovatelském průmyslu a strojírenských provozech, ale i v metalurgii, vzniká značné množství závažných a ostatních PÚ, ale také PÚ smrtelných.

Kontroly byly přednostně zaměřeny na dodržování bezpečných technologických postupů, dále na zajištění bezpečného pracovního prostoru, skladování (polotovary, profilů, hotových výrobků, palet apod.), bezpečnost provozu motorových manipulačních vozíků, tzv. vysokozdvizných vozíků, účinnost instalovaných ochranných prvků (koncových spínačů, světelných clon, mříží, zakrytování, zabránění kontaktů s pohyblivými částmi nástrojů apod.). Dále i na provádění pravidelné a řádné údržby, kontrol a revizí strojních zařízení, přístrojů a náradí, odstraňování zjištěných nedostatků, účinnost kontrolní činnosti vedoucích zaměstnanců na všech stupních řízení. Pozornost byla také věnována robotizovaným pracovištím, dále automatickým linkám, automatickým tahačům, manipulačním prostředkům (ručně vedeným a motorovým vozíkům) a regálovým systémům.

Kontroly v oblasti zpracovatelského průmyslu a strojírenství byly prováděny přednostně u subjektů, u kterých došlo ke vzniku PÚ. Dále byl ověřen i způsob, jak jsou provozována technická zařízení v návaznosti na průvodní dokumentaci (návod výrobce). Pozornost byla také věnována oblasti vyhodnocení rizik a přijímání účinných opatření a OOPP na základě vyhodnocených rizik a jejich používání.

OIP vybraly ke kontrole minimálně 15 subjektů na inspektora dané specializace, které vykazovaly zvýšenou pracovní úrazovost nebo subjekty, kde se předpokládaly nedostatky při používání strojních zařízení. Stejná pozornost byla také věnována i subjektům, u nichž bylo v předcházejícím období zjištěno porušení povinností na úseku provozování strojních zařízení.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- používání strojních zařízení k účelům a za podmínek, pro které je určeno, v souladu s průvodní a provozní dokumentací,
- vyhodnocení rizik práce u strojních zařízeních a přijetí dalších požadavků na bezpečnost práce v souladu s MPBP,

- zaměstnavatelem stanovený bezpečný přístup obsluhy u strojních zařízení a dostatečný manipulační prostor a okolí strojních zařízení se zřetelem na technologický proces a organizaci práce umožňující bezpečné používání strojních zařízení,
- označení výstražnými nebo informačními značkami, sděleními, značením nebo signalizací, které jsou srozumitelné, mají jednoznačný charakter a nejsou poškozeny,
- zajišťování odborné kvalifikace (školení teoretické a praktické) osob obsluhy a údržby strojních zařízení, ustanovení osoby odpovědné za jejich provoz,
- provádění kontrol bezpečnosti provozu strojních zařízení, revizí, preventivní údržby a odstraňování zjištěných nedostatků,
- OOPP (zpracování seznamu na základě vyhodnocení rizik a jejich vlastní poskytování, seznámení a kontrola používání) se zaměřením na pracovní činnosti ve zpracovatelském průmyslu, dále v odvětví strojírenství, ale i v metalurgii.

V rámci plnění kontrolní činnosti bylo OIP provedeno celkem 1 255 kontrol, což je o 534 kontrol více, jak v předcházejícím období. Kontrolováno bylo 1 233 subjektů. Při těchto kontrolách bylo zjištěno 3 444 porušení, což je o 1 715 porušení více, jak v předcházejícím období.

Tab. č. 40 – Vybrané ukazatele u zpracovatelského průmyslu dle OIP

Ukazatel	OIP								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	58	56	47	162	63	251	402	195	1 233*
Počet kontrol	58	56	48	163	65	265	405	195	1 255
Počet zjištěných porušení	62	147	141	296	175	1 138	796	689	3 444
Počet opatření	2	0	0	3	3	52	5	1	66

(Pozn.: *Subjekty nelze sčítat, 1 subjekt mohl být kontrolován více OIP.)

Nejčastěji zjištěná porušení se týkala nedodržování zákoníku práce, dále zák. č. 309/2006 Sb., NV č. 101/2005 Sb. a NV č. 378/2001 Sb.

Tab. č. 41 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů ve zpracovatelském průmyslu

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zákoník práce	1 123	32,6
zák. č. 309/2006 Sb.	1 049	30,5
NV č. 101/2005 Sb.	752	21,8
NV č. 378/2001 Sb.	358	10,4
vyhl. č. 48/1982 Sb.	46	1,3
ostatní	116	3,4
Celkem	3 444	100

Zhodnocení výsledku kontrol dle zaměření:

- **Používání strojních zařízení k účelům a za podmínek, pro které je určeno, v souladu s průvodní a provozní dokumentací**

Porušení bezpečnostních předpisů v souvislosti s provozem strojních zařízení bylo častým zjištěním při kontrolní činnosti. Často bylo zjištěno, že technická zařízení nebyla provozována v souladu s provozní dokumentací. Tato skutečnost často představovala velké riziko možného ohrožení zdraví a života zaměstnanců. Jednalo se především o absenci ochranných krytů pohyblivých částí zařízení, kde hrozilo riziko kontaktu s pohyblivými se částmi zařízení, nebo zachycení např. části oděvu, rukavic, či vlasů. Kryty byly často odstraňovány i samotnými zaměstnanci. Při kontrolách byly opakovaně zjištěny nedostatky v oblasti demontovaných nebo vyblokováných koncových spínačů, elektrických snímacích ochranných zařízení, poškozených ovládacích prvků, jisticích prvků, měřících a snímacích

zařízení apod. Jako odůvodnění tohoto stavu bylo často udáváno „usnadnění“ pracovní činnosti, opomíjení jejich poškození, nebo tolerování vzniklého stavu, za účelem ušetřených nákladů na opravy, případně za účelem urychlení výroby a zabránění vzniku prostojů z důvodu opravy nebo servisu zařízení.

Častým zjištěním byla chybějící průvodní dokumentace. Především u starších strojů průvodní dokumentace (návodů k obsluze, montáži a údržbě) zcela chyběly. Často pak byly nahrazeny návody obdobných zařízení podobných typů, které ne vždy korespondovaly s používaným zařízením. U větších subjektů byly chybějící návody k obsluze nahrazeny MPBP, které ale ne vždy obsahovaly náležitosti uvedené v NV č. 378/2001 Sb., především ve smyslu provádění kontrol (stanovení jejich rozsahu a četnosti). U novějších typů strojních zařízení zpravidla kontrolované subjekty provozní dokumentaci k dispozici měly. Byly prováděny pravidelné kontroly a údržba, ale ne vždy byl rozsah kontroly stanovený výrobcem dodržován. I nadále byly předkládány ke kontrole provozní dokumentace v jiném než úředním jazyce.

V oblasti skladování byly zjištěny nedostatky v používání poškozených ocelových regálových konstrukcích. V mnoha případech šlo o deformaci konstrukcí vlivem manipulační techniky. Byly zjištěny i případy, kdy poškození bylo takového rozsahu, že hrozil pád samotné konstrukce, její části, popřípadě v něm uloženého materiálu. Dále byly zjištěny chybějící bezpečnostní prvky na regálových konstrukcích, jejich nedostatečné ukotvení, chybějící spojovací prvky, případně chybějící označení předepsanou nosností. V oblasti manipulace a manipulační techniky šlo především o používání manipulačních zařízení s poškozenými nebo chybějícími částmi (dveře, světlomety, chybějícím značením, chybějícími kryty, chybějícími nebo poškozenými bezpečnostními pásy apod.). Tyto nedostatky byly většinou uvedeny i ve zprávách o technických kontrolách (většinou označeny jako lehká závada), ale provozovatel na ně nereagoval. V rámci školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k BOZP pak často chyběla prokazatelná seznámení obsluh s návody výrobců, přestože to výrobci v návodech jednoznačně stanovovali.

- **Vyhodnocení rizik práce u strojních zařízeních a přijetí dalších požadavků na bezpečnost práce v souladu s MPBP**

Vyhledávání a hodnocení rizik na zařízeních a přijímání opatření k jejich odstranění bylo u kontrolovaných subjektů většinou realizováno v obecné rovině, kde za pomoci různých programů vyhodnotily rizika. Takto vyhodnocená rizika ne vždy a zcela odpovídala realitě v reálném provozu kontrolovaného subjektu. V některých případech občas docházelo k tomu, že organizace buď neměla vyhodnocená rizika pro všechna svoje zařízení, nebo naopak vyhodnotila rizika i pro zařízení, která se v jejím provozu nevyskytovala.

Nadále platilo, že ve velké míře byla rizika zpracována OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik, které subjektům zajišťovaly úkony v oblasti BOZP. Většina těchto „bezpečnostních techniků“ využívala komerčních systémů, které rizika i opatření k jednotlivým činnostem generovala automaticky. Rizika byla pak často obecná a nezahrnovala konkrétní činnosti, nebo používaná zařízení. U mnoha subjektů se s riziky po jejich vyhotovení již dále nepracovalo, nebyla aktualizována, a to ani s ohledem na změnu pracovního postupu nebo technologie. Chyběl systémový přístup k jejich aplikaci v rámci školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k BOZP, ale i k vyhledávání a posuzování. V praktickém pohledu nebylo postupováno v duchu preventivních zásad. Rizika tak nebyla omezována již při jejich vzniku, či u zdroje jejich původu.

V oblasti vyhodnocení rizik se opakovaně inspektoři z OIP setkávali na úseku zpracovatelského průmyslu a strojírenství s těmito typy nedostatků. První spočíval ve skutečnosti, že riziko nebylo vůbec vyhodnoceno a nešlo tak u něj přijmout vhodná opatření. Druhý typ nedostatku v oblasti hodnocení rizik byl ten, že riziko vyhodnoceno bylo, opatření bylo formálně přijata, nicméně do provozu opatření implementována nebyla.

- **Zaměstnavatelem stanovený bezpečný přístup obsluhy u strojních zařízení a dostatečný manipulační prostor a okolí strojních zařízení se zřetelem na technologický proces a organizaci práce umožňující bezpečné používání strojních zařízení**

Bezpečný přístup obsluhy k zařízení a dostatečný manipulační prostor k nim, s ohledem na prováděnou činnost, je oblastí BOZP, ve které stále převažuje porušování právních předpisů. Jako riziková místa obsluh strojů a zařízení byla vnímána pracovní místa v jejich blízkosti byla prováděna manipulace objemných manipulačních jednotek např. při navážení či odvážení výrobků či materiálů ke strojům nebo k výrobním linkám (JIS palety). Evidujeme řadu PÚ, kdy obsluha strojů zpravidla nevěnovala pozornost pohybu manipulačních vozíků (elektrických, LPG, autonomních apod.), nebo stohování manipulačních jednotek. V případě stohování kontrolované subjekty v řadě případech nepředložily doklady, že lze manipulační jednotky stohovat např. ve 2 a více vrstvách, a že spodní manipulační jednotka unese stohované manipulační jednotky. V případě manipulace s materiály bylo velmi často i zjištěno, že materiály byly ukládány na stropní konstrukce, především administrativních místností nebo přístavků, a to ve výšce cca 2,5 m nad podlahou, přestože uvedené prostory nebyly pro jejich skladování určeny.

V oblasti skladování a manipulace byly zjištěny regály s chybějícím označením nosnosti, podlahy skladů a prostorů pro skladování bez vyznačení maximálních nosností, neoznačené hrany nakládacích a vykládacích ramp a neoznačení manipulačních vozíků (zátěžovým diagramem, typovými štítky apod.). V provozech pak chyběla vyznačení komunikací, včetně únikových cest, označení snížených profilů podchodových výšek, stupňů schodišť a umístění značek upozorňujících na nebezpečí pádu osob z výšky. Velmi častým problémem byla ochranná zařízení – zcela chybějící, přestože existovalo riziko kontaktu, či zachycení s pohyblivými částmi zařízení, popř. byla ochranná zařízení vyražena buď přímo zaměstnavatelem, popř. zaměstnanci – byly snadno odnímatelná, popř. odpojitelná.

V oblasti provozu manipulačních vozíků, zejména tzv. vysokozdvizných, byla školení obsluhy prováděna často v obecné rovině dle platných právních předpisů, ale ne na konkrétní typy používaných vozíků. V řadě případech nebyla obsluha seznámena s návody výrobců k jejich obsluze, protože návody k dispozici nebyly. Bylo také i zjištěno, že v mnoha případech obsluha manipulačních vozíků sledovala svoji činnost než např. pohyb operátorů u výrobních linek.

- **Označení výstražnými nebo informačními značkami, sděleními, značením nebo signalizací, které jsou srozumitelné, mají jednoznačný charakter a nejsou poškozeny**

U většiny provozovaných strojů a zařízení chyběly výstražné značky informující o riziku vytvářeném daným zařízením, směru otáčení nástroje nebo maximálním limitu daného zařízení. Jedním z nedostatků v oblasti značení bylo vzhledem k charakteru provozu jejich opotřebení a poškození. Tím pádem nebyla tato značení srozumitelná. Další nedostatek se objevoval u značení ovládání strojních zařízení, kdy tato byla často dovezena ze zahraničí a provozovatel nezajistil označení ovládání v českém jazyce, případně nebyla označena vůbec.

V oblasti skladování a manipulace byly kontrolní činnosti inspektory z OIP zjištěny regály s chybějícím označením nosnosti, podlahy skladů a prostorů pro skladování bez vyznačení maximálních nosností, neoznačené hrany nakládacích a vykládacích ramp a neoznačení manipulačních vozíků (zátěžovým diagramem, typovými štítky apod.). V provozech pak chyběla vyznačení komunikací, včetně únikových cest, označení snížených profilů podchodových výšek, stupňů schodišť a umístění značek upozorňujících na nebezpečí pádu osob z výšky. V kontrolních zjištěních v roce 2022 převládala absence označení spodní hrany zdvižných vrat. Často zjištěným nedostatkem bylo chybějící označení rizikových pracovišť informací o riziku možného ohrožení zdraví při vstupu na tato pracoviště, včetně příkazových značek s informacemi o nutnosti použití příslušných OOPP, které chránily před vyskytujícími se riziky.

Komunikace pro pěší a jízdu manipulačních prostředků byly v řadě případech zastavěny např. zbožím, a tudíž museli zaměstnanci, ale i obsluhy manipulačních vozíků kolem nich kličkovat. Problémem bylo také to, že označení na komunikacích postupně vybledlo, nebo se oškrábalo a pokud se pravidelně neobnovuje, časem je prakticky neviditelné.

- **Zajišťování odborné kvalifikace (školení teoretické a praktické) osob obsluhy a údržby strojních zařízení, ustanovení osoby odpovědné za jejich provoz**

Na základě zjištěných poznatků z kontrol lze konstatovat, že zaměstnavatelé poměrně dobře zajišťovali dokumentaci o provedeném školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP. Nechyběla ani odborná způsobilost obsluhy, seřizovačů a zaměstnanců údržby. Naopak zaměstnavatelé mnohdy zanedbávali kontroly zdravotní způsobilost zaměstnanců, nebo neměli ustanovené osoby odpovědné za bezpečný provoz strojů. Porušení povinností zaměstnavateli ve smyslu ust. § 103 odst. 2 a odst. 3 zákoníku práce bylo zjištěno v 58 případech.

Závažný problém byl zjištěn v případě, kdy zaměstnavatelé, kteří přijímali i zahraniční zaměstnance, zpravidla méně kvalifikované a v některých případech i méně zodpovědné za svou bezpečnost, byli zaměstnáváni prostřednictvím agenturního zaměstnávání. Agentury práce nechávaly veškerou práci se zajištěním BOZP zaměstnanců jen na uživatelích. V mnoha případech pak byla jejich proškolení z obecných právních předpisů z BOZP nedostatečná a nekonkrétní, a to i z důvodu jazykových znalostí. Uživatelé pak zapomínali provádět nová proškolení po převedení těchto zaměstnanců na novou pracovní pozici, či nové pracoviště. Agenturní a cizí zaměstnanci byli sice z BOZP dle předložených dokladů proškoleni, ale faktické pochopení problematiky a její následné dodržování v rámci platných právních předpisů bylo nedostatečné. Velmi často však bylo zjištěno, že zaměstnanec nebyl řádně zacvičen na pracovišti, a také nebyl i seznámen s návodem konkrétního obsluhovaného zařízení (např. soustruhu, lisu, svařovací soupravy atd.).

V oblasti provozu motorových manipulačních vozíků, zejména těch tzv. vysokozdvížných, byla školení obsluhy prováděna často v obecné rovině dle platných právních předpisů, ale ne na konkrétní typy používaných vozíků. Někdy obsluha nebyla seznámena a neměla k dispozici ani návody výrobců k jejich obsluze. Rovněž bylo zjištěno, že zaměstnavatel neurčil obsluze ke zvedání nestandardního, těžkého a dlouhého břemene vhodný zvedací prostředek a neurčil jí k tomu přesný pracovní postup.

- **Provádění kontrol bezpečnosti provozu strojních zařízení, revizí, preventivní údržby a odstraňování zjištěných nedostatků**

V oblasti provozu strojů a zařízení v rámci kontrol byly zjištěny např. nedostatky v nedodržení lhůt pro provedení kontrol a údržby zařízení v souladu s průvodní dokumentací výrobců (nikoli však revizí), dále MPBP, případně nebyl rozsah kontrol a údržeb proveden v požadovaném rozsahu. Revize VTZ byly provedeny v požadovaných termínech dle platných norem, což bylo do jisté míry zapříčiněno skutečností, že revizní technici před uplynutím lhůty pro provedení periodických revizí zařízení dali na vědomí kontrolovaným subjektům tuto skutečnost.

V oblasti manipulační techniky řada kontrolovaných subjektů využívala tzv. fullservis, kdy v podstatě kontrolované subjekty měly nasmlouvány určité počty a typy manipulačních vozíků (techniky). Dodavatel posléze kontrolovaným subjektům zajišťoval požadovaný rozsah manipulační techniky s platnými kontrolami a revizemi. Údržbu manipulační techniky zjišťoval dodavatel a kontrolované subjekty dostaly k dispozici doklady o provedených kontrolách, které v rámci kontroly byly předloženy inspektorům z OIP.

Dále při kontrole plnění požadavků na výrobní a pracovní prostředky, v rozsahu ust. § 4 zák. č. 309/2006 Sb. byla zjištěna řada pochybení ze strany kontrolovaných subjektů. V rozsahu kontroly umístění strojů a technických zařízení na pracovištích, pracovního a manipulačního prostoru, umožňujícího bezpečné provádění všech obvyklých pracovních operací včetně seřizování, údržby,

v zásadě nebyly zjištěny nedostatky. V rámci kontroly ochranných zařízení strojů a technických zařízení, dále vybavení strojů a zařízení provozní dokumentací nebo MPBP a provádění předepsané údržby, kontrol a revizí strojů a technických zařízení v souladu s provozní dokumentací, byly zjištěny nedostatky (dle ust. § 4 odst. 1, 2 NV č. 378/2001 Sb.).

Provádění kontrol bezpečnosti provozu zařízení, revizí a preventivní údržby ve středních provozech byly samozřejmostí, včetně nastavení systému evidence těchto činností. U malých výrobních provozů bylo opakovaně zjištěno, že kontroly byly sice provedeny, ovšem provádění jejich zápisů do provozních deníků bylo pro zaměstnance obtěžující.

Pro tyto účely jsou zaváděny různé počítačové programy, které pomáhají pověřeným pracovníkům sledování termínů pro splnění této povinnosti. Pracovníci údržby pomocí těchto programů sledují i denní záznamy obsluhy, která má možnost do těchto programů zaznamenávat neshody při výrobě. Rovněž kontrolní činností byla věnována pozornost záznamům o předání stroje mezi jednotlivými směny. Tyto záznamy byly umístěny vždy na pracovišti obsluhy s výčtem kontrolní náplně, kde byla pozornost zaměřena především na funkčnost ochranných prvků. Stroje vedené softwarovými programy mají záznamy vedeny elektronicky.

- **OOPP (zpracování seznamu na základě vyhodnocení rizik a jejich vlastní poskytování, seznámení a kontrola používání) se zaměřením na pracovní činnosti ve zpracovatelském průmyslu, dále v odvětví strojírenství, ale i v metalurgii.**

Obecně lze konstatovat, že zaměstnavatelé svoji povinnost zpracovat seznam poskytovaných OOPP a poskytovat je zaměstnancům v zásadě dodržovali. Přidělování OOPP probíhalo u většiny zaměstnavatelů dle konkrétních rizik. Zaměstnavatelé obvykle vedli evidenci o přidělování OOPP, současně zaměstnanci stvrzovali svými podpisy převzetí OOPP a současně i seznámení s průvodními dokumentacemi těchto prostředků.

Nedostatky v této oblasti byly především ve formě neposkytnutí všech OOPP dle zpracovaných seznamů (např. poskytnutí pouze pracovního oblečení a pracovní obuvi). Dále zaměstnavatelé nekontrolovali, zda zaměstnanci používali přidělené OOPP, případně v jakém stavu tyto OOPP byly. Dále v oblasti poskytování OOPP zaměstnancům patřilo mezi zjištěné nedostatky např. nevypracování dokumentů, tzn. vlastních seznamů poskytovaných OOPP vypracovaných na základě vyhodnocení rizik ohrožujících zaměstnance kontrolovaných subjektů při pracovních činnostech. U některých strojů a zařízení byly kolektivně poskytovány OOPP, kterými byly zejména obličejové štíty, brýle, rukavice a ochranné obleky. Nebylo neobvyklou praxí, že zaměstnanec pracující na stroji měl OOPP uložené nebo zavěšené na viditelném místě, a přesto je nepoužíval a nepřipouštěl si tak možné riziko.

Dále k dodržování povinnosti na úseku OOPP na pracovištích kontrolovaných subjektů je třeba uvést, že mnohdy nebyla ve směrnicích zaměstnavatelů provedena aktualizace v souvislosti s účinností NV č. 390/2021 Sb.

Shrnutí:

V rámci kontrol v roce 2022 bylo inspektory z OIP uloženo kontrolovaným subjektům v dané oblasti v aktuálním kontrolním období, tzn. v rámci výše uvedené kontrolní činnosti, celkem 76 pokut, a to v celkové výši 980 500 Kč.

Kontroly byly zaměřeny převážně na vedení průvodní a provozní dokumentace u strojních zařízení, zajišťování příslušného školení k BOZP u zaměstnanců, kvalifikace obsluh a údržby, provádění preventivní údržby a revizí strojů, jejich vybavení ochranným zařízením, používání vhodných pracovních postupů, vybavení zaměstnanců vhodnými OOPP a přístup zaměstnavatelů k PÚ na pracovištích.

Negativním trendem zjištěným v rámci kontrolní činnosti v roce 2022 bylo formální vedení dokumentací k BOZP nereflektujících skutečný stav na pracovištích. Dokumentace připravovali často externí OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik pracující pro kontrolované subjekty. Např. velké společnosti s více pobočkami inklinovaly k využívání služeb dalších velkých společností z oboru BOZP, což se v praxi neukazovalo jako správné řešení.

Pozitivně lze vnímat dlouhodobý trend modernizace výrobních technologií velkých firem, o čem svědčí značné množství kolaudací, na nichž se inspektoři z OIP ze specializace hutnictví, strojírenství a zpracovatelský průmysl podíleli.

Pokračujícím trendem provázejícím modernizaci výrobních prostředků bylo snížení počtu PÚ obsluhy strojů a převažující podíl PÚ při manipulaci s materiály a střety s manipulačními vozíky. PÚ při samotné obsluze zařízení se týkaly převážně starších strojů, které nebyly vybaveny ochrannými prvky a BOZP byla do značné míry ovlivněna prostupy, znalostmi, šikovností a pozorností zaměstnanců.

V provozech zpracovatelského průmyslu stále pracují ve značné míře agenturní zaměstnanci. Agenturní zaměstnanci, vzhledem k jejich univerzálnosti, byli vysíláni podle potřeb uživatelů do firem, kde se někdy nestačili ani řádně zaškolit a zapracovat, natož získat osobní vztah a určitou loajalitu k firmě. Další přitěžující okolností byla znalost českého jazyka, neboť většina agenturních zaměstnanců nebyla českého původu. Jediným pozitivním trendem zjištěným při kontrolách byla ta skutečnost, že firmy, respektive jejich personální oddělení, se již ve značné míře naučily dodržovat pravidla pro školení k zajištění BOZP a zdravotní způsobilosti agenturních zaměstnanců.

Velmi rozdílná však byla kvalitativní úroveň fyzických OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik poskytujících své služby v oblasti bezpečnosti práce jednotlivým subjektům, což bylo zřejmé v případě zpracování např. vnitřních organizačních směrnic nebo osnov školení k zajištění BOZP. V této oblasti však docházelo k mírnému zvýšení úrovně zpracovaných dokumentů, byly tedy konkrétnější a blížily se skutečným provozním podmínkám na pracovištích zaměstnavatelů.

Kontroly bezpečnosti práce ve zpracovatelském průmyslu a strojírenství byly zařazeny do plánu kontrolní činnosti SÚIP i v předcházejícím období. Ovšem je nutno, že vzhledem značnému počtu a závažnosti zjištěných nedostatků, se bude v těchto kontrolách pokračovat i v dalších letech.

Závěrem lze konstatovat, že stanovený cíl prostřednictvím provedené kontrolní činnosti byl splněn všemi OIP.

4.10 Elektrická zařízení

Kontroly byly zaměřeny na nejčastější nedostatky, které se objevují při provozu EZ, kdy kontrolované subjekty nezajišťují v dostatečné míře údržbu, kontroly a revize zejména starších strojů a zařízení. Časté nedostatky jsou zjišťovány i v organizaci práce související s provozem EZ, provozní dokumentací k těmto zařízením, odborné způsobilosti osob pracujících na EZ a v zajištění ochrany před úrazem elektrickým proudem. Kontrolní činnost byla roce 2022 dále rozšířena o kontroly, prevenci a seznamování zaměstnanců, zaměstnavatelů, ve vztahu k činnostem v ochranných pásmech elektrizačních soustav, respektive elektrických vedení a o kontrolu provozu a činností při údržbě bioplynových stanic v souvislosti s nedávnými nehodami v této oblasti. Tohle byly oblasti, kterým inspektoři z OIP věnovali zvýšenou pozornost, a na které byla směřována kontrolní činnost.

Od 1. 7. 2022 vešla v účinnost nová legislativa, která klade na právnické osoby a PFO některé nové povinnosti. Proto inspektoři z OIP po tomto datu zaměřili svou pozornost i na plnění této legislativy kontrolovanými subjekty. Jednalo se zejména o kontroly plnění povinností zaměstnavatele vyhledávat, vyhodnocovat rizika a přijímat opatření jako součást prevence rizik z hlediska bezpečnosti práce u EZ, organizovat práci, stanovovat a zavádět pracovní postupy, seznamovat s nimi zaměstnance a kontrolovat jejich dodržování. Ověřit u zaměstnavatelů, zda a jakým způsobem jsou řešena bezpečnostní opatření,

pracovní postupy pro činnosti na EZ. Prověřit stav a úroveň dodržování bezpečnostních předpisů při provozu a údržbě bioplynových stanic zejména se zaměřením na VTZ – EZ.

Kontroly měly mít rovněž preventivní charakter, neboť je vhodné formou osvěty přimět zaměstnavatele k dodržování právních předpisů včetně norem v dané oblasti.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- vyhledávání, hodnocení rizik a přijímání opatření při provozování činnosti v oblasti EZ,
- školení, seznamování s předpisy ve vztahu k provozovaným EZ a k práci ve výškách,
- pracovní postupy (práce pod napětím, práce ve výškách apod.),
- zpracování vlastního seznamu pro poskytování OOPP na základě vyhodnocení,
- rizika podle konkrétních činností,
- ochranu před úrazem elektrickým proudem,
- provedení elektrických instalací,
- pohyblivé a poddajné přívody,
- provozní dokumentace EZ,
- odbornou způsobilost pracovníků v elektrotechnice,
- revize a kontroly EZ.

V rámci kontrolní činnosti bylo v dané oblasti v roce 2022 provedeno celkem 529 kontrol z toho 58 kontrol zaměřených na provoz bioplynových stanic. Při kontrolách bylo zjištěno celkem 1 003 nedostatků představujících 1 242 porušení závazných právních předpisů. Dále bylo v rámci kontrol navrženo 89 TOO.

Z celkového počtu zjištěných nedostatků bylo v 58 případech uloženo, podle ust. § 7 odst. 1 písm. h) zákona o inspekci práce, opatření k odstranění zjištěných nedostatků. V 938 případech nebylo vydáno opatření, protože opatření nešlo vydat nebo nedostatky byly odstraněny zpravidla v průběhu kontrol.

Tab. č. 42 – Vybrané ukazatele u EZ dle OIP

Ukazatel	OIP								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	72	0	21	24	76	121	100	106	519*
Počet kontrol	77	0	21	24	80	121	100	106	529
Počet zjištěných porušení	5	0	46	36	113	216	190	636	1 242
Počet opatření	0	0	0	2	6	0	1	7	16

(Pozn.: *Subjekty nelze sčítat, 1 subjekt mohl být kontrolován více OIP.)

Tab. č. 43 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů u EZ

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zákoník práce	454	36,5
zák. č. 309/2006 Sb.	226	18,2
vyhl. č. 48/1982 Sb.	197	15,8
NV č. 101/2005 Sb.	161	13,0
NV č. 378/2001 Sb.	143	11,5
NV č. 406/2004 Sb.	16	1,3
zák. č. 250/2021 Sb.	12	1,0
NV č. 190/2022 Sb.	12	1,0
vyhl. č. 50/1978 Sb.	8	0,6
zák. č. 174/1968 Sb.	6	0,5
vyhl. č. 73/2010 Sb.	4	0,3
NV č. 201/2010 Sb.	2	0,2

NV č. 362/2005 Sb.	1	0,1
Celkem	1 242	100

Nejčastěji byl kontrolovanými subjekty porušován zákoník práce v jeho části páté, zák. č. 309/2006 Sb., vyhl. č. 48/1982 Sb., NV č. 101/2005 Sb. a NV č. 378/2001 Sb. (viz výše uvedená tabulka).

Zhodnocení výsledku kontrol dle zaměření:

- **Vyhledávání, hodnocení rizik a přijímání opatření při provozování činnosti v oblasti EZ**

Kontrolami bylo zjištěno, že kontrolované subjekty při vyhledávání rizik včetně stanovení opatření, velmi často postupovaly pouze formálně a v mnoha případech, v předložených dokumentacích, chyběla úplně vyhodnocení rizik týkající se provozu EZ. Pokud bylo hodnocení rizik vypracováno, příslušná dokumentace dosahovala často nízké kvality. Analýzy rizik byly prováděny pracovníky bez znalostí technologie a bez odborné praxe v oboru EZ. Při nedodržování předpisů k zajištění bezpečného provozu EZ může za určitých okolností dojít k ohrožení života a zdraví nejen značného počtu zaměstnanců u kontrolovaných subjektů, ale i zástupců široké veřejnosti a současně také i ke značným materiálním škodám. Dále si někteří zaměstnavatelé, aby splnili svoje povinnosti, často nechávali zpracovat dokumentace externími pracovníky, a tak v mnoha případech došlo k tomu, že byly tyto dokumentace napsány obecně a neodpovídaly konkrétním provozům.

- **Školení, seznamování s předpisy ve vztahu k provozovaným EZ a k práci ve výškách**

V této kontrolní oblasti byly zaznamenány nedostatky ve školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP zaměstnanců, zejména se jednalo o neseznámení zaměstnanců s provozními dokumentacemi a neseznámení zaměstnanců s riziky vznikajícími při práci na EZ a při práci ve výškách.

Zaměstnavatelé neměli k dispozici pro provozované EZ provozní dokumentace (návody k obsluze, údržbám a opravám), a nemohli tak vytvořit odpovídající podmínky pro BOZP. Uvedené vedlo k tomu, že kontrolované subjekty nepřijímaly dostatečná opatření k předcházení rizikům tím, že zaměstnanci nebyli proškoleni a seznámeni s návody k obsluze k přiděleným elektrickým strojům, přístrojům a zařízením.

- **Pracovní postupy (práce pod napětím, práce ve výškách apod.)**

Při kontrolách bylo zjištěno, že předložené a vypracované pracovní postupy pro práce v blízkosti a pod napětím a pro práce ve výškách byly často obecného charakteru. Zaměstnanci podle nich nemohli postupovat a z toho důvodu se snažili svoji práci vykonávat dle vlastních zkušeností a postupů, které v mnoha případech zvyšovaly riziko vzniku PÚ.

- **Zpracování vlastního seznamu pro poskytování OOPP na základě vyhodnocení**

Kontrolované subjekty v několika případech nezajistily vypracování nebo aktualizaci vlastních seznamů pro poskytování OOPP, a to na základě vyhodnocení elektrických rizik podle konkrétních činností na EZ. Zaměstnavatelé v důsledku nedostatečného zhodnocení rizik neposkytli zaměstnancům vhodné OOPP, např. ve vztahu k ohrožení elektrickým obloukem při práci na EZ.

- **Rizika podle konkrétních činností**

Jak již bylo uvedeno výše, vypracované směrnice hodnotící rizika předkládané při kontrolách, byly často formulovány obecně, bez specifikování konkrétních činností.

- **Ochrana před úrazem elektrickým proudem**

Z pohledu zajištění ochrany před úrazem elektrickým proudem nebyla zaměstnavateli učiněna dostatečná opatření, zejména nebyla přijata veškerá ochranná opatření k zajištění ochrany za normálních

podmínek (ochrana před nebezpečným dotykem živých částí). Dále nebyla přijata veškerá ochranná opatření k zajištění ochrany za jedné poruchy (ochrana před dotykem neživých částí), nebyly dodrženy veškeré požadavky u prostředků zvýšené ochrany před úrazem elektrickým proudem, nebyla aplikována předepsaná doplňková ochrana proudovým chráničem a nebyla přijata dostatečná opatření proti nebezpečným účinkům elektrického oblouku.

- **Provedení elektrických instalací**

Při kontrolách bylo zjištěno, že provozovatelé nedodrželi uznávané technické standardy při provozu elektrické instalace, např. řádně neoznačili jistící přístroje v elektrických rozvaděčích tak, aby jištění obvodů bylo možno snadno rozeznat, dále pak nebyly označeny elektrické kabely vedoucí z rozvaděčů, části elektrické instalace nebyly mechanicky pevné a spolehlivě upevněné, kryty chránící před dotykem živých částí byly nedostatečné a poškozené, části elektrických instalací nebyly dostatečně chráněny proti nebezpečným účinkům zkratových proudů a přetížení, nebyla učiněna veškerá opatření proti škodlivému působení prostředí na bezpečnost elektrické instalace a nebyly zajištěny přístupy k elektrickým rozvaděčům.

- **Pohyblivé a poddajné přívody**

Pohyblivé a poddajné přívody nebyly při provozování dostatečně chráněny před mechanickým poškozením, a vytržením ze svorek. Dále často nebyly používány jen za provozních a pracovních podmínek, pro které byly konstruovány a vyrobeny. U pohyblivých a prodlužovacích přívodů nebyly z hlediska bezpečnosti a funkčnosti použity vhodné elektroinstalační prvky.

- **Provozní dokumentace EZ**

V několika případech nebyla k dispozici dokumentace umožňující práce na EZ, nebyly k dispozici protokoly o určení vnějších vlivů, u provozovatelů EZ nebyly uloženy revizní zprávy EZ přístupné v elektronické nebo listinné podobě inspektorům z OIP a taktéž nebyly k dispozici v elektronické nebo listinné podobě kontrolní záznamy o kontrole EZ přístupné inspektorům z OIP.

- **Odborná způsobilost pracovníků v elektrotechnice**

Zkoušky a přezkušování (i u větších zaměstnavatelů) byly většinou zajišťovány externě u jiných firem, osvědčení o odborné způsobilosti pak nebyla vydávána vlastními zaměstnavateli, ale pouze převzata, a to zpravidla bez zápisů o zkouškách, přezkoušení, kdy zaměstnavatelé měli za to, že sama existence osvědčení je dostačující pro činnosti uvnitř jejich organizací. Následkem pak bylo nepotvrzení tohoto osvědčení ze strany kontrolovaných subjektů, nebo pověřování činností, řízení činností a provádění revizí pracovníky, kteří neměli odpovídající kvalifikace ve smyslu příslušné vyhlášky, v případě osvědčení vydaných po 1. 7. 2022 dle příslušného NV.

- **Revize a kontroly EZ**

V této oblasti byly nedostatky nejčastěji zjištěny při kontrole plnění bezpečnostních předpisů týkajících se provozu EZ. Jednalo se zejména o neprovádění předepsaných kontrol a revizí nebo jejich provádění mimo stanovené lhůty. Dále kontrolované subjekty při plnění zákonných povinností nezajistily stanovení lhůt a rozsahů předepsaných kontrol a revizí EZ. Rovněž tyto subjekty nevedly záznamy o stanovení lhůt a rozsahů revizí EZ a nevedly kontrolní záznamy o předepsaných kontrolách EZ. Často bylo zjištěno, že kontrolované subjekty neprovedly odstranění závad uvedených v revizních zprávách k daným zařízením a spokojily se pouze se skutečností, že revizní zprávy jsou vyhotoveny.

V mnoha případech kontrolované subjekty nerozlišovaly mezi pojmy kontrola a revize EZ. Na žádost inspektorů z OIP o předložení záznamů o kontrolách EZ (kontroly jednou za 12 měsíců ve smyslu ust. § 4 odst. 2 NV č. 378/2001 Sb.) předkládaly kontrolované subjekty revizní zprávy EZ.

Shrnutí:

V rámci kontrol bylo v roce 2022 inspektory z OIP kontrolovaným subjektům uloženo v aktuálním kontrolním období, tzn. v rámci výše uvedené kontrolní činnosti, celkem 6 pokut, a to v celkové výši 47 000 Kč.

Kontroly byly primárně zaměřeny na preventivní působení u zaměstnavatelů (i na samotné zaměstnance) a provozovatelů EZ a na osvětu v souvislosti s nabytím účinnosti zák. č. 250/2021 Sb. a jeho prováděcích právních předpisů, tj. NV č. 190/2022 Sb. a NV č. 194/2022 Sb.

Poznatky z dalších kontrolovaných oblastí ukazují, že největší nedostatky byly v oblasti technické prevence rizik, kdy kontrolované subjekty nezajišťovaly v dostatečné míře údržby, kontroly a revize provozovaných EZ. V přímé souvislosti s těmito nedostatky bylo pak nestanovení osoby odpovědné za stav a provoz EZ.

Kontrolní činnost v roce 2023 bude zaměřena na kontrolu plnění povinností zaměstnavatelů a provozovatelů EZ vyplývajících ze zák. č. 250/2021 Sb. a jeho prováděcích právních předpisů, tj. NV č. 190/2022 Sb. a NV č. 194/2022 Sb.

4.11 Zdvihací zařízení

V návaznosti na kontrolní zjištění v předcházejícím období a dále na základě rozboru vývoje pracovní úrazovosti se evidují u ZZ, a to opakovaně, závažné nedostatky, mezi které patřilo zejména nevyhodnocení konkrétních rizik, dále nezpracování konkrétního systému bezpečné práce (dále jen „SBP“), používání zařízení v rozporu s návodem výrobce, ale také i klesající úroveň teoretické a praktické přípravy jeřábníků a vazačů. Kontroly ZZ byla provedeny u ZZ bez rozdílu nosnosti a účelu jejich použití. Součástí této kontrolní činnosti byly také i prostředky pro vázání (ocelová a textilní lana, řetězy), dále zavěšení (traverzy, „S“ a „C“ háky) a uchopení břemene (magnety, svěrky, přísavky). V rámci kontrolní činnosti byla pozornost věnována i dodržování povinností zaměstnavatelů z hlediska zabezpečení odpovídající obsluhy, dále technického stavu, provádění předepsaných kontrolních úkonů a vedení předepsané dokumentace ZZ.

Zvláštní pozornost pak byla věnována bezpečnému provozu ZZ na staveništích, tzn. mobilním a nakládacím jeřábům, stavebním výtahům, plošinám, vázacím a uchopovacím prostředkům apod.

Kontrolní činnost se také i zaměřila na BOZP zaměstnanců pracujících na těchto zařízeních, stejně jako zaměstnanců a dalších osob nezúčastněných, avšak jejich provozem dotčených. V rámci provedených kontrol inspektory z OIP byly také zaměstnavatelům sděleny i změny v oblasti ZZ v souvislosti s NV č. 193/2022 Sb. ve vazbě na nový zákon č. 250/2021 Sb. Dále byl ověřen přístup zaměstnavatelů k vyhodnocení rizik souvisejících s bezpečným provozem ZZ.

Cílem preventivní kontrolní činnosti bylo také přispět i k větší BOZP zaměstnanců pracujících na těchto zařízeních, stejně jako zaměstnanců a dalších osob nezúčastněných, avšak jejich provozem dotčených. Ověřit přístup zaměstnavatelů k vyhodnocení rizik souvisejících s bezpečným provozem ZZ.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- ověření, zda provozovatelé ZZ mají k dispozici provozní dokumentace zařízení, dále zda používají zařízení k účelům a za podmínek, pro které je určeno,
- odbornou způsobilost (teoretickou a praktickou přípravu) včetně ověření zdravotních způsobilostí k výkonu konkrétní pracovní činnosti,
- prevenci rizik, dále na způsob vedení dokumentace o vyhledaných a vyhodnocených rizicích a také na to, jak zaměstnavatelé přijímají opatření k jejich odstranění,
- SBP nebo místní bezpečnostní předpis pro jiná zdvihadla než jeřáby ve vztahu k používání ZZ a k manipulaci s konkrétními břemeny,

- provádění odborných úkonů k prověření technického stavu ZZ, tzn. zda ZZ jsou řádně revidována, kontrolována a udržována,
- volbu, označení, kontroly, uložení a vedení dokumentace u prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemen, které podléhají evidenci a pravidelným kontrolám technického stavu.

V rámci stanovené kontrolní činnosti, a to v souladu se zákonem o inspekci práce, bylo provedeno 17 inspektory specializace VTZ – ZZ celkem 629 kontrol, což je o 225 kontrol více, jak v předcházejícím období a zjištěno 903 porušení, což je o 325 porušení více, jak v předcházejícím období. Nedostatků bylo řešeno zejména vydáním příkazu na místě nebo uloženo opatření k odstranění nedostatku. Dále bylo vydáno 5 TOO (viz tabulka níže), což je o 4 více, jak v předcházejícím období.

Z výše uvedeného vyplývá, že celkově za SÚIP byl počet stanovených kontrol v oblasti ZZ splněn.

Tab. č. 44 – Vybrané ukazatele u ZZ dle OIP

Ukazatel	OIP								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	71	46	32	57	75	118	78	131	604*
Počet kontrol	86	46	32	58	76	122	78	131	629
Počet zjištěných porušení	15	138	68	23	35	56	115	453	903
Počet opatření	0	1	0	0	0	1	1	2	5

(Pozn.: *Subjekty nelze počítat, 1 subjekt mohl být kontrolován více OIP.)

Nejčastěji, tak jako i v předcházejícím období, byl porušován zákoník práce, a to v oblasti prevence rizik (dle jeho ust. § 102), dále v oblasti nezajištění školení a neurčení obsahu a četnosti školení včetně nevedení evidence o školeních zaměstnanců (dle jeho ust. § 103) a nepřidělení OOPP dle vlastního seznamu na základě vyhodnocených rizik (dle jeho ust. § 104). Velmi často zjišťovaným nedostatkem byla však i nadále absence záznamů o provedení ověření znalostí školených zaměstnanců.

Jako další byl kontrolovanými subjekty porušován zák. č. 309/2006 Sb. a to v oblasti požadavků na výrobní a pracovní prostředky a zařízení, jak vyžaduje jeho ust. § 4 odst. 1 písm. c), tj. pravidelná a řádná údržba, kontroly a revize. Opakovaně kontrolované subjekty také porušovaly i požadavky na organizaci práce a stanovení pracovních postupů tak, aby byly dodržovány zásady bezpečného chování na pracovišti (dle jeho ust. § 5 odst. 1).

Dalším závažným zjištěním v oblasti bližších požadavků na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a náradí bylo nedodržení požadavků stanovených NV č. 378/2001 Sb. (dle jeho ust. § 3 a ust. § 4).

V rámci kontrolní činnosti bylo také zjištěno, že v řadě případů kontrolované subjekty porušovaly např. ust. § 3 NV č. 101/2005 Sb.

V rámci kontrolní činnosti bylo, mimo jiné, i zjištěno, že v řadě případech provozovatelé ZZ nezareagovali na platnost nového zák. č. 250/2021 Sb. a z něj vyplývajícího prováděcího právního předpisu NV č. 193/2022 Sb., které nabyly účinnosti od 1. 7. 2022.

Tab. č. 45 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů u ZZ

Předpis	Počet porušení	% ze zjištěných porušení předpisů
zákoník práce	335	37,1
zák. č. 309/2006 Sb.	295	32,7
NV č. 378/2001 Sb.	153	16,9
NV č. 101/2005 Sb.	105	11,6
ostatní	15	1,7
Celkem	903	100

Zhodnocení výsledku kontrol dle zaměření:

- **Ověření, zda provozovatelé ZZ mají k dispozici provozní dokumentace zařízení, dále zda používají zařízení k účelům a za podmíněk, pro které je určeno**

V rámci kontrolní činnosti bylo zjištěno, že zaměstnavatelé provozující starší ZZ měli v řadě případech tato zařízení bez průvodních dokumentací (návodů výrobců). Dále bylo např. zjištěno, že věžové jeřáby, případně mobilní jeřáby používané pro manipulaci s břemeny na stavbách a staveništích byly zpravidla nová zařízení, avšak v několika případech bylo zjištěno, že provozovatelé těchto zařízení si pořídili tato zařízení v zahraničí a neměli k dispozici průvodní dokumentace v českém jazyce, jak požaduje ust. § 2 písm. g) zák. č. 250/2021 Sb.

V několika případech bylo rovněž také i zjištěno, že věžové jeřáby, které byly na staveniště zapůjčeny prostřednictvím firem, které jeřáby pronajímaly, pak tyto věžové jeřáby byly dodány bez kompletních průvodních dokumentací. Firmy, které věžové jeřáby zapůjčily, nedodaly provozovatelům kompletní průvodní dokumentace, ale pouze obecné pokyny pro obsluhu věžových jeřábů.

Provedenými kontrolami nebylo zjištěno, že by provozovatelé ZZ používali tato zařízení k jiným účelům, než pro které byla tato ZZ výrobcem určena.

Při provozu pohyblivých pracovních plošin nebyly často dodrženy minimální požadavky na bezpečný provoz a používání zařízení tím, že uvedené plošiny nebyly při jejich provozech používány v souladu s provozními dokumentacemi, neboť zaměstnanci v prostoru košů plošin nepoužívali žádné OOPP proti pádu.

Nedostatky však přetrvávaly i nadále v řízení provozu jeřábů naprosto nekompetentními osobami, v neposlední řadě pak ke snaze předávání odpovědnosti malým subdodavatelům, kteří pochopitelně kompetentní a zkušené osoby, které by bezpečně řídily pronajaté jeřáby, např. na stavbách, neměly.

- **Odborná způsobilost (teoretickou a praktickou přípravu) včetně ověření zdravotních způsobilostí k výkonu konkrétní pracovní činnosti**

V rámci kontrolní činnosti byly zjištěny vážné nedostatky v osnovách školení, kde nebyly uvedeny např. příslušné platné právní předpisy, podle kterých byli zaměstnanci seznámeni se svými povinnostmi.

Nejčastějším nedostatkem při školení bylo, že zaměstnanci obsluhující ZZ nebyli proškoleni na konkrétní zařízení a nebyly o těchto proškolení vedeny doklady. Dalšími zjištěnými nedostatky v oblasti školení bylo, že zaměstnavatelé neurčili obsahy, četnosti školení o právních a ostatních předpisech, způsoby ověřování znalostí zaměstnanců a vedení dokumentací o provedených školeních.

Při kontrolní činnosti bylo v některých případech zjištěno, že procesy výcviku jeřábníků neprobíhaly dle čl. 5 ČSN ISO 9926-1. Konkrétně nebylo provedeno seznámení se způsobem komunikace, dále s prováděním normálních a nouzových úkonů u jeřábů, s prováděním denních a týdenních kontrol, s určováním hmotností břemen a vzdáleností. Bylo však také zjištěno, že zaměstnavatel nepředložil doklad, ze kterého by vyplývalo, že zajistil zaměstnancům školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP jeřábníků a vazačů. Tito zaměstnanci nebyli seznámeni s návody na obsluhu konkrétních ZZ a s návody na používání prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemen, které kontrolovaný subjekt používá.

Vážným zjištěním bylo, že zaměstnavatel neměl určenou pověřenou osobu odpovědnou za provoz jeřábů a zdvihadel, jak je stanoveno v čl. 4.2 ČSN ISO 12480-1. Pověřená osoba odpovídající za provoz jeřábů a zdvihadel nebyla tak odpovídajícím způsobem vyškolená dle čl. 4.2 ČSN ISO 12480-1, nebyla seznámena s návody na obsluhu ZZ a prostředků pro zavěšení a uchopení břemen používaných v daném subjektu.

Bylo také v řadě případů zjištěno, že nově prováděné zkoušky z odborné způsobilosti obsluh ZZ uvedených v ust. § 3 odst. 1 písm. a) NV č. 193/2022 Sb. a vazačů břemen nebyly v několika případech prováděny před tříčlennou komisí, kdy předseda musí být revizní technik s osvědčením pro příslušný druh a rozsah VTZ – ZZ.

V oblasti ověřování zdravotních způsobilostí bylo zjištěno, že většina zaměstnavatelů již plní platnou vyhl. č. 79/2013 Sb., v jejíž příloze jsou stanoveny lhůty lékařských prohlídek jeřábníků a vazačů břemen, avšak v SBP i přesto byly uvedeny staré lhůty pro ověření zdravotních způsobilostí jeřábníků a vazačů.

- **Prevence rizik, dále způsob vedení dokumentace o vyhledaných a vyhodnocených rizicích a dále, jak zaměstnavatelé přijímají opatření k jejich odstranění**

V rámci kontrolní činnosti byl také kladen důraz na prevenci rizik, tzn. na všechna opatření vyplývající z právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP a z předpisů zaměstnavatele, které mají za cíl předcházet rizikům, odstraňovat je nebo minimalizovat působení neodstranitelných rizik při provozu ZZ.

Vyhledávání pracovních rizik na pracovištích spojených s provozem ZZ trvale vykazovala v řadě případů formální přístup. Opakovaně byla tato situace zjištěna v případech, kdy zaměstnavatelé využívali služeb komerčních externích techniků BOZP, kteří ve značné míře využívali komerčně zajišťované, již předem zpracované soubory rizik, bez konkretizace na místní podmínky jednotlivých provozovatelů ZZ a specifika jednotlivých činností spojených s provozem a obsluhou těchto zařízení, případně prostředků pro vázání a zavěšení břemen.

Opakovaně se vyskytovaly nedostatky ve zpracování základních předepsaných dokumentací, které mnohdy nebyly zpracovány odpovídajícím způsobem, opět především s ohledem na konkrétní podmínky provozovatele – uživatele vyhrazených ZZ. Tak jako v předchozích letech, tak i v roce 2022 byly zjištěny nedostatky v úrovni zpracování organizačních směrnic pro provoz ZZ, jmenovitě SBP pro provoz ZZ, stejně tak jako v dalších interních předpisech, jako jsou technologické postupy, pracovní návody, pokyny. Jde především o neaktuálnost těchto dokumentů, jejich povšechné pojetí, případně nesoulad jejich obsahu se zjištěnou skutečností.

V případě provozování pracovních plošin byly kontrolované subjekty nejodpovědnějšími v zajišťování odbornosti pro své zaměstnance, působících jako obsluha těchto ZZ. V několika případech bylo však zjištěno, že provozovatelé měli zpracovaný předepsaný předpis pro provoz těchto ZZ, ale zaměstnanci tento předpis nedodržovali. Dále při provozu pohyblivých pracovních plošin bylo často zjištěno, že nebyl žádným způsobem zajištěn ohrožený prostor pod místem výkonu práce ve výšce z košů pohyblivých pracovních plošin, kde mohlo dojít např. k pádu náradí či předmětů z výšky.

Na staveništích, kde se pohybovali vazači břemen ve výšce větší než 1,5 metrů, bylo v několika případech zjištěno, že nebyli chráněni proti pádu z výšky.

V rámci kontrolní činnosti byly zjištěny také i nedostatky v absenci protokolů z odstranění závad po revizích a zkouškách ZZ, absence bezpečnostního značení a tabulek, zabezpečení strojoven výtahů, neprovedení nedestruktivní zkoušky vázacích řetězů, které zaměstnavatel řešil ihned po zjištění závady a snažil se odstranit v průběhu kontroly.

- **SBP nebo místní bezpečnostní předpis pro jiná zdvihadla než jeřáby ve vztahu k používání ZZ a k manipulaci s konkrétními břemeny**

Zpracování MPBP – SBP je dáno požadavkem čl. 4.1 ČSN ISO 12 480-1 a od 1. 7. 2022 rovněž požadavkem přílohy č. 3 k NV č. 193/2022 Sb. Jednotliví zaměstnavatelé jsou si převážně vědomi, že při provozu jeřábů jsou povinni zpracovat požadovaný SBP. V ojedinělých případech (jeřáby o nízké nosnosti) nebyl tento SBP u provozovatele zpracován. V praxi se rovněž ukázalo, že sice SBP byl

zpracován, ale na pracovišti nebyl realizován a nikým ve společnosti nebylo kontrolováno jeho dodržování. Předložené SBP v několika případech neměly požadovaný rozsah vzhledem k prováděným činnostem, kdy nebyly rozpracovány jednotlivé předepsané kapitoly, a to především požadavek čl. 4.1 písm. a) ČSN ISO 12480–1 k navržení činnosti jeřábů a zdvihadel. V SBP byla u některých provozovatelů jeřábů zmínka, že navržení činnosti provedou kompetentní pověřené osoby, přičemž SBP sám o sobě žádné navrhované činnosti neobsahoval. Na staveništích byly v několika případech dodány i se zapůjčeným věžovým jeřábem SBP, který ovšem neřešil konkrétní řízení provozu jeřábu na staveništi, tzn. byl obecný. Provozovatelé dále tyto SBP již nedoplnili na konkrétní podmínky.

Dalším zjištěným nedostatkem bylo nenaplnění požadavku čl. 4.1 písm. b) ČSN ISO 12480–1 (výběr, zajištění a použití vhodného jeřábu a příslušenství), kdy SBP neobsahovaly příslušenství, které se používá v souvislosti s provozem jeřábů, jako jsou např. vhodné vázací či závěsné prostředky.

Rovněž bylo při kontrolní činnosti zjištěno, že se zpracovaným SBP nebyl seznámen žádný zaměstnanec zúčastněný na provozu věžového jeřábu.

Pro provoz pojízdných zdvihacích pracovních plošin zaměstnavatelé v převážné většině neměli zpracován pracovní systém ve smyslu ustanovení čl. 4.2 ČSN ISO 18893 (pojízdné zdvihací pracovní plošiny – bezpečnostní zásady, prohlídky, údržba a provoz), který je nutné rovněž od 1. 7. 2022 zpracovat i dle požadavků přílohy č. 3 k NV č. 193/2022 Sb.

- **Provádění odborných úkonů k prověření technického stavu ZZ, tzn. zda ZZ jsou řádně revidována, kontrolována a udržována**

V rámci kontrolní činnosti bylo zjištěno, že zaměstnavatelé často neměli vypracované plány kontrol revizí a údržby. Většinou se spoléhali na to, že jim externí firmy budou hlídat lhůty provádění výše uvedených kontrol a tím docházelo k tomu, že kontroly nebyly provedeny v předepsaných lhůtách, nebo nebyly provedeny vůbec. Zaměstnavateli, který měl zpracovaný pouze roční plán, bylo v rámci preventivních opatření také doporučeno, aby si zpracoval plán kontrol, revizí a zkoušek v rozsahu od revizní zkoušky k revizní zkoušce a tím se postihl celý cyklus kontrol. V zásadě provozované jeřáby byly ve většině podrobovány pravidelným revizím a revizním zkouškám dle předpisů výrobce a dle ČSN 27 0142, která se zabývá jeřáby a zdvihadly – zkoušení provozovaných jeřábů a zdvihadel a pravidelným periodickým inspekcím dle ČSN ISO 9927-1 vztahující se k jeřábům – inspekci.

U vypůjčených věžových jeřábů nebyly často ze strany provozovatele prováděny kontroly v intervalech 3 měsíců, což je nově požadavkem přílohy č. 2 k NV č. 193/2022 Sb. Problematickou oblastí se ukázalo vedení deníků zdvihadel, kdy do nich nebyly znamenány zjevné závady, případy do deníků nebyly zapisovány denní kontroly před použitím zdvihadla.

V rámci kontrolní činnosti bylo nejčastěji zjištěno:

- revizní zkoušku věžového jeřábu o nosnosti 3 000 kg neprovedl revizní technik ZZ, ale odborný technik, a to z důvodu, že provozovatel ani odborný technik nevěděl o skutečnosti, že od 1. 7. 2022 je již i věžový jeřáb o nosnosti 3 000 kg VTZ – ZZ,
- provozovatelé nepodrobili provozované jeřáby periodické revizní zkoušce, i když o této povinnosti věděli a rovněž neodstranili závady, které byly uvedeny v protokolu z poslední provedené revizní zkoušky,
- provozovatelé nepodrobili pohyblivé pracovní plošiny kontrolám v periodě jednou za 3 měsíce, což je nutné rovněž od 1. 7. 2022 provádět i dle požadavků přílohy č. 2 k NV č. 193/2022 Sb.,
- nebyly vyznačené směry pohybu mostu jeřábu a jeřábové kočky na jeřábu tak, jak byly symboly vyznačeny na dálkovém ovládacím jeřábu,
- neoznačené hlavní vypínače jeřábů či nepřístupné hlavní vypínače věžových jeřábů na staveništích,

- na staveništích, kde se vyskytovaly věžové jeřáby s dolní otočí bylo několikrát rovněž zjištěno, že tyto jeřáby nebyly ohrazeny tak, aby bylo vyloučeno zasažení osob protizávažím či konstrukcí věžového jeřábu, která se pohybuje.
- **Volba, označení, kontroly, skladování a vedení dokumentace u prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemene, které podléhají evidenci a pravidelným kontrolám technického stavu**

Řada zaměstnavatelů v oblasti vázacích prostředků nestanovila termíny kontrol vázacích prostředků s ohledem na četnost používání a na prostředí, ve kterém byly používány. Velmi vážná zjištění byla v případech, kdy zaměstnavatelé se domnívali, že pokud zaměstnanec předloží vazačský průkaz, který nabyl v předchozím zaměstnání, např. méně jak 1 rok starým záznamem od revizního technika ZZ o absolvování školení vazače břemen, takže tomuto zaměstnanci nemusí zajistit tzv. „nové“ školení ve způsobech vázání břemen. Kontrolní činnost prokázala, že zaměstnavatelé zpravidla nevěděli, nebo nechtěli vědět, že školení by měla obsahovat informace o konkrétních vázacích prostředcích používaných u daného zaměstnavatele, dále seznámení s konkrétním SBP a dalšími pracovními postupy konkrétních pracovišť. Kontrolou bylo také i zjištěno, že zaměstnavatelé neměli v některých případech k dispozici návody výrobců k používání prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemen zejména na staveništích.

Konkrétně byly zjištěny zejména tyto nedostatky:

- zaměstnavatelé často nevěděli, jaké druhy následných kontrol je nutné zajistit u permanentních břemenových magnetů a svěrek na plechy,
- používané vázací prostředky nebyly označeny, a to zejména evidenčními čísly a nosností, kdy se jednalo především o nečitelné štítky textilních vázacích prostředků,
- textilní popruhy byly vázány a taženy přes ostré hrany (dle ČSN EN 1492-1+A1 je hrana břemena pro vázací popruh ostrá tehdy, je-li poloměr zaoblení hrany stejný nebo menší než tloušťka vázacího popruhu),
- u řetězových vázacích prostředků byly štítky s nosností často utržené a dále bylo velmi často zjištěno, že u těchto prostředků nebyly háky opatřeny bezpečnostní pojistkou, přestože byly tyto háky vybaveny otvorem pro osazení čepu bezpečnostní pojistky.

Shrnutí:

Sankční postihy byly uplatňovány v souladu s příslušnými ust. zákona o inspekci práce. Právním subjektům bylo v oblasti ZZ v roce 2022 uloženo za ZZ v aktuálním kontrolním období, tzn. v rámci výše uvedené kontrolní činnosti, celkem 22 pokut v celkové výši 152 500 Kč.

Obsah a zadání této kontrolní činnosti přispělo ke snížení PÚ u ZZ, ale také i ke zlepšení stavu v oblasti bezpečnosti práce u ZZ jak vyhrazených, tak i u tzv. „nevyhrazených“. Při kontrolní činnosti se poukázalo na nedostatky, které se opakovaně vyskytují v oblasti bezpečného provozu ZZ, a to bez rozdílu nosnosti a způsobu používání včetně manipulace s břemeny. Mezi tyto převažující nedostatky patřilo nedodržování SBP na konkrétních pracovištích, dále nedodržování návodů výrobců a MPBP. Poznatky získané při plnění této kontrolní činnosti lze hodnotit jako velmi užitečné, a tudíž je nutné této oblasti věnovat i nadále trvalou pozornost, jelikož nedostatky na straně zaměstnavatelů se stále opakují.

Z charakteru nejčastěji porušovaných předpisů, a to v souvislosti s bezpečným používáním ZZ a prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemene, lze konstatovat, že zaměstnavatelé – provozovatelé opakovaně porušují zákoník práce, dále zák. č. 309/2006 Sb., ale i další související předpisy, které se vztahují k bezpečnému provozu ZZ (NV č. 378/2001 Sb., NV č. 101/2005 Sb.).

Na základě výsledků provedených kontrol v roce 2022 v oblasti ZZ, inspektoři z OIP pro VTZ – ZZ jednoznačně doporučují věnovat trvalou pozornost a v kontrolách pokračovat i v následujícím období a zaměřit se opakovaně na bezpečnost práce v oblasti provozu ZZ, a to bez rozdílu nosnosti např. ve zpracovatelském průmyslu, stavebnictví. Dále v rámci kontrolní činnosti také věnovat pozornost technickému stavu, dále dodržování návodů výrobců a MPBP, provádění předepsaných kontrolních úkonů a vedení předepsané dokumentace např. u nákladních výtahů v obchodních centrech, skladových objektech, ale i u jeřábových zakladačů, ZZ bez rozdílu nosnosti a účelu použití, dále prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemene včetně speciálních zařízení.

V rámci této oblasti na rok 2023 je vhodné a účelné zaměřit kontrolní činnost do oblasti provozu všech ZZ, a to bez omezení účelu použití a nosnosti, avšak se zvýšeným důrazem na aplikaci nové právní úpravy tzn. zák. č. 250/2021 Sb. a NV č. 193/2022 Sb., které vešly v účinnost od 1. 7. 2022. Opodstatnění pro obsah kontrolní činnosti pro rok 2023 je, mimo jiné, i skutečnost, že velký počet provozovatelů ZZ nezareagoval na změny v oblasti např. zkoušení obsluh jeřábů a zdvihadel a vazačů břemen a dále na rozšíření oblasti jeřábů a zdvihadel s ohledem na snížení jejich nosnosti z nosnosti větší než 5 000 kg na nosnost větší než 1 000 kg.

Cíl a předmět kontrolní činnosti v dané specializaci byl splněn všemi OIP.

4.12 Plynová zařízení

Při kontrolách v oblastech provozu PZ se stále setkáváme se skutečností, že ze strany zaměstnavatelů a také OSVČ není řádně zajišťováno jejich bezpečné provozování. Specifická nebezpečí vytváří u PZ především podmínky dané umístěním zařízení v konkrétním prostředí a způsob provozu. Inspektoři z OIP při kontrolní činnosti těchto zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví, ohrožení majetku jednotlivých vlastníků, mezi které řadíme i PZ, napomáhají provozovatelům najít optimální míru rizika při provozu PZ a tím také vytvářet takové podmínky, aby PZ nepatřila mezi zařízení, která se významným způsobem podílejí na vzniku nehodových událostí a havárií. Na druhou stranu je nutné cílenou kontrolní činností, popřípadě také sankcemi, eliminovat nezodpovědný přístup některých provozovatelů PZ, ale také případnou nedbalost při montážích PZ.

Vzhledem k vysoké rizikovosti provozu těchto PZ, které mohou vést ke vzniku velmi závažné nehodové události, bylo také v roce 2022 nadále nezbytné zajistit kontroly v těchto oblastech. Zejména bylo nutné věnovat se komplexnímu zajištění kontrolní, servisní a revizní činnosti na provozovaných PZ. Dále rovněž souběžně byly kontrolovány odborné a zdravotní způsobilosti obsluh, prokazatelné a systémové odstraňování závad především z revizních a servisních činností. Při kontrolách provozních dokumentací byl hlavní důraz kladen na aktuálnost, srozumitelnost, konkrétnost dokumentací, a hlavně na místní provozní řády (dále jen „MPŘ“).

Kontroly v oblastech PZ byly v roce 2022 zaměřeny do odvětví průmyslu (např. do chemického odvětví), mimo objekty spadající pod režim zák. č. 224/2015 Sb. Dále byly kontroly zaměřeny na distribuci LPG, CNG a H₂ (u zásobníků, úložišť, čerpacích stanic, plnicích stanic) a do oblasti terciárního sektoru (mimo služby), ve kterém jsou také provozována PZ.

Ve 2. pololetí roku 2022 se kontrolní činnost dále zaměřila zejména na to, jakým způsobem kontrolované subjekty zajišťují implementaci nového NV č. 191/2022 Sb. k provozovaným PZ. Tato nová legislativa pro provoz PZ po více než 40 letech upravuje zajištění dalších podmínek bezpečnosti práce z hlediska sjednocení s předpisy EU. Legislativa upřesnila požadavky na provoz těchto zařízení nejen pro jejich provozovatele, ale také pro provoz plynárenských zařízení držitelů licence na přepravu plynu nebo distribuci plynu. Např. nově PZ s nejvyšší mírou rizika jsou zařazena do I. třídy, ostatní spadají do II. třídy, a dále se podle své základní technologické funkce zařazují do 8 skupin. Další z nových povinností provozovatele, dle zák. č. 250/2021 Sb., je ohlásit bez zbytečného odkladu OIP příslušnému podle místa, kde k havárii došlo, vznik mimořádné, částečně nebo zcela neovladatelné, časově a prostorově ohraničené události, v jejímž důsledku došlo ke škodě

na majetku zjevně přesahující částku 5 000 000 Kč, která vznikla v souvislosti s provozem VTZ, nebo kdy jsou příčinou vzniku této události VTZ, tedy i v souvislosti s provozem těchto PZ.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- vyhledávání a hodnocení rizik při provozu PZ včetně oblasti poskytování OOPP obsluze PZ,
- odborné a zdravotní způsobilosti osob pověřených obsluhou a údržbou zařízení,
- vedení provozních dokumentací a provádění jejich aktualizací – provozní řády, provozní deníky, doklady o kvalifikaci osob, harmonogram revizí,
- stanovení opatření pro případ zdolávání mimořádných událostí spojených s provozem PZ,
- zajištění bezpečných stavů provozovaných PZ pravidelně prováděnými kontrolami, revizemi, údržbou, servisem a odpovídající odbornou úroveň dokladů z kontrol a revizí,
- zajištění bezpečných přístupů pro pracovníky provádějící kontroly, revize, zkoušky, obsluhu a údržbu zařízení,
- zabezpečení dostatečných přívodů spalovacího a větracího vzduchu v objektech, kde jsou provozována PZ,
- vybavení přívodních potrubí plynu předepsanými armaturami, nepoužívání pro jiné účely, než pro které jsou určena, provedení dostatečné protikorozní ochrany, značení protékajícího média, označení uzávěrů plynu a zajištění bezpečného přístupu,
- platná osvědčení a oprávnění subjektů dle provozovaných zařízení.

V rámci plnění této kontrolní činnosti bylo OIP provedeno celkem 601 kontrol, při kterých bylo zjištěno celkem 2 136 porušení a vydáno celkem 192 TOO. Z celkového počtu provedených kontrol u 121 kontrol nebylo zjištěno porušení právních předpisů. Níže uvedené tabulky obsahují bližší údaje vyplývající z provedené kontrolní činnosti.

Tab. č. 46 – Vybrané ukazatele u PZ dle OIP

Ukazatel	OIP								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	79	47	36	31	45	44	166	146	583*
Počet kontrol	81	47	36	32	47	46	166	146	601
Počet zjištěných porušení	114	139	93	26	154	102	189	1 319	2 136
Počet opatření	0	0	0	0	4	0	2	1	7

(Pozn.: *Subjekty nelze sčítat, 1 subjekt mohl být kontrolován více OIP.)

Celkem bylo vydáno 192 TOO (konkrétně nejvíce, a to 70 TOO vydal OIP 07 a 62 TOO vydal OIP 03). Doporučení byla uváděna zejména s ohledem na nastalé a již řešené mimořádné události a kontroly PÚ ze strany OIP, která sledovala především preventivní účel. Jednalo se např. o doporučení instalace stabilních detektorů na zjišťování přítomnosti oxidu uhelnatého (dále jen „CO“) s plynovými spotřebiči skupiny B v objektech ve veřejném zájmu (školy, ubytovací zařízení) nebo s vyšším počtem zaměstnanců, výměnu starých uzavíracích armatur – kuželové kohouty typu K 800 za bezpečnější kulové kohouty. Dále byla doporučována výměna starých regulátorů tlaku plynu, které byly staré 20 a více let. Nejvíce doporučení se týkalo provedení dodatečných TOO u provozovaných technických zařízení s cílem minimalizovat a předcházet rizikovým situacím vyplývajícím z konkrétních výrobních a ostatních provozů. Část doporučení byla uvedena v souvislosti se změnou legislativy (nový zák. č. 250/2021 Sb. a NV č. 191/2022 Sb.).

V následující tabulce je uveden přehled nejčastěji porušovaných právních předpisů. Nejčastěji zjišťované porušení právních předpisů se týkalo nedodržování ust. zák. č. 309/2006 Sb., zákoníku práce, a NV č. 101/2005 Sb. Z tabulky je zřejmé zastoupení zjištěných porušení jednotlivých právních předpisů.

Tab. č. 47 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů u PZ

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zák. č. 309/2006 Sb.	651	30,5
zákoník práce	478	22,4
NV č. 101/2005 Sb.	350	16,4
NV č. 378/2001 Sb.	271	12,7
NV č. 191/2022 Sb.	189	8,8
vyhl. č. 91/1993 Sb.	45	2,1
vyhl. č. 48/1982 Sb.	32	1,5
vyhl. č. 21/1979 Sb.	22	1,1
vyhl. č. 85/1978 Sb.	21	1
NV č. 406/2004 Sb.	19	0,9
zák. č. 250/2021 Sb.	18	0,8
NV č. 192/2022 Sb.	13	0,6
ostatní	27	1,2
Celkem	2 136	100

Zhodnocení výsledku kontrol dle zaměření:

- **Vyhledávání a hodnocení rizik při provozu PZ včetně oblasti poskytování OOPP obsluze PZ**

V seznamu vyhledaných rizik pro kontrolovaná pracoviště a pracovní činnosti, která se u kontrolovaných subjektů vyskytovala, chyběla rizika pro provoz PZ a plnění nádrží motorových vozidel. Předkládány byly mnohdy typizované dokumentace zpracované externími OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik. Některé předložené seznamy vyhledaných rizik byly také opět zpracovány na nekonkrétního provozovatele, mnohdy uvedená zařízení ve skutečnosti ani u provozovatele nebyla. Zjištěna byla také chybějící aktualizace rizik a mnohdy nebyl zpracován dokument vzájemné informovanosti o rizicích zaměstnanců cizích subjektů.

Při kontrolách bylo u části zaměstnavatelů zjištěno, že nejsou přidělovány stanovené OOPP dle vnitřních předpisů, požadavků výrobců zařízení nebo bezpečnostních listů. Někteří zaměstnavatelé poskytovali OOPP na základě zvyklostí, nikoli na podkladě seznamů zpracovaných po zhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce. V některých případech nebylo kontrolovanými subjekty prokázáno přidělování OOPP zaměstnancům, chyběly prokazatelné doklady o předání OOPP zaměstnancům, nebyly vyplňovány karty na předání OOPP s podpisy zaměstnanců, nebo zaměstnavatelé nebyly stanoveny podmínky a doba jejich používání.

- **Odborné a zdravotní způsobilosti osob pověřených obsluhou a údržbou zařízení**

Školení zaměstnanců bylo ve většině případů provedeno, osnovy školení k zajištění BOZP a prezenční listiny byly předloženy. Nedostatky byly zjištěny v některých osnovách školení, neboť byly zpracovány velmi obecně a neobsahovaly příslušné platné právní předpisy. Školení nových zaměstnanců ve výjimečných případech nebyla provedena při nástupu nových zaměstnanců do pracovněprávních vztahů. Zdravotní způsobilosti zaměstnanců pro výkon dané činnosti byly ve většině případů ověřeny, pouze menší čerpací stanice LPG však tuto povinnost neprováděly.

Od 1. 7. 2022 platí podle ust. § 14 odst. 3 písm. a) NV č. 191/2022 Sb., který stanoví povinnost provádět zaškolení s ověřením znalostí pro osoby odpovědné za provoz PZ. Při kontrolách po 1. 7. 2022 bylo často zjištěno, že některé osoby odpovědné za provoz PZ nebyly proškoleny a jejich znalosti nebyly ověřeny. V některých případech se jednalo o jmenování osoby, která o PZ moc nevěděla, ale dle představy nadřízených měla volnou kapacitu v pracovní době, a tak tuto činnost byla schopna zvládnout.

Při kontrole dokumentací bylo zjištěno, že část provozovatelů neměla provozní dokumentace k zařízení – návody na obsluhu, údržbu zařízení nebo vypracovaný MPBP a obsluha tak nemohla být řádně seznámena a proškolená s obsluhou PZ.

- **Vedení provozních dokumentací a provádění jejich aktualizací – provozní řády, provozní deníky, doklady o kvalifikaci osob, harmonogram revizí**

Některé předložené MPŘ plynových kotelen neodpovídaly skutečnosti, nejčastěji se jednalo o neplatná telefonní čísla, původní zařízení, které již byla vyměněna nebo chyběl popis všech zařízení v kotelně. Nejčastěji dále chyběl popis bezpečnostních prvků kotelny – detektory zemního plynu nebo CO, čidla zaplavení, teplotní čidla a jejich nastavení. Chyběly situační náčrty s popisem umístění zařízení, způsob a povinnost provádět kontroly a kalibraci detekčních systémů na výskyt zemního plynu nebo CO.

V MPŘ byly např. také uvedeny již neplatné právní předpisy, nejčastěji se jednalo o vyhl. č. 111/1981 Sb., která se týkala kontrol a čištění spalinových cest, kde byla stanovena povinnost provádět kontroly spalinových cest nejméně 4x ročně, přitom provozovatelé kontroly spalinových cest prováděli podle platné vyhl. č. 34/2016 Sb., tj. 1x ročně a u kondenzačních kotlů 1x za 2 roky.

Velmi často chyběly návody k obsluze spotřebičů, zaměstnanci nevěděli, kde je umístěn hlavní uzávěr plynu (dále jen „HUP“), neměli k této místnosti přístup nebo chyběl ovládací element. U spotřebičů v provedení „B“ (otevřený spotřebič, který odebírá spalovací vzduch z prostoru, v němž je umístěn, a od kterého se spaliny odvádí do vnějšího ovzduší spalínovou cestou ve smyslu ČSN 73 4201 a ČSN EN 13384-1) byl v místnosti, kde je umístěn tento spotřebič odsávací ventilátor nebo krb na dřevo, který svým výkonem přetáhne spaliny do prostoru místnosti, chyběl návod pro obsluhu nebo servis v českém jazyce. Doklady o odstranění závad z revizních zpráv – doloženy pouze faktury o vykonané práci.

Rovněž u nových obsluh (v nízkotlakých kotelnách) chyběl jejich požadovaný týdenní praktický zácvik. Revizní technik vystavil „Osvědčení k obsluze kotlů“ jen na základě teoretických znalostí, aniž by si ověřil jejich praxi.

Některé předložené projektové dokumentace neodpovídaly skutečnému provedení, zejména nesouhlasily rozměry a materiály potrubí, trasy vedení byly změněny, nebo projektové dokumentace zcela chyběly, což je v rozporu s požadavkem ust. § 14 odst. 3 písm. c) NV č. 191/2022 Sb.

Při provádění kontrol po 1. 7. 2022 bylo zjištěno, že provozovatelé neměli zpracované harmonogramy revizí, kontrol a údržby PZ nejméně na 6 let, jak požaduje ust. § 22 odst. 1 NV č. 191/2022 Sb. Předložené harmonogramy revizí a kontrol většinou obsahovaly pouze informace o četnosti provádění nikoliv údaj, v kterém měsíci a roce má být kontrola nebo revize provedena. Dále harmonogramy neobsahovaly informace o nutnosti provádění kontrol souvisejících zařízení, tj. bezpečnostní rychlouzávěry plynu, kalibrace detektorů úniku plynu, regulátory tlaku plynu a dalších zařízení.

- **Opatření pro případ zdolávání mimořádných událostí spojených s provozem PZ**

Část provozovatelů čerpacích stanic LPG neměla zpracovanou DOPV, nebo dokumentace nebyly aktualizovány, přehodnoceny. V regulačních stanicích rovněž také často chyběly tyto dokumentace. Ostatní kontrolované subjekty měly opatření pro zdolávání mimořádných událostí zapracovány do MPŘ, případně byla zmíněna v traumatologických plánech, nebo v požárních poplachových směrnicích. V jednom případě stabilní hasicí zařízení s hasicími plyny nebylo revidováno, ač bylo provozováno jako VTZ – PZ.

- **Zajištění bezpečných stavů provozovaných PZ pravidelně prováděnými kontrolami, revizemi, údržbou, servisem, odpovídající odbornou úroveň dokladů z kontrol a revizí**

V některých případech nebyly prováděny revize PZ v rozsahu odběrného PZ. Jednou z příčin bylo, že nebylo jednoznačně stanoveno dělicí místo objektu mezi dodavatelem a odběratelem plynu, nebo dle uvedeného revizními techniky „nebylo vyžadováno provozovatelem“. Konkrétně chyběla např. revize od HUP plynu v chodníku k uzávěru plynu v objektu, neboť provozovatel se mylně domníval, že jeho HUP je až uvnitř objektu.

Dále pak v některých případech revizní technici přebírali popis revidovaných hodnot od předchozího revizního technika a uvedené dělicí místo neřešili. Další příčinou bylo, že objednávka služeb revizní činnosti provozovatelem byla uskutečňována převážně ústně a v případě písemné formy byla nedostatečně definována, někdy bylo provozovatelem sděleno, že si dodavatelské firmy provádějící revizní činnost hlídají termíny revizí samy a dle těchto svých termínů se k provozovateli dostávají.

Další problémy s prováděním revizní činnosti nastávaly u provozovatelů, kteří svou činnost vykonávali v pronajatých objektech (prostorech), kdy ve smlouvách nebylo jednoznačně uvedeno, kdo bude zajišťovat revizní činnost a v jakém rozsahu (nebyly upraveny tyto povinnosti pro provoz např. PZ z hlediska zajištění revizní činnosti, kontrol, servisu, údržby a oprav) a pouze řešily platební podmínky za odebrané množství např. plynu, provozované PZ nebylo jednoznačně předáno provozovateli v pronájmu.

Předložené doklady – zprávy z revizní činnosti PZ vykazovaly značné nedostatky (např. absence revize zemní části plynovodu, nedostatečné informace v technických hodnotách revidovaných zařízení – popisy, technické hodnoty, nároky na větrání, ověření kvalifikace obsluhy a vedení provozních dokumentací, nebyly uvedeny související revize včetně data provedení). Dále k uvedenému bylo revizními techniky uváděno „nebyly předloženy; uloženy v archivu provozovatele; nevyžadováno“, nebylo tak zajištěno prokazatelné odstraňování závad z vystavených revizí. Některé závady nebyly odstraněny, některé byly opakovány, i když už byly odstraněny, chyby vznikaly kopírováním zpráv.

Dále pak nebyla jednoznačně uvedena použitá detekční technika pro výkon revizní činnosti. Pokud byla detekční technika uvedena, nebyl uveden typ detektoru, nebylo uvedeno jeho výrobní číslo a platnost kalibrace, v některých případech bylo k revizní činnosti vypůjčeno technické vybavení a nebyla ověřena platnost kalibrace.

Ve zprávách o revizi nebyl uveden jednoznačný závěr zhodnocení revize, někdy byl závěr revize i podmíněný např. „schopno bezpečného provozu po odstranění závad (někdy však nebyly stanoveny revizním technikem termíny); v době revize schopno bezpečného provozu“. V několika případech, kdy se dělala revize dodavatelským způsobem, nebylo uvedeno číslo oprávnění.

Požadované údaje dle ust. § 8 vyhl. č. 85/1978 Sb. často neobsahovaly revizní zprávy vystavené před 1. 7. 2022. Nejčastěji nebyly uvedeny všechny technické hodnoty revidovaných zařízení (nebyly uvedeny materiály a DN potrubí plynovodu vedeného v zemi, DN uzávěrů před plynovými spotřebiči, regulátory tlaku plynu, instalované protipožární armatury), evidenční nebo výrobní čísla použitých měřících zařízení; evidenční čísla oprávnění organizací provádějící revize uvedených zařízení dodavatelským způsobem.

Revizní zprávy vystavené po 1. 7. 2022, kdy nabylo účinnosti NV č. 191/2022 Sb., neměly náležitosti stanovené tímto NV. Jednalo se hlavně o chybějící identifikační čísla provozovatelů; názvy, identifikační čísla a evidenční čísla oprávnění organizací, která provedla revizi; revizní zprávy nebyly číslovány; evidenční nebo výrobní čísla použitých měřících zařízení; všechny technické hodnoty revidovaných zařízení. Tyto nesrovnalosti byly s revizními techniky řešeny konzultacemi z důvodu nové právní úpravy.

Od zmíněné platnosti nové legislativy k PZ bylo při kontrolách zjištěno také provedení revizní činnosti dle neplatných legislativních předpisů. Vypracované „harmonogramy revizí a kontrol PZ“ byly nedostatečné, nebyly pravidelně aktualizovány, nebo nebyly vypracovány vůbec. V některých případech neodpovídaly rozsahu provozovaných zařízení, nebyly uvedeny termíny provádění revizí a kontrol, popřípadě uvedené termíny byly špatně nastaveny nebo neodpovídaly provedené revizní a kontrolní činnosti. U prováděných kontrol na PZ byla často opomíjeny kontroly rozvodů plynu, nebo se kontroly nevykonávaly vůbec.

Stále přetrvávaly u velké části provozovatelů závady na pronajatých nebo smluvně poskytnutých zařízeních např. PZ, odběrné soustavy zkapalněných technických plynů, které nebyly ve většině případů v majetku provozovatelů, ale byly jimi provozovány (např. chyběly MPŘ, školení obsluhy, harmonogramy, nedoložení revizní činnosti – uložena u pronajímatelů a nevyžádána provozovateli zařízení v kopiích, dále nebyla jednoznačně stanovena dělící místa plynovodu zejména u odběrných soustav, kdy pronajímatel zajišťoval revizní činnost většinou u plynovodu technologického propojení stanice a nezahrnoval plynovod na straně zákazníka – provozovatele).

Dále např. nebyly zpracovány MPŘ pro středotlaké rozvody plynu (přívody plynu k hořákům lakovacích kabin, vypalovacích a sušících pecí). MPŘ pro lakovny byly zpracovány bez části pro PZ lakovny. V předepsaném rozsahu nebyly zpracovány DOPV v návaznosti na hodnocení rizik a průvodních dokumentací výrobců zařízení a také protokoly o určení vnějších vlivů pro prostory s těmito zařízeními (čerpací stanice LPG a CNG, lakovny, stříkací kabiny a boxy).

Dodavatelské organizace provádějící na PZ provozní revize např. prováděly revize v rozporu s bezpečnostními předpisy (zejména nebyly přezkušovány funkce bezpečnostních prvků, nekontrolovaly, zda byly provedeny kontroly a revize související s provozem – revize EZ, TZ, spalinových cest).

- **Kontroly pracovišť – zajištění bezpečných přístupů pro pracovníky provádějící kontroly, revize, zkoušky, obsluhu a údržbu zařízení; zabezpečení dostatečných přívodů spalovacího a větracího vzduchu; vybavení přívodních potrubí plynu předepsanými armaturami, nepoužívání pro jiné účely, než pro které jsou určena, provedení dostatečné protikorozní ochrany, značení protékajícího média, označení uzávěrů plynu a zajištění bezpečného přístupu**

Nedostatečnou péčí o provozované PZ docházelo k porušení právních předpisů, které obecně z pohledu kontrol a údržeb byla zjištěna v případech, kdy například.:

- v plynových kotelnách přetrvávaly převážně provozní závady – skladovány různé předměty nesouvisející s provozem plynové kotelny, chyběla povinná výbava kotelny, nefunkční bateriové svítilny, na zařízení nefunkční teploměry a přetočené manometry a u některých nevhodný rozsah, nebylo řádně ukotveno výfukové potrubí od pojistných ventilů u kotlů, neoznačeny rozdělovače topné vody a chyběla izolace u potrubí s vyšší povrchovou teplotou,
- nepřístupné uzávěry – zaskládané zbožím, instalovány i ve výšce nad 3 m, HUP nízkotlaké plynové kotelny III. kategorie umístěn ve dvoře jiného subjektu, kam provozovatel neměl přístup,
- chráničky při prostupu stavební konstrukci chyběly, měly nedostatečný přesah, dimenzi, nebyly opatřeny ochranou proti korozi, řádně vetknuty (zapraveny) do stavební konstrukce, v případě, že se jednalo o požární úsek, nebyly zatěsněny protipožárními ucpávkami,
- nedostatečné přívody vzduchu (chyběly zcela otvory, nebo stávající otvory měly nedostatečný průřez, otvory byly zakryty nebo silně znečištěny prachem) do místností s plynovými spotřebiči, např. v mini pivovaru, kde byl instalován plynový parní kotel o výkonu 189 kW, bez přívodu spalovacího vzduchu a vzduchu pro větrání místnosti, a také zde instalován podtlakový ventilátor,

- v objektech s PZ skupiny B bylo instalováno podtlakové větrání – riziko otravy obsluhy nebo jiných osob CO,
- odvod spalin byl proveden nebezpečným způsobem – nesprávný materiál a typ provedení spalinové cesty, spalinová cesta nebyla upevněna, spalinová cesta vedla přes hořlavý materiál,
- pracoviště nebyla vybavena požadovaným technickým zabezpečením – chyběly detektory zemního plynu, CO, samočinný uzávěr plynného paliva,
- nebyly prováděny kalibrace detektorů úniku plynu – zemního plynu nebo CO,
- kotelny nebyly vybaveny předepsanou výbavou, nejčastěji chyběly hasicí přístroje sněhové, které byly z finančních důvodů nahrazovány práškovými hasicími přístroji, lékárníčky dle ČSN 07 0703:2005,
- nebyly prováděny kontroly pojistných zařízení a manometrů nulováním ve stanovených termínech, včetně zápisu do provozních deníků, respektive nebyly sledovány údaje předepsané v provozních řádech,
- nebyly prováděny kontroly regulátorů a elektroventilů dle návodů výrobců,
- zaměstnavatelé neprováděli pravidelné kontroly izolace ocelových plynovodů, které byly vedeny v zemi nejméně 1x za 10 let, jak požaduje čl. 23 a tab. č. 1 ČSN 03 8373. Často se jednalo o plynovody, které byly v provozu přes 20 let,
- používání poškozených nebo připojovacích hadic s prošlou dobou použitelnosti u plynových spotřebičů, převážně plynových sporáků v kuchyních,
- nebyly prováděny roční prověrky BOZP v kotelnách,
- neočištěné sváry, sesvorkování plynovodu s jinými rozvody, plynovody sloužily jako nosná konstrukce, plynovod ve skladu byl veden za regálem, ve kterém byly na paletách ukládány plechové tabule, kdy při manipulaci s paletami vzniká riziko poškození plynovodu. Uzávěr plynovodu byl umístěný za regálem a tím nebyl snadno přístupný, ovladatelný a na ovládací páce uzávěru byl omotaný pohyblivý přívod elektrické instalace.
- **Platná osvědčení a oprávnění subjektů dle provozovaných zařízení**

Opět jako v minulých letech bylo zjištěno, že někteří provozovatelé PZ neplnili svoji povinnost zajistit, aby montáž, opravy a revize zařízení vykonávala jen oprávněná organizace a osoby s platným osvědčením. Jednalo se např. o provozovatele čerpací stanice LPG a plnicí stanice CNG, který nebyl držitelem oprávnění k této činnosti podle ust. § 6c odst. 1 písm. b) zák. č. 174/1968 Sb. (platný do 30. 6. 2022), a ust. § 20 odst. 2 písm. c) zák. č. 250/2021 Sb. V průběhu kontrol byly také zjištěny nedostatky u 3 revizních techniků, kteří neměli již platná osvědčení a v 1 případě oprávnění k revizním činnostem na VTZ. V 1 případě bylo zjištěno, že předložená tlaková zkouška byla vyhotovena dodatečně (dle vedené evidence v organizaci) a dále také podle evidenčního čísla oprávnění, které bylo uvedeno na dokumentu o tlakové zkoušce a bylo vydáno TIČR až po vystavení dokladu o provedené tlakové zkoušce TNS. Tlaková zkouška tak nemohla být provedena v uvedeném termínu.

- **Kontroly distribuce LPG, CNG a H₂ (zásobníky, úložiště, čerpací stanice, plnicí stanice)**

V dnešní době, kdy se mluví o energetické krizi jsou provozovány jako možná alternativa k zemnímu plynu, mimo jiné, zdroje zásobníků LPG, ke kterým v některých případech chyběly průvodní i provozní dokumentace, nebyly vypořádány smluvní vztahy ve věci vlastnictví a provozování, při technických řešení se opomíjel, mimo jiné, charakter média včetně zajištění bezpečnosti z hlediska úniků plynu a případných kanálů, vpustí v zemi.

Dále u zdroje zásobníků LNG se opomíjelo zajištění bezpečnosti provozu z hlediska úniků plynu (není cítit, např. instalací odorizačních stanic nebo osazením vhodné detekční techniky s pokrytím provozovaného PZ), chyběla průvodní dokumentace, jak z hlediska TZ, tak PZ a souvisejících (návodů, certifikáty, prohlášení o shodě aj.). Někteří provozovatelé v rámci úsporných opatření nezajišťovali pravidelné revize, servis, kontroly v termínech a v rozsahu dle platné legislativy.

Jednou z opakovaných závad bylo nesprávné vedení provozních deníků u čerpacích stanic pro čerpací stojany, zásobníky a další příslušenství LPG a CNG, neboť nesloužily pro monitorování a vyhodnocování z technického hlediska a hlediska BOZP, ale spíše jako ekonomické záznamníky (počty vyčerpaného média) a podklady či doklady o předání zařízení mezi jednotlivými pracovníky či směnami (stavy ukazatelů na zásobnících a na stojanech). Důvody tohoto stavu lze vidět ve 2 oblastech, a to nesprávně zpracovaný MPR (dle ČSN 38 6405), který se vedením provozního deníku zabývá pouze okrajově, a tedy nedostatečně anebo se tímto vůbec nezabývá, a druhou oblastí byla nedostatečná kontrolní činnost odpovědných pracovníků vůči obsluze čerpací stanice a tím nezjištění nedostatečnosti prováděných záznamů.

Zjištěny byly i nadále provozy čerpacích stanic LPG, které nebyly vybaveny předepsaným vybavením, a to provedením a umístěním STOP čár, nefunkční čidla úniku plynu v prostorách výdejních stojanů, nedostatečné informace pro řidiče, nečitelné bezpečnostní značky výstrahy s písmeny EX upozorňující na nebezpečí výbuchu hořlavých plynů, nefunkční signalizační zařízení pro přivolání obsluhy, neudržované prostory kolem zásobníků uvnitř oplocení, poškozené výdejní stojany, rozvody plynné i kapalné fáze u čerpacích stanic LPG nebyly řádně upevněny a dostatečně chráněny ochrannými nátěry proti korozi.

Shrnutí:

Právním subjektům bylo v roce 2022 ze strany inspektorů z OIP uloženo v aktuálním kontrolním období, tzn. v rámci výše uvedené kontrolní činnosti, 10 pokut v celkové výši 48 500 Kč.

Při kontrolách se inspektoři z OIP zaměřili zejména na subjekty s větším počtem zaměstnanců a ve 2. pololetí roku 2022 zejména na to, jakým způsobem kontrolované subjekty zajišťují implementaci nové legislativy pro oblast VTZ. Někteří provozovatelé, OZO a také montážníci a revizní technici, tuto legislativní změnu nezaregistrovali. Přijetí nové legislativy bylo od počátku provázáno nejasnostmi jednak z neodpovědnosti a podceňování ze strany kontrolovaných subjektů, ale i z neznalosti či její chybné interpretace. V neposlední řadě to bylo i z důvodu velmi pozdního vydání ve sbírce zákonů a následně velice brzké účinnosti, což neumožnilo provozovatelům PZ se s touto novou legislativou v dostatečném předstihu seznámit. Při kontrolních činnostech často probíhala diskuse o jednotlivých NV k provozovanému kontrolovanému zařízení. Dotazy se týkaly především v souvislosti s novou legislativou k VTZ, k revizní činnosti a provozním dokumentacím. Rovněž byly také prováděny prohlídky pro vydání souhlasu se zkušebním provozem nebo kolaudační souhlasy. Při některých prohlídkách byly zjištěny závažné nedostatky, které stavebník musel odstranit. OIP stále nejsou zvány na všechny kolaudace (např. u čerpacích stanic CNG, LPG, či objektů ve veřejném zájmu, nových bazénů), tato skutečnost se značně liší u jednotlivých stavebních úřadů.

Situace s cenami energií a předchozí dopady po několika vlnách virového onemocnění Covid-19 se u mnoha subjektů projeví v nemožnosti investovat do rekonstrukcí a obnovy provozu s PZ a zařízení. Z těchto důvodů byla pouze udržována ve stávajícím stavu, což může v budoucnu případně vést ke vzniku rizikových událostí. S ohledem na současný problém ve věci energetické krize na trhu a k hromadnému hledání náhradních technických řešení – alternativ k zemnímu plynu v podobě LPG, LNG, lehkého topného oleje, H₂ a ostatních hořlavých plynů, je nutné těmto zařízením i nadále věnovat zvýšenou pozornost i s ohledem na jejich nebezpečné vlastnosti. Proto bude nezbytné také v následujících letech zaměřit kontrolní činnost zejména na aplikaci povinností vyplývajících z nové legislativy k zajištění bezpečnosti provozu VTZ (především dodržování náležitostí výkonu kontrolní a revizní činnosti), upozorňovat provozovatele na novou legislativu a připomenout jejich povinnosti vyplývající z platných právních a ostatních předpisů. Z těchto důvodů je důležité provádět i nadále kontroly těchto zařízení a zaměřit se také na malé a střední podniky, provozovatele plynových kotlen a průmyslových pecí, zásobníky a rozvody technických plynů, subjekty zabývající se distribucí LPG, CNG, LNG, H₂ a rovněž na veřejný sektor.

4.13 Tlaková zařízení

Počet závažných a smrtelných PÚ při provozu VTZ – TZ v minulých letech a výsledky kontrol z OIP stále vykazují nutnost provádět systematických kontrol u provozovatelů TZ. Zejména tak při dodržování předpisů v oblasti BOZP u TZ nejen ze strany provozovatelů těchto zařízení, ale i dodavatelů služeb pro tyto provozovatele. S provozem samotných TZ souvisí řada činností, a to jak se strany zaměstnanců provozovatele, ze strany provozu a údržby, tak i ze strany dodavatelských organizací, které je pro provozovatele zajišťují.

Kontrolní činnost byla v roce 2022 zaměřena především na parní a kapalinové kotle, nádoby na plyny a TNS, které jsou součástí technologií v chemickém průmyslu, potravinářském průmyslu včetně výroby nápojů, výroby polystyrénu a v automobilovém průmyslu (autoklávy a akumulátory páry velkých objemů). V oblasti vyhrazených TNS se jednalo především o kontroly nádob, které jsou součástí technologie výroby, s většími součiniteli tlaku a objemu a s obsahem více nebezpečných tekutin.

Mimo uvedené byly kontroly zaměřeny také na používání, skladování a dopravu nádob na plyny v technologiích výroby, provádění periodických zkoušek nádob na plyny ve zkušebnách, které tyto zkoušky provádějí. V oblasti nevyhrazených TZ byla kontrolní činnost směřována na kontroly subjektů zabývajících se dodávkou tepla, a to zejména u subjektů kde středotlaké centrální vytápění přechází na jednotlivé kotelny a výměníky, kterých je velký počet. U nich byla provedena kontrola z hlediska dodržování předpisů při montáži těchto zařízení se zaměřením na předepsané zabezpečovací zařízení.

Při kontrolní činnosti byli odborní zástupci kontrolovaných subjektů inspektory z OIP upozorňováni i na chystající se změny v legislativě, které souvisely se zák. č. 250/2021 Sb. a z něj vyplývajícího prováděcího právního předpisu NV č. 192/2022 Sb., jenž vešly v účinnost dnem 1. 7. 2022. Ta také zahrnuje i nové podmínky pro provoz VTZ a VTZ – TZ.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

System obecné a technické prevence:

- zda bylo provedeno vyhledání a vyhodnocení rizik při provozu, údržbě, opravách a rekonstrukcích VTZ – TZ, provozu nevyhrazených TZ a stanovení opatření pro jejich eliminaci,
- zda subjekt provádějící opravy a rekonstrukce měl v potřebném rozsahu oprávnění a dostatečný počet pracovníků s osvědčením k uvedené činnosti na VTZ – TZ,
- zda byla zajištěna odborná a zdravotní způsobilost osob pověřených obsluhou a údržbou zařízení,
- zda byla vedena provozní dokumentace např. provozní řády a provozní předpisy, provozní záznamy, zápisy o zkouškách bezpečnostní výstroje, předepsaná průvodní dokumentace, popřípadě pasporty vyhrazených TNS a parních kotlů,
- zda byla stanovena opatření pro případ zdolávání mimořádných událostí, spojených s provozem TZ,
- zda subjekt zajišťoval bezpečný stav provozovaného TZ pravidelně prováděnými kontrolami, revizemi, údržbou a servisem, zda měl zpracované plány revizí, zda měl jmenovány odpovědné osoby za provoz a údržbu,
- zda subjekt měl doklady z kontrol a revizí a zkoušek předepsané náležitosti a odpovídající odbornou úroveň.

Pracoviště:

- zjištění vhodnosti armatur z hlediska kompatibility jejich materiálu s procesním médiem a při opravách a rekonstrukcích jsou použity vhodné materiály pro tato zařízení,
- bezpečný přístup pro obsluhu, údržbu zařízení a pro provádění kontrol a revizí,

- vybavení TZ zabezpečovacími zařízeními a jejich funkčnost,
- ochrana zařízení proti korozi,
- funkčnost veškeré signalizace a havarijního větrání,
- řešení odstavení zařízení z provozu v případě havárie,
- vybavení obsluhy pro práci v kotelně, kompresorových stanic apod. funkčními OOPP,
- provedení potrubí a jejich odolnost proti poškození, zda bylo potrubí tlakových médií vybaveno předepsanými armaturami, nebylo používáno pro jiné účely, než pro které bylo určeno, zda byla provedena dostatečná tepelná izolace, značení protékajícího média a jeho směr a určení, zda byly označeny uzávěry, regulační armatury a bezpečnostní výstroj, byl k nim zajištěn bezpečný přístup,
- zajištění možnosti opuštění nebezpečného prostoru a značení únikových cest,
- zajištění přívodu vzduchu pro větrání a spalování v kotelnách,
- odstraňování závad zjištěných předchozí revizí nebo zkouškou,
- zda obsluha dodržovala předpisy, návody od výrobce, normativy a další pokyny, se kterými byla prokazatelně seznámena,
- provádění oprav a rekonstrukcí, zda měli potřebné technické vybavení pro tuto činnost, provedli po opravě a rekonstrukci stanovené revize a zkoušky a vedli o tom předepsanou technickou dokumentaci,
- stav bezpečnostní výstroje tlakových zařízení např. pojistné ventily, pojistné membrány, systémy uvolňující tlak, měřicí, signalizační, blokuující a regulační elektrická a elektronická zařízení související s bezpečností provozu a zda byly stanoveny zásady kontroly a údržby bezpečnostní výstroje.

V roce 2022 bylo v rámci plnění této kontrolní činnosti provedeno celkem 276 kontrol u 276 kontrolovaných subjektů. Při kontrolách bylo zjištěno celkem 749 porušení a 573 nedostatků. Z celkového počtu provedených kontrol nebylo u 49 kontrol zjištěno porušení právních předpisů. Dále bylo vydáno v rámci těchto kontrol celkem 55 TOO. Tabulky níže obsahují bližší údaje na základě provedené kontrolní činnosti.

Tab. č. 48 – Vybrané ukazatele u TZ dle OIP

Ukazatel	OIP								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	1	29	35	17	7	56	55	76	276
Počet kontrol	1	29	35	17	7	56	55	76	276
Počet zjištěných porušení	0	53	73	1	8	101	115	398	749
Počet opatření	0	0	1	0	1	0	0	2	4

Tab. č. 49 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů u TZ

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zákoník práce	298	39,8
zák. č. 309/2006 Sb.	189	25,2
NV č. 378/2001 Sb.	105	14,0
NV č. 101/2005 Sb.	96	12,8
NV č. 192/2022 Sb.	25	3,3
vyhl. č. 91/1993 Sb.	14	1,9
zák. č. 250/2021 Sb.	8	1,1
vyhl. č. 48/1982 Sb.	5	0,7
NV č. 191/2022 Sb.	3	0,4
vyhl. č. 18/1979 Sb.	2	0,3
ostatní	4	0,5
Celkem	749	100

V tabulce výše je uveden přehled nejčastěji porušovaných právních předpisů. Nejčastěji zjištěná porušení právních předpisů se týkala nedodržování ust. zákoníku práce, zák. č. 309/2006 Sb., NV č. 378/2001 Sb. a NV č. 101/2005 Sb.

Zhodnocení výsledku kontrol dle zaměření:

- **Systém obecné technické prevence**

V systému obecné technické prevence byly shledány nejzávažnější nedostatky v prevenci rizik. Stále byly kontrolami zjištěny nedostatky v oblasti vyhledávání, hodnocení a přijímání opatření k minimalizaci rizik. Kontrolami v této oblasti byly zjištěny nejčastěji nedostatky těchto typů: chybějící a nevypracované dokumentace rizik, příliš obecné a nevypracované pro provozované TZ, přímé používání dokumentací rizik vypracovaných výrobcem TZ, které nebyly dopracovány na místní podmínky a byly příliš obecné. Kontroly byly zaměřeny i na funkci bezpečnostní výstroje, regulace a signalizace, zde byly také nedostatky v prevenci rizik, kdy nebyly doložené dokumentace o vyhodnocení rizik vyplývajících z jejich závad.

Při kontrolách prováděných revizí a údržby byly zjištěny závady, kdy nebyly k dispozici provozní dokumentace tlakových nádob, paspory a MPŘ byly neaktuální. U kontrol provozních dokumentací byly zjištěny nedostatky ve vedení provozních deníků (nevedení provozních deníků, chybějící záznamy o kontrolách bezpečnostní výstroje) a chybějící záznamy o kontrolách bezpečnostní výstroje. Stále se opakovaly nedostatky z předchozích let týkající se obsahu revizních zpráv u TNS, parních a horkovodních kotlů. Jednalo se zejména o neúplné, všeobecně zpracované či nevyhodnocené závěry a stanovení opatření k eliminaci rizik týkající se zjištěných závad při revizích a zkouškách. Závady byly zjištěny i ve způsobu provedení jednotlivých odborných prohlídek nízkotlakých kotelen, revizí a zkoušek VTZ.

- **Pracoviště**

V oblasti kontrol na pracovištích byly zjištěny nejzávažnější nedostatky vzniklé z důvodů zanedbávané údržby a kontroly zařízení. Nedostatky v údržbě vnějšího pláště nádob a nedostatečné ochrany výstroje a povrchu nádob byly velmi časté. Další častým nedostatkem bylo nezajištění bezpečného přístupu k těmto zařízením, a to z důvodů nevhodných umístění, nevhodného skladování materiálů a výrobků. Při kontrolách bylo zjištěno, že některá zařízení byla provozována se zjevnými nedostatky, jako jsou např. vnější i vnitřní koroze zařízení, provozování zařízení s netěsnostmi na ventilech a potrubních dílech, nedostatečné údržby uzavíracích armatur, omezovacích zařízení včetně čidel a bezpečnostní výstroje. Často se vyskytovaly tlakoměry, které byly nefunkční („přetočené“), nečitelné nebo bez správně vyznačené hodnoty maximálně přípustného tlaku. Dále byly časté nedostatky u pojistných ventilů, zejména neukotvené výfukové potrubí a nevhodné vyústění do sběrného potrubí, nebo do prostorů ohrožující obsluhu zařízení.

Shrnutí:

Sankční postihy byly uplatňovány v souladu s příslušnými ust. zákona o inspekci práce. Právním subjektům bylo v oblasti tlakových zařízení v roce 2022 uloženo v aktuálním kontrolním období, tzn. v rámci výše uvedené kontrolní činnosti, celkem 5 pokut v celkové výši 49 000 Kč.

Výsledky kontrol k zajištění bezpečnosti práce TZ při provozu a údržbě včetně oprav, montáží a rekonstrukcí, ukázaly na vhodnost volby těchto zařízení zejména středotlakých parních kotlů a TNS pro provedení kontrol. Dokládaly to jak počty zjištěných nedostatků, tak i pracovní úrazovost související s jejich provozem, montáží a údržbou. Přestože stav bezpečnosti provozu kontrolovaných zařízení zůstal na úrovni minulého roku, byl zjištěn nárůst počtu nedostatků, PÚ a mimořádných událostí související s provozem VTZ – TZ, a to zejména u větších a velkých provozovatelů. Z analýzy těchto údajů vyplývá, že je nutné se touto oblastí podrobněji zabývat i v roce 2023.

4.14 Integrovaná inspekce

Orgány inspekce práce vykonávají společné kontroly s ČBÚ a obvodními báňskými úřady (dále jen „OBÚ“), KHS a HZS krajů. Tyto tzv. orgány integrované inspekce společně s krajskými úřady a Českou inspekcí životního prostředí (dále jen „ČIŽP“) vykonávají kontroly na základě požadavků zák. č. 224/2015 Sb., který stanoví systém PZH pro objekty, ve kterých je umístěna nebezpečná látka, s cílem snížit pravděpodobnost vzniku a omezit následky závažné havárie na životech a zdraví lidí a zvířat, životní prostředí a majetek v těchto objektech a v jejich okolí.

Společnosti neboli provozovatelé objektu spadajícího do režimu PZH se dělí na 2 skupiny (skupina A, skupina B), a to v závislosti na množství nebezpečných látek umístěných ve svých prostorech, přičemž skupina B se odlišuje od skupiny A větším množstvím nebezpečných látek, a tím pádem i větší nebezpečností a více povinnostmi na úseku PZH.

O zařazení objektu do skupiny A nebo do skupiny B rozhoduje příslušný krajský úřad po posouzení návrhu na zařazení předloženého daným provozovatelem. Po zařazení provozovatelé objektu zařazeného do skupiny A, nebo do skupiny B provádí posouzení rizik závažné havárie na základě, kterého dále zpracovávají bezpečnostní program nebo bezpečnostní zprávu. OIP má možnost v rámci řízení o schválení dokumentace vedené krajským úřadem se k této tzv. bezpečnostní dokumentaci či jejich aktualizacím vyjadřovat.

Kontroly neboli integrované inspekce probíhaly dle schváleného plánu kontrol u vybraných kontrolovaných společností. Provozovatelé objektů zařazených do skupiny B se kontrolují každoročně a provozovatelé objektů zařazených do skupiny A jednou za 3 roky, přičemž četnost kontrol může ČIŽP upravit odchýlně na základě systematického posuzování nebezpečí závažných havárií u jednotlivých objektů. V určitých odůvodněných případech se tak u provozovatelů objektů, které byly dlouhodobě bez nedostatků a změn, četnost kontrol prodloužila. Nebyly však výjimkou ani mimořádné kontroly u společností, které v minulosti vykazovaly větší míru porušení právních předpisů, či ve kterých došlo k závažné havárii či jiné mimořádné události.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- odbornou a zdravotní způsobilost zaměstnanců, školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP, o rizicích práce s nebezpečnými látkami a opatřeními k jejich eliminaci,
- poskytování OOPP na základě vyhodnocení rizik a dle seznamu zpracovaného zaměstnavatelem, stav OOPP a jejich používání zaměstnanci,
- stav pracoviště, včetně značení,
- průvodní a provozní dokumentaci,
- pracovní a technologické postupy,
- posouzení stavu technického zařízení uvedeného v dokumentaci vzhledem k reálnému stavu, včetně revizí zařízení, stavu EZ, TZ, PZ a ZZ,
- skladování a manipulaci s nebezpečnými látkami, včetně značení zásobníků a skladů s nebezpečnými látkami,
- stav únikových cest,
- opatření na ochranu proti výbuchu (prevence rizik, klasifikace prostorů, písemná DOPV),
- pracovní úrazovost v souvislosti s nebezpečnými látkami,
- přijatá opatření ve vztahu k minulým mimořádným událostem.

Kontroly bezpečnostní dokumentace

Provozovatelé zařazených objektů předkládají na základě provedení posouzení rizik závažné havárie krajským úřadům zpracovanou bezpečnostní dokumentaci. Skupina A zpracovává bezpečnostní

program PZH ve smyslu ust. § 10 a § 11 zák. č. 224/2015 Sb. a skupina B zpracovává bezpečnostní zprávu ve smyslu ust. § 12 zák. č. 224/2015 Sb. OIP v postavení dotčeného orgánu státní správy mají k těmto bezpečnostním programům či zprávám možnost vyjádřit se v rámci svých kompetencí.

Inspektoři z OIP měli v roce 2022 možnost dát své vyjádření k celkem 13 bezpečnostním dokumentacím v oblasti PZH, včetně jejich aktualizací. Krajské úřady také OIP informují o zařazení či vyřazení objektů či o stanovení zóny havarijního plánování.

Nevýhodou řízení o bezpečnostní dokumentaci je často skutečnost, že dokumentace obvykle obsahuje odkazy na interní předpisy, které ale OIP nemá k dispozici a nemůže tak vykonat podrobnější kontrolu. Důležité je rovněž zmínit, že hodnocení rizik závažné havárie a přijatých preventivních bezpečnostních opatření nenáleží OIP, ale zpracovateli posudku, proto je bezpečnostní dokumentace pro orgány inspekce práce především informativní, a to zejména u nově zařazených objektů. Informace uvedené v bezpečnostní dokumentaci inspektoři z OIP z velké části ověřují až při samotné fyzické kontrole daného pracoviště.

Mezi připomínky, které OIP k bezpečnostní dokumentaci navrhovaly, patřilo např. následující:

- chybně uváděné předpisy týkající se VTZ vzhledem k účinnosti nového zák. č. 250/2021 Sb.,
- chybně uvedené lhůty kontrol zabezpečovacích zařízení (např. pojistných ventilů),
- chybějící návaznost na zpracovanou DOPV,
- odkazování na neplatné právní předpisy i ČSN,
- neplatné kontaktní údaje OIP,
- nebylo zřejmé, zda dochází ke vzájemnému písemnému informování obou zaměstnavatelů (provozovatele a externího subjektu) o rizicích a přijatých opatření k ochraně před jejich působením,
- a další.

Integrované inspekce dle zák. č. 224/2015 Sb.

Krajské úřady a částečně i ČIŽP se zaměřují na kontrolu plnění požadavků stanovených zák. č. 224/2015 Sb., přičemž ostatní orgány státní správy provádějí kontrolu v oblasti PZH v rámci svých kontrolních kompetencí. U kontrolovaných provozovatelů zařazených objektů se prováděla i kontrola odstranění zjištěných nedostatků z předchozích kontrol, a to většinou s kladným výsledkem, kdy nedostatky byly odstraněny a zlepšil se tak stav na úseku bezpečnosti práce a bezpečného provozu VTZ.

Při žádné uskutečněné kontrole nebylo nutné vydat rozhodnutí o zákazu používání zařízení, nebo pracovišť. V rámci kontrolní činnosti bylo v roce 2022 zkontrolováno celkem 92 subjektů, z toho 91 právnických osob a 1 PFO, u kterých bylo provedeno celkem 220 kontrol, a to nejen v oblasti bezpečnosti práce, ale i v oblasti bezpečného provozu VTZ (viz níže uvedená tabulka).

Tab. č. 50 – Vybrané ukazatele u integrovaných inspekci dle OIP

Ukazatel	OIP								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	3	27	7	4	24	12	15	21	92*
Počet kontrol	3	43	9	14	45	13	17	76	220
Počet zjištěných porušení	11	8	6	0	122	23	7	162	339
Počet opatření	0	0	0	0	0	0	0	0	0

(Pozn.: *Subjekty nelze sčítat, 1 subjekt mohl být kontrolován více OIP.)

Subjekty si uvědomovaly rizika vyplývající z jejich činností, což lze interpretovat zvyšujícím se tlakem na prevenci rizik, která je podpořena platnou legislativou. Opatření k odstranění nedostatků zjištěných při kontrole nebyla v rámci kontrol vydána žádná.

Počet kontrol bez zjištěných nedostatků činil 122, což je více než 56 % z celkového počtu kontrol. Při zbývajících 98 kontrolách bylo zjištěno celkově 339 porušení právních předpisů. Nejčastěji porušené právní předpisy a jejich četnost uvádí následující tabulka.

Tab. č. 51 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů u integrovaných inspekci

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
NV č. 101/2005 Sb.	85	25,1
zák. č. 309/2006 Sb.	81	23,9
zákoník práce	74	21,8
NV č. 378/2001 Sb.	47	13,9
vyhl. č. 48/1982 Sb.	13	3,8
NV č. 375/2017 Sb.	12	3,5
NV č. 362/2005 Sb.	8	2,3
NV č. 191/2022 Sb.	7	2,1
NV č. 168/2002 Sb.	3	0,9
NV č. 406/2004 Sb.	3	0,9
vyhl. č. 85/1978 Sb.	2	0,6
zák. č. 174/1968 Sb.	1	0,3
vyhl. č. 50/1978 Sb.	1	0,3
vyhl. č. 91/1993 Sb.	1	0,3
zák. č. 250/2021 Sb.	1	0,3
Celkem	339	100

Nejčastěji se zjištěná porušení týkala výrobních a provozních budov (136 porušení), TNS (36 porušení), řízení péče a bezpečnosti práce (27 porušení), zařízení pro rozvod plynů (22 porušení), nebezpečných látek (22 porušení), skladů a skladování (20 porušení), ochranných opatření u EZ (10 porušení), zařízení pro zvyšování a snižování tlaku plynů (9 porušení) či rozvodných zařízení (8 porušení) a dalších.

Mezi konkrétní nedostatky zjištěné při integrovaných inspekcích v roce 2022 patřily např.:

- poškozené bezpečnostní značky a značení, neoznačené rozvody, neoznačené nádoby s nebezpečnými látkami,
- špatná nebo nedostatečná údržba hadic k dopravě nebezpečných látek,
- nedostatečné seznámení s účinky nebezpečných látek,
- nevhodné skladování vzájemně reagujících nebezpečných látek,
- neoznačení skladovacích ploch v prostorách skladu hořlavin a ve vnějších prostorech areálu,
- neprovádění pravidelných kontrol (např. těsnosti) plynového zařízení daných MPŘ, nedodržení lhůt a termínů revizí elektrické instalace,
- potrubní rozvody nechráněné proti korozi,
- nerovnosti na vnitropodnikových komunikacích,
- nedostatečná nebo neprovedená ochrana před bleskem,
- neodstraňování závad zjištěných při revizi či kontrole,
- neověřená zdravotní způsobilost obsluh TZ,
- nezajištěné hlavní vypínače proti zneužití,
- znečištěné či poškozené OOPP, nevhodný výběr OOPP,
- neaktualizovaná DOPV provedených změnách,
- poškozené žebříky, poškozené vysokozdvizné vozíky,

- nevhodně řešená či neřešená vnitropodniková doprava,
- a další.

Kontrolována byla kromě odstranění nedostatků zjištěných při předchozích kontrolách i přijatá opatření, což přispělo nejen ke zlepšení reálného stavu na pracovištích zařazených objektů, ale především i ke snížení rizika vzniku závažných havárií. Od doby zavedení integrovaných inspekcí se většina provozovatelů objektů spadajících do režimu zák. č. 224/2015 Sb. dostala i díky častějším kontrolám na velmi dobrou úroveň v oblasti bezpečnosti práce a bezpečného provozu VTZ a na nízkou míru pracovní úrazovosti.

V rámci svých pravomocí inspektoři z OIP vydávali i TOO a doporučení ke zlepšení stavu na úseku bezpečnosti práce a bezpečného provozu VTZ, kterých bylo celkem 101.

Mezi konkrétní doporučení vydaná při kontrolách v roce 2022 patřilo např.:

- obnovit a doplnit bezpečnostní značení, detailněji značit únikové cesty a východy,
- specifikovat požadavky na personální a kvalifikační podmínky osob provádějících kontrolní a revizní činnosti v MPŘ skladu,
- zřetelně označit zóny výbušného prostředí bezpečnostními značkami dle skutečně vyskytované výbušné zóny,
- zřetelně označit skladovací místa určená pro skladování plných a prázdných palet na přepravu technických plynů,
- aktualizovat osoby odpovědné za provoz VTZ s ohledem na nový zák. č. 250/2021 Sb.,
- aktualizovat právní předpisy uváděné ve vnitřních předpisech a aktualizovat vnitřní předpisy celkově (zejména MPŘ, DOPV či protokol o určení vnějších vlivů),
- prokazatelně provádět kontroly OOPP,
- zrevidovat skladované nebezpečné látky ve skladu chemických látek čistírny odpadních vod,
- prokazatelněji seznamovat zaměstnance s bezpečnostními listy používaných nebezpečných látek,
- zajistit bezpečnější přístup k místu obsluhy na rampě,
- dbát na to, aby schémata a dokumenty k rozvodům silnoproudé elektroinstalace obsahovaly informace o každé úpravě instalace,
- zlepšit komunikaci s externími společnostmi zejména u stáčení nebezpečných látek, prokazatelněji stanovit povinnosti zúčastněných,
- a další.

Spolupráce s ostatními orgány státní správy

Kontroly vykonávali inspektoři z OIP různých specializací a garanty za plnění tohoto úkolu (oblasti) byli zpravidla inspektoři se specializací chemický průmysl, ropný průmysl a nebezpečné látky. Inspektoři dalších specializací velmi pomáhali komplexnějšímu provedení kontrol, a to zejména v oblastech bezpečného provozu VTZ, či při provozování dopravy. Kontroly probíhaly na základě pozvánky zasláné oblastními inspektoráty ČIŽP, kterým byla po každé kontrole podána Informace o výsledku kontroly dle ust. § 41 odst. 1 zák. č. 224/2015 Sb.

Inspektoři z OIP neshledali nedostatky při koordinaci kontrol a při spolupráci s ČIŽP, popřípadě s ostatními orgány integrované inspekce. Problémem se však v některých případech jevila skutečnost, že kontroly orgánů inspekce práce byly u bezpečnosti práce a bezpečného provozu VTZ komplexnější, a tím pádem i časově a personálně náročnější, což ze strany ostatních orgánů nebylo vždy dostatečně reflektováno.

Spolupráce mezi kontrolními orgány probíhala i v případě potřeby mimořádných kontrol konaných za účelem prošetření podnětů vzbuzujících důvodné podezření o závažném porušování povinností

stanovených zák. č. 224/2015 Sb., v důsledků havárií, nehod a skoronehod nebo na základě poznatků vyplývajících z vlastní kontrolní činnosti.

Mimořádné události, PÚ

O mimořádných událostech, kterými mohou být požáry či výbuchy, které nastaly v objektech spadajících pod režim zák. č. 224/2015 Sb., se orgány inspekce práce většinou dověděly se zpožděním a z různých zdrojů (PČR, HZS, krajský úřad, média). V případě, kdy se nestal žádný závažný, či smrtelný PÚ, nebyli provozovatelé objektů povinni orgány inspekce práce informovat. Změna v hlášení havárií nastala od 1. 7. 2022, kdy vstoupil v účinnost zák. č. 250/2021 Sb. Společnostem přibyla nová povinnost hlášení na OIP takové havárie, v jejímž důsledku došlo ke škodě na majetku zjevně přesahující částku 5 000 000 Kč, která vznikla v souvislosti s provozem VTZ, nebo kdy byla příčinou vzniku této události VTZ.

V roce 2022 byly také provedeny kontroly šetření PÚ ve společnostech spadajících do režimu zák. č. 224/2015 Sb. (např. popálení zaměstnanců při výbuchu, pád zaměstnance, zasažení zaměstnance vápem).

Shrnutí:

V roce 2022 nebyla při integrovaných inspekcích uložena v aktuálním kontrolním období, tzn. v rámci výše uvedené kontrolní činnosti, ze strany inspektorů z OIP žádná pokuta.

Integrovaná inspekce trvale zlepšuje stav na úseku bezpečnosti práce a bezpečného provozu VTZ u vybraných kontrolovaných provozovatelů zařazených objektů, jelikož se kontrol neúčastní jen inspektoři různých specializací z OIP, ale i ostatní orgány integrované inspekce spolu s krajskými úřady a ČIŽP.

Inspektoři z OIP se shodli na tom, že stav v objektech zařazených do skupiny B byl výrazně lepší než v objektech zařazených do skupiny A, a to nejen z důvodu každoročních kontrol, ale i z důvodu větší zodpovědnosti k problematice PZH a BOZP obecně. Zásadní roli hrála např. i skutečnost, že objekty zařazené do skupiny A měly často problematiku PZH a BOZP řešenou prostřednictvím externích společností, a nikoliv vlastními zaměstnanci. Ve většině případů se jako nejslabší místa při kontrole jevila spíše zanedbaná údržba pracovišť, strojů a zařízení (zejména zkorodované části zařízení, prohlubně v komunikacích, nezřetelné bezpečnostní značení) než samotné nedostatky v nakládání s nebezpečnými látkami. Doporučení a TOO vydávána inspektory z OIP byla kontrolovanými společnostmi respektována a realizována.

Kontrolovaní provozovatelé jsou na tyto společné kontroly více orgánů státní správy zvyklí. Ve větších společnostech byli velmi dobře připraveni jak po stránce předkládané dokumentace ke kontrole, tak i po stránce personálního zabezpečení kontroly. Avšak v menších společnostech nastal občas problém s nedostatkem zástupců společnosti či pověřených odborníků, kteří by se mohli věnovat všem kontrolujícím v jednom termínu kontroly. Je však nutno podotknout, že ze strany kontrolovaného i kontrolujícího je kladen dostatečný důraz na důležitost těchto kontrol, které mohou zásadním způsobem ovlivnit nejen život a zdraví zaměstnanců, ale i život a majetek okolní infrastruktury a samozřejmě i životního prostředí.

4.15 Program Bezpečný podnik

Program Bezpečný podnik je dlouhodobě zařazován mezi činnosti orgánů inspekce práce a zároveň je i jedním z cílů Národní politiky BOZP, kdy slouží jako informační a osvětový nástroj k podpoře bezpečného a zdraví neohrožujícího pracovního prostředí. Zavedením programu Bezpečný podnik mohou zaměstnavatelé dosáhnout nejen funkčního systému řízení BOZP, který ob stojí ve skutečném provozu, ale především mohou dosáhnout zvýšení úrovně BOZP, která vede ke snížení pracovní úrazovosti, a tedy i ke snížení nákladů spojených s PÚ.

Účast v programu Bezpečný podnik je zcela dobrovolná a držitelé osvědčení prokazují, že se systému řízení BOZP věnují v mnohých případech i nad zákonné požadavky, a to např. stanovením kratších termínů revizí a kontrol, než vyžadují právní předpisy, či zavedením programů na podporu zdraví a zdravého životního stylu. Lépe tak jsou vnímáni nejen odbornou veřejností, ale zejména i svými zaměstnanci.

Platnost osvědčení je 3 roky a během této doby probíhají v zapojených společnostech jak průběžné prověrky vedené OIP, tak i vlastní každoroční vnitřní audity či případné audity vedené třetí stranou při ověřování plnění požadavků mezinárodních norem v oblasti managementu BOZP.

Cílem programu je podpora zavedení komplexního, efektivního a neustále se zlepšujícího systému řízení BOZP, který vede k dosažení vyšší úrovně BOZP. Z hlediska prevence je cílem programu především vytvoření podmínek pro předcházení vzniku mimořádných událostí, a to zejména PÚ. Jedním z cílů je také vyžadování systémového přístupu k řízení BOZP u dodavatelů, odběratelů a ostatních spolupracujících subjektů, kdy dochází k přenášení zvýšené kultury BOZP na další a další články nejen dodavatelského řetězce. Mezi povinnosti společností, které již osvědčení vlastní, patří každoroční zasílání tzv. indikátorů zlepšování na místně příslušné OIP, které sumarizují stav a zlepšení fungování oceněné společnosti na úseku BOZP za uplynulý rok.

Prověrky plnění požadavků programu Bezpečný podnik provádí všechny OIP na základě žádosti o ověření shody zavedeného systému řízení BOZP s požadavky programu Bezpečný podnik. Společně s žádostí společnosti dokládají i další související dokumenty jako např. zprávu o zavedení programu (zpráva z auditu), vyplněný seznam kontrolních otázek programu a zejména stanoviska či vyjádření dotčených orgánů státní správy, a to HZS, KHS, ČIŽP, případně dle své činnosti i OBÚ. Bezpečný podnik díky tomuto přístupu nezasahuje pouze do problematiky bezpečnosti práce a bezpečného provozu VTZ, ale vtahuje do sebe okrajově i problematiku požární ochrany, ochrany zdraví při práci a hygienických požadavků na pracovní prostředí či problematiku ochrany životního prostředí, čímž zůstává stále váženým a zajímavým oceněním v rámci ČR.

Prověrky byly zaměřeny zejména na:

- seznámení se s údaji týkajícími se společnosti, která má zájem o zapojení se do programu (s procesy a činnostmi, údaji o pracovní úrazovosti, o haváriích, o porušování předpisů zjištěných při předchozích kontrolách či prověrkách a o vydaných rozhodnutích týkajících se vyřazení strojů a zařízení z provozu, zákazu činnosti),
- ověření splnění všech požadavků programu, které se na danou společnost vztahovaly,
- ověření zajištění součinnosti na úseku prevence rizik a vzájemné informovanosti o rizicích mezi jednotlivými právními subjekty v případě, že se u prověřované společnosti nebo na jejím pracovišti vyskytovaly další právní subjekty (dodavatelé, spolupracující společnosti),
- ověření, zda údaje uvedené v přehledu indikátorů zlepšování odpovídají skutečnosti, tj. zda plní požadavek neustálého zlepšování.

Zhodnocení prověrek

Společnosti, které mají zájem vstoupit do programu, po prostudování všech dostupných informací o programu a po zavedení a zhodnocení systému řízení BOZP podávají na místně příslušný OIP žádost o ověření shody zavedeného systému řízení BOZP s požadavky programu, a to spolu se stanovenými dokumenty, které jsou uvedeny ve veřejně přístupné Příručce k programu Bezpečný podnik. V případě zjištěných nedostatků v dokumentaci k žádosti OIP žádající společnost informuje a pomáhá jí v nápravě. Po zhodnocení všech dokumentů i vnitřních záznamů o dané společnosti inspektorem – garantem programu na OIP i SÚIP přichází na řadu sestavení harmonogramu prověrky a následně prověrka samotná, která může trvat v závislosti na procesech a činnostech, které se v dané společnosti vyskytují,

od několika dnů po několik týdnů. Díky prověřování systému řízení BOZP prostřednictvím inspektorů z OIP z různých specializací dosahuje celková prověrka v rámci programu velmi vysoké kvality.

Díličí prověrky probíhaly konkrétně v těchto oblastech:

- VTZ – ZZ, PZ, TZ, EZ,
- PPV a pracovní podmínky,
- doprava,
- nebezpečné látky a havárie,
- stavební činnost,
- výrobní a provozní zařízení,
- systém řízení BOZP.

V roce 2022 bylo celkem 40 společností prověřeno dohromady 71 inspektory různých specializací ze všech OIP. Tito inspekteři zrealizovali celkem 273 prověrek systému řízení BOZP, na základě, kterých byly vydány díličí zápisy o výsledku prověrky systému řízení BOZP. Díličí zápisy slouží jako podklad pro sepsání celkové závěrečné zprávy o výsledku prověrky systému řízení BOZP, kterou zpracovává inspektor – garant programu na OIP a která bývá projednávána za účasti vedoucího inspektora OIP a managementu společnosti. Bližší údaje vykazuje následující tabulka.

Tab. č. 52 – Údaje o prověrkách dle OIP

Ukazatel	OIP								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet prověřovaných subjektů	1	5	6	4	2	5	9	8	40
Počet prověrek	0	25	34	27	41	33	56	57	273
Počet zjištěných nedostatků/neshod	0	1	5	6	31	10	52	46	151
Počet doporučení	0	15	33	54	41	4	4	28	179
Počet prověřujících inspektorů	1	6	11	9	8	7	11	18	71

Prověrky byly prováděny u nově zapojených společností, dále u společností stále pokračujících v programu před skončením platnosti vydaného osvědčení, a také se jednalo o tzv. průběžné prověrky, kdy byl ověřován stav systému řízení BOZP v průběhu 3 let platnosti osvědčení. U průběžných prověrek docházelo k prověrkám pouze ve vybraných oblastech a počet zapojených inspektorů byl redukován. Prověřované oblasti byly u průběžných prověrek vybírány dle potřeby ověřit plnění indikátorů zlepšování, na základě nových skutečností či s ohledem na výsledky předchozích prověrek, či kontrol.

V případě zjištění nedostatků či neshod s programem Bezpečný podnik v zavedeném systému řízení BOZP v prověřovaných společnostech byly tyto projednávány se zástupci managementu a odstraňovány v termínu do konce prověřování. Nedostatky, které vyžadovaly delší termín k odstranění, byly odstraněny ve velmi krátké době po ukončení prověrek a tato skutečnost byla na OIP písemně doložena. Inspekteři z OIP velmi napomáhali tomu, aby systém řízení BOZP nebyl jen formálně nastaven, ale zejména aby byl použitelný a využitelný v praxi.

Při prověrkách v rámci programu Bezpečný podnik bylo zjištěno celkem 151 nedostatků či neshod s programem, mezi kterými se většinou vyskytovaly takové, které bylo možné odstranit do konce prověrky, nebyly systémové a vznikaly jako důsledek provozní slepoty, jako např.:

- chybějící bezpečnostní značení (hlavní vypínače, štítky nosnosti u VTZ – ZZ, značení nádob na nebezpečné látky, značení průmyslových rozvodů apod.),
- nebezpečné látky v obalech od potravin,
- nedostatečná zajištění venkovních pracovišť proti vstupu nepovolaných osob,

- používání hadic k dopravě nebezpečných látek pomocí hadic primárně určených k dopravě potravin,
- nedostatečné ověření zdravotních způsobilostí u zaměstnanců,
- nezajištění bezpečných průchodů s minimální podchodnou výškou u dopravníků,
- nezavedení evidence skoronehod,
- nedostatečné kontroly používání OOPP zaměstnanci,
- nestanovení osob odpovědných za provoz VTZ,
- nesprávné označení tlakoměrů, chybějící zápisy o provedených kontrolách tlakoměrů či pojistných ventilů,
- nedostatečné dokumentování předání rizik na pracovištích, kde plní úkoly zaměstnanci 2 a více zaměstnavatelů,
- neprovádění kontrol vázacích prostředků dle intervalů stanovených výrobcí,
- nedostatečná zaškolení na daná zařízení či nedostatečná školení zaměstnanců při práci s nebezpečnými látkami,
- a další.

Stále je velmi důležité rozlišování mezi nedostatkem a neshodou, kdy nedostatek je většinou způsobený selháním jedince, avšak za neshodu se považuje systémová chyba. Jako typický příklad můžeme uvést nedostatek = chybějící revize u jednoho zařízení, neshoda = žádné revize u všech zařízení.

V případě zjištění závažných nedostatků či neshod, vedení přestupkového řízení souvisejícího s požadavky programu, nevytvoření podmínek pro prověrku a celkově negativního výsledku prověrky systému řízení BOZP, může OIP doporučit nevydat osvědčení Bezpečný podnik či dokonce může navrhnout i odebrání osvědčení v případě zjištění, že právní subjekt porušil předpisy k zajištění BOZP v návaznosti na selhání zavedeného systému řízení BOZP. V roce 2022 se nestalo, že by nějaká prověrka dopadla negativně s výsledným nedoporučením OIP vydat osvědčení a ani nebylo žádné společnosti osvědčení odebráno. Pouze v 1 případě u nového zájemce o zapojení se do programu Bezpečný podnik OIP nedoporučil po prohlídce pracoviště vůbec žádost podávat a u 1 subjektu bylo rozhodnuto o prozatímním nevydání osvědčení z důvodu PÚ vzniklého v termínu mezi ukončením prověrky a vydáním osvědčení.

Inspektoři z OIP v rámci prověrek uplatňovali také možnost vydání doporučení na úpravu systému řízení BOZP, kterých bylo celkem 179. Jednalo se především o doporučení provádět častější a důkladnější kontroly a prohlídky strojů a zařízení, při kterých lze zjistit případné nedostatky, dále důslednější kontroly vedoucích zaměstnanců či doplnění a aktualizace dokumentací a dalších zavedených směrnic tak, aby odpovídaly fyzickému stavu na pracovištích a aby nechyběla vzájemná provázanost těchto dokumentů. Vydávaná doporučení vycházela především ze znalostí a zkušeností inspektorů, kteří jsou nedílnou součástí zlepšování systému řízení BOZP ve společnostech. Tato jejich odborná pomoc je společnostmi velmi ceněna a vyzdvihována a nebývá problém vydaná doporučení ke zlepšení stavu průběžně plnit.

Jako další doporučení vydaná v roce 2022 můžeme zmínit např.:

- obnovit označení potrubních systémů na viditelných místech bezpečnostními značkami,
- průběžně doplňovat do evidence nově provozovaná VTZ, naplánovat jejich pravidelné revize a zkoušky,
- zpracovat do stávající dokumentace stanovení podmínek, způsobu a pravidel při půjčování pracovních plošin od jiné organizace,
- zajistit zastupitelnost osob odpovědných za provoz VTZ,
- důsledněji dodržovat pokyny či předpisy zejména při vrácení zařízení do původního stavu po kontrole, opravě, údržbě,

- zpřesnit údaje v provozních denících zařízení,
- sjednotit barevné značení potrubních rozvodů,
- provést kontroly všech vázacích prostředků používaných na pracovištích v souladu s průvodními dokumentacemi od výrobců,
- a další.

Klíčovým faktorem při prověrkách plnění požadavků programu Bezpečný podnik bylo i ověřování indikátorů zlepšování, které společnosti každoročně zasílají začátkem roku na místně příslušný OIP. Mezi důležitý indikátor zlepšování patří vývoj pracovní úrazovosti, který má u společností nosících titul Bezpečný podnik většinou klesající tendenci v důsledku zlepšování pracovních podmínek a pracovního prostředí.

Získání osvědčení Bezpečný podnik je stále prestižní záležitostí, a i v roce 2022 měly o tento program společnosti zájem, i když některé musely od zapojení se do programu zcela ustoupit, či posunout termín prověrky, a to zejména z důvodu nepřipravenosti. Důležitou roli v propagaci programu mají všichni inspektoři, kteří jej prezentují u vrcholového managementu společností. V roce 2022 kontaktovalo OIP celkem 7 nových společností, které projevily zájem zapojit se do programu Bezpečný podnik a kterým bylo ze strany OIP poskytováno poradenství. Poradenství je samozřejmě také poskytováno i společnostem, které již osvědčení získaly, čehož si jejich zástupci rovněž velmi cení.

Slavnostní předávání osvědčení úspěšným společnostem za účasti generálního inspektora SÚIP a zástupce MPSV se konalo v květnu a v říjnu. Všechny společnosti, které osvědčení v roce 2022 získaly, jsou rozděleny dle OIP vedoucích prověrku systému řízení BOZP a jsou uvedeny v následujících tabulkách.

Aktuální seznam všech společností vlastnicích platné osvědčení Bezpečný podnik je vždy dostupný na oficiálních internetových stránkách SÚIP.

Tab. č. 53 – Subjekty, které převzaly osvědčení v květnu roku 2022

OIP 04	Energotrans, a.s.
OIP 05	Teplárna České Budějovice, a.s.
OIP 06	ZF Staňkov s.r.o.
OIP 08	ELLA-CS, s.r.o.
	Isolit-Bravo, spol. s r.o.
OIP 09	BD SENSORS s.r.o.
	MIKROP ČEBÍN a.s.
	Teplárny Brno, a.s.
OIP 10	Dormer Pramet s.r.o.
	SLEZSKÉ STAVBY OPAVA s.r.o.
	TAMEH Czech s.r.o.
	TŘINECKÉ ŽELEZÁRNÝ, a. s., provozy Třinec a Staré Město u Uherského Hradiště

Tab. č. 54 – Subjekty, které převzaly osvědčení v říjnu roku 2022

OIP 03	ČEZ, a. s.; uhelné, vodní a paroplynové elektrárny a teplárny
OIP 05	Steel Center Europe, s.r.o.; provozovna Humpolec
OIP 06	Drůbežářský závod Klatovy a.s.
	HF-Czechforge s.r.o.
	HOLLANDIA Karlovy Vary, s.r.o.; provozovna Krásné Údolí

OIP 07	Elektrárna Počerady, a.s.
OIP 08	Elektrárna Chvaletice a.s.
	OEZ s.r.o.
OIP 09	SMO a.s.
OIP 10	Brose CZ spol. s r.o.
	Hyundai Motor Manufacturing Czech s.r.o.
	Liberty Engineering Products Ostrava s.r.o.

Shrnutí:

Prověrky v rámci programu Bezpečný podnik bývají na jednu stranu pro inspektory z OIP příjemnější, jelikož prověřované subjekty jsou připravené, organizačně dobře zajištěné a přítomnost těchto inspektorů vítají. Nicméně na druhou stranu bývají tyto prověrky náročnější nejen z časového hlediska, ale zejména i z hlediska potřebné koordinace inspektorů a zástupců společností a v některých případech i z hlediska potřebné koordinace více OIP v případech, kdy má prověřovaná společnost organizační jednotky v působnosti více krajů.

Na základě splnění podmínek programu Bezpečný podnik bylo v roce 2022 uděleno osvědčení celkem 24 úspěšným společnostem. Platné osvědčení ke dni vydání této zprávy vlastní celkem 68 společností.

Inspektoři z OIP během roku poskytovali poradenství a konzultace nejen společnostem, které projeví zájem o účast na programu Bezpečný podnik, ale i společnostem stávajícím, kdy zejména v rámci prověrek probíhaly diskuse o problematice v jednotlivých oblastech BOZP a bylo hledáno řešení zjištěných nesrozumitelností či problémů. Neméně důležitá byla i ta skutečnost, že program bývá plně podporován managementem společností a je chápán jako nástroj pro zlepšení pracovního prostředí i pracovních podmínek všech zaměstnanců.

Program Bezpečný podnik je stále velmi přínosný pro ty společnosti, které mají zájem zavést si systém řízení BOZP tak, aby byl v praxi funkční, avšak z hlediska orgánů inspekce práce se jedná o velmi časově i personálně náročnou činnost, a to zejména pro inspektory – garanty programu, kteří zastávají nejen funkci prověřující, ale zejména i funkci organizační a poradenskou. Účast v programu bývá hodnocena velmi kladně jak samotnými zástupci a zaměstnanci společností, kteří rádi využívají doporučení a námětů zkušených inspektorů při prověrkách, tak i zároveň slouží jako neustálý kontakt inspektorů s novými a modernějšími technologiemi. Lépe a kvalitněji je tak nastavena interakce mezi společnostmi a orgány inspekce práce, která má za následek otevřenější přístup, kdy společnosti samy upozorňují na své nedostatky a problémy, což má ve výsledku i efektivnější uchopení a pochopení požadavků právních předpisů upravujících bezpečnost práce a bezpečný provoz VTZ.

Seznam použitých zkratek

BOZP	bezpečnost a ochrana zdraví při práci
CLP	evropské nařízení o klasifikaci, označování a balení látek a směsí
CNG	stlačený zemní plyn
CO	oxid uhelnatý
ČBÚ	Český báňský úřad
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
ČR	Česká republika
ČSN	česká technická norma
DOPV	dokumentace o ochraně před výbuchem
DPČ	dohoda o pracovní činnosti
DPP	dohoda o provedení práce
ES	Nařízení Evropského parlamentu a Rady
EU	Evropská unie
EX	nebezpečí výbuchu
EZ	elektrické zařízení
GŘ ÚP ČR	Generální ředitelství Úřadu práce České republiky
HACCP	Systém analýzy rizika a stanovení kritických kontrolních bodů (Hazard Analysis and Critical Control Points)
HUP	hlavní uzávěr plynu
HZS	hasičský záchranný sbor
H ₂	vodík
IMI	Systém pro výměnu informací o vnitřním trhu
KHS	krajská hygienická stanice
LNG	zkapalněný zemní plyn
LPG	zkapalněný ropný plyn
MPBP	místní provozní bezpečnostní předpis
MPŘ	místní provozní řád
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŘS	místní řád skladu
NLZ	nelegální zaměstnávání
NV	nařízení vlády
OBÚ	obvodní báňský úřad
OIP	oblastní inspektorát práce (inspektorát)
OIP 03	OIP pro hlavní město Prahu se sídlem v Praze
OIP 04	OIP pro Středočeský kraj se sídlem v Praze
OIP 05	OIP pro Jihočeský kraj a Vysočinu se sídlem v Českých Budějovicích
OIP 06	OIP pro Plzeňský kraj a Karlovarský kraj se sídlem v Plzni
OIP 07	OIP pro Ústecký kraj a Liberecký kraj se sídlem v Ústí nad Labem
OIP 08	OIP pro Královéhradecký kraj a Pardubický kraj se sídlem v Hradci Králové
OIP 09	OIP pro Jihomoravský kraj a Zlínský kraj se sídlem v Brně
OIP 10	OIP pro Moravskoslezský kraj a Olomoucký kraj se sídlem v Ostravě
OOPP	osobní ochranné pracovní prostředky
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
OZO	odborně způsobilá osoba
OZP	osoba se zdravotním postižením
PČR	Policie České republiky
PFO	podnikající fyzická osoba
PPV	pracovněprávní vztahy
PÚ	pracovní úraz
PZ	plynové zařízení
PZH	prevence závažných havárií
REACH	nařízení o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek

SBP	system bezpečné práce
SÚIP	Státní úřad inspekce práce (Úřad)
TIČR	Technická inspekce České republiky
TNS	tlaková nádoba stabilní
TOO	technicko-organizační opatření
TZ	tlakové zařízení
ÚP ČR	Úřad práce České republiky
ust.	ustanovení
VTZ	vyhrazené technické zařízení
vyhl. č.	vyhláška číslo
zák. č.	zákon číslo
ZoZ	zákon o zaměstnanosti
ZP	zákoník práce
ZZ	zdvihací zařízení

Seznam tabulek

Tab. č. 1 – Vývoj počtu kontrol, uložených pokut a výše pokut v letech 2018 až 2022.....	1
Tab. č. 2 – Další činnost orgánů inspekce práce	1
Tab. č. 3 – Počet služebních míst inspektorů dle kontrolních oblastí	3
Tab. č. 4 – Počet kontrol v oblasti zaměstnanosti v roce 2022 dle OIP	11
Tab. č. 5 – Vývoj počtu zjištěných nelegálně pracujících osob ve vztahu k počtu kontrol.....	13
Tab. č. 6 – Počet zjištěných nelegálně pracujících osob ve vztahu k počtu kontrol a OIP.....	13
Tab. č. 7 – Nelegálně zaměstnaní cizinci ze zemí mimo EU	14
Tab. č. 8 – Nelegálně zaměstnaní občané zemí EU.....	14
Tab. č. 9 – Kromě NLZ byla nejčastěji zjištěna i následující porušení zákona o zaměstnanosti	15
Tab. č. 10 – Kromě NLZ bylo nejčastěji zjištěno porušení zákoníku práce.....	16
Tab. č. 11 – Počet a výše pokut za nelegální zaměstnávání uložených v roce 2022.....	16
Tab. č. 12 – Počet a výše pokut uložených v roce 2022 za NLZ na základě kontrol roku 2022.....	17
Tab. č. 13 – Kontroly zastřeného zprostředkování zaměstnání.....	19
Tab. č. 14 – Nejčastější porušení zákoníku práce v rámci kontrol agenturního zaměstnávání a zprostředkování zaměstnání	28
Tab. č. 15 – Nejčastější porušení zákona o zaměstnanosti v rámci kontrol agenturního zaměstnávání a zprostředkování zaměstnání	28
Tab. č. 16 – Nejčastější porušení zákoníku práce u uživatelů.....	29
Tab. č. 17 – Počet a výše uložených pokut agenturám práce v oblasti dodržování pravidel agenturního zaměstnávání a zprostředkování zaměstnání.....	30
Tab. č. 18 – Přehled držitelů dočasné ochrany v rozdělení na jednotlivé kraje ke konci roku 2022.....	42
Tab. č. 19 – Nejzávažnější porušení pracovněprávních předpisů.....	43
Tab. č. 20 – Méně závažná porušení pracovněprávních předpisů	43
Tab. č. 21 – Přehled porušení zákoníku práce.....	46
Tab. č. 22 – Přehled porušení zákona o zaměstnanosti	46
Tab. č. 23 – Přehled PÚ v letech 2020 – 2022 (pouze SÚIP)	49
Tab. č. 24 – Přehled PÚ zaměstnanců občanů EU a cizinců (pouze SÚIP)	50
Tab. č. 25 – Vybrané ukazatele ve stavebnictví dle OIP.....	52
Tab. č. 26 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů ve stavebnictví	52
Tab. č. 27 – Projektové dokumentace dle OIP	61
Tab. č. 28 – Řízení k vydání kolaudačního souhlasu dle OIP.....	61
Tab. č. 29 – Vybrané ukazatele v dopravě dle OIP	64
Tab. č. 30 – Typy objektů podle počtu kontrolovaných osob (dopravců), u nichž bylo zjištěno porušení	64
Tab. č. 31 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů v dopravě.....	64
Tab. č. 32 – Vybrané ukazatele v zemědělství a potravinářském průmyslu dle OIP	68
Tab. č. 33 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů v zemědělství a potravinářském průmyslu.....	68
Tab. č. 34 – Vybrané ukazatele v lesnictví a v dřevozpracujícím průmyslu dle OIP.....	78
Tab. č. 35 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů v lesnictví a v dřevozpracujícím průmyslu	78
Tab. č. 36 – Vybrané ukazatele u nebezpečných látek dle OIP	88
Tab. č. 37 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů u nebezpečných látek	88
Tab. č. 38 – Vybrané ukazatele v terciární sféře dle OIP	94
Tab. č. 39 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů v terciární sféře	94
Tab. č. 40 – Vybrané ukazatele u zpracovatelského průmyslu dle OIP	110
Tab. č. 41 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů ve zpracovatelském průmyslu.....	110
Tab. č. 42 – Vybrané ukazatele u EZ dle OIP	116
Tab. č. 43 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů u EZ.....	116
Tab. č. 44 – Vybrané ukazatele u ZZ dle OIP	120

Tab. č. 45 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů u ZZ.....	120
Tab. č. 46 – Vybrané ukazatele u PZ dle OIP	126
Tab. č. 47 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů u PZ.....	127
Tab. č. 48 – Vybrané ukazatele u TZ dle OIP	134
Tab. č. 49 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů u TZ.....	134
Tab. č. 50 – Vybrané ukazatele u integrovaných inspekci dle OIP.....	137
Tab. č. 51 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů u integrovaných inspekci	138
Tab. č. 52 – Údaje o prověrkách dle OIP	142
Tab. č. 53 – Subjekty, které převzaly osvědčení v květnu roku 2022.....	144
Tab. č. 54 – Subjekty, které převzaly osvědčení v říjnu roku 2022	144

Seznam grafů

Graf č. 1 – Vývoj počtu přijatých podnětů ke kontrole v období let 2015 až 2022	5
Graf č. 2 – Procentuální vývoj počtu porušení u dokončených kontrol na základě podnětu.....	10
Graf č. 3 – Vývoj počtu nelegálně pracujících osob.....	14